

КОН ИГЪЛДЪН ЩЕЗАР

СМЪРТТА НА ЦАРЕТЕ

Ако ви е допаднал „Гладиаторът“, ще харесате „Цезар“

— Таймс —

Младият Цезар трябва да надвие врагове по море и суша, за да стане кален в битките водач — в живописния нов роман от популярния автор на „Вратите на Рим“.

Принуден да напусне Рим, Юлий Цезар служи на борда на военна галера в опасните води на Средиземно море и бързо си спечелва славата на страшен воин.

Но много скоро корабът му е пленен от пирати и той е задържан за откуп.

Изоставен на северноафриканското крайбрежие, след дълги месеци пленничество, Цезар започва да събира войници, от които ще изкове мощна бойна единица, за да отмъсти на похитителите си и да потуши новото въстание в Гърция.

Когато се връща в Рим като герой — и като опасен проблем за враговете си, — Цезар отново намира приятеля си от момчешките години Брут. Но скоро приятелите биват призовани да се бият с всички сили срещу въстаниците на разбунтувалия се гладиатор Спартак...

История и приключения са съчетани със смайваща комбинация в „Смъртта на царете“ — част от акламираната поредица „Цезар“, истински епична история на амбиция и съперничества, смелост и предателства.

„Големите събития и бруталността на епохата са пресъздадени блестящо и правдоподобно. Описанието на насието е мощно... битка в цирка, въстаналите роби, боевете в Гърция, уличните схватки — наистина страхотно четиво!“

Гардиън

Ако Ви е допаднал „Гладиаторът“, ще харесате „Цезар“.

Таймс

- [КОН ИГЪЛДЪН — ЦЕЗАР: СМЪРТТА НА ЦАРЕТЕ #2](#)

-

- [ЧАСТ ПЪРВА](#)

- [Глава 1](#)

- [Глава 2](#)

- [Глава 3](#)

- [Глава 4](#)

- [Глава 5](#)

- [Глава 6](#)

- [Глава 7](#)

- [Глава 8](#)

- [Глава 9](#)

- [Глава 10](#)
 - [Глава 11](#)
 - [Глава 12](#)
 - [Глава 13](#)
 - [Глава 14](#)
 - [Глава 15](#)
 - [Глава 16](#)
 - [Глава 17](#)
 - [Глава 18](#)
 - [Глава 19](#)
 - [Глава 20](#)
 - [Глава 21](#)
 - [Глава 22](#)
 - [Глава 23](#)
 - [Глава 24](#)
 - [Глава 25](#)
 - [Глава 26](#)
 - [ЧАСТ ВТОРА](#)
 - [Глава 27](#)
 - [Глава 28](#)
 - [Глава 29](#)
 - [Глава 30](#)
 - [Глава 31](#)
 - [Глава 32](#)
 - [Глава 33](#)
 - [Глава 34](#)
 - [Глава 35](#)
 - [Глава 36](#)
 - [Глава 37](#)
 - [Глава 38](#)
 - [Глава 39](#)
 - [Глава 40](#)
 - [Глава 41](#)
 - [Глава 42](#)
 - [Глава 43](#)
 - [ЕПИЛОГ](#)
 - [ОБРАБОТКА The LasT Survivors](#)
 - [Сканиране: Daenerys, 2018](#)
 - [Разпознаване, корекция и форматиране: sqnka, 2018](#)
 - [ИСТОРИЧЕСКА БЕЛЕЖКА](#)
 - [ИНФОРМАЦИЯ ЗА ТЕКСТА](#)
-

КОН ИГЪЛДЪН — ЦЕЗАР: СМЪРТТА НА ЦАРЕТЕ

#2

*На баща ми,
който рецитираше „Vitali Lampada”
с огън в очите.
И на майка ми, която ми показва,
че историята е сбор от великолепни
датирани истории.*

* * *

Много хора бяха така любезни да прочетат чернови на сцени и глави, нерядко по няколко пъти. Ник Сейърс и Тим Уолър от „Харпър и Колинс” преведоха тези книги през различни версии с умение, което започнах да смятам за естествена даденост. Освен това искам да благодаря на Джоел, Тони, на брат си Дейвид, на родителите си, на Виктория, Ела, Марлита и Клайв, няма значение в какъв ред. Благодаря на всички ви за интереса и приноса.

Крепостта Митилена се извисяваше на хълма над тях. По стените се движеха светли точки — часовите вървяха по пътя си в тъмното. Дъбовата врата, обкована с желязо, беше затворена; тясната пътека, водеща нагоре по стръмните склонове, се охраняваше от много хора.

Гадитик беше оставил само двадесет от войниците си на галерата. Когато останалата част от центурията слезе на сушата, той нареди другите да издърпат дъската за слизане и „Акципитер“ се отдели полека от тъмния остров с едва приплясващи в тихите морски води гребла.

Така галерата щеше да бъде опазена от атаки, докато тях ги нямаше. Загасила всичките си светлини, сега тя представляваше тъмно петно, което неприятелските кораби биха забелязали само ако влезеха в малкото заливче на острова.

Юлий стоеше със своето отделение и очакваше заповедите. Потисна вълнението си, че най-накрая ще участва в някакво действие след половин година крайбрежно патрулиране. Макар че имаха предимството на изненадата, крепостта бе солидна и опасна и той знаеше, че катеренето по стените ще е кърваво. Още веднъж прегледа екипировката, провери всяка пречка от стълбите, които му бяха поверени, обиколи войниците, за да се увери, че са увили сандалите си в парцали, за да не вдигат шум и да се захващат по-добре по стъпалата. Всичко си беше на място, но хората му се подчиниха на проверката, без да се оплакват — вече за втори път, откакто слязоха на сушата. Той знаеше, че няма да го изложат. Четирима от тях бяха стари войници, включително Пелитас, чийто опит на галерата беше с десет години повече от неговия. Юлий го беше направил свой заместник в отделението веднага щом разбра, че мъжът е спечелил уважението на по-голямата част от екипажа. Досега го бяха пренебрегвали при повишенията, но Юлий забеляза качествата му зад небрежния подход към службата и не особено привлекателната му физиономия — и Пелитас соро се превърна в яростен поддръжник на новия млад тесерарий.

Другите шестима бяха подбрани от римските пристанища из цяла Гърция, докато „Акципитер“ комплектоваше екипажа си. Без съмнение историята на доста от тях не беше безупречна, но щом станеше дума за войници на галера, изискванията за чисто минало често се пренебрегваха. Войници, които имаха големи дългове или разправии с офицерите, знаеха, че корабите са последният им шанс да получават някаква заплата, но Юлий нямаше оплаквания. Неговите десет души бяха калени в битките и ако човек се заслушаше в историите им, все едно чуваше летопис на възхода на Рим през последните двадесет години. Те бяха брутални и твърди и Юлий се наслаждаваше на лукса да знае, че няма да се огънат или да избягат от никоя мръсна работа — като например прочистването на Митилена от въстаници в тази непрогледна лятна нощ.

Гадитик минаваше по отделенията и се спираше да размени по някоя дума с всеки офицер. Светоний кимна, когато той му каза нещо, и отдаде чест. Юлий загледа някогашния си съсед — усещаше отново породила се неприязън, но не можеше да я припише на нищо конкретно у младия мъж. Месеци наред двамата бяха служили рамо до рамо и бяха общували с ледена учтивост, която вече изглеждаше непробиваема. Светоний още го смяташе за малкото момче, което някога беше вързал и пребил заедно с приятелите си. Не знаеше нищо за преживяното от Юлий след онзи епизод и се беше ухилил завистливо, когато Юлий

разказа на мъжете какво е да влизаш в Рим начело на триумф редом с Марий. За мъжете на борда на галерата събитията в столицата бяха само далечни слухове и Юлий усещаше, че някои от приятелите на Светоний не му вярват. Това го дразнеше, но първият намек за напрежение или търкания между отделенията щеше да означава подкопаване на бойния дух. Юлий си замълча дори когато чу Светоний да разказва как някога е вързал другия тесерарий и го е оставил да виси на едно дърво, след като го халосал няколко пъти по главата. Тонът му правеше инцидента да изглежда по-скоро безобиден, чисто и просто съседска кавга между момчета. Към края беше усетил погледа на Юлий и се беше направил на изненадан, дори намигна на помощника си.

Гадитик се приближи. Юлий видя Светоний да се хили зад рамото му, но продължи да гледа центуриона и сковано отдаде чест, застанал мирно. Гадитик кимна и отвърна с бързо движение на дясната ръка.

— Ако не знаят, че сме тук, още преди разсъмване ще изгорим гнезденцето им. Но ако са били предупредени, ще трябва да се бием за всяка педя земя. Оръжията и броните не бива да издават шум. Не искам някой да вдигне тревога, докато се намираме тук незащитени.

— Слушам — отвърна бързо Юлий.

— Твоите хора ще нападнат южната страна. Там склонът е малко по-полегат. Занасяте бързо стълбите и при долната им част да стои по един човек, да ги държи здраво, за да не трябва да се оглеждате и да търсите опора. Ще пратя хората на Светоний да убият стражите при портата. Четирима са, затова може да се вдигне шум. Ако чуете викове, преди да сте стигнали до стената, тичайте. Не трябва да им дадем време да се организират. Разбра ли? Добре. Някакви въпроси?

— Знаем ли колко хора са вътре? — попита Юлий.

Гадитик като че ли се изненада.

— Смятаме да превземем крепостта независимо дали вътре има петдесет, или петстотин души! Две години не са плащали данъци, а местният управител е убит. Мислиш ли, че трябва да чакаме подкрепления?

Юлий се изчерви.

— Не, разбира се.

Гадитик се изсмя жлъчно.

— Флотата е изпратена да охранява много дълга брегова линия. Ще свикнеш с това, че хората и корабите ти никога няма да са достатъчно. Стига ти да оживееш до утре. Сега отивай да заемеш позицията и заобиколи отдалече крепостта, като се държиш под прикритие. Разбра ли?

— Да — отвърна Юлий и отново отдаде чест.

Беше му трудно да е офицер, та макар и от най-нисък ранг. Очакваше се да си знае работата, сякаш способността идва с ранга. Никога досега не беше превземал крепост нито денем, нито през нощта, но се предполагаше, че трябва да взема решения миг след миг, решения, които биха означавали живот или смърт за хората му. Обърна се към тях и усети нов прилив на решителност. Нямахше да ги разочарова.

— Чухте центуриона. Движете се тихо, в разпръснат строй. Да тръгваме.

Като един те удариха с юмруци по кожените си нагръдници в знак, че са разбрали. Чул тихия шум, Юлий премигна.

— И никакъв шум повече. Докато не влезем в крепостта, няма да отговаряте по никакъв начин, каквито и заповеди да дам. Не искам никакви: „Слушам“ — нали трябва да се движим

безшумно. Разбрахте ли?

Един-двама се ухилиха, но когато започнаха да се прокрадват бавно и внимателно, напрежението им си пролича ясно. Други две отделения тръгнаха заедно с тях, а Гадитик остана да командва фронталната атака — веднага след обезвреждането на часовите.

Юлий беше благодарен за безкрайните часове тренировки — мъжете моментално се разделиха на двойки, за да носят дългите стълби. Можеха да се изкачат по раздалечените пречки за броени мигове, да стигнат до върха на черните стени и да влязат в крепостта. А после щеше да настане клане. Понеже нямаше начин да разберат колко бунтовници ще ги посрещнат, в първите мигове легионерите щяха да убият възможно повече хора.

Вдигна ръка да даде знак на мъжете да клекнат, когато факелът на един от часовите се задържа близо до позицията им — часовият можеше да чуе шума от придвижването им въпреки свиренето на щурците в тревата. След кратка пауза боецът продължи по стената. Юлий погледна най-близкия офицер и си кимнаха. Започваха атаката.

Юлий се изправи. Сърцето му биеше като лудо. Хората му се изправиха заедно с него, някой изпъшка тихо от тежестта на стълбата. Втурнаха се нагоре по каменистия склон. Въпреки парцалите, с които бяха увити сандалите и броните на всички, тропотът на краката им направо ехтеше в ушите на Юлий. Пелитас беше начело при първата стълба, вдигна края ѝ възможно по-високо на стената и се премести отзад, за да помага да я вдигнат до ръба. Нямаше дори един лунен лъч, не виждаха дори земята под краката си. Гадитик беше избрал много добре нощта за нападение.

Вдигнаха стълбите и войниците се закатериха в тъмното. Само за няколко секунди първата група излезе най-отгоре; следващите бяха готови да тръгнат, но им беше по-трудно да се катерят, защото стълбите се подхлъзваха и драскаха по камъка — нямаше кой да ги държи. Юлий хвана едната, когато се размърда, и подпря пречката с рамо, за да я задържи, докато тежестта в горния ѝ край не изчезна. Нападащите войници се прехвърляха в крепостта по цялата линия на атаката, но вътре още не се чуваше сигнал за тревога.

Той намести стълбата, докато горната ѝ част не се захвана за нещо, и също се покатери — внимателно, понеже нямаше кой да го крепи отдолу. Спря, преди да стигне ръба, за да не го забележат евентуални стрелци. Но нямаше време да преценява ситуацията — прехвърли се през зъберите и скочи в тъмнината долу.

Приклекна и се огледа. Хората му го чакаха в сянката на стената. Груба трева бе поникнала сред старите камъни пред тях. Тук много лесно можеха да ги набучат със стрели, така че трябваше бързо да се махнат. Другите отделения не бяха спирали и вече бяха пресекли разстоянието до вътрешната стена. Юлий се намръщи. И втората стена беше висока колкото първата, само на двадесет крачки от нея, но стълбите им бяха останали отвън и те бяха хванати в капан между стените, точно както бяха предвидили древните архитекти. Изруга тихо. Хората му го гледаха и очакваха бързото му решение.

И тогава в крепостта зазвъня камбана и тежките тонове отекнаха в тъмнината.

— Сега какво, господарю? — попита Пелитас някак отегчено.

Юлий си пое дълбоко дъх; усети как нервите му се поуспокояват.

— Ако останем тук, сме мъртви. Скоро ще започнат да хвърлят факли долу, за да ни осветят и стрелците да ни виждат. Ти си най-добрият в катеренето, Пелитас, затова сваляй бронята и опитай да се качиш на вътрешната стена и да ни хвърлиш въже. Камъните са стари, все ще има някакви цепнатини, за които да се захванеш.

Пелитас веднага почна да смъква бронята си, а Юлий се обърна към другите:

— Трябва да вземем стълбата. Ако Пелитас не успее, ще сме лесни мишени за стрелците. Стената е висока петнадесет стъпки, все трябва да успеем да вдигнем най-леките двама до върха, за да я хванат и да я изтеглят.

Чу викове в крепостта — бунтовниците най-вероятно съсредоточаваха силите си срещу атаката на Гадитик. Но и за неговите войници времето изтичаше.

Мъжете бързо разбраха плана и тримата най-едри се хванаха здраво за ръце и запънаха гърбове в тъмните камъни на стената. Други двама се качиха върху тях и внимателно се обърнаха, за да могат също да се подпрат на камъните. Тримата най-долу изпъшкаха, когато тежестта притисна броните им. Металните плочи се впиваха в раменете им, но без тях нечия ключица можеше да се счупи. Никой не каза нищо, но Юлий видя, че няма да могат да изтратят дълго.

Обърна се към последните двама, които вече бяха свалили броните и сандалите си, кимна им и те се покатериха по човешката пирамида със същата скорост, с която се катереха по мачтите на „Акципитер“.

На двадесет стъпки от тях, при вътрешната стена, Пелитас притисна лице към студения сух камък и безмълвно изрече кратка отчаяна молитва. Пръстите му трепереха, докато напипваха тесните пролуки между камъните. Той се закатери, като се мъчеше да не вдига никакъв шум. Краката му търсеха опора. Дишаше тихичко през зъби, но чуваше дъха си толкова високо, че беше сигурен, че някой ще дотича да види какво става. За миг съжали, че е понесъл тежкия си меч, а не само въжето, увито около гърдите му, макар че не би могъл да си представи нещо по-лошо от това да се изкатери без оръжие. Но пък и да паднеше и да си строшеше кокалите също нямаше да е приятно.

Над себе си виждаше тъмния ръб на каменната стена, слабо осветен от сияние на факли — крепостта се защитаваше от петдесетте войници, водени от Гадитик. Усмихна се. Ако бунтовниците бяха професионални войници, вече щяха да са изпратили разузнавачи наоколо, за да разберат дали нападателите нямат подкрепления, или не са устроили засада. Хубаво беше човек да си знае работата.

Ръцете му затърсиха нагоре и накрая намериха добра опора — вековете бяха оронили един от ъглите на камъка. Ръцете му трепереха от изтощение, когато най-накрая стисна ръба на най-горния камък. Остана увиснал за миг: ослушваше се дали някой, застанал достатъчно наблизо, няма да го изкорми, докато се изкатерва на стената.

Загаи дъх и се ослуша, но не чу нищо. Стисна зъби, сякаш би могъл да прехапе страха — винаги усещаше страх в тези моменти, после се надигна и излази на стената. Клекна и полака извади меча, внимаваше да не издрънчи.

Намираше се в плътна сянка, невидим на тясната платформа, от която надолу водеха стъпала. Останки от ядене му показаха, че тук е имало часови, но той навярно беше отишъл да се бие срещу фронталната атака на портите, вместо да остане на поста си. Пелитас се усмихна на тази липса на дисциплина.

Бавно разви тежкото въже от гърдите и раменете си и завърза единия му край за ръждясала желязна халка, взидана в камъка. Подръпна да види дали ще издържи и пусна въжето надолу в тъмното.

Юлий видя, че едно от другите отделения следва неговата тактика да издърпа стълбите през стената. Следващия път щяха да вържат въже за най-горната пречка, да го прехвърлят

над стената, а последният щеше да издърпа цялата стълба след себе си... новинаги е лесно да се разсъждава впоследствие. Гадитик трябваше да отдели малко повече време, да проучи обстановката в крепостта, макар че това беше трудно, тъй като нищо не стърчеше по-високо от стръмния хълм на Митилена. Юлий отхвърли тази мисъл като нереална, но част от него знаеше, че ако той трябваше да даде заповед за атаката, нямаше да прати хората си да превземат крепостта, преди да е узнал всичко, което трябва да се научи за нея.

Лицата на тримата мъже в основата на пирамидата бяха потънали в пот и разкривени от напрежение. Над тях се чу стържене, после горните двама подхванаха стълбата и я плъзнаха надолу. Юлий бързо я опря на стената и човешката пирамида се разпадна — тримата отдолу най-после си поеха дъх. Юлий бързо прошепна следващите си нареждания. Всички заедно се приближиха към вътрешната стена.

Един глас се извиси в тъмнината на вътрешната крепост над тях и сърцето на Юлий подскочи. Той не разбра думите, но усети паниката. Изненадата беше разгадана, но те имаха стълба и когато се прилепи до стената, той видя, че Пелитас се е справил със задачата си.

— Закрепете здраво стълбата. Трима се изкачете по въжето ето тук. Останалите — с мене.

Изведнъж въздухът забръмча от стрели — свистяха над главите им и се забиваха в телата на другата група, която тъкмо смъкваше стълбата от външната стена. Няколко римляни паднаха улучени. Юлий преброи на стената петима стрелци — работата им се улесняваше от запалените факли, хвърляни долу. Под вътрешната стена беше още тъмно и той предположи, че бунтовниците мислят, че се защитават само от другото отделение, и не знаят, че неговото вече е под тях.

Заизкачва се по стълбата, стиснал здраво меча. Един спомен проблесна в ума му — за бунтовете, в които беше намерил смъртта си баща му. Значи това означаваше да си първият, изкачил стената! Пропъди спомените, стигна до ръба и приклепна, за да избегне една брадва, която насмалко щеше да го обезглави.

Нямаше време да преценява позицията. Блокира втория удар на брадвата и изрита силно противника си. Тежката брадва удари в камъните и мечът на Юлий се плъзна с лекота в задъхващите се гърди на неприятеля. Нещо го удари по шлема и откърти предпазителя на бузата. Мечът му се вдигна автоматично, за да парира. Той усети топла кръв да се стича по врата, гърдите и корема му, но не й обърна внимание. Хората от отделението му вече се качваха на стената и клането започна по всички правила.

Трима негови войници се биеха, застанали плътно един до друг пред стълбата, леките им брони се огъваха под силните удари. Юлий видя как един от тях заби изотдолу меча си в нечия челюст — бунтовникът разпери ръце и падна.

Хората, срещу които се биеха, не носеха униформа. Някои бяха облечени в старинни брони и размахваха чудновати оръжия, други носеха брадви или копия. Настана бъркотия и Юлий само изруга, когато един от войниците му падна с вик: тъмна кръв пръсна под светлината на факлите. Из цялата крепост се чуваше тропот на тичащи хора и виковете, сякаш цяла армия се стичаше към тази точка. Още двама от хората на Юлий се изкатериха на стената и се хвърлиха в битката.

Юлий заби меча си в гърлото на един от нападателите със скок, на който преди години го беше научил Рений. Нападаше твърдо и яростно и противниците му отстъпваха и умираха. Каквито и да бяха бунтовниците, засега печелеха само с числеността си. Римското умение и тренировките правеха ядрото войници около стълбата почти непробиваемо.

Но и римляните започваха да се уморяват. Юлий видя как мечът на един от войниците му се заклеши между плочките на една украсена с рисунки броня, може би предавана от баща на син още от времето на Александър. Римлянинът задърпа яростно, като почти повали противника си, но сърдитият му вик изведнъж премина в писък — бунтовникът заби къса кама в слабините му под бронята. Римлянинът омекна и се отпусна на камъните, мечът му остана заклещен в старата броня.

— Насам! — извика Юлий на хората си.

Събрани заедно, можеха да си проправят път и да навлязат по-дълбоко в крепостта. Видя наблизо стъпала и тръгна към тях. Враговете продължаваха да падат под меча му и той започна да се наслаждава на боя. Тежината на меча му вдъхваше сигурност, бронята му придаваше чувството, че е неуязвим, а и разгорещен от боя, той почти не усещаше тежестта ѝ.

Внезапен удар свали повредения шлем от главата му и студеният нощен въздух го лъхна. Беше приятно и Юлий се засмя, пристъпи напред, пресрещна щита на един неприятел и го повали пред краката на другарите си.

— „Акципитер“! — извика той изведнъж.

„Ястреб“. Това щеше да е достатъчно. Чу гласове да му отвръщат, отново изрева бойния вик и се сниши пред един закривен меч, който приличаше по-скоро на косер, отколкото на бойно оръжие. Ответният му удар разпра бедрото на мъжа и той се строполи като подкосен.

Другите legioneri се събраха край него: осмина от неговото отделение бяха изкачили стената, шестима от първите бяха оцелели от атаката на стрелците. Държаха се заедно и бунтовниците започнаха да се огъват; купчината трупове около legionerите растеше.

— Ние сме войници на Рим — изсумтя един от тях. — Най-добрите на света. Хайде, какво се туткате?!

Юлий му се усмихна и отново изкрещя името на галерата — и чу как някой подхваща бойния вик. Надяваше се, че Пелитас ги чува. Някак си не се съмняваше, че грозникът е оцелял.

Пелитас беше намерил наметало, окачено на една кука, и се беше увил с него, за да скрие туниката и извадения си меч. Усещаше се уязвим без бронята, но хората, които изтрополиха край него, дори не го погледнаха. Чу съвсем наблизо рева на legionerите и предизвикателните им викове и разбра, че е време и той да влезе в боя.

Взе факла от една стойка на стената и се присъедини към бунтовниците, които тичаха към дрънченето на оръжията. Богове, колко много бяха! Вътрешната крепост представляваше лабиринт от порутени стени и празни помещения — място, което трябваше да се разчиства с часове: на всяка стъпка можеше да ги чака засада или дъжд от стрели. Заобиколи един ъгъл в тъмното, без никой да му обръща внимание, анонимен за няколко скъпоценни мига. Движеше се бързо, опитваше се да не изгуби посоката сред криволиците и завоите и се озова пред северната стена при група стрелци, които се целеха внимателно, със сериозни и спокойни изражения. Вероятно част от хората на Гадитик все още бяха извън стената, макар че в двора край главната порта се чуваха заповеди на латински. Някои бяха влезли вътре, но крайт на битката още не беше настъпил.

Сигурно поне половината град се беше изсипал да брани крепостта, помисли той сърдито, докато наближаваше стрелците. Един го изгледа остро, когато се приближи, но само кимна и без да бърза, изстреля стрелата си в купчината мъже долу.

Пелитас скочи и блъсна двама от стрелците от стената. Тримата други се обърнаха

ужасени и го видяха как отмята наметалото и вдига късия си меч.

— Добър вечер, момчета — каза той спокойно и дори весело.

Една стъпка напред — и вкара меча си в гърдите на най-близкия. Избута с коляно трупа от стената и в същия миг една стрела го прободде в хълбока. Само перата останаха да стърчат от корема му и той изстена, когато лявата му ръка ги стисна почти без участие на волята. С усилие замахна с меча и срязва гърлото на по-близкия стрелец, който тъкмо опъваше лъка си.

Последният, най-далече от него, го беше прострелял. Трескаво се мъчеше да измъкне друга стрела, но страхът го правеше тромав и Пелитас стигна до него с вдигнат меч, готов за удар. Мъжът отстъпи назад в паника, извика и падна от стената. Пелитас бавно се отпусна на едно коляно; дъхът болезнено дращеше в гърлото му. Нямаше никой наблизко и той остави меча и посегна да счупи стрелата. Нямаше да я извади — всички войници бяха виждали как при такова нещо бликва кръв и прободеният умира.

Стисна стрелата, но можа само да я извие; изстена от болка. Хълбокът му беше целият в кръв, главата му се замайваше. Той изръмжа от болка и пречупи стрелата. После измърмори:

— Трябва да намеря другите.

Ръцете му трепереха, но той стисна меча колкото можеше по-здраво и се изправи, затиснал раната с другата си ръка.

Гадитик фрасна поредния нападател в зъбите с opakото на ръката си, а след това го отметна с къс удар в ребрата. Крепостта беше пълна с бунтовници — повече, отколкото малкият остров можеше да изхрани, беше сигурен в това. Въстанието навярно беше привлякло и хора от полуострова, но вече беше твърде късно да се тревожи за това. Спомни си как младият офицер го беше запитал колко са враговете и как той го беше укорил. Може би трябваше да се погрижи за подкрепления. Не беше лесно да се предскаже как ще завърши нощта.

Беше започнала добре, часовете бяха отстранени бързо, почти за миг. Десет мъже се бяха изкатерили по стълбите и отвориха вратата, преди някой вътре да разбере какво става. После от тъмните постройки изригнаха войници — навличаха броните си в движение. Тесните проходи и стръмните стъпала правеха от лабиринта истински рай за стрелците и само слабата светлина свеждаше пораженията до сравнително леки рани, макар че Гадитик беше загубил един войник, прострелян в устата.

Чуваше хората си да пъшкат: притискаха се до стената в тъмнината зад него. Няколко факли осветяваха пространството, но освен че изстрелваха на сляпо по някоя стрела, враговете се бяха оттеглили в страничните постройки. Всеки, който притичаше по уличката, щеше да бъде насечен на парчета, преди да направи и няколко крачки, но и враговете не можеха да напуснат подслона си, за да атакуват легионерите. Настъпи временно затишие и Гадитик с удоволствие отбеляза, че има възможност да диша спокойно. Липсваше му тренировката на сухопътните легиони. Независимо колко се упражнява човек на кораб, няколко минути бой и тичане го изтощават. Или може би е просто от възрастта, призна той мрачно пред себе си.

— Кротнаха малко — измърмори с нисък глас.

Оттук нататък щеше да става все по-зле. Трябваше да завземат с бой построиките една след друга, да губят хора срещу всеки един-двама неприятели — беше твърде лесно да изчакат зад някоя врата или прозорец и да прободат първия, който се подаде.

Гадитик се обърна към войника зад себе си, за да му даде заповед, и видя, че той гледа

нагоре, зяпнал от ужас. Гадитик също вдигна глава. По камъните се стичаше лъскава течност; след миг стигна до плочника и се разля по него. Нямахме време да правят планове.

— Бягайте! — извика Гадитик. — Богове, бягайте!

Някои от по-младите войници зяпнаха неразбиращо, но опитните не се забавиха. Гадитик се опита да не мисли за стрелците, които чакаха само този момент. Чу пращането на огъня, когато някой подпали лепкавата течност, няколко стрели иззвиряха покрай него, един от войниците му бе улучен в гърба. Гадитик спря, за да му помогне, но когато обърна глава и видя пламъците да се приближават към тях, бързо прокара меч си през гърлото му: знаеше, че така е по-добре, отколкото да го остави да изгори. Обзе го паника. Сандалите му се бяха натопили в течността и той знаеше, че огънят не може да бъде угасен. Хукна подир хората си.

Войниците затичаха с невероятна скорост, завиха зад ъгъла и нападнаха трима приклекнали там стрелци. Само един успя да стреля, и то над главите им. Посякоха ги, почти без да забавят ход.

Сега, осветена от огъня, крепостта се виждаше съвсем ясно. Гадитик и хората му изреваха гневно и същевременно облекчено, защото бяха останали живи. Ревът им вля нова сила в тях и изплаши врага.

Уличката свършваше в някакъв двор и този път чакащите стрелци стреляха без грешка — повалиха предните четирима; следващите се заспъваха в падналите си другари. Дворът беше пълен с въстаници, които се втурнаха в атака със свиреп рев, не по-малко страшен от този на римляните.

Юлий видя пламъците да изригват по редицата ниски постройки отляво и замръзна. Прикриващата го тъмнина стана златистожълта и той изведнъж зърна три трупа в една ниша на няколко крачки отпред. Бяха посечени. Зад тях зееше отворена врата, водеща към вътрешността на крепостта. Беше решение за секунда и Юлий се втурна право напред, и заби меч си в корема на мъжа, който чакаше вътре, още преди той да успее да нанесе удар. Хората му не се поколебаха. Понеже не познаваха крепостта, можеше да изгубят ценно време, докато се съединят с другарите си, водени от Гадитик, но най-важното беше да не спират и да убиват всеки бунтовник, когото видят.

След светлината от огъня тъмнината във вътрешността на крепостта беше стряскаща. Стъпалата водеха надолу към редица празни стаи, свършваща със стълбище, на което светеше само една лампа, закачена на стената. Юлий я грабна и изрева, защото горещото масло плисна по кожата му. Хората му заслизаха след него с дрънчене на оръжия. Щом стигнаха долу, иззвистяха стрели и Юлий се хвърли на пода. Стрелите улучиха стената зад него и откъртиха парчета мазилка.

В дългата ниска стая имаше трима мъже. Двама — с лъкове в ръце — гледаха ужасено мръсните, покрити с кръв войници, а третият беше вързан на стол. Затворник. По дрехите Юлий позна, че е римлянин. Лицето и тялото му бяха целите в синини и подути, но очите му оживяха от внезапна надежда.

Юлий притича през стаята; отскочи, за да избегне друга стрела, изпратена неумело и набързо към него, почти с отвращение стигна до двамата мъже и преряза гърлото на стрелеца. Другият се опита да го прободне, но нагръдникът на бронята пое удара, а с опакото на ръката си Юлий изпрати мъжа в безсъзнание на пода.

Отпусна меч и се облегна на камъните, внезапно уморен. Дъхът му излизаше на тласъци. Младежът забеляза колко е тихо тук и колко много под равнището на основната

крепост се намират.

— Добра работа — каза мъжът на стола.

Юлий го погледна. Сега, отблизо, видя, че е бил брутално измъчван. Лицето му беше подуто и изкривено, пръстите му бяха счупени и стърчаха под немислими ъгли. Треперене обзе тялото на пленника и Юлий реши, че се опитва да не изгуби и малкото си останало самообладание.

— Срежете му въжетата — каза той и когато въжетата паднаха, помогна на затворника: виждаше колко му е трудно да се задържи на крака...

Мъжът се опита да стисне облегалката на стола, но изстена от болка и очите му за секунда се подбелиха. После успя да се изправи, подкрепян от Юлий.

— Кой си ти? — попита Юлий; чудеше се какво ще правят с този човек.

— Управителят Павел. Може да се каже... че това е моята крепост.

Мъжът затвори очи, надвит от изтощение — и от облекчение. Юлий видя смелостта му и се изпълни с уважение.

— Още не е, управителю — отвърна той. — Горе се бият жестоко и трябва да се връщаме там. Предлагам да те заведем някъде на сигурно място да изчакаш. Не изглеждаш в състояние да се биеш.

В действителност мъжът изглеждаше полумъртъв, кожата му беше отпусната и сива. Беше петдесетинагодишен, с широки рамене и шкембе. „Може би някога е бил войник“, прецени Юлий, но времето и изнеженият живот бяха отнели силата му, поне телесната. Управителят се държеше на крака с видимо усилие на волята.

— Ще вървя с вас, докато мога. Ръцете ми са осакатени, така че не мога да се бия. Но искам да изляза от тая смрадлива дупка.

Юлий бързо кимна и даде знак на двама от войниците.

— Внимателно го подхванете. Ако стане нужда, го носете. Трябва да вървим да помогнем на Гадитик.

След това изтича нагоре по стълбите; вече мислеше за битката, която го чакаше.

— Ела, управителю. Облегни се на мен — каза единият от последната двойка войници и подложи рамо да поеме тежестта на доскорошния пленник.

Управителят извика, когато раздвижи счупените си ръце, после стисна зъби, за да преодолее болката.

— Изведете ме бързо оттук — заповяда той. — Кой е офицерът, който ме освободи?

— Казва се Цезар, господарю — отвърна войникът, когато бавно запристъпваха напред.

Болката надви управителя още на първото стълбище, той припадна и вече можеше да вървят по-бързо — носеха го.

Сула се усмихна и отпи голяма глътка от сребърната си чаша. Лицето му беше зачервено от виното и очите му плашеха Корнелия: тя седеше на кушетката, която ѝ бе посочил.

Неговите хора я бяха прибрали посред горещия следобед, когато най-силно усещаше тежестта на бременността си. Тя се мъчеше да скрие от диктатора неудобството и страха си, но ръцете ѝ леко трепереха — държеше чаша студено бяло вино, което ѝ беше предложил. Отпи малко, за да не го разсърди, но искаше само едно — да се махне от позлатените му покои и да се върне в сигурния си собствен дом.

Очите му наблюдаваха всяко нейно движение и тя едва издържаше погледа му. Мълчанието тегнеше помежду им.

— Удобно ли ти е? — попита той накрая. Леко заваляше думите и от това тръпка на паника разтърси цялото ѝ тяло.

„Успокой се — каза си тя. — Детето ще почувства страха ти. Мисли за Юлий. Той би искал да си силна“. И проговори с почти уверен глас:

— Хората ти са помислили за всичко. Отнасяха се добре с мене, макар че не казаха защо си пожелал да ме видиш.

— Пожелал? Хубава дума — отвърна той с мек глас. — Повечето хора никога не биха използвали тази дума за жена, на която ѝ предстои да роди след колко... може би по-малко от месец?

Корнелия го изгледа неразбиращо. Той изпразни чашата си и примлясна от удоволствие. Стана рязко, обърна се с гръб към нея и напълни чашата от една амфора, като остави запушалката да падне и да се търкулне на мраморния под.

Тя я загледа като хипнотизирана как постепенно забавя въртенето си. Когато запушалката спря, Сула проговори отново с ленив, почти интимен тон:

— Казват, че жените били най-красиви, когато били бременни, но това невинаги е вярно, нали?

Пристъпи по-близо до нея и направи широк жест с чашата; няколко капки плиснаха през ръба ѝ.

— Аз... не знам, господарю...

— О, виждал съм ги. Рошави и мучащи, с изприщена потна кожа. Прости жени от народа, но... но истинските римски благороднички...

Приближи се още повече към нея и тя едва се сдържа да не се дръпне. В очите му се появи блясък и тя понечи да изпищи, но щеше ли да я чуе някой? Щеше ли някой да посмее да се намеси?

— Римската благородничка е зрял плод, кожата ѝ блести, косата ѝ е гладка и лъскава...

Гласът му се сниши до дрезгав шепот и той посегна и притисна ръка към корема ѝ.

— Моля те... — прошепна тя, но той сякаш не я чу.

Ръката му се задържа върху издутия ѝ корем.

— О, да, ти имаш тази красота, Корнелия.

— Моля те, уморена съм. Искам да си отида вкъщи. Съпругът ми...

— Юлий? Много недисциплиниран младеж. Не пожела да се откаже от тебе. Знаеш ли това? Сега вече разбирам защо.

Пръстите му посегнаха нагоре към гърдите ѝ. Издути и болезнени на този етап от

бременността, те почиваха натежали в мамилария; тя затвори очи в безпомощна агония, когато усети пръстите му да обхващат едната. Сълзи се събраха в очите ѝ.

— Каква прекрасна тежина — прошепна той с глас, пресекнат от прилив на страст.

Без предупреждение се наведе и притисна уста към нейната, напъха език между устните ѝ. Вкусът на вино я накара да се задави... и той се отдръпна и избърса устни с опакото на ръката си.

— Моля те, не наранявай бебето — каза тя отмаляло.

Сълзите бликнаха и видът им като че ли отвори Сула. Устата му се изкриви раздражено и той се обърна.

— Върви си. Носът ти тече и моментът се развали. Е, ще има и друг.

Напълни чашата си от амфората, докато тя излизаше от стаята, почти задушена от хлипове, с очи, заслепени от блестящите сълзи.

Юлий изрева и хората му нахлуха в малкия двор, където Гадитик се биеше с последните въстаници, и ги нападнаха във фланг. Настана паника и римляните се възползваха от нея; бунтовниците започнаха да падат, посечени от мечовете им. За секунди срещу легионерите останаха не повече от двадесет души и Гадитик извика заповеднически:

— Хвърлете оръжията!

Последва минута колебание, после се чу дрънчене — мечовете и камите паднаха на плочите и враговете най-накрая замряха, задъхани, целите облени в пот; но започваха да чувстват момента на радостно неверие, който идва, когато човек разбере, че е оцелял, а другите са загинали.

Легионерите бързо ги обкръжиха. Лицата им бяха сурови.

Гадитик изчака, докато отнесат мечовете на бунтовниците. Те се бяха скупчили и гледаха намръщено.

— Убийте ги — изсъска Гадитик и легионерите се хвърлиха напред за последен път.

Чуха се викове, но всичко свърши бързо и в малкия двор отново настана тишина.

Юлий си пое дълбоко дъх, за да прочисти дробовете си от миризмата на дим, кръв и изтръгнати черва. Закашля се и плю на камъните, после изтри меч си в един труп. Острието беше изпонащърбено и почти безполезно. Щяха да му трябват часове, за да премахне нащърбеното, и беше по-добре да вземе нов меч от складовете. Започна да му се повдига и той се съсредоточи упорито върху острието, започна да мисли какво още трябва да се направи, преди да се върнат на „Акципитер“. И преди беше виждал купчини трупове и тъкмо този спомен от сутринта след смъртта на баща му го накара внезапно да повярва, че усеща миризмата на горяща плът.

— Мисля, че това бяха последните — каза Гадитик.

Пребледнял от изтощение, той стоеше превит на две, подпрял ръце на коленете си.

— Ще изчакаме да съмне, преди да проверим всички къщи, да не би да са останали още скрити въстаници. — Изправи се и премигна от болка, когато гръбнакът му припука. — Хората ти закъсняха, Цезар. За известно време останахме с оголен фронт.

Юлий кимна. Помисли дали да каже какво му беше струвало, за да стигне до центуриона, но предпочете да замълчи. Светоний се хилеше насреща му. Държеше някакъв парцал, притиснат до бузата си, за да спре кръвта от някаква порезна рана. Юлий се надяваше, че като го шият, ще го боли.

— Той се забави, за да ме спаси, центурионе — чу се един глас.

Управителят се беше свестил и сега се облягаше тежко на раменете на двамата легионери. Ръцете му бяха морави и невероятно подути, изобщо не приличаха на човешки ръце.

Гадитик забеляза невероятно изцапаната тога, цялата в кръв и мръсотия. Очите на управителя бяха уморени, но гласът му беше достатъчно силен, въпреки премазаните устни.

— Управителят Павел? — попита Гадитик и отдаде чест, когато управителят кимна. — Чухме, че си мъртъв, господарю — добави центурионът.

— Да... и на мене за миг ми се стори, че е така.

Управителят вдигна брадичка и устата му се изви в лека усмивка.

— Добре дошли в крепостта ми.

Клавдия хлипаше. Тубрук я прегърна през раменете. Бяха сами в кухнята.

— Не знам какво да правя — каза тя с глас, задавен от туниката му. — Той непрекъснато я тормози, а тя е бременна...

— Успокой се де, успокой се... — Тубрук я потупа по гърба. Мъчеше се да овладее страха, който го бе обзел, когато видя по прашното лице на Клавдия следи от сълзи.

Не познаваше много добре бавачката на Корнелия, но от това, което бе видял, си беше извадил заключение, че е солидна, разумна жена, която няма да се разреве току-така.

— Какво има, скъпа? Ела, седни и ми разкажи какво става.

Насили се да говори колкото може по-спокойно. Богове, да не би бебето да беше мъртво? Очакваше се Корнелия всеки момент да роди, а раждането винаги беше рисковано. Побиха го студени тръпки. Беше казал на Юлий, че ще наглежда домашните му, докато него го няма в града, но досега всичко изглеждаше много добре. Вярно, през последните месеци Корнелия се държеше някак особено, но пък повечето млади жени изпитваха страх от първото раждане.

Отведе Клавдия до една пейка до фурната. Тя седна, без да провери дали няма мазнина или сажди, което накара Тубрук да се обезпокои още повече. Наля ѝ чаша прясно изстискан ябълков сок и тя отпи; хлиповете отстъпиха място на нервни спазми.

— Кажй сега какво става — каза Тубрук. — Повечето неща могат да се оправят, колкото и зле да изглеждат.

Изчака я търпеливо да допие сока, после внимателно взе чашата от омекналата ѝ ръка.

— Сула — прошепна тя — не дава мира на Корнелия. Тя не ми казва всичко, но той все праща войниците си да я водят при него по всяко време на деня и на нощта, въпреки че е бременна, а после тя се връща цялата в сълзи.

Тубрук пребледня от гняв.

— Наранил ли я е? Или детето? — И се наведе заплашително над бавачката.

Клавдия се дръпна изплашено, устата ѝ потрепна.

— Още не, но всеки път става по-зле. Тя ми каза, че винаги бил пиан и... я опипвал.

Тубрук затвори очи за миг; знаеше, че трябва да остане спокоен. Единствените външни признаци на гнева му бяха стиснатите юмруци. Когато проговори, очите му блеснаха опасно.

— Баща ѝ знае ли?

Клавдия внезапно стисна ръката му.

— Цина не бива да узнава! Това ще го съкруши. Няма да може да погледне Сула в сената, без да му отправи обвинение, и ще го убият, ако каже нещо пред хората. Не бива да му се казва!

Гласът ѝ се извиси почти в писък и Тубрук я потупа по ръката, за да я успокои.

— От мене няма да научи.

— Няма към кого да се обърна, само към тебе, помогни ми да я опазя — задъхано каза Клавдия. Очите ѝ бяха пълни с молба.

— Добре си направила. Тя носи детето на този дом. Трябва да знам всичко, което се случва, разбираш ли? Не бива да допускаме грешки. Разбираш ли колко е важно това?

Тя кимна и избърса очите си.

— Надявам се, че разбираш — продължи той. — Като диктатор Сула е почти недосегаем. Разбира се, можем да изнесем случая в сената, но никой няма да се осмели да разпореди съдебно преследване. Това ще означава смърт за него. Такъв е техният скъпоценен „закон за равенството“. А какво е престъплението му? Според закона — никакво. Но ако я е докосвал и я е изплашил, тогава боговете зоват за отмъщение дори ако сенатът не се осмели.

Клавдия кимна отново.

— Разбирам...

— Трябва да разбереш — прекъсна я той остро, с нисък и твърд глас, — защото това означава, че всичко, което направим, ще е извън закона и че ако нападнем Сула по някакъв начин, неуспехът ще означава смърт за Цина, за мене, за тебе, за майката на Юлий, за слугите, робите, Корнелия, детето, смърт за всички. Юлий ще бъде преследван, независимо къде се намира.

— Ще убиеш Сула? — прошепна Клавдия.

— Ако нещата са такива, каквито ги описваш, със сигурност ще го убия — изръмжа той и за миг тя видя някогашния гладиатор, суров и страховит.

— Точно това заслужава той. Корнелия ще успее да забрави тези мрачни месеци и ще роди детето в спокойствие.

Тя изтри очите си и част от мъката и притеснението сякаш изчезнаха.

— Тя знае ли, че си дошла при мене? — запита тихо Тубрук.

Клавдия поклати Глава.

— Добре. Не ѝ казвай какво съм казал. Много скоро трябва да роди, не бива да се плаши.

— А... след това?

Тубрук почеса остригания си тил.

— Не. Нека да смята, че е бил някой негов враг. Той ги има предостатъчно. Пази всичко в тайна, Клавдия. Сула има поддръжници, които ще призовават за отмъщение дори след години, ако истината излезе наяве. Само една дума да кажеш на някого, а той да каже на свой приятел, стражите веднага ще довтасат пред вратите и ще отведат Корнелия и детето още преди да е настанал следващият ден.

— Няма да кажа на никого — прошепна тя и се взря в очите му за няколко дълги секунди.

Накрая сведе поглед и той въздъхна и седна на пейката до нея.

— Сега започни още от самото начало и не пропускай нищо. Бременните жени често си въобразяват разни неща и преди да изложи на риск всичко, което обичам, трябва да съм сигурен.

Говориха си тихо цял час. Накрая тя сложи ръка на лакътя му и това положи началото на плахо привличане въпреки грозните неща, за които бяха говорили.

— Смятах със следващия отлив да изляза в морето — каза кисело Гадитик, — а не да участвам в парад.

— Значи си вярвал, че вече съм труп — отговори управителят Павел. — Но понеже съм само пребит, но жив, смятам, че е необходимо да покажа подкрепата, която ми оказа Рим. Това ще обезкуражи... всякакви по-нататъшни посегателства върху достойнството ми.

— Господарю, всички млади бойци на целия остров сигурно са били свикани в тази крепост, както и хора от континента. Половината семейства в града ще скърбят за загубата на син или баща. Показахме им достатъчно добре какво означава да не се подчиняваш на Рим. Те няма да въстанат отново.

— Така ли мислиш? — възрази Павел с мрачна усмивка. — Колко малко познаваш тези хора. Те се бият срещу нашествениците още откакто Атина е била център на света. Сега тук е дошъл Рим и те продължават да се бият. Онези, които умряха, сигурно са оставили синове, които ще вземат оръжията веднага щом пораснат. Това е трудна провинция.

Дисциплината попречи на Гадитик да продължи спора. Той копнееше да се върне в морето на борда на „Акципитер“, но Павел настоя четирима легионери да го пазят постоянно. Гадитик едва не отплува при тази заповед, но неколцина от по-старите войници се предложиха за доброволци — предпочетоха по-лесното задължение пред гоненето на пирати.

— Не забравяйте какво се е случило с последните му стражи — предупреди ги Гадитик, но заплахата беше напразна, защото те знаеха, че от кладата с трупове на бунтовници се вдига струя черен пушек, достатъчно висока, за да се види от левги разстояние.

С тази работа щяха да стигнат безопасно до пенсия.

Гадитик изруга под нос. До следващата година нямаше да му останат годни войници. Старецът, който Цезар беше довел на кораба, излезе много добър лечител, така че няколко от ранените щяха да бъдат спасени от ранно уволнение и бедност. Но все пак не можеше да прави чудеса и някои осакатени войници трябваше да бъдат свалени в следващото пристанище, за да чакат по-бавен търговски кораб, който да ги върне в Рим. Центурията беше загубила една трета от хората си в Митилена. Трябваше да повиши някои, но нямаше да може да замени двадесет и седемте загинали в боя — четиринадесет от тях бяха компетентни хастати, служили на „Акципитер“ повече от десет години.

Гадитик въздъхна. Добри мъже, загубили живота си само за да дадат урок на шепя разпалени младежи, опитващи се да изживеят историите, които са им разказвали дядовците им. Представяше си какви речи са държали, докато истината беше, че Рим бе докарал при тях цивилизацията и им беше позволил да видят какво може да постигне човек. А те се бореха само за едно — за правото да живеят в колиби от кал и да си чешат задниците; обаче не го знаеха. Не очакваше да са му благодарни — беше живял дълго и бе видял много, — но държеше да го уважават, а зле замисленият бунт в крепостта беше демонстрация на прекалено ниско уважение. Осемдесет и девет вражески трупа бяха изгорени призори. Мъртвите римляни бяха отнесени на кораба, за да бъдат спуснати в морето.

С такива сърдити мисли, бръмчащи в главата му, старият войник се запъти към града, облечен в най-хубавата си броня и следван от остатъците от оредялата центурия. От надвисналите тъмни тежки облаци ги заплашваше проливен дъжд; задушаваният зноен

въздух идеално съответстваше на настроението на Гадитик.

Юлий маршируваше сковано — всичко го болеше след битката предната нощ. Учудваше се колко дребни порезни рани беше получил, без да ги забележи. Лявата му страна беше цялата в синини, с жълта подутина над едно от ребрата. Трябваше да накара Кабера да го погледне веднага щом се върне на „Акципитер“, но поне според него нямаше нищо счупено.

Не беше съгласен с мнението на Гадитик относно необходимостта от този тържествен марш. Центурионът беше доволен, че е потушил въстанието, и искаше да се махне, да остави някой друг да се оправя с политиката, но беше извънредно важно на града да бъде напомнен най-вече фактът, че управителят е недосегаем.

Погледна Павел, дебелия бинтове на ръцете му и подутото му лице. Възхищаваше му се, че беше отказал да го носят на носилка, че беше решил да покаже, че мъченията не са го сломили. Имаше право да иска да се върне в града начело на армия. Хора като него имаше из цялата римска земя. Получаваха незначителна поддръжка от сената и бяха като малки царе, но въпреки това зависеха от добрата воля на местните, за да си вършат работата. Когато добрата воля липсваше, имаше хиляди неща, които можеха да направят живота много труден. Никакви доставки на храна и вода, освен под заплаха с оръжие, съсипани пътища и изгорени имоти. Нищо, което да ангажира вниманието на стражите, само постоянно дразнене, като от кърлежи, впили се в кожата ти.

Ако можеше да се съди от думите на управителя, той като че ли се радваше на предизвикателствата. Юлий с изненада забеляза, че Павел изпитва не гняв заради изживяното изпитание, а по-скоро тъга, че хора, на които е вярвал, са се обърнали срещу него. Запита се дали и в бъдеще ще проявява подобна доверчивост.

Легионерите маршируваха през града, без да обръщат внимание на втрещените погледи и на уплахата на майките, които дръпваха играещите деца от пътя им. Повечето усещаха болките от снощната битка и въздъхнаха с облекчение, когато стигнаха пред дома на управителя в центъра и се построиха в каре. Юлий видя едно от предимствата на поста, заема от Павел — красивите бели стени и плитките басейни. Част от Рим, присадена в гръцкия пейзаж.

Децата на Павел хукнаха към него, за да го поздравят, и той се засмя високо, отпусна се на едно коляно и им позволи да го прегърнат — държеше осакатените си ръце настрана. Съпругата му също излезе и Юлий видя в очите ѝ сълзи. Да, Павел наистина беше щастливец.

— Тесерарий Цезар, пред строя — заповяда Гадитик и резкият му глас изтръгна Юлий от мислите му.

Той бързо изтича напред и отдаде чест. Гадитик го огледа, изражението му беше неразгадаемо.

Павел влезе в къщата заедно със семейството си, а войниците зачакаха търпеливо, доволни, че стоят под топлите лъчи на следобедното слънце, без да имат работа.

Юлий се чудеше защо му заповядаха да излезе отпред и как ще се почувства Светоний, ако става дума за повишение. Управителят не можеше да заповяда на Гадитик да го повиши, но препоръката му, изглежда, не можеше да бъде пренебрегната.

Накрая Павел се върна, придружен от съпругата си. Пое дълбоко дъх и заговори високо. Гласът му бе топъл и силен.

— Вие ме върнахте на моя пост и на моето семейство. Рим ви благодари за извършеното. Центурион Гадитик се съгласи да обядвате в моя дом. Слугите приготвят най-добрите храни и питиета за всички. — Замълча за миг и погледна Юлий. — Бях свидетел на голяма смелост

снощи, проявена по-специално от един човек, които рискува собствения си живот, за да ме спаси. На него присъждам почетен венец, за да прославя смелостта му. Рим има смели синове и аз съм днес тук, за да го докажа.

Съпругата му пристъпи напред и вдигна венец, изплетен от зелени дъбови листа. Юлий се размърда и когато Гадитик му кимна, свали шлема си, за да му сложат венеца, и се изчерви. Мъжете се развикаха възторжено — Юлий не беше сигурен дали защото го удостояват с тази чест, или заради предстоящия обяд.

— Благодаря, аз... — заекна той.

Съпругата на Павел докосна ръката му и Юлий видя, че помадите, с които беше намазано лицето ѝ, прикриват тъмни кръгове под очите ѝ.

— Ти ми го върна.

Гадитик заповяда да свалят шлемовете и да последват управителя в трапезарията, където слугите подготвиха угощението. Задържа Юлий за момент и когато останаха сами, го помоли да види венеца. Юлий бързо му го подаде; тръпнеше от обзелата го възбуда.

Гадитик заобръща венеца в ръцете си. После тихо попита:

— Заслужаваш ли го?

Юлий се поколеба. Знаеше, че беше рискувал живота си и беше обезвредил лично двама мъже в най-долното помещение на крепостта, но изобщо не беше очаквал тази награда.

— Не повече от останалите.

Гадитик се вгледа в него и кимна доволно.

— Това е хубаво. Макар че ми хареса да те гледам как трепеше негодниците снощи.

Засмя се на бързо променилата се физиономия на Юлий — от възторг до смущение.

— Под шлема ли ще го носиш, или върху него?

Юлий се обърка.

— Не... не знам. Сигурно ще го оставям в каютата, когато влизаме в акция.

— Сигурен ли си? Пиратите ще побягнат презглава от мъж с листа на главата... е, вероятно.

Юлий отново се изчерви и Гадитик се засмя и го потупа по рамото.

— Шегувам се, момче. Това е рядка чест. Разбира се, ще трябва да те повиша. Не може човек с почетен венец да заема ниска длъжност. Ще ти дам да командваш двадесет души.

— Благодаря — отвърна Юлий и настроението му се подобри.

Гадитик замислено потърка едно листо между пръстите си.

— Ще трябва да носиш това и в Рим. Такъв е редът. Поне веднъж трябва да го сложиш.

— Защо? Наистина ли трябва?

— Във всеки случай аз така бих постъпил. Такива са римските закони, момче. Ако се появиш на публично събитие с почетен венец, всички са длъжни да станат. Всички, дори сенаторите.

Центурионът се засмя по-скоро на себе си.

— Страхотна гледка ще е. Хайде да влизаме вече, виното чака. Надявам се, че ще успееш да се справиш и с него.

Брут се смъкваше по стената в сивата вечер, като свличаше пълзящите рози. Кракът му се заплете в примка от тръни, той падна по очи и мечът му издрънча на камъните. Младежът изруга и се изправи. Чу още един гневен рев над главата си: бащата на Ливия се беше подал през прозореца и го гледаше яростно. Брут приклепна да се загащи и изсъска, когато дрехата повлече един трън и той се заби дълбоко в бедрото му.

Бащата на Ливия беше як като бик и държеше тежка брадва — явно размисляше дали ще може да улучи Брут, ако я метне както трябва.

— Ще те спипам, негоднико! — изрева мъжът. Всъщност по-скоро изхриптя вбесено през брадата си.

Брут посегна да вземе падналия меч, без да изпуска от очи почервенялото лице на гърка. Придърпа гащите си с една ръка и стисна дръжката с другата; искаше му се да не си беше събувал сандалите, когато пристъпи към атлетичните си занимания в леглото на Ливия. Ако баща ѝ се опитваше да запази невинността ѝ, беше закъснял с около три години. Брут се подсмихна. Смяташе да сподели това сведение с него — ей така, за да го ядоса, но пък Ливия се беше държала мило с него — негова работа беше да провери къщата, преди да ѝ позволи го завлече в стаята си. И понеже тя беше гола, му се стори учтиво да свали сандалите си, преди да се строполят в леглото, макар че тази учтивост щеше да му създаде известни проблеми при бягството от спящия град. Без съмнение Рений още хъркаше в стаята, за която беше платил той, Брут. След като спаха пет дни на открито, двамата имаха късмет да направят прекъсване в пътуването с шанс за гореща баня и бръснене, но изглежда, само Рений щеше да се наслади на тези удобства, докато на него щеше да му се наложи да се крие из хълмовете.

Пристъпи неуверено от крак на крак. Какъв избор имаше? Изруга полугласно Рений — отчасти задето спи, докато той е в беда, но най-вече защото го беше убедил, че един кон ще изяде част от спестяванията им, докато стигнат брега и си намерят места на кораб, заминаващ за Рим. Рений беше казал, че един легионер можел да измине разстоянието без никакви трудности, но дори някое дръгливо конче сега би им дошло много добре, за да избягат възможно най-бързо.

Сърдитата брада изчезна от прозореца и докато Брут се колебаеше, там се появи Ливия, все още зачервена от съвместните им занимания. Хубава, доволна червенина, отбеляза лениво Брут, докато гледаше как гърдите ѝ полягат на перваза.

— Махай се! — прошепна високо Ливия. — Баща ми слиза!

— Хвърли ми сандалите! Не мога да тичам така — изсъска той в отговор.

След миг сандалите полетяха към него и той бързо ги нахлузи; чуваше трополенето на баща ѝ — той вече беше съвсем близо до вратата.

Брут побягна. Чу доволното възклицание на бащата на Ливия, когато той видя, че натрапникът е още в двора, но не се обърна. Сандалите му чаткаха по камъните. Зад него бащата на Ливия крещеше с цяло гърло да го хванат, което, изглежда, предизвика известно вълнение сред местните жители, тръгнаха по своите работи, и Брут изстена. Чу викове в отговор на призива на гърка и разбра, че и други граждани се присъединяват към преследването. Трескаво се опитваше да си спомни улиците, по които беше бродил само преди часове, за да намери хан с евтини стаи и топла храна. Тогава бащата на Ливия му се беше видял доста приятен човек — е, не носеше брадвата, когато показваше на двамата

уморени мъже най-евтината си стая.

Блъсна се в една стена, когато зави зад ъгъла с пълна скорост, успя да заобиколи някаква количка и отблъсна от себе си посягащите ръце на собственика ѝ. Накъде сега? Градът му се струваше като лабиринт. Първо наляво, после надясно, не се осмеляваше да погледне назад, дъхът му дращеше в гърлото. До момента Ливия си беше струвала притесненията, но ако го убиеха, не тя беше жената, която би искал да е последната в живота му. Надяваше се баща ѝ да си излее гнева върху Рений и пожела късмет и на двамата.

Уличката, по която тичаше, внезапно свърши зад някакъв ъгъл. Една котка отскочи от пътя му и той спря и най-после рискува да хвърли поглед назад. Нямаше къде да избяга, но може би за момент ги беше заблудил. Вслуша се, но чу само оплакванията на котката, която изчезваше в далечината.

Надникна иззад ъгъла и веднага се дръпна. Уличката беше препълнена с мъже и всички идваха към него. Брут клекна и погледна пак — надяваше се, че няма да гледат толкова ниско.

Някой извика, друг му отвърна и Брут изстена и се дръпна назад. Беше понаучил гръцки, докато служеше в Бронзовия юмрук, но едва ли щеше да успее да ги убеди да му направят път точно в тази ситуация.

Взе решение и се изправи, стисна здраво меча, а с лявата ръка хвана ножницата, за да може лесно да я отметне назад. Беше хубаво оръжие, спечелено в един турнир на легиона, и сега той трябваше да покаже на тези тъпаци, че го е спечелил честно. Пое дълбоко дъх и излезе от уличката, за да се изправи лице в лице с преследвачите си.

Бяха петима и по лицата им се беше изписал ентузиазмът на деца. Брут измъкна със звън меча от ножницата, за да не остава никакво съмнение относно естеството на намеренията му, после тържествено го насочи към мъжете и те се стреснаха. Мигът застина. Брут мислеше трескаво. Башата на Ливия още не се беше появил и той имаше шанс да се отърве от тези тук, преди брадатият грък да дойде, за да ги насърчава. Може би щяха да се окажат податливи на убеждение или дори на подкуп.

Най-едрият от преследвачите му пристъпи напред. Внимаваше обаче да е извън обсега на нетрепващия меч в ръцете на Брут.

— Ливия е моя съпруга — каза той на чист латински.

Брут премига и отговори с въпрос:

— Тя знае ли?

Лицето на мъжа почервеня от гняв и той измъкна кама от колана си. Приятелите му размахаха сопи и други оръжия, все едно подканваха Брут да се приближи към тях.

Преди да се хвърлят към него, той заговори бързо; мъчеше се да не показва, че е обезпокоен от заплахата.

— Мога да ви убия всичките, но искам само да ми позволите да си вървя с мир. Аз съм първенец на легиона в бой с меч и никой от вас няма да излезе от тази уличка, ако вземете погрешното решение.

Четиримата слушаха с безстрастни лица, докато съпругът на Ливия им превеждаше. Брут чакаше търпеливо, надяваше се на благоприятен отговор. Вместо това те се разсмяха и започнаха да се приближават към него. Той отстъпи назад и викна:

— Ливия е здрава жена с нормални апетити. Тя ме съблазни, не аз нея. Няма защо да ме убивате заради това.

Зачака заедно с другите съпругът да преведе, но той не отвори уста. После каза на

гръцки нещо, което Брут почти не разбра. Стори му се, че им казва да не го убиват, което му хареса, но последната част включваше „да го дадат на жените“, а това изобщо не му се стори хубава перспектива.

Съпругът на Ливия му се ухили зловещо.

— Хващането на престъпник е празник за нас. А ти ще си душата на този празник!

И докато Брут обмисляше отговора си, петимата го нападнаха с градушка от удари. И макар че прободете един с меч си, нечия свистяща цепеница го улучи в тила и го повали в безсъзнание.

Събуди се от леко скърцане. Главата му беше замаяна. Не отвори очи — опитваше се да усети къде се намира, без да позволи на невидимите наблюдатели да разберат, че е буден. Полъхна ветрец и изведнъж той разбра, че е без дрехи. Не можеше да има разумно обяснение за това и очите му се отвориха въпреки намеренията му.

Висеше с главата надолу на дървен ешафод в центъра на града. Един бегъл поглед потвърди подозренията му, че е гол. Всичко го болеше и споменът как го бяха окачили на едно дърво, когато беше момче, се върна и го накара да потрепери.

Беше тъмно, някъде наблизо се чуваха звуци на веселба. Преглътна болезнено при мисълта, че е част от някакъв ритуал, и се напрегна да се освободи. От усилието кръвта заблъска в главата му, но вървите не поддадоха.

Движението го завъртя в бавен кръг и той успя да огледа целия площад. Всяка къща беше осветена и кипеше от оживление — по-голямо, отколкото би допуснал за това малко скучно градче, каквото му се беше видяло на идване. Без съмнение всички варяха свински глави и вадеха меховете с вино, помисли той мрачно.

За момент го връхлетя отчаяние. Бронята му беше в стаята при Рений, а мечът му беше изчезнал. Нямаше сандали и цялото му имущество без съмнение щеше да финансира това тържество, което щеше да е неговият край. Дори да успееш да избяга, беше гол и нямаше пукната пара в тази чужда страна. Прокле Рений наум.

— И значи след един освежителен сън се протягам и поглеждам през прозореца... — прошепна Рений на ухото му.

Брут трябваше да изчака, докато се завърти, за да го види.

Старият гладиатор беше обръснат и чист и явно се наслаждаваше на гледката.

— Със сигурност, казвам си, със сигурност този нещастник, овесен с главата надолу, не може да е същият храбър млад войник, с когото дойдох тук. Нали?

— Виж какво, сигурен съм, че ще разкажеш много забавна история на приятелчетата си, но ще съм ти много благодарен, ако спреш да я репетираш и просто ме свалиш долу, преди някой да ти е попречил.

Скърцащите въжета отново го завъртяха. Без никакво предупреждение Рений ги преряза и той се стовари на земята. Около тях отекнаха викове и той се опита да се изправи, но не можа.

— Краката не ме държат! — изпъшка и отчаяно ги заразтрива.

— Гледай да те удържат — изсумтя Рений. — С една ръка не мога и да те нося, и да ги отблъсквам. Разтривай сега. Може пък да си пробием път с хитрост.

— Ако имахме кон, можеше да ме вържеш на седлото — възрази Брут, докато разтриваше енергично краката си.

Рений сви рамене.

— Няма време. Бронята ти е в ей тая торба. Донесоха нещата ти в кръчмата и ги взех на път за насам. Вземи меча и се подпри на ешафода. Вече идват.

Той пъкна меча в ръката му и въпреки че беше гол и останал без сили, Брут се попокопоти, когато стисна познатата дръжка.

Тълпата се събираше бързо, начело с бащата на Ливия, хванал брадвата си с две ръце. Той размърда невероятно мощните си рамене, вдигна я високо и каза на Рений:

— Ти дойде с този, дето насили дъщеря ми. Ще ти дам шанс да си събереш нещата и да се махнеш. Той остава тук.

Рений остана опасно неподвижен; после направи внезапна крачка напред и заби меча си в гърдите на мъжа с такава сила, че острието изскочи от гърба му. Издърпа го и прободеният падна по очи. Брадвата му издрънча на камъните.

— Кой друг твърди, че той ще остане тук? — попита Рений и огледа събралите се.

Внезапното убийство смрази хората. Не се чу никакъв отговор. Рений им кимна сурово и заговори бавно и ясно.

— Никой не е бил насилван. Ако съдя от шумовете, които чух, момичето беше въодушевено точно толкова, колкото и този млад идиот, моят приятел.

Не обърна внимание на Брут, който остро си пое дъх зад гърба му, и продължи да държи тълпата прикована с погледа си. Хората все едно не го чуваха. Но гладиаторът беше убил съгражданина им, без изобщо да се замисли, и това ги накара да се държат на почетно разстояние.

— Готов ли си да тръгваме? — измърмори Рений.

Брут предпазливо се разтърка и премигна от тръпките на възобновеното кръвообращение. Започна бързо да навлича дрехите си. Бронята изтрака, докато претърсваше торбата с една ръка.

— Веднага щом се облека.

Знаеше, че не бива да се бави, но все пак подскочи, когато Ливия си проби път през тълпата с остър писък.

— Защо стоите така? — изкрещя тя на навалищата. — Вижте баща ми! Кой ще убие убийците му?

Сладките усмивки, които Брут беше запомнил от следобеда, се бяха сменили с омраза. Никой от съгражданите ѝ не я погледна в очите — желанието им за отмъщение беше охладено от проснатия в краката ѝ труп.

В края на струпалата се тълпа съпругът ѝ обърна гръб и се изгуби в тъмнината. Ливия се нахвърли върху Рений и по лицето и тялото му заваляха удари. Единствената му ръка, стиснала меча, се напрегна и Брут бързо дръпна жената настрана и изсъска:

— Върви си у вас!

Тя посегна да му издере очите и Брут я отблъсна рязко. Ливия падна до тялото на баща си и се вкопчи в него с плач.

Рений и Брут се спогледаха, после погледнаха оредяващата тълпа.

— Остави я — каза Рений.

Излязоха от площада и потънаха в града. Стори им се, че са минали часове, преди да стигнат последната къща и да видят долината и реката в дъното ѝ.

— Трябва да бързаме. Докато се съмне, ще се съберат да ни преследват — каза Рений и най-накрая прибра меча си.

— Ти наистина ли чу? — попита отново Брут, без да го поглежда.

— Събуди ме с пъшканията си, разбира се — отвърна Рений. — Бързото ти цуни-гуни още може да ни струва живота, ако изпратят подире ни свестни преследвачи. Как можа! В дома на баща й!

Брут го изгледа намръщено и измърмори:

— Ти го уби, не забравяй.

— А ти още щеше да висиш там, ако не бях го убил. Хайде побързай. Трябва да извървим колкото може повече път, преди да се съмне. И следващия път, когато някое хубаво момиче ти се усмихне, веднага хуквай да бягаш. Навличаш си повече неприятности, отколкото си струва.

Спуснаха се по склона в безмълвно несъгласие.

— Не си ли носиш венеца? Чух, че даже спиш с него — ухили се Светоний, когато застъпиха на смяна.

Юлий не му обърна внимание: знаеше, че отговорът ще доведе до по-остри реплики и открита враждебност. За момента Светоний поне се правеше на учтив пред другите, но когато двамата стояха сами на пост всяка втора сутрин, жлъчността му излизаше на повърхността. Още първия ден в морето, след като заминаха от острова, един от мъжете беше вързал венец от листа на върха на мачтата на „Акципитер“, сякаш целият кораб беше спечелил тази почест. Доста легионери с нетърпение бяха чакали кога Юлий ще го зърне и възхитената му усмивка му спечели приветствията им. Светоний се беше усмихнал заедно с другите, но оттогава студенината в очите му беше станала още по-смразяваща.

Юлий не откъсваше поглед от морето и далечните африкански брегове. Въпреки ехидната забележка на Светоний не беше слагал венеца, откакто напусна Митилена, освен че веднъж или два пъти го беше опитал насаме в малката си каюта под палубата. Дъбовите листа вече бяха изсъхнали и се трошаха, но това нямаше значение. Беше му дадено правото да носи венец и когато стигнеше в Рим, щеше да получи нов, от свежи листа.

Лесно беше да не обърща внимание на Светоний, докато бленуваше да влезе в Циркус Максимус в ден на състезания и да види как хиляди римляни се изправят — първите щом го видят, а след това на вълни, простиращи се все по-далече, докато цялата тълпа не стане на крака. Усмихна се леко и Светоний изсумтя раздражено.

В тишината на утринта греблата се издигаха и падаха ритмично под тях и „Акципитер“ се носеше над вълните. Юлий вече знаеше, че това не е бърз кораб — през месеците след Митилена беше видял два пиратски кораба да изчезват зад хоризонта със забележима лекота, Плиткият корпус се носеше високо над водата и дори с двете кормилни весла „Акципитер“ много бавно сменяше посоката. Внезапното ускорение на ритъма на греблата бе единственото му предимство, но дори и с двеста гребци най-добрата му скорост не беше по-голяма от бързия ход на пешите войници. Гадитик, изглежда, не се безпокоеше, че не могат да преследват пиратите покрай брега. Достатъчно беше да ги прогонва от крайбрежните градове и големите търговски пътища, но не на това се беше надявал Юлий, когато влезе в състава на екипажа. Мечтаеше си за бърз и безмилостен лов и с раздражение осъзнаваше, че уменията на римляните в сухоземните бойни изкуства не се простират и в морето.

Погледна надолу. Двойните редици гребла се издигаха високо и се потапяха едновременно, прорязвайки спокойните морски води. Запита се как гребците могат да движат огромните гребла час след час, без да се изтощят — та дори да са по трима на едно гребло. Беше слизал долу, на палубата на гребците, докато изпълняваше задълженията си, но тя беше претъпкана и мръсна. Вонеше от нечистотиите, отмивани два пъти на ден с кофе морска вода, и от миризмата на човек му се повдигаше. Робите получаваха повече храна от легионерите, поне така казваха, но като наблюдаваше вдигането и спускането на дебелия весла във водата, той разбираше защо е необходимо.

Остър вятър смени задушаващата горещина откъм африканския бряг. Застанал на палубата, Юлий усещаше, че „Акципитер“ е кораб, предназначен за битка, а не за надпревара. Откритата палуба беше чиста — широко дървено пространство, избеляло от десетилетията безмилостно слънце. Само в задния край имаше издигната площадка за

Гадитик и опция му. Останалите от центурията се тъпчеха долу в каюти, а екипировката им беше складирана в оръжейницата, откъдето можеха бързо да я вземат. Редовните упражнения ги бяха подготвили да могат веднага да преминават от сън към бойна готовност, за не повече от едно обръщане на пясъчния часовник. Беше добре дисциплиниран екипаж, помисли Юлий. Ако можеха и да залавят пиратски кораби, щяха да са смъртоносни.

— Офицер на палубата! — внезапно изляя Светоний до ухото му и Юлий трепна и застана мирно.

Гадитик беше избрал един доста възрастен войник за свой опций — според Юлий на Пракс му оставаше не повече от година-две до пенсия. Беше започнал да пуска корем, който трябваше да пристяга здраво всяка сутрин, но беше достатъчно приличен офицер и още през първите седмици забеляза напрежението между Светоний и Юлий. Тъкмо той беше уредил двамата заедно да стоят на пост — поради някаква причина, която бе намерил за уместно да не споделя с тях.

Кимна любезно на двамата, докато минаваше по дългата палуба, за да направи сутрешната проверка. Провери всяко въже, което се издигаше към развяващото се квадратно платно над тях, клекна, за да се убеди, че палубните катапулти са солидно привързани и обездвижени. Едва след като внимателната проверка беше завършена, се приближи до младите офицери, отвърна небрежно на поздрава им, огледа хоризонта, усмихна се и доволно потърка току-що обръснатата си брадичка.

— Четири... не, пет платна — каза все така доволно. — Търговията на нациите. Няма много вятър за онези, които разчитат само на него.

През изминалите месеци Юлий беше започнал да осъзнава, че зад симпатичния външен вид на Пракс се крие ум, който знае всичко, разиграващо се на „Акципитер“, над и под палубите, а и съветите му обикновено бяха ценни, стига търпеливо да изчакаш небрежното встъпление. Светоний го мислеше за глупак, но като че ли го слушаше с жаден интерес — поведение, което беше усвоил за пред всички по-висши офицери.

Пракс продължи, като кимаше сякаш на себе си.

— Ще ни трябва гребла, за да стигнем до Тапс, но това е чист пробег покрай брега. След като оставим там сандъците със заплатите, ще стигнем до Сицилия за няколко седмици, ако не стане нужда да преследваме пирати, да ги гоним от нашите води. Хубаво място е Сицилия.

Юлий кимна; с Пракс се чувстваше удобно, по начин, който би бил невъзможен с капитана, въпреки момента на фамилиарност след Митилена. Пракс не присъстваше при щурмуването на крепостта, но като че ли не беше възразил, че са го оставили в тила. Юлий предположи, че се задоволява с леките задължения на „Акципитер“, докато чака да се пенсионира и да го оставят в някой легион близо до Рим, за да прибере завидното си възнаграждение. Това беше едно от предимствата да гониш пирати заедно с Гадитик. Седемдесет и петте денария, които легионерите получаваха всеки месец, не преставаха да се събират, а те нямаха много случаи да ги похарчат. Дори след като се приспаднаха разходите за екипировка, за забавления с някоя вдовица и така нататък, след приключването на службата за повечето мъже щеше да остане задоволителна сума. Ако дотогава, разбира се, не проиграеха спестеното на зарове.

— Защо използваме кораби, които не могат да хващат пиратите? Можем да прочистим Маре Интернум за по-малко от година, ако ги накараме да ни се подчинят.

Пракс се усмихна, явно доволен от въпроса.

— Да ни се подчинят ли? О, случва се, но те са по-добри моряци от нас, нали знаеш. Има големи шансове да ни ударят и да ни потопят, преди да сме изкарали хората на палубата. Разбира се, ако можем да прехвърлим легионерите на техните палуби, ще спечелим битката.

Издуха бавно въздуха от надутите си бузи и се опита да обясни.

— Трябват ни нещо повече от леки и бързи кораби, макар че Рим няма да сложи килове, поне докато съм жив. Трябват ни професионални екипажи за греблата. Три реда гребла — можеш ли да си представиш какво ще направят с тях нашите мускулести роби? Ще ги направят на трески още първия път, когато се опитаме да увеличим скоростта. Скъпо е да обучаваме екипажи, а от гледна точка на сената не ни трябва да плащаме и надници. Даваме някаква сума за купуване на роби и след това корабът на практика се управлява сам. От време на време потапяме по някой пиратски кораб, но после винаги се появяват нови.

— Просто изглежда... потискащо на моменти — каза Юлий.

Искаше да каже, че е лудост най-силната нация в света да бъде надмината в корабоплаването от половината кораби в моретата, но Пракс беше резервиран, което не оставяше място за коментари въпреки дружелюбното му отношение. Имаше една линия, която младият офицер не биваше да прекрачва, макар че тя беше по-малко очевидна, отколкото с някой друг.

— Ние сме сухоземни хора, макар че някои като нас се влюбват в морето. Сенатът гледа на корабите като на средство за прехвърляне на войници за битки в други земи, както направихме в Митилена. Може би ще осъзнаят, че е също толкова важно и да управляваш вълните, но както казах, няма да стане, докато съм жив. Вярно, „Акципитер“ е малко тежък и бавен, но такъв съм и аз, а корабът е на два пъти повече от моите години.

Светоний се засмя угоднически и Юлий премигна и се навъси, но Пракс като че ли не забеляза. Спомни си, че някога Тубрук беше казал нещо подобно, когато го накара да загребе от тъмната пръст на имението в ръцете си и да помисли за поколенията, които са я подхранвали с кръвта си. Сякаш се беше случило преди цял един живот. Тогава баща му беше жив, Марий все още беше консул с блестящо бъдеще. Юлий се запита дали някой се грижи за гробовете им. За миг тъмните вихри на тревогите, които винаги плискаха мислите му, излязоха на повърхността. Той си каза отново, както правеше винаги, че Тубрук ще се грижи за Корнелия и за майка му. Не вярваше на никого дори и наполовина толкова, колкото на този мъж.

Изведнъж Пракс се взря в брега и замръзна. Любезното му изражение изчезна, заменено от твърдост.

— Слез долу и свири сбор, Светоний. Всички да се качат на палубата, готови за действие след пет минути.

Отворил широко очи, Светоний сръчно отдаде чест, хукна към стръмните стъпала и трмаво се спусна долу. Юлий погледна натам, накъдето сочеше Пракс, и присви очи. Гъст черен дим се извиваше на брега в утринния въздух, почти нераздвижван от вятъра.

— Пирати ли? — попита той бързо, макар вече да знаеше отговора.

Пракс кимна.

— Изглежда, са подпалили някое село. Може би ще успеем да ги хванем, докато се отдалечават от брега. Ще имаш възможност да се приближиш до тях, Цезар.

„Акципитер“ се подготвяше за действие. Катапултите бяха заредени, камъните и земното масло бяха готови за изстрелване. Десетина легионери бързо сглобиха корвуса —

набиваха железни шипове между секциите, а после издигнаха единия край на голямата рампа високо над палубата. Когато освободяха държащите я въжета, тя щеше да падне напред върху дъските на вражеския кораб и здраво да закове в него шиповете си. На корвуса щяха да се покатерят най-добрите бойци от „Акципитер“ — щяха да връхлетят върху пиратите възможно най-бързо, за да отворят място, та останалите им другари да могат да се прехвърлят на пиратския кораб. Начинанието беше опасно, но след всяка акция местата за първите бяха обект на сериозно състезание и минаваха от едни ръце в други като висок залог в месеците на скука.

Под палубата отговорникът на робите започна да отброява двойно по-бързо и греблата се задвижиха в по-настоятелен ритъм. Понеже от брега духаше вятър, платното беше събрано и здраво привързано. Мечовете бяха проверени за последен път, броните бяха вързани здраво. Напрежението, възпирано от отдавна превърналата се в навик дисциплина, растеше с всеки миг.

Горящото село беше в дъното на един залив и не се виждаше, но войниците забелязаха пиратския кораб да излиза иззад скалистия нос, за да се отпрати в открито море. Гадитик заповяда атака с пълна скорост, за да отреже колкото може повече възможността на врага да маневрира. Притиснати към брега, пиратите не можеха да направят нищо, за да избягнат „Акципитер“, и римляните нададоха радостен вик; скуката на бавното пътуване от пристанище към пристанище изчезваше под поривите на засилващия се вятър. Юлий гледеше внимателно вражеския кораб и мислеше за разликите, които му беше обяснил Пракс. Трите редици гребла се потапяха във водата в съвършено единодействие, въпреки различните си дължини. Корабът беше по-висок и по-тесен от „Акципитер“ и имаше дълъг бронзов шип на носа — Юлий знаеше, че може да пробие дори тежките кедрови обшивки на римските галери. Пракс беше прав. Изходът никога не беше сигурен, но за този пиратски кораб нямаше бягство. Щяха да се приближат и да спуснат корвуса, и най-добрите бойци на света щяха да се изсипят на палубата на врага. Съжали, че не беше успял да си осигури място там, но всички те бяха предварително определени още преди слизането на Митилена.

Обзет от мисли и предчувствия, отначало Юлий не чу внезапната промяна във виковете на наблюдателя. Погледна нагоре, видя накъде сочи и инстинктивно се отмести от перилата. Друг кораб излизаше от залива, докато те го отминаваха, преследвайки първия. Насочваше се право към тях и Юлий видя как таранът се подава от вълните. Идваше с пълна скорост и с издути платна, подпомагащи гребците. Бронзовото острие беше на равнището на ватерлинията им, а палубата беше пълна с въоръжени мъже, повече, отколкото обикновено побираха бързите пиратски кораби. Юлий се сети, че димът е бил за заблуда. Това беше капан и те бяха скочили право в него.

Гадитик не се поколеба, прие заплахата и даде заповеди на офицерите си, без да губи и секунда.

— Засилете хода! Идват право към нас — излая той и барабанчикът долу започна да бие в по-бърз ритъм.

Последната, най-голямата скорост, можеше да се използва само за кратък тласък, преди робите да започнат да припадат, но дори и малко по-бавният ход на атаката беше ужасно напрежение за тях. Сърца се пръсваха в битките и когато това се случеше, трупът пречеше на останалите гребци и вадеше от строя цялото гребло.

Първият кораб се приближаваше бързо и Юлий разбра, че гребците му гребат в обратна посока и корабът атакува. Беше добре планирана хитрост да примамят римската галера близо

до брега. Без съмнение сандъците със сребро в трюма бяха мечтана от пиратите плячка, но нямаше да бъдат спечелени лесно.

— Катапултите... по първия кораб... стреляй! — извика Гадитик и проследи пътя на камъните, когато се извисиха над вълните.

Наблюдателят на бушприта извика на двете команди:

— Две точки по-надолу!

Тежките машини бяха заредени почти моментално. По двама души набиха здрави клинове в дупките, с което коригираха ъгъла за изстрелване на зарядите, докато техните другари дърпаха лостовете назад, за да опънат въжето от конски косъм, два пъти по-дебело от човешко бедро.

Пиратският кораб се извиси почти над главите им и катапултите стреляха отново. Този път порестите камъни бяха напоени в масло и запалени: извиха се към вражеската трирема, като оставиха димни опашки във въздуха. Паднаха на пиратската палуба — трясъкът се чу ясно — и легионерите, обслужващи катапултите, завикаха радостно, докато зареждаха отново.

Втората трирема се приближаваше и Юлий беше сигурен, че таранът ще удари „Акципитер“ в последните няколко стъпки под перилата на кърмата и ще им отнеме възможността да се движат и дори да контраатакуват чрез абордаж. Щяха да ги обсипят с облаци стрели, приковани и безпомощни. Той извика на хората си да вдигнат щитовете. При абордаж щитовете щяха да са по-скоро пречка, отколкото помощ, но сега, когато „Акципитер“ беше хванат между двата пиратски кораба, римляните щяха да имат отчаяна нужда от прикритие.

След няколко секунди стрели започнаха да съскат към тях — идваха и от двете вражески триреми. Летяха без ред или специален прицел, само непрекъснатата стрелба с надеждата някой легионер да падне прикован под някоя от дългите черни стрели.

Понеже пътят отпред беше блокиран от първата трирема, „Акципитер“ трябваше да завие, като всички гребла от едната страна загребат в обратна посока. Загребванията бяха тромави, но все пак ставаше по-бързо, отколкото просто да ги вдигнат неподвижно, докато гребците от другата страна извъртат кораба. Завоят ги забави, но Гадитик беше видял, че трябва да се насочат навън, иначе щеше да бъде хванат между двата кораба, когато вторият се придвижеше успоредно на „Акципитер“.

„Акципитер“ се провря покрай бушприта на първата трирема и потрепери, когато скоростта намаля. Гребците веднага издърпаха греблата. Професионалистите на триремата не бяха достатъчно бързи и корпусът на римския кораб помете трите реда весла, като размаза гребците на пиратския кораб в кървава каша.

Преди римският кораб да стигне до половината на първата трирема, бронзовият таран на втория пиратски кораб се заби в „Акципитер“ с трещящия грохот на счупени греди. Целият кораб изстена от удара като живо същество. Робите долу завикаха ужасено. Всички бяха приковани към пейките и ако корабът потънеше, щяха да се издавят.

Дъждът от стрели обсипваше палубата на „Акципитер“, но щитовете предпазваха римляните от повечето удари; а после тежкия корвус се люшна напред, като че ли увисна във въздуха за момент, въжетата паднаха прерязани и тежката рампа се впи в палубата на вражеския кораб; шиповете ѝ я задържаха сигурно, като неизбежно възмездие.

Първите легионери затичаха по корвуса срещу чакащите пирати. Обичайното предимство на римляните, многочислеността им, се стопи в боя с два атакуващи кораба. И

двата изглеждаха претъпкани с бойци, броните и оръжията им бяха смесица от разни времена и народи, явно бяха събирани из всички крайбрежни пристанища.

Юлий видя, че Кабера е до него — обичайната му усмивка липсваше. Старецът беше взел кама и щит, но иначе беше облечен в обичайните си дрехи: Гадитик му беше позволил да ги носи, стига да го преглеждат за въшки два пъти месечно.

— По-добре да стоя до тебе, отколкото долу в тъмното — измърмори лечителят.

Двамата се снишиха под дървените си щитове, за да избегнат поредния дъжд от стрели. Една прониза щита на Юлий точно до ръката му и го отметна назад. Той подсвирна, като видя, че назъбеният връх е излязъл от другата страна.

Тежки бронзови куки се удариха с трясък в дъските. Пиратите започнаха да скачат на палубата на „Акципитер“ и шумът на битката заехтя — дрънчене на мечове и викове на триумф и отчаяние.

Юлий видя Светоний да разпръсва хората си в редица, за да посрещнат нападателите, и бързо нареди на своите двадесет войници да го подкрепят, макар да бе сигурен, че те биха се спуснали натам и без него. Нямаше да се предадат, въпреки че „Акципитер“ беше притиснат и всички на палубата го знаеха. Римляните нападаха свирепо, първите на корвуса прочистваха палубата пред себе си, без да обръщат внимание на раните си.

Кабера стоеше плътно до Юлий и това донякъде успокояваше младия мъж: напомняше му за други битки, в които бяха оцелели заедно. Може би старият лечител умееше да привлича късмета, помисли той, и после се озова сред дъгата от вражески остриета, и започна да сече почти несъзнателно: тялото му реагираше в ритмите, на които Рений го беше учил толкова години.

Сниши се под удара на една брадва, блъсна противника си, изкара го от равновесие и той се просна в краката на Пелитас, който, започна да го тъпче, без да мисли, по класическите бойни правила на легионера: ако е прав, посечи го да падне, ако е паднал — стъпчи го.

Корвусът беше претъпкан с войници, които се бутаха да минат на пиратския кораб. Бяха обаче лесна мишена за стрелците. Юлий видя група мъже с лъкове край перилата на триремата. Стрелбата от толкова близо беше опустошително точна и пиратите улучиха десетина легионери, преди техните другари да ги покосят като узряла пшеница. Юлий кимна с удоволствие, когато видя това. Усещаше към стрелците същата омраза, каквато усещаша всички легионери, познали ужаса на атаките им отдалече.

Втората трирема гребеше в обратна посока и почти се беше отделила от „Акципитер“, след като беше нанесла възможно най-много щети. Гадитик я гледаше как маневрира и съдържаше хората си, за да отблъсне евентуалното им нападение. Ситуацията се променяше твърде бързо, за да може да я предвиди, макар да знаеше, че пиратите не могат да издържат дълго. „Акципитер“ можеше да потъне, но преди това щяха да минат още дълги минути, а легионерите все още можеха да си пробият път с бой към другата трирема и да я превземат. Не беше невъзможно да успеят да спечелят някаква победа, стига да имаха поне един час и свобода на действие. Изруга полугласно, когато последната трещяща дъска отекна и пиратският кораб се отдели от „Акципитер“, а гребците му получиха нови заповеди, извикани бързо на смесица от гръцки и латински.

Гадитик изпрати резервите си към другия борд на „Акципитер“ с намерението да ги прехвърли на противоположната страна, за да разцепят защитниците ѝ. Беше разумен ход: ако първата трирема можеше да бъде превзета достатъчно бързо, всичките му хора щяха да

отблъснат атаката на втората и битката вероятно нямаше да бъде загубена. Гадитик стисна здраво меча си, изпълнен с безполезно възмущение. Не можеше да очаква пиратите да се оставят да бъдат накълцани на парчета от войниците му. Вярно, те бяха крадци и просяци и искаха да се докопат до среброто в трюмовете му, глутница дръгливи псета, които искат да повалят римския вълк. Но бяха много — всъщност две глутници. Ръката му затрепери, когато видя, че греблата от едната страна на втората трирема се вдигат нагоре и тя се засилва към любимия му кораб. Чуваше виковете на робите от долната палуба, неспирния хор на ужаса, който му действаше на нервите.

Юлий получи силен удар по бронята, изсумтя и посече врага през лицето. В следващия миг към него пристъпи един брадат гигант. Държеше тежък ковашки чук, целият в кървави кичури коса. Мъжът се озъби, изрева и замахна към рамото му. Юлий се дръпна и по навик вдигна ръка, за да парира. Костите на китката му изпукаха от удара и той извика от болка. Кабера се стрелна бързо между двамата и заби камата си във врата на гиганта, но той само изрева и размаха чука, за да отблъсне лецителя. Юлий посегна за собствената си кама с лявата си ръка; опитваше се да не обръща внимание на болката от стържещите кости. Главата му се замая и изведнъж му се стори, че е някъде далече, но огромният мъж още представляваше опасност, макар че кръвта бликаше като фонтан от раната на врата му.

Бикоподобната фигура се олюля и залитна. Чукът се стовари върху главата на Юлий с тъп удар, той падна и изгуби съзнание. От носа и ушите му потече кръв. Битката продължаваше.

Брут вдиша дълбоко чистия планински въздух и се загледа назад към преследвачите. Гърция се простираше под тях, склоновете бяха покрити с пурпурни цветя, насищащи вятъра с богат аромат. Струваше му се неуместно да мисли за смърт и отмъщение сред такава красота. Но както беше предсказал Рений, групата конници включваше поне един добър следотърсач и от пет дни преследвачите непрекъснато вървяха по следите им въпреки множеството опити на Брут и Рений да ги отклонят.

Рений седеше наблизко на една обрасла с мъх скала, оголил срещу слънцето чукана си, и втриваше мазнина в осеяната с белези плът, както правеше всяка сутрин. Брут изпитваше вина всеки път, щом видеше това — спомняше си боя в двора за обучение в имението на Юлий. Спомняше си дори удара, който беше прерязал нервите на ръката на гладиатора, но нямаше как да върне нещата назад. Макар че месото беше образувало розова възглавничка, непрекъснато се появяваха болезнени петна, които трябваше да се лекуват. Единствената истинска утеха идваше, щом Рений махнеше кожената превръзка и оставеше въздуха да стигне до кожата, но той мразеше любопитните погледи, предизвиквани от тази гледка, и моментално нахлузваше превръзката.

— Приближават се — каза Брут.

Нямаше нужда да обяснява — петимата мъже, които ги преследваха, бяха в мислите и на двамата още откакто усетиха присъствието им за първи път.

Огряната от слънцето красота на планините скриваше бедна почва, която привличаше малцина земеделци. Единствените признаци на живот бяха дребните фигури на преследвачите, които бавно се придвижваха напред. Брут знаеше, че гърците не могат да се отдалечат много от конете си, а веднага щом слезеха долу в равнината, двамата бездруго щяха да бъдат нападнати и убити. Вече бяха близо до изтощението, а последната суха храна беше свършила тази сутрин.

Брут огледа растителността, която се вкопчваше в живота по напуканите склонове, и се запита дали може да се яде. Беше чувал, че войници ядели шурците, които обитаваха всички туфи трева, но не си струваше да ги ловиш един по един. Можеха да изкарат още един ден без храна, а меховете с вода бяха пълни до половината. Златните монети все още бяха в кесията на колана му, но най-близкият римски град беше на повече от сто мили отвъд тесалийските равнини и никога нямаше да го стигнат. Бъдещето им изглеждаше мрачно, освен ако на Рений не му хрумнеше някоя идея, но старият гладиатор мълчеше, явно доволен да прекара един час в разтриване на чукана си. Докато Брут го наблюдаваше, Рений откъсна едно от тъмните цветя и изстиска сока му върху мъхестата възглавничка, която висеше от рамото му. Старият гладиатор винаги използваше билките заради успокояващия им ефект, но както винаги, изсумтя разочаровано и остави смачканите листчета да паднат от здравата му ръка.

Спокойното изражение на Рений изведнъж вбеси Брут. Ако имаха коне, преследвачите от селото никога нямаше да се приближат толкова. Не беше в природата на стария гладиатор да съжалява за минали решения, но всяка стъпка, спечелена от натъртените крака на римляните, караше Брут да изсумтява раздражено.

— Как можеш да си седиш така, докато те се катерят към нас?! Безсмъртният Рений, победител в стотици битки на живот и смърт, насечен на парчета от няколко гръцки дрипльовци на някакъв хълм.

Рений го погледна, без да помръдне, после сви рамене.

— Изкачването ще намали предимството им. А от конете тук няма особена полза.

— Значи да си седим така, а? — попита Брут; за миг изпита облекчение, че Рений има някакъв план.

— Още няколко часа им трябва, за да стигнат до нас. Ако бях на твое място, щях да седна на сянка и да си почивам. Ще видиш, че ако наточиш меча ми, ще си поуспокоиш нервите.

Брут го изгледа намръщено, но все пак взе меча на стареца и започна с дълги, плавни движения да прокарва един камък по нащърбените му ръбове.

— Петима са, не забравяй — каза след малко.

Рений не му обърна внимание: наместваше със сумтене кожената превръзка на чукана. Държеше единия край на връвта със зъби и докато Брут го наблюдаваше, я завърза с лекотата на отдавна усвоени движения.

— Осемдесет и девет — обади се внезапно Рений.

— Какво?

— Убил съм осемдесет и девет души в сраженията в Рим. Не стотици.

Изправи се полека; в движенията му нямаше нищо старческо. Много време му беше трябвало, да се научи отново да пази равновесие без тежестта на лявата ръка, но беше преодолял тази загуба, както и всичко друго, което му пречеше в живота. Брут си спомни момента, когато Кабера беше притиснал ръце към посивялата плът на гърдите на Рений и двамата бяха видели как цветът се променя, как тялото замря във внезапен прилив на завръщане се живот. Кабера се беше отпуснал назад в мълчаливо благоговение, докато наблюдаваха как косата на стареца потъмнява, сякаш дори смъртта няма власт над него. Боговете бяха спасили стария гладиатор и може би той на свой ред щеше да спаси един млад римлянин някъде из хълмовете на Гърция. Брут почувства как увереността му расте и забрави глада и изтощението, които го измъчваха.

— Днес са само пет — каза той. — А аз съм най-добрият от моето поколение. Няма жив човек, който да ме победи в бой с меч.

— Аз бях най-добрият от моето поколение, момче, и от това, което виждам, стандартът е поспаднал — изсумтя Рений. — Но все пак можем да ги изненадаме.

Корнелия изстена от болка. Акушерката втриваше златист зехтин в бедрата ѝ, та сгърчените мускули да се отпуснат. Клавдия ѝ подаде топла напитка от мляко и вино с мед и тя изпразни чашата, почти без да усеща вкуса, и тъкмо я подаде да ѝ налят още, когато усети надигането на следващата контракция. Потрепери и извика.

Акушерката продължаваше да я маже на широки, бавни кръгове, от време на време потапяше в купата със зехтин парчето мек вълнен плат, което държеше.

— Още малко остава — каза тя. — Много добре се справяш. Медът и виното ще помогнат за болката, но скоро ще дойде време да се преместиш на стола за раждане. Клавдия, донеси още кърпи и гъба, може да има кръвене. Но ще е малко. Ти си здрава жена и бедрата ти са широки.

Контракцията я връхлетя и Корнелия можа само да изстене, после задавено запъшка. Стисна зъби, вкопчи се в твърдото легло и се напрегна. Акушерката поклати глава.

— Недей още да напъваш, скъпа. Бебето сега решава дали да излезе. Извъртяло се е в нужното положение и трябва да си почине. Ще ти кажа кога да започнеш да я изтласкваш.

— Да я изтласквам? — изохка Корнелия между две мъчителни вдишвания.

Акушерката кимна.

— Момчетата винаги се раждат по-лесно. Момичетата отнемат повече време.

Бавачката постави гъбата и кърпите до дървения стол, приготвен за последния етап от раждането, после хвана Корнелия за ръката и почна да я гали. Вратата се отвори тихо; Аврелия влезе, спусна се към леглото и стисна другата ѝ ръка в здравата си хватка. Клавдия я погледна скришом. Тубрук ѝ беше разказал всичко за проблемите на тази жена, за да може да се справи с евентуални трудности, но родилните мъки на Корнелия като че ли бяха приковали вниманието ѝ, а и беше съвсем в реда на нещата да присъства на раждането на внучето си. Тубрук беше напуснал къщата, за да свърши работата, за която бяха говорили, и Клавдия знаеше, че на нея се пада задачата да отстрани Аврелия, ако получи пристъп, преди раждането да е свършило. Не ѝ харесваше особено, затова бързо отпрати молитва към домашните богове — дано да не ѝ се наложи да го прави.

— Мислим, че ще е дъщеря — каза Клавдия, когато майката на Юлий зае мястото си от другата страна на родилката.

Аврелия не отговори. Клавдия се запита дали мълчанието ѝ не се дължи на това, че е господарката на къщата, а тя е само робиня, но отхвърли тази мисъл. По време на раждане обноските бяха по-неофициални, а и Тубрук беше казал, че Аврелия изпитва трудности при справянето с дребни неща, които хората приемаха за естествена даденост.

Корнелия извика и акушерката кимна рязко.

— Време е — каза тя и се обърна към Аврелия. — Ще ми помогнеш ли, скъпа?

Не получи отговор и отново зададе въпроса, по-високо. Аврелия като че ли се изтръгна от някаква мъгла.

— Бих искала да помогна — каза тя тихо и акушерката замълча за миг, погледна я, после сви рамене.

— Добре. Но може да трае няколко часа. Ако не можеш, прати някое силно момиче да те замести. Разбра ли?

Аврелия кимна и отново насочи вниманието си към Корнелия — трябваше да ѝ помогнат да се настани на стола. Клавдия също се присъедини, учудена на увереността на акушерката. Разбира се, тя беше освободена, отдавна забравила дните на робството, но в поведението ѝ нямаше и капка почтителност. Клавдия реши да е също така силна като нея.

Столът беше солиден, преди няколко дни го бяха докарали с носилка заедно с акушерката. Двете жени заведоха Корнелия до него и ѝ помогнаха да седне. Тя стисна здраво дръжките и се отпусна с цялата си тежест на тясната извита седалка. Акушерката коленичи пред нея и внимателно разтвори краката ѝ над дълбокия дъговиден изрез в старото дърво.

— Облегни се здраво. — После се обърна към Клавдия. — Дръж стола да не се изметне назад. Ще имам друга работа за тебе, когато излезе главата на бебето, но засега това ти е задачата, разбра ли?

Клавдия зае мястото си и се опря с цялата си тежест на гърба на стола.

— Аврелия? Искам да натискаш корема, когато ти кажа, но не преди това, ясно ли е?

Аврелия постави ръцете си върху издутия корем и зачака търпеливо, с бистър поглед.

— Пак започва — каза Корнелия и се смръщи от болка.

— Така трябва, моето момиче, бебето иска да излезе. Нека набере сила и ще ти кажа кога да напъваш.

Ръцете ѝ продължаваха да втриват зехтин в кожата на Корнелия.

— Малко остана. Готова ли си? Хайде, момиче, напъвай. Аврелия, натисни.

Двете заедно започнаха да натискат и Корнелия изстена. Отново и отново напъваха и отпускаха, докато контракцията премина. Корнелия бе цялата в пот.

— Изкарването на главата е най-трудното — каза акушерката. — Много добре се справяш, момиче. Повечето жени пишат през цялото време. Клавдия, подложи ѝ една кърпа отдолу. Няма да ми благодари, ако задникът ѝ е цял в синини.

Клавдия бързо нагласи една дебела кърпа под Корнелия и каза:

— Още малко, миличка.

Корнелия успя да се усмихне отпаднало. После контракциите отново я обхванаха — спазъм на всички мускули, плашещ със силата си. Никога не беше изпитвала подобно нещо, чувстваше се почти като зрител в собственото си тяло, докато то се движеше със свои ритми, със сила, която не беше подозирала. Усети как натискът се увеличава, после изведнъж изчезна и я остави изтощена.

— Няма повече — прошепна тя.

— Държа главата, скъпа, останалото е по-лесно — отвърна акушерката със спокоен и ведър глас.

Аврелия потърка леко все още издутия корем и се наведе над стола, за да надникне между треперещите крака на Корнелия.

Акушерката държеше главата на бебето. Ръце ѝ бяха увити в груба кърпа, за да не се плъзгат. Очите на бебето бяха затворени, главата изглеждаше смешна, някак издължена, но акушерката като че ли не се тревожеше и ги подкани да се заемат със задачата си, когато настъпи следващата контракция — и бебето се плъзна в ръцете ѝ. Корнелия се отпусна на стола; усещаше краката си като втечнени. Дъхът ѝ излизаше на накъсани тласъци и тя само кимна благодарно, когато Аврелия изтри челото ѝ с мокра кърпа.

— Честито момиченце! — каза акушерката и взе малък остър нож, за да пререже пъпната връв. — Добре се справихме. Клавдия, донеси горещ въглен да го запечатам.

— Няма ли да го завържеш?

Акушерката поклати глава; бършеше с ръце кожата на бебето от кръв и ципи.

— По-чисто е, ако се изгори. Побързай, коленете ме болят.

Друга мъчителна контракция изкара гъбесто парче тъмна тъкан от Корнелия и тя нададе последен вик. Акушерката направи знак на Аврелия да го махне и майката на Юлий се погрижи за плацентата без никакви възражения, вече приела авторитета на жената. Усети прилив на необичайно щастие. Имаше внучка. Погледна ръцете си, доволна, че не вижда треперене.

Тъничък вик проряза въздуха и жените се усмигнаха. Акушерката проверяваше крайниците на детето с бързи, опитни движения.

— Всичко е наред. Малко е синичка, но вече порозовява. Ще има руса коса като майка си, освен ако не потъмнее. Хубаво дете. Пригответе ли пелените?

Аврелия ѝ ги подаде, докато Клавдия се връщаше, хванала един въглен с железни щипци.

Акушерката го притисна към крайчето на пъпната връв, то изсъска и бебето изплака отново с подновена сила; тя се зае да го повива стегнато. После попита Корнелия:

— Мислили ли сте за име?

— Ако беше момче, щях да го нарека на баща му, Юлий. Сигурна бях, че ще е момче.

Акушерката стоеше с бебето в ръце, вгледана в бледата изтощена Корнелия.

— Има време да измислите име... Помогнете сега на Корнелия да легне, докато си

събера нещата.

Ехото от юмрук, удрящ по вратите на имението, отекна като глухо бумтене. Аврелия вдигна глава и се послуша.

— Обикновено Тубрук отваря вратите на посетителите — каза тя.

— Но сега ни е изоставил.

— Само за няколко седмици, господарке — отвърна бързо Клавдия; изпитваше вина. — Каза, че работата в града нямало да отнеме повече време.

Аврелия като че ли не я чу и излезе от стаята.

Тръгна полека, предпазливо към предния двор; премигваше от ярката слънчева светлина, след като толкова време беше стояла на закрито. Две прислужнички чакаха търпеливо до вратата, но знаеха, че не бива да отварят без нейно разрешение, независимо кой тропя. Това правило беше установено от Тубрук след робските бунтове преди години. Той като че ли беше загрижен за безопасността на дома, но сега я беше оставил сама, а беше обещал никога да не я оставя сама. Аврелия погледна ръцете си и забеляза капчица кръв на единия си ръкав. Дясната ѝ ръка леко трепна и тя я стисна с лявата.

— Отворете! — чу се мъжки глас отвън и юмрукът отново задумка.

Аврелия даде знак на прислужничките, те вдигнаха тежката греда и отвориха вратата. И двете бяха въоръжени — още едно от правилата на Тубрук.

Влязоха трима конни войници, великолепно в блестящите си брони и с пера на шлемовете. Бяха облечени като за парад и видът им накара Аврелия да трепне.

Защо го нямаше Тубрук? Той щеше да се справи много по-добре от нея.

Един от мъжете слезе от коня с леки, уверени движения. Стиснал юздите в едната си ръка, той подаде на Аврелия свитък обработена телешка кожа, запечатана с дебел восъчен печат. Тя го взе и зачака, впила поглед във войника. Той потътри крак, когато разбра, че жената няма да проговори.

— Това са заповеди, господарке. От нашия господар — диктатора на Рим.

Аврелия продължи да мълчи; хвана ръката, с която държеше свитъка, с другата; кокалчетата ѝ побеляха от усилието.

— Снаха ти е тук и Сула заповядва тя да се яви при него в града, незабавно — продължи мъжът, разбрал, че ако не проговори, жената може и да не отвори свитъка, потвърждаваш заповедта с личния печат на Сула.

След като овладя треперенето, Аврелия си възвърна гласа.

— Тя току-що роди. Не може да се мести никъде. Елате след три дни и ще е готова за пътуване.

Изражението на войника стана твърдо. Започваше да губи търпение. За каква се мислеше тази жена?

— Жената трябва да се приготви сега. Сула нареди да дойде в града и тя трябва да тръгне незабавно, независимо дали иска. Ще чакам тук, но малко. Не ни карайте да влизаме, за да я вземем.

Аврелия пребледня.

— А... ами детето?

Войникът премига. В заповедта не се споменаваха за дете, но човек не можеше да се надява на кариера, ако разочарова диктатора на Рим.

— И детето. Да се приготвят. — Изражението му поомекна. Нищо нямаше да му струва да бъде любезен, а и жената изведнъж му се стори много крехка. — Ако имате коне,

впрегнете ги бързо, за да могат да пътуват удобно.

Аврелия се обърна, без да каже нито дума, и изчезна в къщата. Войникът се обърна към двамата си другари.

— Казах ви, че ще е лесно. Питам се обаче какво ли иска от нея?

— Зависи кой е бащата — отвърна единият и намигна двусмислено.

* * *

Тубрук седеше сковано на стола. Кимна, когато пое предложеното му вино. Мъжът пред него беше на негова възраст. Бяха добри приятели от почти тридесет години.

— Все още ми е трудно да призная, че не съм младежът, какъвто бях — каза Ферк с тъжна усмивка. — Бях наслагал огледала из цялата къща, но всеки път, щом минех покрай някое, се изненадвах, като виждах, че оттам ме гледа някакъв старец. Тялото отслабва, но умът остава сравнително остър.

— Надявам се да е така. А и ти не си стар — отвърна Тубрук; опитваше се да се отпусне и да се наслаждава на компанията на приятеля си, както през всичките тези години.

— Така ли мислиш? Много от хората, които познавахме, вече отидоха да вършат глупости в полетата на вечното мълчание. Болест повали Рапас, а той беше най-силният мъж, когото съм срещал. Казват, че накрая синът му го вдигал и го изнасял на слънце. Можеш ли да си представиш някой да нарами този огромен бик? Дори синът му!? Ужасно е да остарееш.

— Имаш Илита и дъщерите си. Нали все още не те е изоставила? — измърмори Тубрук.

Ферк изсумтя в чашата си.

— Още не е, макар че всяка година заплашва да го направи. Всъщност и на тебе ти трябва някоя добра дебелана. Те остаряват прекрасно, нали разбираш. И ти топят краката нощем.

— Прекалено съм зает с работа, за да си търся нова любов — отвърна Тубрук. — Къде ще намеря жена, която да ме търпи? Имам си един вид семейство в имението.

Ферк кимна. Очите му не пропускаха нищо от напрежението, изпълващо фигурата на стария гладиатор. Беше готов да чака, докато Тубрук усети, че е време да изложи причината за внезапното си посещение. Той го познаваше много добре, затова не го караше да бърза, точно както знаеше и че ще му помогне с всичко, което Тубрук поиска. Не беше просто въпрос на дълг, макар че дълговете му бяха много; факт беше, че Тубрук беше човек, когото уважаваше и харесваше. В него нямаше никаква злина, беше силен по начин, какъвто Ферк рядко беше виждал.

Мислено прехвърли през ума си имуществото и наличното си злато. Ако ставаше въпрос за пари, беше имало и по-добри времена, но беше скътал парици, а имаше и да събира дългове.

— Как е работата? — попита Тубрук, несъзнателно отговаряйки на мислите на Ферк.

Ферк сви рамене, но потисна лековатия отговор още преди да е излязъл от устата му.

— Спестил съм нещичко — каза той. — В Рим винаги има нужда от роби, както знаеш.

Тубрук впи поглед в мъжа, който някога го беше продал, за да го обучат да се бие пред хилядна публика. Дори тогава, като млад роб, който не знаеше нищо за света или за предстоящото обучение, той беше видял, че Ферк никога не се отнася жестоко към робите, с

които търгува. Спомни си как се беше отчаял в нощта, преди да го изпратят в школата, когато търсеше по какъв начин да приключи живота си. Ферк беше спрял до него, докато правеше обиколката си, и му беше казал, че ако има кураж и сили, може да откупи свободата си и да притежава собствения си живот.

— Тогава ще дойда и ще те убия — беше му казал Тубрук.

Ферк беше впил очи в него за един дълъг момент, преди да отговори:

— Надявам се, че няма. Надявам се, че ще ми предложиш чаша вино.

Младият Тубрук не беше намерил отговор, но по-късно тези думи представляваха утеха за него — просто да знае, че един ден ще има свободата да седи и да пие под слънцето, господар на себе си. В деня, когато се освободи, беше извървял пътя през целия град до дома на Ферк и беше поставил на масата една амфора. Ферк беше извадил две чаши и приятелството им беше започнало без никакво огорчение.

Ако имаше някой в света извън имението, на когото да вярва, Ферк беше този човек. Но Тубрук все още мълчеше и прехвърляше в ума си плановете, които беше направил след срещата си с Клавдия. Трябваше да има и друг начин. Това, с което се беше заел, го отвращаваше, но той знаеше, че щом е готов да умре, за да защити Корнелия, може да го направи.

Ферк стана и стисна рамото му.

— Имаш неприятности, приятелю. Каквото и да е, кажи ми.

Погледът на стария търговец на роби беше уверен. Тубрук вдигна очи към него и дълго време не ги свали. Миналото се отваряше между двамата.

— Мога ли да ти поверя живота си? — попита Тубрук.

Ферк стисна рамото му още по-силно, после се настани обратно на стола си.

— Няма нужда да питаш. Дъщеря ми умираше, когато ти намери акушерка, за да я спаси. И аз щях да умра от ръцете на онези крадци, ако не ги беше прогонил. Имам такъв дълг към тебе, че мислех, че никога няма да получа възможност да ти се отплатя. Само искай.

Тубрук си пое дълбоко дъх и каза тихо:

— Искам да ме продадеш като роб в дома на Сула.

Юлий едва усещаше ръцете на Кабера, които вдигаха клепачите му. Светът му се струваше ту тъмен, ту светъл, главата му беше изпълнена с червена агония. Чу гласа на Кабера някъде отдалече и се опита да го изругае, задето прогонва тъмнината.

— Очите му не са наред — каза някой.

Гадитик? Името не му говореше нищо, макар че позна гласа. Дали баща му беше тук? Далечни спомени, че лежи на тъмно в имението, дойдоха и се сляха с мислите му. Още ли беше на легло, след като Рений го беше повалил при упражненията? Приятелите му бяха ли отвън на стените, да отблъскват въстанието на робите без него? Размърда се и усети как нечии ръце го натискат надолу. Опита се да проговори, но гласът не го слушаше, макар че издаде някакъв звук, подобен на мученето на умиращ бик.

— Не е хубав знак — разнесе се гласът на Кабера. — Зениците не са еднакви, той не ме вижда. Лявото му око е кръвясало, но ще му мине след няколко седмици. Виж колко е червено. Чуваш ли ме, Юлий? Гай?

Юлий не можа да реагира дори на детското си име. Тежестта на тъмнината го притискаше отвсякъде.

Кабера се изправи и въздъхна.

— Шлемът му е спасил живота, но кръвта от ушите не ми харесва. Може да се оправи, а може да си остане и така. Виждал съм това при рани на главата. Духът може да бъде съкрушен.

Мъката в гласа му беше ясна и Гадитик си спомни, че лечителят беше дошъл на кораба заедно с Юлий, с история, която започваше много преди идването им на „Акципитер“.

— Направи каквото можеш за него. Има възможност всички да видим отново Рим, ако получат парите, които искат. Поне засега струваме повече живи, отколкото мъртви.

Гадитик се помъчи да прогони отчаянието от гласа си. Капитан, загубил кораба си, не получаваше друг. Хвърлен в безпомощно състояние на палубата на втората трирема, той беше наблюдавал как любимият му „Акципитер“ потъва във водовъртеж от мехури и отломки. Робите на греблата не бяха освободени от веригите и крещяха отчаяно, докато вълните поглъщаха кораба. Знаеше, че и кариерата му е потънала заедно с него.

Сражението беше жестоко, повечето от хората му бяха убити при атаката от две страни. Гадитик непрекъснато си припомняше кратката битка, търсеше по какъв начин би могъл да я спечели. И винаги вдигаше рамене, казваше си, че трябва да забрави загубата... но унижението въпреки всичко не намаляваше.

През ума му беше минавала мисълта да отнеме живота си, за да лиши пиратите от откупа и да избегне срама, който близките му щяха да изпитат от пленяването му. Ако изобщо бъдеха в състояние да съберат парите.

По-лесно щеше да е за тях, ако беше потънал с „Акципитер“ като толкова много от своите войници. Но беше оставен да седи в собствената си мръсотия с дванадесетте оцелели офицери и Кабера, който се беше спасил, като бе предложил да използва знанията си на лечител в полза на пиратите. Сред тях винаги имаше някой с незатварящи се рани или със зарази, които си лепвала от проститутките по пристанищата. Старецът се видя с много работа след битката и му беше позволено да ги навестява веднъж на ден, за да преглежда раните им и да ги превързва.

Гадитик се размърда и зачеса местата, нахапани от бълхите и въшките, които го бяха нападнали още първата нощ в претърпаната мръсна каюта. Някъде горе мъжете, които го държаха пленник, се разхождаха по палубата на триремата, забогатели от заложниците, за които чакаха откуп, и от сандъците, пълни със сребро, които бяха задигнали от трюма на „Акципитер“. Той се намръщи, като си спомни арогантността и тържествуването им.

Бяха го вързали и един от пиратите го заплю в лицето, Гадитик почервеня от гняв, когато си спомни това. Мъжът беше едноок, с лице, изпъстрено с белези и обрасло с четинеста брада. Бялото око като че ли се бе втренило в римския капитан, а грухтенето на пирата почти беше накарало римлянина да покаже гнева си и да се унижи още повече, като започне да се бори. Вместо това той беше изгледал пирата безстрастно и само изсумтя, когато той го срита в корема и отмина.

— Трябва да се опитаме да избягаме — прошепна Светоний; наведе се толкова близо, че Гадитик подуши дъха му.

— Не можем да местим Цезар, така че не мисли за тая работа. Ще минат няколко месеца, преди писмата за откупа да стигнат до града, и още няколко, за да дойдат парите дотук, ако изобщо дойдат. Имаме достатъчно време да планираме.

Пиратите бяха пощадили и Пракс. Без бронята изглеждаше съвсем обикновен човек. Дори колана му бяха взели, за да не може да използва тежката катарамата като оръжие, затова старият войник все придърпваше нагоре панталоните си. От всички само той беше приел

промяната в късмета с най-малкия видим гняв и естественото му търпение помагаше на всички да запазят душевното си равновесие.

— Момчето има право, капитане. Нищо чудно да ни хвърлят през борда, когато получат парите от Рим. Или пък сенатът да забрани на семействата ни да платят и да предпочете да ни забрави.

— Забравяш се, Пракс — изфуча Гадитик. — Сенаторите са римляни, колкото и лошо мнение да имаш за тях. Няма да ни изоставят.

Старият войник сви рамене.

— И все пак трябва да имаме план. Ако тази трирема срещне римска галера, ще ни хвърлят през борда, ако нашите атакуват. Една верига на краката — и готово.

Гадитик впи поглед в очите на своя опций.

— Добре. Ще измислим нещо, но ако имаме възможност, няма да оставя никого. Цезар е и със счупена ръка, освен раната на главата. Седмици ще минат, преди да се изправи на крака.

— Ако оживее — вметна Светоний.

Кабера го изгледа остро.

— Той е силен, а и аз не съм лош лечител.

Светоний смутено сведе очи.

— Имаме време да обмислим всички възможности — каза Гадитик. — Много време.

Касаверий огледа дългата кухня и си позволи да се усмихне самодоволно. Оживлението около вечерята вече приключваше, последните ястия бяха сервирани още преди часове.

— Съвършенство до последната подробност — измърмори той на себе си, както правеше всяка вечер от десет години, откакто беше нает като главен готвач от Корнелий Сула.

Хубави години, макар че стройната му някога фигура се беше раздула застрашително. Касаверий се облегна на гладката стена и продължи да чука в хаванчето семената от синап, за да приготви горчицата, която Сула обичаше. Потопи пръст в тъмната смес и добави малко зехтин и оцет от тесногърлите бурканчета, наредени по лавиците на стените. Че как може добрият готвач да не опитва собствените си ястия? Това беше част от готвенето. Баща му беше дори още по-дебел и Касаверий се гордееше с теглото си — знаеше, че само глупак ще назначи кльошав готвач.

Тухлените фурни вече трябваше да са изстинали. Касаверий махна на робите да ги изчистят за новите въглища утре сутрин. Въздухът в кухнята все още тежеше от жега и той извади един парцал от пояса си и избърса челото си. С тази негова дебелина като че ли се потеше все повече. Реши да довърши горчицата в една от студените стаи, където се приготвяха сладкишите с лед, но не му се искаше да оставя робите без надзор. Знаеше, че крадат от храната за семействата си, и донякъде можеше да им го прости. Но ако ги оставеше сами, можеха да прекалят и можеше да стане беля. Баща му всяка вечер се оплакваше от тях. Той прошепна една молитва за стареца, където и да беше сега.

Настъпваше голямото спокойствие в края на един добре преминал ден. Домът на Сула беше известен с добрата си храна и когато поръчваша нещо специално, Касаверий се радваше на енергията и вълненията, които овладяваха прислугата още от момента на предвкушването, докато отваряше бащиния си списък с рецепти, развързваше ценните свитъци пергамент и прокарваше пръст по буквите. Извличаше удоволствие от факта, че само той може да ги чете. Баща му казваше, че всеки готвач трябва да е образован, и Касаверий въздъхна, като си помисли за собствения си син. Момчето прекарваше цели сутрини в кухнята, но учението като че ли бягаше далеч от ума му. Синът му бе живо разочарование и Касаверий се беше примирил, че никога няма да го види да управлява собствена кухня.

Все пак имаше още много години, преди да се раздели с тавите и фурниите, за да се оттегли в малката си къща в един хубав квартал в града. Може би тогава щеше да намери време да забавлява гостите, както искаше съпругата му. Някак си обаче той не успяваше да покаже изкуството си в собствения си дом, задоволяваше се с прости яденета от месо и зеленчуци. Стомахът му изкъркори при тази мисъл. Той загледа как робите изваждат опечените си питки с месо от фурниите. Кухнята не губеше много, когато ги изпращаше по стаите им с по няколко хапки гореща храна, и той беше убеден, че в това няма нищо лошо.

Новият роб — Далций, мина покрай него; държеше метален поднос с гърненца с подправки, за да ги сложи на местата им по лавиците. Касаверий му се усмихна.

Беше добър работник — търговецът на роби не беше излъгал, когато каза, че добре се оправя с кухнята. Касаверий си помисли, че може да му позволи да приготви някое ядене за следващото пиршество — разбира се, под негово внимателно наблюдение.

— Подправките трябва да си отидат по местата, Далций — каза той.

Едрият мъж кимна и се усмихна. Не обичаше да говори. Брадата му обаче трябваше да се

поподстриже, помисли Касаверий. Баща му никога не допускаше роби с бради в кухнята: казваше, че брадите намеквали за мръсотия, да не говорим за космите. Отново опита горчицата и млясна одобрително, като забеляза, че Далций привършва задачата си бързо и чисто. Ако се съдеше по белезите, приличаше по-скоро на бивш боец, но пък в него нямаше нищо грубиянско. Иначе Касаверий нямаше да го допусне в кухнята, където безкрайното тичане насам-натам водеше до чести блъсвания един в друг. Сприхавите не се задържаха дълго в богатските къщи, но пък Далций се беше показал любезен, макар и мълчалив.

— Ще трябва утре някой да ми помогне да приготвя тестените сладкиши. Ти искаш ли?

Касаверий говореше кротко, сякаш на дете, но Далций като че ли никога не възразяваше и мълчанието му само налагаше този начин на говорене. У дебелия готвач нямаше злоба и той се зарадва искрено, когато Далций му кимна, преди да се отдалечи към складовете. Един готвач трябва да вижда добрите работници от пръв поглед, винаги казваше баща му. Това беше разликата между ранната смърт от пресилване с работа и постигането на съвършенство.

— А съвършенството е в подробностите — измърмори той отново.

Вратата на кухнята се отвори и влезе един добре облечен роб.

Касаверий се изправи и остави хаванчето.

— Господарят се извинява за късния час и пита дали може да му пригответе нещо студено за преди сън, нещо с лед — каза младият роб.

Касаверий му благодари, както винаги доволен от любезността, после попита:

— За всички гости ли?

— Гостите си тръгнаха. Само за господаря.

— Изчакай. Ще го приготвя ей сега.

Кухнята се изтръгна от вечерната летаргия — Касаверий даде нови нареждания. Двама от слугите хукнаха да донесат лед от специалните стаи, разположени много под нивото на кухнята, а главният готвач тръгна под ниската арка по един къс коридор към мястото, където се приготвяха десертите.

— Лед с лимони — измърмори, докато вървеше. — Хубави лимони, охладени и подсладени.

Всичко в студената стая за десерти си беше на мястото. Както и в основната кухня, покрай стените бяха наредени десетки амфори, пълни със сиропи и сокове. Кухненската горещина тук изобщо не се усещаше, дори беше хладничко и Касаверий доволно потръпна. Ледените блокове, увити в груба тъкан, бяха донесени за минути и счукани под надзора му, докато ледът не се превърна в ситна кашлица. Към нея той добави горчииво-сладкия лимон и го разбърка само колкото да придаде аромат. Баща му винаги казваше, че ледът не бива да става жълт, и Касаверий се усмихна, доволен от цвета, докато насипваше с черпак сместа в стъклените купи, поставени на един поднос.

Работеше бързо. Дори в студената стая ледът се топеше и минаването през кухнята трябваше да е бързо. Надяваше се един ден Сула да позволи да се издълбае друг коридор в скалите под луксозния му дом, за да може ледените десерти да бъдат изнасяни направо горе. Но все пак с внимание и бързина десертите щяха да стигнат до масата му почти неразтопени.

След минута двете купи бяха пълни с бял лед и Касаверий облиза пръсти и изстена преувеличено от удоволствие. Колко хубаво беше да усетиш хлад през лятото! Запита се колко ли сребърни монети струват тези купи, но сумата беше невъобразима. Каруцари докарваха огромните ледени блокове от планините — половината им се стапяше, докато стигнат тук.

След това робите ги сваляха в капещата тъмнина на стаята за лед под него, за да се топят бавно, но да дават хладни напитки и десерти през всичките летни месеци. Напомни си да провери дали запасите от лед са достатъчни. Май беше време да поръча още.

Далций влезе при него — още носеше подноса от подправките.

— Може ли да гледам как приготвяш сладоледа? При последния ми господар нямаше такава неща.

Касаверий му кимна да се приближи.

— Всичко е готово. Трябва да се занесе през кухнята бързо, преди да почне да се топи.

Далций се наведе над масата и без да иска, бутна кана с лепкав сироп, който се разля в широко жълто петно. Доброто настроение на Касаверий мигом изчезна.

— Бързо, глупак такъв! Донеси парцал да го попиеш!

Едрият роб уплашено заекна:

— Аз... без да искам... да го съберем в подноса, господарю?

Протегна подноса и Касаверий вдигна купите и бързо ги почисти с мократа си от пот кърпа. Нямаше време да търси чиста — ледът се топеше. Сложи купите на подноса и избърса раздражено пръсти.

— Не ми стой така, тичай! Ако се спънеш, ще заповядам да те бичуват.

Далций бързо излезе, а Касаверий започна да бърше разсипаното. Може би този здравеняк не беше подходящ за по-фини задачи.

Щом излезе в коридора, Тубрук изля шишенцето с отрова в купите и разбърка леда с пръст. След това изтича и подаде подноса на чакащия роб. Очите му, допреди миг толкова нервни, погледнаха спокойно отдалечаващия се гръб на роба. Сега трябваше да избяга... но имаше да свърши една кървава работа. Въздъхна. Касаверий не беше лош човек, но някой ден, дори когато си обръснеш брадата и оставеш косата си да порасне до обичайната ѝ дължина, готвачът можеше да го познае. Обзет от внезапна умора, Тубрук тръгна към студените стаи, като опипваше ножа с костена дръжка, пъхнат под туниката му. Щеше да направи така, че да изглежда като убийство, а не самоубийство. Това щеше да спаси семейството на Касаверий от отмъщение.

— Занесе ли подноса? — изсъска готвачът, когато Тубрук влезе в малката студена стая.

— Да. Съжалявам, Касаверий.

Тубрук бързо пристъпи към готвача. Гласът му изведнъж беше станал плътен, а държането му — съвсем различно. Касаверий видя ножа и се вцепени от страх.

— Далций! Не! — възкликна той, но Тубрук замахна и заби камата в месестите му гърди, право в сърцето.

Удари още два пъти, за да е сигурен.

Касаверий се помъчи да си поеме дъх, но не можа. Лицето му стана мораво, краката му омекнаха и той се стовари на пода.

Тубрук се изправи. Повдигаше му се. През всичките години като гладиатор и легионер никога не беше убивал невинен човек и сега се чувстваше опетнен. Харесваше Касаверий, а и знаеше, че боговете преследват онези, които нараняват добри хора. Като се опитваше да не гледа проснатото на пода тяло на дебелия готвач, излезе и забърза по коридора към кухнята. Трябваше да избяга и да стигне до Ферк, преди да вдигнат тревога.

Сула се беше излегнал на една кушетка. Мислите му бяха далеч от разговора с неговия помощник Антонид. Денят беше дълъг, сенатът като че ли се опитваше да попречи на

предложенията му за нови магистрати. Беше станал диктатор, получил мандат да възстанови реда в републиката, и сенаторите с готовност бяха удовлетворявали всичките му желания през първите няколко месеца. Но отскоро се налагаше да държи безкрайни речи за властта и ограниченията на службата и съветниците му бяха казали, че за момента не бива да настоява твърде много. Дребни душици! С дребни дела и дребни мечти. Марий, ако беше жив, щеше да ги нарече глупаци.

— ...ще бъдат изказани възражения за ликторите, приятелю — тъкмо казваше Антонид. Сула изсумтя презрително.

— Въпреки възраженията ще продължавам да водя двадесет и четирима ликтори с мен. Имам много врагове и искам ликторите да напомнят за властта ми, докато вървя между Капитолия и курията.

Антонид сви рамене.

— Преди е имало само дванадесет. Може би е по-добре да отстъпиш пред сената по този въпрос, за да спечелиш сила за по-сериозни преговори.

— Писна ми от тези беззъби старци! — изсъска Сула. — Нима редът в Рим не беше възстановен през последната година? Те можеха ли да го постигнат? Не. Къде беше сенатът, когато аз се биех за живота си? С какво ми помогнаха тогава? Аз съм техният господар и те трябва да признаят този прост факт. Омръзна ми да се съобразявам с тяхната чувствителност и с претенциите им, че републиката още била млада и силна.

Антонид не каза нищо: знаеше, че всяко възражение ще бъде посрещнато с още по-диви закани. Това, че диктаторът го беше взел за военен съветник, беше чест за него, но всъщност той нямаше какво да върши — Сула го използваше като марионетка за собствените си заповеди. Въпреки това той отчасти беше съгласен със страховете на диктатора. Сенатът се опитваше да запази достойнството и стария си авторитет, но същевременно признаваше нуждата от диктатор, който да поддържа реда в града и римските земи. Положението беше фарсово и Сула беше прав да се ядосва.

Един роб влезе със сладоледите, сложи ги на ниската масичка до двамата, поклони се и излезе. Сула се надигна, забравил раздражението си.

— Опитай. Няма нищо по-облекчаващо в лятната горещина.

Диктаторът взе една сребърна лъжица, гребна от белия лед, лапна го и затвори очи от удоволствие. Бързо изпразни купата и помисли дали да не поръча друга. Ароматният плодов лед беше прекрасен. Видя, че Антонид още не е хапнал, и го подкани:

— Яж бързо, преди да се стопи. Е, и като се стопи, е чудесна освежаваща напитка.

Антонид опита една лъжичка и се усмихна. Искаше да довършат работата си и да се прибере, но не смееше да стане, преди Сула да го освободи. Запита се кога ли ще дойде този момент.

— Новите ти магистрати ще бъдат утвърдени утре от курията — каза той.

Сула се намръщи.

— Естествено. Ако пак отложат, сенатът много ще съжалява. Кълна се пред боговете. Ще го разпусна и ще закова вратите.

И изведнъж се намръщи и разтри корема си.

— Ако решиш да разпуснеш сената, ще настане гражданска война и градът пак ще пламне — каза Антонид. — Но в крайна сметка победителят ще си ти. Легионите те подкрепят безусловно.

— Това е пътят на владетелите — отвърна Сула. — Привлича ме и същевременно ме

отблъсква. Обичах републиката и още бих я обичал, ако начело ѝ бяха такива сенатори, каквито управляваха, когато бях момче. Сега обаче ги няма и когато Рим изпадне в беда, тези дребни душици веднага дотърчават с рев при мене.

Изведнъж той се оригна и се намръщи още повече. Антонид усети как някаква болка се обажда неясно и в неговите черва. Страхът го накара да скочи и погледът му се спря върху купите — едната празна, другата едва начената.

— Какво... — почна Сула и се изправи. Лицето му се стърчи от болка.

Паренето в корема му се усили и той притисна ръка към него, сякаш за да го смачка.

— И аз го усетих — каза Антонид. — Може да е отрова. Бръкни си в гърлото, бързо!

Сула залитна, после се свлече на колене. Изглеждаше, сякаш всеки момент ще припадне и Антонид се хвърли към него, забравил за собствената си болка. Пъхна пръст в отпуснатата уста на диктатора и се намръщи, когато от нея изригна поток лепкава течност. Сула изстена и се облещи.

— Хайде, хайде... още — настоя Антонид.

Вторият спазъм изхвърли тъмна жлъчка. Напрегнатите гърди на диктатора се отпуснаха, дробовите му изпуснаха последен съскащ дъх. Антонид завика за помощ и също бръкна в гърлото си и повърна — надяваше се да не е поел достатъчно отрова, която да го убие.

Стражите дотичаха моментално. Сула лежеше блед и отпуснат. Антонид се давеше от вонящ бълвоч.

— Докарайте лекар! — изграчи Антонид. Гърлото му гореше.

Болката в стомаха понамаля и той се овладя и продължи:

— Затворете всички врати. Диктаторът е отровен! Пратете войници в кухнята, искам да знам кой донесе това и имената на всички, които са го докосвали. Бързо!

В този миг силата като че ли го напусна и той се строполи на кушетката, на която само допреди минути така спокойно беше разисквал работите на сената. Знаеше, че трябва да действа бързо, иначе Рим щеше да изпадне в хаос, щом новината стигне улицата. Повърна още веднъж и се почувства слаб, но умът му започна да се прояснява.

Лекарите нахлуха в стаята, но не му обърнаха внимание; насочиха се веднага към Сула. Опипаха китките и врата му и се спогледаха ужасени.

— Мъртъв е — каза един от тях. Лицето му беше преbledняло.

— Убийците му ще бъдат намерени и наказани ужасно. Кълна се в дома си и в боговете — прошепна Антонид с глас, горчив като вкуса в устата му.

Тубрук стигна малката вратичка, която извеждаше към улицата, точно когато в главната постройка на градския дом на Сула се разнесоха викове. Там имаше само един страж, нащрек и готов за бой.

— Назад, робе — каза той твърдо и хвана дръжката на меча си.

Тубрук изръмжа, скочи напред и го събори с внезапен удар. Войникът падна в безсъзнание. Тубрук спря. Можеше да мине през малката вратичка и да изчезне. Но мъжът щеше да го познае и щеше да го опише, макар че щяха да го екзекутират, задето не е опазил вратата. Тубрук овладя отчаянието, което го беше изпълнило, след като уби Касаверий. Имаше дълг към Корнелия и Юлий, и към паметта на бащата на Юлий, който му беше вярвал.

Извади малкия си нож и преряза гърлото на войника, като се дръпна възможно най-много, за да не изцапа дрехите си с кръв. Мъжът издаде задавен звук и очите му се проясниха

за момент, преди смъртта да го отнесе. Тубрук пусна ножа, отвори вратата и излезе на градската улица. Оредяващите вече минувачи вървяха спокойно, без да знаят нищо. Старият вълк тръгна сред тях.

За да е в безопасност, трябваше да стигне при Ферк, но дотам имаше повече от една миля и макар че вървеше бързо, не можеше да тича — така щеше да се издаде и щяха да го подгонят. Чу познатия тропот на войнишки сандали, когато войниците заеха позиция и започнаха да спират минувачите: търсеха оръжия и виновни физиономии.

Няколко легионери притичаха покрай него — оглеждаха тълпата, докато бързаха да заемат изпреварващи позиции и да затворят пътя. Тубрук пое по една странична улица, след това по друга, като се мъчеше да не изпада в паника. Те не знаеха кого търсят, но той трябваше да се обръсне веднага щом се озове на сигурно място. Каквото и да се случеше, знаеше, че не бива да го хващат жив. Ако имаше късмет, нямаше да успеят да го свържат с имението и семейството на Юлий.

Когато войниците започнаха да затварят пътя, един от тълпата изведнъж хвърли кофата със зеленчуци, която носеше, и побягна. Тубрук благодари на боговете за гузната му съвест и се опита да не поглежда назад, когато войниците го събориха на земята, макар че поваленият изпищя отчаяно, когато главата му се удари в каменната настилка. Тубрук продължи да върви, завой след завой, с все по-ускоряващи се стъпки, и виковете останаха далеч зад него. Когато стигна уличката, посочена му от Ферк, забави крачка в сгъстяващите се сенки. Отначало му се стори, че е пуста, но после видя приятеля си да излиза от един неосветен портик и да му маха. Влезе бързо вътре, почти изпаднал в нервен срив, и най-накрая се строполи на земята в мръсната стаичка, която означаваше безопасност поне за малко.

— Направи ли го? — попита Ферк, докато Тубрук се мъчеше да си поеме дъх, за да забави бясното биене на сърцето си.

— Мисля, че да. Утре ще разберем. Затвориха улиците, но аз им се изплъзнах. Богове, за малко да ме хванат.

Ферк му подаде бръснач и му посочи една купа със студена вода.

— Но трябва да се измъкнеш от града, приятелю. Няма да е лесно, ако Сула е мъртъв. Ако е жив, ще е почти невъзможно.

— Готов ли си да направиш каквото трябва? — попита Тубрук, докато мокреше гъстата си брада.

— Готов съм, макар че не ми се иска.

— Мене ще ме боли, не тебе. Направи го бързо, щом се обръсна.

Ръката му трепереше и той се поряза и изруга.

— Дай на мене — каза Ферк и взе бръснача.

Настъпи няколкоминутно мълчание, но в мислите им бушуваше буря.

— Видяха ли те, когато излезе? — попита Ферк, докато бръснеше гъстата му брада.

Тубрук помълча, после отговори:

— Не. Наложил се обаче да убия двама невинни.

— Републиката може да понесе малко кръв, ако смъртта на Сула възстанови равенството в Рим. Не съжалявай за това, което си направил, Тубрук.

Тубрук мълчеше. Когато бръсначът отнесе и последните остатъци от брадата му, потърка страните си и каза:

— Хайде, почвай.

Ферк си пое дълбоко дъх и се изправи срещу стария гладиатор. В силното лице на

Тубрук не беше останало нищо от заекващия Далций.

— Може би... — започна колебливо той.

— Това е единственият начин, вече говорихме. Удряй.

Тубрук стисна облегалките на стола, а Ферк вдигна юмрук и почна да превръща лицето му в неузнаваема кървава каша. Почна с носа — счупи го с първия удар. Задиша тежко, а Тубрук се закашля, после преодоля болката и прошепна:

— Не спирай...

Когато свършеха, Ферк щеше да го отведе в дома си и в малката къща нямаше да останат никакви следи от тях. Тубрук щеше да бъде изкаран, окован във вериги, с други роби, напускащи града, с подуто лице. Ферк щеше да продаде още един безименен роб на едно имение извън града, роб, готов за изнурителен живот и работа в полето.

Накрая Тубрук вдигна ръка и Ферк спря, задъхан и учуден колко много сила се изисква да обезобразиш един човек. Мъжът, който седеше на стола, изобщо не приличаше на онзи, който беше влязъл от улицата. Но беше доволен.

— Никога не бия робите си — измърмори Ферк.

Тубрук преглътна кръвта и каза:

— Не биеш роб.

Брут клекна задъхан зад един издаден камък. Преследвачите имаха лъкове — двамата стрелци се държаха малко по-назад, докато другите предпазливо се катереха към тях. Щом двамата с Рений се покажеха, стрелите щяха да се забият в тях и всичко щеше да свърши.

Брут се притисна възможно повече до тъмната скала, мислеше трескаво. Беше сигурен, че единият стрелец е съпругът на Ливия — май го беше убедила в невинността си, защото нямаше кой да оспори думите ѝ. Без съмнение тя щеше да го посрещне като герой, когато се върнеше, влачейки трупа на Брут.

Представи си я и за момент усети прилив на топлина. Глупавият ѝ съпруг никога нямаше да оцени какво притежава.

Рений му беше дал камата си — предпочиташе солидната тежест на меча. Брут беше прибрал своя меч в ножницата и чакаше, стиснал две ками. Знаеше, че може да ги метне така, че да убие поне един, но преследвачите едва ли щяха да му дадат шанс да се прицели, преди стрелите да го проният.

Подаде глава за миг и хвърли поглед към мъжете, които се катереха към него. Стрелците извикаха предупредително на другарите си, но той вече се беше скрил и притичваше към нова позиция. Този път се изправи в цял ръст и метна едната кама, преди да се хвърли по очи на земята.

Една стрела избръмча над главата му, но Брут се ухили, когато чу как камата се забива в месо. Отново смени мястото си, притича покрай хребета и се озова до Рений; държеше втората кама готова за хвърляне.

— Мисля, че само го одраска — измърмори Рений.

Брут го изгледа намръщено, но се изчерви, когато иззад скалите блъвна бесен порой ругатни.

— И го ядоса — добави гладиаторът.

Брут се напрегна за втори опит. Можеше да се прицели в някой от стрелците, но тогава другите щяха да вземат лъковете им, а и без това двамата бяха далече от скалите, зад които се прикриваха двамата римляни.

Изскочи напред и видя един от гърците почти пред себе си. Мъжът зяпна стреснато, а Брут заби камата в гърлото му, отскочи и се претърколи в прахта.

Другите двама се хвърлиха към него с размахани ками. Той стана, за да ги пресрещне; опитваше се да държи под око стрелците зад тях и да не им позволи да се прицелят, като правеше бързи крачки вляво и вдясно.

Една стрела проряза въздуха близо до краката му в мига, когато първият грък се наниза на меча му. Брут задържа свличащото се тяло, за да го използва като щит. Макар да умираше, мъжът започна да го ругае, докато го мятеше насам-натам. Една стрела долетя от нищото, заби се в гърба на мъжа и от устата му бликна кръв и опръска лицето на Брут. Той изруга, бутна тялото в ръцете на третия и го намушка моментално с удар изотдолу в слабините с класическия легионерски замах. Дватама гърци рухнаха и Брут се озова срещу съпруга на Ливия. Гъркът вече пускаше стрелата.

Брут понечи да се дръпне, но когато се обърна, бръмчащата стрела го улучи в гърба. Бронята го спаси и докато се изтъркулваше, той благослови боговете за късмета си. Изправи се и видя как Рений поваля съпруга на Ливия и как се обръща към последния грък, който стоеше ужасен, стиснал лъка си с треперещи ръце.

— Спокойно, момче — извика му Рений. — Яхвай коня и си върви у дома. Ако стреляш, ще ти прехапя гърлото.

Брут направи крачка към Рений, но той вдигна ръка да го спре и каза ясно и високо:

— Той знае какво да прави, Брут. Дай му малко време.

Стиснал лъка, младият мъж поклати глава; беше пребледнял от напрежение. Съпругът на Ливия опита да се надигне и Рений натисна гърлото му с крак, за да го спре.

— Искайте битка, дадохме ви я, момчета, а сега си вървете по домовете и омайвайте жените си с приказки — продължи старият гладиатор; засилваше постепенно натиска и съпругът на Ливия започна да се дави и се вкопчи в крака му.

Другият грък отпусна лъка, отстъпи две крачки и каза на латински със силен гръцки акцент:

— Остави го.

Рений сви рамене.

— Първо хвърли лъка.

Младият мъж се поколеба, но съпругът на Ливия вече посиняваше, така че той хвърли лъка на камъните пред себе си. Рений дръпна крака си и съпругът на Ливия се надигна неуверено. Старият гладиатор гледаше как двамата млади гърци се отдалечават, без да помръдва.

— Стойте! — извика изведнъж Брут и те замръзнаха. — Долу имате три коня, които не ви трябват. Искам два от тях.

Корнелия седеше неспокойно пред Антонид — Кучето на Сула, така го наричаха хората.

Знаеше, че е безмилостен. Виждаше го как следи внимателно всяка промяна в лицето ѝ, докато я разпитваше с ужасяваща съсредоточеност. Не беше чувала нищо хубаво за помощника на Сула и сега трябваше да се сдържа, за да не показва страх или облекчение от вестите, които ѝ беше съобщил. Дъщеря ѝ спеше в ръцете ѝ. Беше решила да я нарече Юлия.

— Баща ти знае ли, че си тук? — попита Антонид рязко; пронизваше я с поглед.

Тя поклати глава.

— Мисля, че не. Сула нареди да дойда тук от извънградското имение на съпруга ми.

Чаках в тези стаи с бебето си вече много дни, без да видя жива душа освен робите.

Антонид се намръщи, сякаш нещо в думите ѝ му прозвуча фалшиво. Очите му не се откъсваха от нейните.

— Защо те повика Сула?

Корнелия преглътна нервно и разбра, че го е забелязал. Какво да му каже? Че Сула я е изнасилил, докато дъщеря ѝ е плачела до нея? Можеше да ѝ се изсмее или още по-зле, да помисли, че се опитва да очерни името на този велик мъж след смъртта му, и да накара да я убият.

Антонид я наблюдаваше как се гърчи от притеснение и страх. Дося му се да я удари. Беше достатъчно красива, за да е ясно защо са я повикали. Запита се как би могъл Сула да се възбуди от жена, която току-що е родила.

Чудеше се дали баща ѝ не стои зад убийството и едва не изруга, понеже разбра, че трябва да прибави още едно име към списъка с врагове. Информаторите му му бяха казали, че Цина е заминал по работа в Северна Италия, но и оттам можеше да прати убийци. Антонид внезапно се изправи. Гордеше се със способността си уличава лъжците, но тази жена или беше слабоумна, или не знаеше нищо.

— Къде да те намеря, ако трябва пак да се явиш тук?

Корнелия се замисли за момент, бореше се с внезапното въодушевление. Той щеше да я освободи! Трябваше ли да се върне в градската къща, или да се прибере в семейното имение на Юлий? Може би Клавдия още беше там...

— Ще бъда в имението, откъдето ме доведоха тук.

Антонид кимна. Мислите му вече бяха заети с други належащи работи.

— Съжалявам за тази ужасна трагедия — насили се да каже Корнелия.

— Виновниците ще бъдат наказани жестоко — каза той твърдо. Тя отново усети напрегнатия му интерес към нея и се размърда неспокойно под внимателния му поглед.

След миг Антонид стана и излезе. Бебето се събуди и се заплака. Корнелия му даде да суче. Мъчеше се да не заплаче.

Тубрук се събуди схванат от студ в тъмнината на дома за роби. Чуваше как други тела мърдат около него, но в помещението, където спяха оковани, готови да потеглят на път, още нямаше признаци, че зората е близо.

Още от първите часове с Ферк, докато разработваха подробностите, не си беше позволил да мисли точно за тази част от плана. Това му се струваше дребно неудобство в сравнение с възможността да го подложат на мъчения и да го убият, ако атентатът срещу Сула се провали или ако го хванат, докато бяга. Шансовете му да изпадне в беда бяха толкова много, че той изтласка от ума си деня и нощта, които щеше да прекара като роб, и почти ги беше забравил.

Огледа се в тъмното. Усещаше тежестта на металните гривни, приковали ръцете му към веригата, която издрънчаваше и при най-лекото движение. Опита се да не си спомня какво беше първия път, но паметта му възкреси онзи нощи, дни и години, докато цялото онова време не се събра накуп и не зашепна в него, шепот, който почти го накара да изкрещи. Някои от окованите мъже плачеха тихо; Тубрук никога не беше чувал по-тъжен звук.

Сигурно ги бяха докарали от далечни земи или ги бяха продали в робство заради престъпления или дългове. Имаше стотици начини, но да си роден в робство беше по-зле от всичко останало и той добре го знаеше. Като малки деца те тичаха и играеха в щастливо неведение, докато не пораснеха достатъчно, за да разберат, че нямат друго бъдеще освен да бъдат продадени.

Тубрук вдъхна миризмата на конюшните: масло и сено, пот и кожа, просто човешки животни, без никаква собственост, самите те нечия собственост. Надигна се и усети тежестта на веригата. Другите роби мислеха, че той е един от тях, навярно провинил се, за да бъде пребит така ужасно. Само Ферк знаеше, че е свободен.

Тази мисъл не му донесе успокоение. Не беше достатъчно да си каже, че само едно кратко пътуване го дели от имението и свободата. Ако те мислят за роб и ако си окован, и лежиш в мрака, без да можеш дори да се надигнеш, къде е тогава скъпоценната свобода?

Ако свободен мъж е окован в робски вериги, той е роб. Тубрук усети стария безименен страх, който беше изпитвал преди десетилетия в тези стаи. Да ядеш, да спиш, да живееш и да умираш по нечия прищявка... сега се беше върнал към всичко това и в този миг годините, когато се гордееше, че е спечелил свободата си, не представляваха нищо повече от пепел.

— Толкова крехко нещо — каза той тихо, само за да чуе гласа си, и мъжът до него изсумтя, размърда се и едва не го дръпна върху себе си.

Тубрук погледна настрана, благодарен за тъмнината. Не искаше светлина да влиза през високите прозорци, за да разкрие лицата им. Предстоеше им кратък, жесток живот на полето — неспирна работа, докато паднат, без да могат вече да станат. Може би един-двама от мъжете в тази стая щяха да бъдат избрани заради силата и бързината си и да бъдат обучени за цирка. Вместо да завършат живота си като осакатени водоносци, щяха да умрат от загуба на кръв, напоявайки пясъка с бъдещето си. Един-двама може би щяха да имат собствени деца и да ги видят дадени за продажба веднага след раждането им.

Светлината идваше бавно, въпреки желанието му, но окованите роби лежаха неподвижно, безмълвно. Повечето показваха, че са будни, само с лекото издрънчаване на веригите, когато се обръщаха. Развиделяването беше знак, че ще им донесат храна и вода, и те чакаха търпеливо.

Тубрук вдигна ръце към лицето си и се намръщи — беше подуто след снощните удари на Ферк. Когато го бяха довели, пазачът се беше изненадал. Ферк никога не се беше проявявал като жесток човек и войникът разбра, че Тубрук навярно сериозно се е провинил, за да го пребият така ужасно точно вечерта, преди да бъде предаден на новите си собственици.

Разбира се, никой не зададе никакви въпроси. Макар робите да прекарваха само няколко дни в къщата, докато Ферк получи парите си, те бяха негова собственост така несъмнено, както и столът, на който седеше, и дрехите, които носеше.

Раздадоха им копанки, пълни с варени зеленчуци и хляб, и Тубрук зарови пръсти в своята. Вратата отново се отвори и Ферк въведе трима войници. Тубрук държеше лицето си наведено като всички, не се осмеляваше да срещне ничий поглед, дори случайно. Любопитен шепот се разнесе в стаята, но той не отвори уста. Предположи целта на посещението им и коремът му изстина от напрежение. Сигурно вече бяха говорили с всички в кухнята на Сула и бяха разбрали, че липсва роб на име Далций. Ферк беше казал, че преди да напусне града, ще го претърсят, но не беше очаквал войниците да излязат толкова стриктни и да дойдат в помещенията за робите му толкова рано.

Тубрук усети, че ще го разпознаят веднага в сивата утринна светлина, но войниците се движеха, без да бързат, сред хранещите се роби — явно се стараеха да изпълнят възложената им задача възможно най-добре. И как иначе, помисли Тубрук. Ако го пропуснеха тук, а после го разпознаеха при портата, щяха да бъдат сериозно наказани. Запита се дали Сула е погълнал отровата; знаеше, че няма да е сигурен дни, дори седмици наред, ако сенатът реши да отложи оповестяването на новината. Хората в Рим почти не виждаха диктатора отблизо. Щяха да продължат да си живеят и ако той оцелееше, нищо чудно изобщо да не научат за покушението.

Докато дъвчеше бавно, една груба ръка посегна да хване брадичката му. Тубрук позволи да му повдигнат главата и видя студените очи на млад легионер. Преглътна хапката и се опита да си придаде спокойно изражение.

Войникът подсвирна.

— Тоя е здравата помлян.

Тубрук нервно премига с подутите си очи.

— Той оскърби съпругата ми — каза Ферк. — Лично приложих наказанието.

— Ама наистина ли? — попита легионерът.

Сърцето на Тубрук затупка и той отмести поглед — спомни си твърде късно, че е погледнал войника в очите, а не биваше да го прави.

— Щях да го изкормя, ако беше посегнал на моята — каза легионерът и пусна брадичката му.

— Как пък не! И да си изгубя печалбата — реагира веднага Ферк.

— Търговци! — изсъска офицерът презрително.

Двамата с Ферк пристъпиха към следващия и Тубрук опразни копанката — стискаше я, за да не личи, че ръцете му треперят от облекчение. След малко войниците си тръгнаха и стражите влязоха, за да ги сритат да станат и да се качат в каруцата, която щеше да ги откара извън Рим към новите им домове и новия им живот.

Юлий притисна глава към решетките в тавана на малката килия под палубата на триремата и затвори лявото си око, за да види какво става. Ако го държеше отворено, мъглата в полезрението му предизвикваше главоболие. Пое си дълбоко дъх и се обърна към другите:

— Най-после пристанище. Топъл въздух, подушвам плодове или подправки. Мисля, че сме в Африка.

След като бяха прекарвали цял месец в претъпканата мрачна килия, пленените римляни, които седяха или лежаха подпрани на дървените стени, се размърдаха, проявявайки подобие на интерес. Юлий ги изгледа и въздъхна, преди да се дотътри обратно до мястото си; пълзеше внимателно, за да не натоварва шинираната си ръка.

Този месец беше труден за всички. Бяха им отказали бръснари и вода за миене, затова спретнатите по принцип войници сега представляваха парцалива сбирщина — до един мръсни и брадясали. Кофата, която им бяха дали за естествените им нужди, беше препълнена и над нея кръжеше облак мухи. Стоеше в един ъгъл, но изпражненията преливаха по пода край нея, а пленниците нямаха с какво да се бършат. Горещият въздух вонеше на болест и двама от мъжете имаха треска, с която Кабера едва се справяше.

Старият лечител правеше всичко възможно, но го претърсваха всеки път, когато им носеше храната или преглеждаше раните им. Пиратите непрекъснато го занимаваха със собствените си болези и Кабера казваше, че е съвсем вярно, че години наред не са имали лечител на борда.

Юлий усети как главата започва да го боли и изстена. Още откакто си възвърна съзнанието, болките го връхлитаха почти непрекъснато, подкопаваха волята му и го караха да се държи грубо с другите. Всички бяха раздразнителни, някогашната дисциплина полека изчезваше в тъмнината, ден след ден, и Гадитик трябваше непрекъснато да се намесва, за да предотврати сбиванията, щом опънатите нерви не издържаха.

Когато държеше очите си затворени, Юлий успяваше да овладее главоболието, но Кабера повтаряше, че не бива да престава да си служи със замъгленото око, че трябва часове наред всеки ден да фокусира на близко и далечно разстояние, иначе ще ослепее, щом излезе на слънце. И трябваше да вярва, че всичко ще има край. Щеше да се върне в Рим при Корнелия и това нещастие щеше да остане далечен спомен. Донякъде му помагаше и представата, че това вече се е случило, че седи на слънце край стената на имението, прегърнал тънката талия на Корнелия, и свежият ветрец роши косата му. Тя щеше да го пита как е живял в мръсотията и вонята на килията и той щеше да ѝ разкаже всичко. Пожела си да можеше да си спомни по-ясно лицето ѝ.

Протегна ръка, взря се в нея, после в залостената врата, отново и отново, докато болката не започна да пулсира в лявото му слепоочие. Отпусна ръката си и затвори очи, за да не гледа окаяното си състояние след един месец дажди колкото да не умре. Какво не би дал за една студена стрида, която да се плъзне в гърлото му! Знаеше, че е глупаво да се самоизмъчва, но умът му извикваше видения на стриди, толкова истински, сякаш висяха пред него, и с толкова остър вкус, колкото беше зрението му преди битката на „Акципитер“.

Не си спомняше нищо от този ден. Доколкото успяваше все пак да си спомни, само за миг силата и здравето го бяха напуснали, отстъпили бяха място на слабостта и болестта, и през първите няколко дни, след като си възвърна съзнанието, той кипеше от гняв за това, което му бяха отнели. Остана сляп с лявото око достатъчно дълго, за да повярва, че никога повече няма да вижда и никога повече няма да може да върти меч както преди.

Светоний му каза, че еднооките не могат да бъдат добри бойци, и той вече беше разбрал, че пропуска неща, когато посегне към тях — ръката му сграбчваше въздуха, когато не успееше да прецени разстоянието. Сега зрението му се беше върнало поне отчасти, макар че размазаните очертания, които виждаше с лявото око, го вбесяваха, караха го да търка окото,

за да види по-ясно. Ръката му се вдигна по навик, за да направи точно това, но той се сдържа — знаеше, че няма да му помогне.

Главоболието като че ли си намери друг канал в мозъка му и си проправи път по него, докато и новата точка не започна да пулсира в ритъм с първата. Надяваше се болката да си остане там и да не се разпространява. Мисълта за това, което бе станало с него, пораждаше страх, който още не беше започнал да изследва, но досега три пъти болката беше избухвала в светкавични светлини, които го поглъщаха, и той се беше събуждал с уста, вгорчена от жълта жлъчка, проснат в собствената си мръсотия и стиснат здраво от Гадитик. При първия пристъп си беше прехапал езика и устата му се беше напълнила с кръв, която го задушаваше, при втория бяха откъснали парче от мръсната му туника и го бяха пъхнали между зъбите му, докато той се гърчеше в конвулсии. Той си го запази — за третия.

Усмърделите се войници — до един със зачервени, кръвясали очи — вдигнаха глави, щом чуха стъпките по стълбата. Ставаше нещо необичайно, което прекъсваше безкрайната скука; дори двамата трескави се надигнаха да видят какво става.

Беше капитанът. Светеше от здраве и чистота в сравнение с мъжете от „Акципитер“. Беше висок, така че му се наложи да наведе глава, за да влезе в килията. Придружаваше го друг мъж, с меч и кама, готов да отблъсне внезапна атака.

Ако главата му не пулсираше от болка, Юлий щеше да се изсмее на тези предпазни мерки. Римляните бяха загубили силата си, понеже нямаше как да се упражняват. Не можеше да престане да се чуди колко бързо се отпускат мускулите без упражнения. Кабера им беше показал как да се поддържат здрави, като опират гърбове двама по двама и се мъчат взаимно да се избутват, но от това като че ли нямаше голяма полза.

Капитанът се мъчеше да не диша, очите му се заковаха в преливащата кофа. Лицето му беше загоряло, издълбано от годините виране в морските простори. Дори дрехите му ухаеха на свежо и Юлий закопня да излезе навън, на въздух, на открито — толкова силно, че сърцето му се разтупка.

— Стигнахме безопасно пристанище. След половин година може би ще ви свалим някъде през нощта, свободни и откупени.

Капитанът направи пауза, за да се наслади на ефекта от думите си. Вестта, че пленничеството им все пак ще има край, прикова очите на всички римляни в него.

— Сумите, които ще искаме... ето това е деликатният проблем — продължи той с приятен глас, сякаш се обръщаше към група стари познати, а не към войници, които биха го разкъсали със зъби, ако имаха сили. — Не трябва да е чак толкова много, че близките ви да не могат да платят. Нямаме полза от такива неща. Но някак си не ми се вярва, че ще кажете истината, ако ви запитам колко биха платили семействата ви за вас. Разбирате ли ме?

— Много добре те разбираме — каза Гадитик.

— Най-добре ще е да постигнем компромис. Всеки от вас ще ми каже как се казва и какво богатство притежава, а аз ще преценя дали лъжете и ще добавя каквото ми се стори, че е уместно. Нещо като малка игра.

Никой не му отговори, но всички отправиха безмълвни молитви към боговете и по лицата им се изписа достатъчно видима омраза.

— Добре, да започваме.

Посочи с пръст Светоний, който чешеше червените болезнени петна, които въшките оставяха по телата на пленниците.

— Светоний Пранд. Аз съм тесерарий, най-ниският чин. Семейството ми няма какво да

продаде — отвърна той прегракнало.

Капитанът се вгледа в него; преценяваше го. Нищо не подсказваше особено голямо богатство у този пленник, ако се съдеше по мършавината му — видима, впрочем, и у другите. Юлий разбра, че капитанът просто се забавлява. Явно изпитваше удоволствие, че надменните римски офицери са принудени да се пазарят с врага. Но какъв избор имаха? Ако пиратът поискаше твърде много и семействата им не успеяха да вземат назаем или — по-зле, — ако откажеха, тогава щеше да ги настигне моментална смърт. Трудно му беше да не си позволи такава игра.

— Мисля, че за *най-ниския чин* ще поискам два таланта — петстотин в злато.

Светоний изфуча, макар Юлий да знаеше, че семейството му лесно ще успее да събере тази сума и дори десет пъти по-голяма.

— Богове! Та те нямат толкова пари! — възрази Светоний; измършавялото му тяло придаваше достоверност на думите му.

Капитанът сви рамене.

— Моли се на боговете си да могат да ги съберат, иначе политаш през борда с верига на краката.

Светоний се отпусна, привидно отчаян, но Юлий знаеше, че смята, че е надхитрил пирата.

— А ти, центурионе? От богато семейство ли си?

Гадитик го изгледа яростно и изръмжа:

— Не съм, но каквото и да кажа, няма да има никакво значение за тебе.

Капитанът се намръщи замислено.

— Мисля... да, за центурион, който е не по-низш от капитан, значи с моя ранг... ще е оскърбление, ако поискам по-малко от двадесет таланта. Това, мисля, е около пет хиляди в злато. Да.

Гадитик не му обърна внимание, макар че сякаш леко се сниши, изпаднал в отчаяние.

— Как се казваш? — обърна се капитанът към Юлий.

Той също беше смятал да не му обръща внимание, но изведнъж главата го заболя неудържимо и у него се надигна гняв.

— Казвам се Юлий Цезар. Командвам двадесет души. И съм глава на богато семейство.

Веждите на капитана се вдигнаха и другите си зашепнаха невярващо. Юлий се спогледа с Гадитик, който поклати глава. Посланието беше ясно.

— Глава на семейство! Чест е за мен да се запозная с тебе — каза капитанът и се ухили зловещо. — Може би двадесет таланта ще е добра цена, за да те пусна.

— Петдесет — каза Юлий и изправи рамене, докато изричаше думите.

Капитанът премига и самообладанието му изчезна.

— Това са двадесет хиляди златни монети — каза той изумено.

— Направи ги петдесет — отвърна твърдо Юлий. — Когато те намеря и те убия, ще ми трябват пари. Далеч съм от дома си, в края на краищата.

Въпреки болката в главата успя да изобрази дивашка усмивка.

Капитанът бързо се съвзе от изненадата.

— А, ти си онзи със счупената глава. Сигурно умът ти е останал на палубата на кораба ми. Ще поискам петдесет, пък като не дойдат — морето е достатъчно дълбоко.

— Но не е достатъчно широко, за да те скрие от мене, кучи сине — отвърна Юлий. — Ще разпъна хората ти на кръст по цялото крайбрежие. Към офицерите може да проявя

милост и да ги удуша. Имаш думата ми.

Войниците избухнаха в приветствени викове: присмиваха се на капитана, който пребледня от гняв. За миг понечи да пристъпи напред и да стисне Юлий за гърлото, но се овладя и се огледа строго.

— Ще определя висок откуп за всички. Да видим тогава дали ще се радвате! — над вика той врявата. Докато излизаше заедно със спътника си, погледна за последно към Юлий и разтърси глава в неверие.

След малко, когато бяха сигурни, че никой няма да ги чуе, Светоний се нахвърли върху Юлий:

— Какво те прихвана, глупак такъв? Семействата ни ще бъдат докарани до просяшка тояга заради глупавата ти гордост!

Юлий вдигна рамене.

— Той ще определи такива цени, каквито сметне за добре. Щеше да направи същото и ако не беше дошъл тук, макар че за мене напук ще поиска петдесет.

— Цезар е прав — каза Гадитик. — Той просто си играе с нас. — Изсмя се. — Петдесет! Видяхте ли физиономията му? Рим заговори у тебе, момче.

Смехът премина в кашлица, но старият войник се усмихна.

— Мисля, че беше грешка да го дразниш — продължи Светоний и един-двама измърмориха одобрително.

— Той уби римски войници и потопа „Акципитер“, а вие мислите, че трябва да играем по неговата свирка, така ли? Бих ви заплюл, ако имах плюнка — изсъска Юлий. — Сериозно говоря. Когато се освободя, ще го намеря и ще го претрепя. Дори да ми отнеме години, този негодник ще види лицето ми, преди да срещне смъртта си.

Светоний се хвърли към него вбесен, но Пелитас го бутна назад и изръмжа:

— Сядай долу, глупако! Няма смисъл да се бием помежду си, а и Юлий още не е оздравял.

Светоний се подчини, макар че гледаше сърдито. Юлий не му обърна внимание. Почеса ръката си под шината, погледна болните, легнали във влажната воняща слама, и каза:

— Тук ще измрем.

— На стълбата пазят двама души — каза Пелитас. — Можем да ги очистим. Сега, като сме в пристанище, си струва да опитаме.

— Може би — каза Юлий. — Но те са нащрек. Дори да успеем да измъкнем пантите на вратата, залостват капака към палубата всеки път, след като някой влезе тук, дори Набера. Не виждам как можем да го разбием достатъчно бързо, за да излезем, преди всички да са се струпали горе да ни чакат.

— Може да си послужим с главата на Светоний — подхвърли Пелитас. — Няколко удара и ще си отворим път. Каквото и да стане, печелим.

Юлий се засмя заедно с него.

На следващата нощ единият болен умря. Капитанът позволи на Набера да извлече тялото и да го хвърли през борда без никакви церемонии. Настроението на останалите отново спадна до пълно отчаяние.

— Все жени около мене — каза весело Тубрук, когато Аврелия, Корнелия и Клавдия влязоха и изпълниха тихия триклиниум с живот и енергия.

През седмиците, откакто Ферк го вкара през портите на имението и сложи договора за продажба в развързаните му ръце, Тубрук си беше възвърнал голяма част от спокойствието, което беше загубил в града. Идването сутрин за закуска беше станало ритуал за четиримата и Тубрук вече с нетърпение го очакваше. Сутрин Аврелия винаги беше в най-доброто си състояние и ако можеше да се довери на преценката си, между нея, Корнелия и Клавдия имаше истинско приятелство.

С времето лицето му заздравя, макар че остана малък белег над лявото око, за да му напомня за изпитанието. Не можеше да забрави облекчението, което изпита, когато за пръв път видя легионери, облечени в черно, по градските улици — униформа, която градът щеше да гледа цяла година, заради траура за смъртта на диктатора. Дори и тогава черното облекло изглеждаше неуместно за настроението на Рим. Ферк му беше казал, че в сената появява свеж вятър: Цина и Помпей работеха, за да възстановят старата република и да успокоят призраците на царете, които Сула беше разбудил и изкарал по улиците.

Управителят на имението пътуваше много рядко до града, като неизменно вземаше предпазни мерки. Мислеше, че е твърде вероятно да не го свържат с отравянето на диктатора, но само едно обвинение щеше да е достатъчно, за да се получи заповед от сената и имението да бъде преобърнато с краката нагоре в търсене на доказателства. Ако откриеха Ферк и го подложеха на изтезания, той щеше да го издаде. Ферк имаше семейство, което обичаше, честта и приятелството обикновено не издържаха пред лицето на подобна опасност. Но Тубрук все още смяташе, че е направил каквото трябва и че са спечелили, макар че никога нямаше да познае спокоен ден, докато приятелите и поддръжниците на Сула не престанеха да търсят убицеца му.

Месец след връщането си в имението Тубрук беше облякъл тежко наметало и беше отпътувал в града, за да принесе жертви в храмовете на Марс и Веста като благодарност за живота на Корнелия. Беше се помолил и за душите на Касаверий и пазача, когото беше убил при малката вратичка.

Корнелия държеше дъщеря си в скута си и Клавдия от време на време посягаше да погъделичка бебето, за да го разсмее. Дори Аврелия се усмихваше на детското бърборене на Юлия. Тубрук мажеше хляба си с мед. В душата му кипяха най-различни чувства. Хубаво беше, че Аврелия си бе възвърнала поне малко от старото щастие. Твърде дълго беше живяла само в обкръжението на сурови мъже. Когато за пръв път пое внучката си, се беше разплакала, без да хлипа — сълзите просто бяха потекли от очите ѝ.

Тубрук обаче знаеше, че силите ѝ отпадат. Заболя го, когато забеляза, че тя не се храни заедно с другите. Полека отмести блюдото с пресен хрупкав хляб към нейната страна на ниската масичка и очите им за миг се срещнаха. Аврелия отчупи един залък и го задъвка бавно под погледа му. Все говореше, че яденето докарвало припадъците ѝ и ѝ причинявало болки и повръщане. Нямаше никакъв апетит и преди Тубрук да беше започнал да я следи, беше съвсем отслабнала, не ядеше почти нищо.

Топеше се пред очите му и каквото и да казваше, щом останеха насаме с него, само плачеше и говореше, че не можела да яде. В тялото ѝ нямало място за храна.

Корнелия погъделичка детето и в замяна получи внезапно оригване, придружено с малко изплюто мляко. Трите жени станаха като една, за да помогнат в почистването, и Тубрук стана заедно с тях; усещаше, че няма място в тази чисто женска работа, но нямаше нищо против, че го изключват.

— Искан ми се баща й да беше тук, да я гледа как расте — въздъхна замечтано Корнелия.

— Ще си дойде, скъпа — каза Тубрук. — Трябва да държат заложенниците живи, иначе няма да получават откупи. Това е просто сделка. Юлий ще си дойде и сега, щом Сула е мъртъв, животът му може да започне отново.

Корнелия като че ли повече вярваше на думите му от самия него. Каквото и да станеше, Тубрук знаеше, че дори Юлий да се върне, всичко ще е различно след преживяното от него. Младото момче, което се беше качило на кораба, за да избяга от Сула, вече не съществуваше. Кой щеше да се върне вместо него — това още никой не знаеше. Животът щеше да стане по-суров за всички, след като се беше наложило да платят такъв голям откуп. Тубрук беше продал на роднините на Светоний част от земите на имението; бяха се пазарили много, понеже също имаха нужда от пари за своя откуп. Той въздъхна. Поне Юлий щеше да се радва, че има дъщеря и съпруга, която да го обича. Това беше повече, отколкото имаше той самият.

Погледна Клавдия, видя, че тя отвръща на погледа му, и в изражението й усети нещо, което накара кръвта да се качи в лицето му, като на младо момче. Тя му намигна, преди да се обърне, за да помогне на Корнелия, и го обзе странно смущение. Знаеше, че трябва да излезе, за да нагледа работниците, които чакаха заповедите му, но не помръдна от мястото си; взе още едно парче хляб и задъвка бавно; надяваше се, че тя пак ще го погледне.

Аврелия залитна и Тубрук се хвърли към нея и я хвана за рамото. Беше невероятно бледа, кожата й изглеждаше восъчна. Той усети липсата на плът под тънката й дреха и тъгата, която никога не си отиваше, отново надигна глава в ума му.

— Трябва да си починеш — каза той тихо. — После ще ти донеса още храна.

Аврелия не отговори, отсъстващият поглед отново се настани в очите й. Тръгна край него с колебливи, неуверени стъпки. Тубрук я усещаше как потреперва: след всеки пристъп й оставаха все по-малко сили.

Корнелия и Клавдия останаха сами с детето, което зашари с ръчички по дрехата на Корнелия — търсеше да суче.

— Той е добър човек — каза Клавдия и погледна към вратата, където бяха изчезнали Тубрук и Аврелия.

— Жалко, че е толкова възрастен за съпруг — отвърна Корнелия безхитростно.

Клавдия стисна устни и остро възрази:

— Възрастен ли? Има си всичко необходимо. — Видя блесналия поглед на Корнелия и се изчерви. — Твърде много ти се привижда, моето момиче. Дай на детето да суче.

— Винаги е гладна — каза Корнелия, настани Юлия на гърдата си и тя притисна лице към нея.

— Нали затова ги обичаме — каза Клавдия. Корнелия вдигна учудено поглед и видя, че очите й са пълни със сълзи.

В хладния мрак на спалнята Тубрук държеше здраво Аврелия. Пристъпът най-накрая премина. Той усещаше как кожата й гори до неговата и поклати глава над слабостта й. Накрая тя го позна и той полека я положи на меките възглавници.

За първи път я беше държал така здраво в нощта след погребението на съпруга й и това

се беше превърнало в ритуал между двамата — Тубрук знаеше, че тя намира успокоение в силата му. В онези дни по тялото ѝ оставаха по-малко синини от ръцете му. Той усети, че диша тежко, и се запита как е възможно в това отслабнало тяло да се крие толкова много сила.

— Благодаря ти — прошепна тя, все още със затворени очи.

— Няма за какво. Ще ти донеса да пийнеш нещо студено и ще те оставя да си починеш.

— Не искам да ме оставяш сама, Тубрук — каза тя.

— Нали ти казах, че ще се грижа за тебе. Ще съм тук, докато имаш нужда от мене — каза той; помъчи се да го каже весело.

Тя отвори очи и обърна глава към него.

— Юлий каза, че ще е с мене, но замина. Сега и синът ми не е тук.

— Понякога боговете се подиграват с обещанията ни. Съпругът ти беше почтен мъж. А синът ти ще се върне жив и здрав, доколкото го познавам.

Тя затвори очи. Тубрук я изчака да заспи, преди да се измъкне тихо от стаята.

Бурята връхлетя и закотвената трирема започна да се люлее силно въпреки закрилата на малкия африкански залив, толкова далече от римските земи. Някои от офицерите повръщаха, макар че в телата им нямаше храна, която да изхвърлят. Онези, които имаха в stomасите си вода от оскъдните порции, се бореха да не изпуснат и капка, затиснали здраво устите си с ръце. Водата никога не им стигаше и в страшната жега телата им копнееха за влага, каквато и да е. Повечето от тях събираха в шепи урината си и я изпиваха възможно по-бързо, преди да изтече.

Люлеенето на кораба не се отразяваше на Юлий и той дори малко се наслаждаваше на мъките на Светоний, който лежеше със затворени очи и от време на време простенваше и притискаше ръце към корема си.

Въпреки морската болест настроението в килията беше оптимистично. Капитанът беше пратил човек да им каже, че всичките откупи са платени и по суша и море са стигнали до тайното място, откъдето един агент на пиратите беше продължил насам и бе донесъл златото в това отдалечено пристанище. Според Юлий това, че капитанът не беше слязъл да им го каже лично, бе малка победа. Не го бяха виждали вече месеци — от деня, когато беше дошъл да се гаври с тях — и това им харесваше. Ако беше дошъл, щеше да се изненада от гледката. Те бяха преодолели най-ниската точка от пленничеството и вече започваха да набират сили.

Отчаяните пленници, каквито бяха през първите няколко месеца, сега търпеливо чакаха освобождението си. Треската беше отнесла още двама и в килията беше станало малко по-широко. Новата воля да оцелеят идваше отчасти от Кабера, защото той най-накрая беше успял да им издейства по-големи порции. Играта беше опасна, но старецът разбираше, че до освобождението може да доживеят едва половината пленници, ако не им се дава повече храна и не бъдат държани в малко по-голяма чистота, затова беше седнал на палубата и бе отказал да лекува пиратите, докато не му дадат нещо в замяна. Точно в този момент капитанът страдаше от заразен обрив, който беше пипнал в пристанището, и удовлетвори исканията му почти без възражения. С храната дойде надежда и мъжете започнаха да вярват, че отново ще видят Рим и свободата. Подутите им кървящи венци бяха започнали да нарастват, а на Кабера беше разрешено да им дава мехлем, с който да мажат наранените си меса.

Юлий също беше допринесъл за повдигането на духа. Когато махнаха шината, с ужас

видя, че мускулите му са се стопили, и веднага се залови с упражненията, подсказани му от Кабера. Беше мъчение в това претъпкано пространство, но Юлий организира офицерите в две групи по четирима. Деветият — редуваха се — се свиваше възможно най-много за по час и оставяше за другите място да се борят и да вдигат другарите си като щанги, за да възстановят загубилите се мускули. Непрекъснато обръщаха кофата с изпражнения, но мъжете ставаха все по-силни и треската не ги хващаше.

Главоболието сега го нападаше по-рядко, макар че след най-лошите пристъпи почти не беше способен да говори от болка. Другите се бяха научили да не го закачат, когато пребледнее и затвори очи. Последният пристъп беше преди два месеца и Кабера каза, че е възможно вече да престанат. Юлий се молеше дано е така. Споменът за болестта на майка му му вдъхваше ужасен страх от слабостта, която го разнебитваше и хвърляше ума му в мрак.

Когато узнаха, че корабът е готов да отплава за мястото, където щяха да ги оставят, офицерите от „Акципитер“ заликуваха и Пелитас дори тупна Светоний по гърба от вълнение. Всички бяха брадясали и приличаха на диваци, но бърбореха оживено и непрекъснато си мечтаеха за баня и мазане с благовонни масла.

Странно беше да гледат промяната в положението. Докато Юлий някога мечтаеше да стане пълководец като Марий, сега мислеше, че да е чист е огромно и несравнимо по-голямо удоволствие. Това обаче не беше намалило желанието му да унищожи пиратите. Някои от другите смятаха да се върнат в Рим, но той знаеше, че не може да го направи, докато парите на семейството му са в трюма на пиратския кораб. Гневът го крепеше, помагаше му да преодолее гаденето и болките от усилените упражнения и той се насилваше всеки ден да се упражнява все повече и повече: знаеше, че трябва да е здрав, ако не иска заплахата, която беше отправил към пиратския капитан, да остане неизпълнена.

Движението на триремата полека се променяше и римляните заликуваха, щом люшкането престана и отгоре се разнесе барабанныят сигнал за гребците, когато корабът тръгна да излиза в открито море.

— Отиваме си у дома — каза Пракс учудено, с внезапно трепнал глас.

„У дома“. Тези думи притежаваха странна сила и един от мъжете се разплака. Другите смутено отместиха очи от него, макар че бяха видели и много по-лоши неща през месеците, прекарани тук. Много неща се бяха променили между тях през това време и Гадитик понякога се питаше дали биха могли отново да работят като екипаж, ако „Акципитер“ внезапно изплуваше от вълните. Бяха запазили някакво подобие на дисциплина, Гадитик и Пракс уреждаха споровете и разрешаваха разногласията, но с времето субординацията беше изчезнала и сега шепата мъже взаимно се преценяваха според нови правила и намираха нови силни и слаби страни.

Пелитас и Пракс бяха станали добри приятели: всеки виждаше у другия същия флегматичен подход към живота, въпреки разликата в годините. Престоят в килията беше стопил шкембето на Пракс, беше го сменил с твърди мускули след седмиците борба с другите във всекидневните упражнения. Юлий подозираше, че когато се обръсне и измие, новият живот ще му хареса. Усмихна се и се почеса под мишниците, където не преставаше да го сърби.

На Гадитик му призля, докато вълнението ги люшкеше в залива, но лицето му си възвърна цвета, когато корабът зацепи вълните, вместо да се люлее върху тях. Юлий беше започнал да го уважава и харесва — нещо, което по-рано отсъстваше, поради автоматичното подчинение пред висшестоящия. Гадитик беше удържал пленниците в единство и изглежда,

оценяваше направеното от Юлий и Кабера за тях.

Пленничеството не се беше отразило добре на Светоний. Той беше наблюдавал как между Пелитас, Пракс, Юлий и Гадитик се създават нови връзки и участието на Юлий в този съюз го вбесяваше. За кратко беше установил приятелски отношения с другите четирима офицери и така се бяха родили два лагера. Юлий беше използвал тези групи, за да се състезават една срещу друга във всекидневните упражнения, и в крайна сметка един от офицерите беше смъмрил Светоний, когато му се оплакваше шепнешком.

Малко след това Кабера беше успял да им донесе първата прилична храна, откакто бяха пленени, и всички се бяха зарадвали. Типично за стареца — да даде плодовете на Юлий, за да ги разпредели. Светоний нямаше търпение да се освободи, жадуваше за стария ред, искаше да види момента, когато Юлий осъзнае, че отново е само младши офицер.

Две седмици след излизането от пристанището пленниците бяха изведени от килията по тъмно и оставени на непознат бряг, без оръжия и без храна. Капитанът им кимна за сбогом, докато моряците му ги отвеждаха с малката лодка, която щеше да ги стовари на брега.

— Сбогом, римляни. Често ще мисля за вас, докато харча парите ви — извика той със смях.

Те не пророниха и дума. Юлий обаче се беше взрял в него, сякаш за да запомни чертите му. Разкъсваше се от гняв, че не бяха пуснали Кабера да тръгне с тях; впрочем, знаеше се, че е възможно пиратите да го задържат. Това беше още една причина да намери капитана и да му пререже гърлото.

Когато стигнаха на брега, моряците срязаха въжетата им и отстъпиха предпазливо, с вдигнати ками.

— Не правете никакви глупости — предупреди ги един от тях. — Вече можете да се върнете у дома си.

След това пиратите се качиха в лодката и загребаха към триремата — черен силует на фона на осветеното от луната небе.

Пелитас се наведе, гребна шепа от мекия пясък и го разтри между пръстите си.

— Не знам за вас, момчета, обаче аз ще поплувам — каза той и с внезапно движение смъкна мръсните си дрехи.

След минута само Светоний остана на брега, но другите офицери с викане и смях го завлякоха във водата, както си беше с дрехите.

Брут одра с камата си зайците, които бяха купили от един селянин, и струпа извадените вътрешности на хлъзгава купчина. Рений беше намерил див лук и заедно с хрупкавия хляб и половин мях вино щяха да си направят прилично пиршество за последната нощ, прекарана на открито. Рим беше на по-малко от един ден път и щом продадяха конете, щяха да имат и пари.

Рений хвърли още клони в огъня и легна колкото можеше по-близо до него, наслаждавайки се на топлината.

— Дай меха насам, момче.

Брут извади запушалката и му го подаде; загледа как старият гладиатор вдига гърлото на меха до устата си и преглъща. После отбеляза:

— По-полека. Не носиш на пиене, а не искам да почнеш да се биеш с мене или да ми се разцивриш.

Рений не му обърна внимание. Отпусна меха и въздъхна:

— Хубаво е човек да си е у дома.

Брут напълни гърнето до ръба и легна от другата страна на огъня.

— Така е. Досега не осъзнавах колко много ми липсва... Чак когато видях наблюдателницата на брега, си спомних всичко.

Поклати глава и разбърка задушеното с камата си. Рений се надигна и подпря глава на ръката си.

— Дълъг път измина момчето, което обучавах. Май никога не съм ти казвал колко горд бях, когато стана центурион в Бронзовия юмрук.

— Каза го на всички, накрая стигна и до мене — отвърна с усмивка Брут.

— А сега ще бъдеш човек на Юлий? — подхвърли Рений.

Яденето вече почваше да къкри.

— Защо не? Пътят ни е един, не помниш ли? Кабера го каза.

— И на мене ми го каза — измърмори Рений и опита яденето с пръст.

Макар да беше вряло, той като че ли не усещаше горещината.

— Мисля, че точно затова се върна с мене. Ако беше поискал, можеше да останеш в центурията.

Рений вдигна рамене.

— Не исках да изоставам от събитията.

Брут се ухили.

— Знам. Сега, след като Сула е мъртъв, дойде и нашето време.

— Нямам представа за какво говориш — каза Ферк.

Напрегна мускули, но възетата го държаха на стола и не успя да се отскубне.

— Мисля, че много добре знаеш какво искам да кажа — отвърна Антонид и се наведе толкова близо, че лицата им почти се докоснаха. — Имам дарбата да надушвам лъжците.

Изсумтя внезапно и Ферк си спомни, че го наричат Кучето на Сула.

— Вониш на лъжа — каза Антонид със злобна усмивка. — Знаем, че имаш пръст в тази работа, затова просто ми кажи и няма да те пращам при мъчителите. Оттук няма да излезеш, търговецо. Никой не видя, че сме те арестували, и никой няма да знае, че сме те разпитвали. Само ми кажи кой поръча убийството и къде е убиецът — и ще излезеш оттук жив и здрав.

— Дайте ме на съд. Ще докажа невинността си! — отрони Ферк с разтреперан глас.

— А, така ли? Това ли искаш? Дни наред да дрънкаш празни приказки, докато сенатът се опитва да доказва, че законът е един за всички. Няма закон тук, в тази стая. Тук още помним Сула.

— Нищо не знам! — извика Ферк и за негово облекчение Антонид отстъпи крачка назад.

После поклати глава със съжаление.

— Знаем, че убиецът се е представил с името Далций. Знаем, че е бил купен за кухненски роб три седмици преди това. Документите за продажбата, разбира се, са изчезнали, но има свидетели. Мислиш ли, че никой няма да забележи агента на Сула на пазара? И от кого е купил роба? От Ферк.

Търговецът пребледня. Знаеше, че няма да го оставят жив. Повече нямаше да види дъщерите си. Те поне не бяха в града. Беше изпратил жена си надалече, когато войниците дойдоха да вземат документите за продажба на робите — разбираше какво ще стане и знаеше, че не може да избягат всички заедно, затова искаше поне семейството му да се опази от вълците, които приятелите на Сула щяха да пуснат по петите му.

Знаеше, че начинанието е рисковано, но след като изгори документите, помисли, че няма да стигнат до него сред толкова много други търговци. Очите му се наляха със сълзи.

— Вината ли те връхлетя? Или плачеш просто защото си разкрит? — запита остро Антонид.

Ферк не каза нищо и погледна към пода. Помисли си, че няма да издържи на мъченията.

Мъжете, които влязоха по заповед на Антонид, бяха стари войници и изобщо не се смущаваха от предстоящата си задача.

— Искам имена — обърна се към тях Антонид. Пристъпи към Ферк, вдигна главата му и очите им се срещнаха. — Тези мъже си обичат работата. Имаш ли да кажеш нещо, преди да започнат?

— Републиката си струва един живот — отвърна Ферк с блеснали очи.

Антонид се усмихна.

— Републиката е мъртва, но много ми харесва, когато срещна хора с принципи. Да видим твоите докога ще изтраят.

Когато първите метални остриета се притиснаха към кожата му, Ферк се опита да се дръпне. Антонид загледа като омагьосан, после пребледня и сви вежди при задавените звуци, които издаваше Ферк. Кимна на двамата мъже да продължат и излезе навън, в хладния

нощен въздух.

Беше по-лошо от всичко, което бе изпитвал — агония на унижение и ужас. Обърна глава към единия от мъжете и отвори уста. Замъгленото му зрение виждаше само неясни фигури, изтъкани от светлина и болка.

— Ако обичате Рим, оставете ме да умра. Да умра бързо.

Двамата спряха, спогледаха се и продължиха работата си.

Юлий седеше на пясъка с другите и трепереше, докато зората най-накрая не ги стопли. Бяха накиснали дрехите в морето и бяха смъкнали от тях най-лошото от месеците воняща тъмнина, но трябваше да ги облекат и да ги оставят да изсъхнат на телата им.

Слънцето се издигаше бързо и те станаха мълчаливи свидетели на първия разкошен изгрев, откакто бяха стояли на палубата на „Акципитер“. Когато се развидели, видяха, че се намират на тясна ивица пясък, простираща се покрай непознат бряг. Гъст листак започваше точно вдясно от тях и чезнеше докдето поглед стига; на около половин миля се виждаше началото на широка пътека. Нямаха никаква представа къде ги е оставил капитанът, освен че се намират близо до някакво село. За да може парите от откупите да не секват, беше извънредно важно пленниците да бъдат оставяни на суша така, че да могат да се връщат в родината си, затова те разбираха, че брегът трябва да е обитаем. Пракс беше сигурен, че са на северния бряг на Африка. Каза, че познал някои дървета, а и птиците, които летяха над главите им, не бяха същите като у дома.

— Може да сме близко до римско селище — каза Гадитик. — Има стотици такива селища по крайбрежието, не може да сме първите пленници, оставяни тук. Трябва да успеем да стигнем до някой търговски кораб и да се върнем в Рим преди края на лятото.

— Аз няма да се върна — тихо каза Юлий. — Не и по този начин, без никакви пари и в парцали. Заплахата ми към капитана беше съвсем сериозна.

— Какъв избор имаш? — отвърна Гадитик. — Ако имаше кораб и екипаж, можеше да пропилееш няколко месеца в търсене на този пират.

— Чух от един от стражите, че го наричат Целз. Дори да не е истинското му име, все пак е някакво начало. Познаваме кораба му, някой сигурно ще познава и него.

Гадитик вдигна вежди.

— Виж, Юлий. И аз искам да си го върна на този мръсник, не по-малко от тебе, но просто не е възможно. Нямаме дори един меч, да не говорим за пари.

Юлий го изгледа твърдо.

— Тогава ще започнем, като си осигурим мечове и пари, а после мъже за екипаж, а след това кораб. Едно по едно.

— Ние? — тихо попита Гадитик.

— Бих го направил и сам, ако трябва, макар че ще отнеме повече време. Ако останем заедно, имам някои идеи как да си върнем парите и да се приберем с вдигнати глави в Рим. Няма да допълзя победен у дома.

— Подобна мисъл и на мене не ми харесва — отвърна Гадитик. — Златото, което прати семейството ми, сигурно е станало причина да изпаднат в мизерия. Ще се зарадват, когато ме видят жив, но ще трябва да ги гледам как мизерстват. Ако думите ти не са просто мечти, ще изслушам идеите ти.

Юлий протегна ръка и стисна рамото на по-възрастния мъж, после се обърна към другите.

— Ами вие? Искате ли да се приберете у дома като пребити кучета, или да отделите няколко месеца, за да се опитате да си възвърнете това, което загубихме?

— Те ще носят на борда си не само нашето злато — изсумтя Пелитас. — Няма да могат да го оставят никъде на сигурно място, затова има големи шансове в трюма им да намерим и парите на легиона и да приберем и тях.

— Те са на легиона! — изръмжа Гадитик с остатък от стария си авторитет. — Не, момчета, няма да стана крадец. Парите на легиона са белязани с печата на Рим. Те принадлежат на хората, които са си спечелили честно заплатите.

Всички закимаха — знаеха, че така е редно.

Светоний изведнъж се обади невярващо:

— Говорите така, сякаш златото вече е в ръцете ни, а не на някакъв си кораб, който никога вече няма да видим, а седим тук изгубени и гладни!

— Прав си — каза Юлий. — По-добре да тръгнем по ей онази пътека. Доста е широка, за да е на диви животни, и наблизко сигурно има някакво село. Ще поговорим пак, когато успеем да се почувстваме отново римляни, с добра храна в корема и без тези вонящи бради.

Групата стана и се запъти към просеката сред храстите. Светоний остана да седи зяпнал. След няколко мига скочи и забърза да настигне другите.

Двамата палачи стояха мълчаливо, Антонид гледаше невярващо в каква жалка развалина се бе превърнал Ферк. Смръщи вежди и пак огледа обезобразеното тяло, доволен, че беше спал, докато бяха измъчвали търговеца на роби.

— Нищо ли не каза? — Той поклати учудено глава. — Кълна се в главата на Юпитер, на какво сте го направили! Как е възможно човек да издържи подобно нещо?

— Може би не е знаел нищо — предположи единият палач.

Антонид се замисли за миг.

— Възможно е. Но щеше да е добре да можехме да разпитаме и дъщерите му, за да съм съвсем сигурен.

Следите от мъченията като че ли го омагьосваха и той пристъпи по-близо да огледа всяко пробождане и изгаряне. Подсвирна тихо.

— Удивително. Не бих повярвал, че има такава смелост. Дори не се опита да даде фалшиви имена, така ли?

— Нищо. Не каза и дума.

Двамата се спогледаха зад гърба на Антонид, когато той се наведе над вързания труп. Малък миг на безмълвно разбирателство, преди да възстановят безстрастните си изражения.

Емилий Варон приветства окъсаните офицери в къщата си с грейнала на устата усмивка. Макар че от петнадесет години се беше оттеглил от служба в легиона, винаги му беше приятно да види младите мъже, които пиратите стоварваха на малкия му участък от брега. Напомняха му за света извън селото, достатъчно отдалечен, за да не смущава спокойния му живот.

— Сядайте, сядайте... — Той посочи застланите с тънки постелки кушетки.

Постелките някога бяха изглеждали по-добре, но времето беше отнело лъскавината на плата, забеляза той със съжаление. Не че тези войници щяха да обърнат внимание, помисли си, докато те се настаняваха. Само двама от тях останаха прави и Барон разбра, че това ще да са водачите. Подобни малки номера му доставяха удоволствие.

— Като съдя по вида ви, бих казал, че сте били задържани за откуп от пиратите, които върлуват по крайбрежието — поде старият войник с глас, изпълнен със съчувствие.

Питаше се какво биха казали, ако знаеха, че пиратът Целз често идва в селото, за да поговори със стария си приятел и да му донесе новини и клюки от градовете.

— Но това селище е недокоснато — каза по-младият от двамата.

Барон го погледна остро и забеляза напрегнатия син поглед. Едната му зеница беше тъмна и широка и през нея като че ли надничаше истинският човек. Въпреки че бяха брадясали, всички изглеждаха по-изправени и по-силни от мизерните групички, които Целз оставяше край селото горе-долу веднъж на година. Напомни си да е предпазлив — още не беше сигурен какво е положението. Синовете му бяха отвън, въоръжени и готови, само да ги извика, но си струваше човек да е предпазлив.

— Пиратите често оставят на този бряг хората, от които искат откуп. Какво можем да направим? Ние сме земеделци. Рим ни даде тази земя, за да доживеем кротко дните си, а не да се бием с пиратите. Това е работа на вашите галери, така смятам аз.

При последните думи намигна: очакваше младият мъж да се усмихне или да се смути, че не се е справил с тази задача. Но увереният син поглед не се отклони и Барон усети как доброто му настроение се изпарява.

— Селището ни е твърде малко, за да има баня, но в частните домове ще ви приемат и ще ви услужат с бръснари.

— А дрехи? — попита по-възрастният от двамата.

Барон осъзна, че не знае имената им, и премига. Подобни разговори не протичаха по този начин. Последната група буквално се беше разплакала, че намира римлянин в такава непозната земя, седнал на кушетка в солидно построена каменна къща.

— Ти ли си офицерът? — попита Барон по-младия мъж.

— Аз бях капитанът на „Акципитер“, но ти не отговори на въпроса ми — каза по-възрастният.

— За жалост нямаме дрехи за вас... — започна Барон.

Младият мъж скочи към него и го хвана за гърлото. Барон се задави от ужас и внезапен страх, когато мъжът го метна на масата и го притисна надолу. Пронизващите сини очи сякаш знаеха всичките му тайни.

— Живееш в прекалено хубава къща като за прост земеделец — изсъска младият мъж. — Да не ни мислиш за глупаци? Какъв чин имаше? Къде служеше?

Натискът отслабна, за да му позволи да говори, и Барон помисли да викне синовете си, но не смееше, защото ръката на мъжа беше още на гърлото му.

— Бях центурион при Марий — каза той пресипнало. — Как смееш...

Пръстите отново стиснаха и гласът му секна. Барон едва дишаше.

— От богато семейство, нали? Отвън чакат двама мъже. Кой са?

— Синовете ми...

— Повикай ги. Ще ги оставим живи, но няма да допусна някой да ни причаква в засада, когато си тръгваме. Ще умреш, преди да стигнат до тебе, ако ги предупредиш. Давам ти думата си.

Барон повярва и извика синовете си веднага щом си пое дъх. Загледа с ужас как непознатите се хвърлят към вратата, сграбчват ги и им вземат оръжията. Двамата се опитаха да извикат помощ, но дъжд от удари ги повали на земята.

— Грешите. Ние живеем тук съвсем мирно — каза Барон едва чуто.

— Имаш синове. Защо не са се върнали в Рим да служат в армията като баща си? Какво може да ги държи тук освен съюз с Целз и пирати като него?

Младият офицер се обърна към другарите си, които държаха здраво синовете на Варон.

— Изведете ги и им прережете гърлата.

— Недейте! Какво искате от мене? — викна бившият легионер.

Сините очи се заковаха в него.

— Искам мечове и златото, което ти плащат пиратите, за да им осигуриш убежище.

Искам дрехи за хората — и брони.

Варон се опита да кимне, но здравите ръце още държаха гърлото му.

— Ще ви дам всичко, но парите не са много — каза унило.

Натискът върху гърлото му се засили.

— Не ме лъжи — каза младият мъж.

— Кой си ти? — изскимтя Варон.

— Аз съм племенникът на мъжа, на когото си се клел да служиш до смърт. Казвам се Юлий Цезар — бе тихият му отговор.

Юлий пусна стария войник да се надигне. Взираше се в него строго и заплашително, но вътрешно ликуваше. Колко назад във времето беше останал онзи момент, когато Марий му каза, че един войник трябва от време на време да следва инстинкта си? От първия миг, когато влязоха в мирното село, след като беше забелязал добре поддържаната главна улица и спретнатите къщи, беше разбрал, че Целз не е оставил селото недокоснато без основателна причина. Запита се дали всички селища по крайбрежието са такива и за миг усети бодване на вина. Градът изпращаше пенсионирани си легионери по тези далечни брегове, като им даваше земя и очакваше да се грижат за себе си и да поддържат мира със самото си присъствие. Как биха могли да оцелеят, ако не сключват сделки с пиратите? Някои от тях може би отначало се бяха съпротивлявали, но сигурно бяха избити, а онези, които идваха след тях, просто нямаха избор.

Погледна синовете на Варон и въздъхна. Пенсионирани легионери имаха деца, които никога не бяха виждали Рим и всъщност снабдяваха пиратските кораби с нови попълнения. Забеляза тъмната кожа на двамата, чертите, в които се смесваха африканското и римското. Колко такива имаше тук, хора без никаква представа на кого са служили бащите им? Тези младежи ги биваше за земеделци не повече от него.

Варон разтри гърлото си и се опита да отгатне какво мисли Юлий. Стресна се, когато видя странните очи да се спират върху любимите му синове. Страхуваше се за тях. Усещаше гнева у младия офицер.

— Нямаме избор — осмели се да каже накрая. — Иначе Целз ще ни избие.

— Трябваше да пратите известие до Рим, да разкажете за пиратите — отвърна Юлий някак незаинтересовано, потънал в мисли за съвсем други неща.

Варон едва не се изсмя.

— Мислиш ли, че републиката я е грижа какво става с нас? Сенаторите ни карат да вярваме в техните мечти, докато сме млади и достатъчно силни, за да се бием за тях, но когато младостта и силата ни си отидат, забравят кои сме и започват да убеждават поредното поколение глупаци, докато самите те богатееят и дебелеят от земите, които сме спечелили за тях. Тук сме сами за себе си и правя каквото мога, за да оцелеем.

Гневът му беше основателен и Юлий го погледна.

— Корупцията може да бъде пресечена — каза той. — След като Сула пое властта,

сенатът умира.

Варон полека поклати глава.

— Момче, републиката умираше много преди да дойде Сула, но ти си твърде млад, за да го осъзнаеш.

Отпусна се на мястото си, без да престава да разтрива гърлото си, и Юлий отмести поглед от него. Всички офицери от „Акципитер“ го наблюдаваха и чакаха търпеливо.

— Е, Юлий? — попита тихо Пелитас. — Какво ще правим сега?

— Ще вземем каквото ни трябва и ще тръгнем към следващото село, след това към следващото. Тези хора са ни длъжници, защото оставят пиратите да живеят необезпокоявани по тези брегове. Не се съмнявам, че има и други като него. — И посочи Варон.

— Мислиш, че можеш да ги ограбваш наред? — възкликна Светоний, потресен от разигралата се случка.

— Разбира се. Следващия път ще имаме мечове и прилични дрехи. Няма да ни е толкова трудно.

Тубрук за пореден път заби брадвата в умирация дъб. Ударът отцепи здраво парче дърво, но изсъхналите клони показваха, че е време старият дъб да бъде отсечен. Скоро щеше да стигне до сърцевината: беше сигурен, че е изгнила. Тубрук сечеше вече цял час и ленените му панталони бяха прилепнали към тялото от пот. Беше свалил туниката си — беше му горещо въпреки вятъра, който духаше в гората. Изсъхващата пот го охлаждаше и му беше хубаво. Трудно беше да не мисли за проблемите на управлението, след като откупът за Юлий беше платен, но той отпъди тези мисли и се съсредоточи върху сеченето с тежката желязна брадва.

Спря задъхан и подпря ръце на дългата дръжка. Имаше времена, когато би могъл да я размахва по цял ден, но сега дори космите на гърдите му бяха добили зимнопепеляв цвят. Глупаво беше да продължава да се напруга, но старостта настигаше по-бързо онези, които седяха и я чакаха, а всекидневните упражнения поне бяха запазили корема му плосък.

— Някога се катерех по това дърво — чу се зад него един познат глас.

Нарушаването на горската тишина накара Тубрук да подскочи и да се обърне, стиснал здраво брадвата.

Видя Брут — седеше на един дънер със скръстени ръце и със старата усмивка, от която очите му блестяха. Тубрук се засмя, зарадван да го види, и подпря брадвата на дънера на дъба. За момент останаха безмълвни, след това Тубрук пристъпи към младия мъж и го стисна в силна, мечешка прегръдка, която го вдигна от пъна.

— Кълна се във всички богове, Марк, колко се радвам, че те виждам! — възкликна. — Променил си се. Пораснал си! Я дай да те видя.

Старият гладиатор отстъпи назад и навлече туниката си, после го огледа.

— Виждам броня на центурион. Издигнал си се.

— Бронзовият юмрук — отвърна Брут. — Никога не сме губили битка, макар че един-два пъти щеше да се случи — когато аз давах заповедите.

— Съмнявам се. Богове, гордея се с теб! Завинаги ли се връщаш, или само минаваш оттук?

— Договорът ми изтече. Има няколко неща, които искам да направя в града, преди да си намеря нов легион.

Едва сега Тубрук забеляза колко прах е полепнал по младия мъж.

— Колко път си минал пеша?

— Сигурно половината свят. Рений не обича да си дава парите за коне, макар че поне част от пътя изминахме с две кранти.

Тубрук се засмя, вдигна брадвата и я сложи на рамото си.

— Значи и той се е върнал. Мислех, че се е отказал от Рим, след като къщата му изгоря в размириците.

Брут сви рамене.

— Отиде да продаде парцела и да намери някакво жилище под наем.

Тубрук се усмихна.

— Сега Рим е много тих за него. Мисля, че няма да му хареса.

И тупна Брут по рамото.

— Ела с мене. Старата ти стая те чака, а едно добро накисване и изтъркване ще ти дойде добре.

— Юлий върна ли се? — попита младият мъж.

Тубрук като че ли се посниши, сякаш брадвата изведнъж беше станала по-тежка.

— Наложил се да съберем откуп, когато пиратите плениха галерата му. Още не сме получили известие дали е жив и здрав.

Брут го изгледа учудено.

— Богове, нищо не съм чул за това! Бил ли е ранен?

— Нищо не знаем. Получихме само заповед да съберем парите. Трябваше да платя на стражи да ги закарат до един търговски кораб на брега. Петдесет таланта.

— Не знаех, че семейството има толкова пари — тихо каза Брут.

— Е, вече нямаме. Наложил се да продадем всички магазини и част от земите. Останаха ни само приходите от посевите. Занапред ни чакат трудни години, но ще се справим някак.

— Лошо.

— Съмнявам се, че ще е задълго. Вие с Юлий много си приличате. Пари винаги могат да се спечелят, ако живееш достатъчно дълго. Разбра ли, че Сула е мъртъв?

— Чух. Дори в Гърция войниците в пристанищата носеха черно. Вярно ли е, че е бил отровен?

Тубрук се намръщи за секунда и отместил поглед, преди да отговори:

— Вярно е. Беше си спечелил много врагове в сената. Неговият помощник Антонид още търси убийците. Не мисля, че някога ще се откаже.

Докато говореше, си спомни за Ферк и ужасните дни, след като беше чул, че е задържан. Никога не беше познавал подобен страх — да чака войници да дойдат от града и да го отвеждат там за съд и екзекуция. Но войници не бяха дошли и Антонид продължаваше да разпитва и да търси. Тубрук дори не се осмели да потърси семейството на Ферк — възможно беше Антонид да ги наблюдава, — но се беше заклел, че един ден ще изплати дълга си. Ферк беше истински приятел и нещо повече — той вярваше в републиката със страст, която учуди стария гладиатор, когато за пръв път беше изложил плана за убийството на Сула. Дори не се наложи да убеждава стария търговец на роби.

— ...Тубрук? — обади се Брут. Гледаше го любопитно.

— Извинявай. Замислих се за миналото. Казват, че републиката се била върнала и Рим отново бил град на закона, но не е така. Хапят се едни други, за да не позволят някой друг да стане нов Сула. Наскоро двама сенатори бяха екзекутирани за предателство само въз основа на думите на обвинителите. Подкупват и крадат, раздават безплатно зърно на бедняците, за да им напълнят корема и да си идат у дома доволни. Странен град, Марк.

Брут сложи ръка на рамото му.

— Не знаех, че това така живо те интересува.

— Винаги ме е интересувало, но когато бях по-млад, имах повече вяра. Мислех, че мъже като Сула и да, като Марий, не могат да навредят на града, но не е така. Те могат да го убият. Знаеш ли, че това безплатно зърно затри дребните земеделци? Те не могат да продадат реколтите си. Земите им се обявяват за продажба и се прибавят към растящите имоти на сенаторите. Земеделците свършват на улиците на града и получават за прехрана същото онова зърно, което ги е разорило.

— С времето в сената ще влязат по-добри мъже. Ново поколение, такива като Юлий.

Лицето на Тубрук омекна, но Брут се смая от дълбочината на огорчението и тъгата, които беше зърнал у човека, който в детството им неизменно беше стълб на сигурността в живота им. Помъчи се да намери верните думи.

— Ние ще създадем един Рим, с който да се гордееш.

Тубрук хвана протегнатата му ръка и каза с усмивка:

— Ех, да можех пак да съм млад. Хайде да вървим у дома. Аврелия много ще се зарадва да те види такъв пораснал.

— Тубрук, аз... — поколеба се Брут — няма да остана дълго. Имам достатъчно пари да си наема къща в града.

Старият гладиатор го изгледа неразбиращо.

— Това е твоят дом. И винаги ще бъде. Остани колкото искаш.

Тръгнаха безмълвно към имението.

— Благодаря. Не бях сигурен: мислех, че ще очакваш вече да вървя по собствения си път. Мога, нали знаеш.

— Знам, Марк — отвърна Тубрук и се усмихна. Вече бяха стигнали до вратите и той извика да отворят.

Младият мъж усети как някаква тежест пада от него.

— Сега ме наричат Брут.

Тубрук протегна ръка и Брут я стисна по легионерски.

— Добре дошъл у дома, Брут — каза Тубрук.

Поведе го към кухнята, заповяда да загреят вода за къпане и му махна да седне на един стол, а след това се зае да реже месо и хляб. Той също беше гладен след усилната работа с брадвата и двамата седнаха да ядат и да разговарят непринудено, като стари приятели.

Горещината като че ли пробождаше с хиляди копия. Юлий оглеждаше шестимата новобранци. Под африканското слънце дори бронята си не можеше да докосне — металът направо пареше.

Но лицето му не разкриваше колко неудобно се чувства: първите съмнения вече го обземаха, докато гледаше мъжете, които беше събрал. Бяха достатъчно силни и здрави, но никой от тях нямаше военна тренировка. За да успее планът му, имаше нужда най-малко от петдесет души и беше започнал да вярва, че ще ги събере. Трудното беше, че те трябваше да изпълняват заповеди и да воюват с такава дисциплина, каквато офицерите от „Акципитер“ приемаха за нещо разбиращо се от само себе си. Някак трябваше да съсредоточи вниманието им върху простия факт, че без тази дисциплина ще умрат.

Физически бяха достатъчно внушителни, но само двама от шестимата бяха доброволци, и то от последното село. Той очакваше да дойдат още, защото вече заприличваха на истинска римска полуцентурия, но първите четирима бяха дошли по негово настояване и още бяха сърдити. Второто село, изглежда, с радост се отърва от най-едрия и Юлий предположи, че им е създавал неприятности. Физиономията му като че ли беше постоянно предизвикателно ухилена и Юлий се дразнеше всеки път, когато го погледнеше.

„Рений би могъл да им набие дисциплина в главата“, помисли си. Да, това беше някакво начало. Трябваше да се сеща какво би направил Рений. Гадитик и останалите от „Акципитер“ бяха останали с него и не можеха да повярват колко лесно се получава всичко. Юлий се запита колко римляни във всички тези стотици ферми имат синове, които могат да бъдат научени да се бият. Тук живееше цяла една армия и беше необходимо само някой да открие воините и да им припомни зова на кръвта.

Спря до размирника и видя как очите му срещнаха неговите с учтив въпрос, без следа от страх или уважение. Мъжът се извисяваше над останалите, крайниците му бяха дълги и

мускулести и лъщяха от пот. Хапещите мухи, които измъчваха офицерите от „Акципитер“, като че ли не съществуваха за него — той стоеше като статуя в горещината. Напомняше му донякъде на Марк. Изглеждаше от глава до пети римлянин, но дори латинският, който говореше, представляваше развалена смесица от местен диалект и правилни фрази. Юлий знаеше, че баща му е умрял и му е оставил стопанство, което той съвсем е занемарил. Ако го оставеха сам на себе си, щеше да падне в някое сбиване или да се присъедини към пиратите, щом свърши парите и виното.

Как беше името на този мъж? Юлий се гордееше, че бързо е научил имената им, както беше видял да прави Марий с всеки войник под свое командване, но студеният поглед му попречи да се сети веднага. После си спомни. Мъжът беше казал да го наричат Кир, без да посочи друго име. Може би дори не знаеше, че това е име на роб. Какво би направил Рений?

— Трябват ми хора, които да се бият — каза Юлий, взрян в кафявите очи, които отвръщаха спокойно на погледа му.

— Аз мога да се бия — отвърна Кир с явна увереност.

— Трябват ми хора, които могат да сдържат нервите си в криза — продължи Юлий.

— Аз мога... — започна Кир.

Юлий го удари по лицето. Силно. Гняв проблесна за секунда в тъмните очи, но Кир остана спокоен, само мускулите на голите му гърди се раздвижиха като на огромна котка. Юлий се приближи плътно към него и прошепна заплашително:

— Искаш ли да вземеш меч? Да ме съсечеш?

— Не — отвърна Кир и спокойствието се възстанови.

— Защо? — попита Юлий. Чудеше се как да достигне до този човек.

— Баща ми... казваше, че легионерът трябва да се владее.

Юлий замря за миг. Мислите му се заблъскаха диво. Тук имаше на какво да се опре.

— Но не се владееше в селото, където те намерихме, нали? — каза той; надяваше се, че правилно е отгатнал отношенията на Кир със селяните.

Едрият мъж мълча дълго. Юлий чакаше търпеливо — знаеше, че е по-добре да изчака.

— Тогава... не бях легионер — отговори Кир.

Юлий го погледна; търсеше безсрамието, което беше свикнал да очаква. То липсваше и той мълчаливо изруга сената, че хаби такива хора, които искаха да бъдат легионери, а пропиляваха живота си в чужда страна.

— Ти не си легионер — каза бавно Юлий и видя как устата се приготвя да реагира на отхвърлянето, — но аз мога да те направя легионер. Ще се научиш на братство с мене и от мене, ще вървиш по улиците на далечни градове с високо вдигната глава. Ако някой те спре, ще кажеш, че си войник на Цезар.

— Ще кажа — потвърди Кир.

— Господарю.

— Ще кажа, господарю — повтори той и изправи рамене.

Юлий застана до чакащите офицери от „Акципитер“ и се обърна към новобранците:

— С хора като вас можем да постигнем много! Вие сте деца на Рим и ние ще ви покажем вашата история и вашата гордост. Ще ви научим да се биете с меч, да вървите в боен строй, ще ви покажем законите, обичаите, живота. Ще идват още хора и вие ще ги обучавате, ще им показвате какво означава да си от Рим. Сега тръгваме. Следващото село ще види във ваше лице легионери.

Двойната колона вървеше с неравна крачка, без да спазва никакъв ритъм, но Юлий знаеше, че скоро ще се научат. Запита се дали Рений би видял недостатъците у новобранците, но отпъди тази мисъл. Рений не беше тук. Той беше тук.

Гадитик, който крачеше до него в края на колоната, подхвърли:

— Тръгнаха след тебе.

Юлий се обърна към него.

— Трябва, ако искаме да наберем екипаж за кораб и да си върнем парите от откупите.

Гадитик изсумтя леко и тупна бронята му.

Юлий внезапно спря и прошепна:

— О, не! Кажете им, че ще ги настигнем. Бързо!

Гадитик предаде заповедта и загледа как колоната се отдалечава по пътеката. Щом изчезнаха зад завоя, се обърна към Юлий. Младият мъж беше пребледнял и затворил очи.

— Пак ли пристъп? — попита Гадитик.

Юлий кимна отпаднало.

— Преди... последния пристъп имах вкус на метал в устата. И сега го усещам. — Той плю и се намръщи. — Не им казвай. Не...

Гадитик подхвана падащото тяло и го задържа, докато то се извиваше и се тресеше; сандалите изравяха дъги в пясъка от силата на спазъма. Хапещите мухи като че ли усетиха слабостта и се скупчиха около тях. Гадитик се огледа какво да пхне между зъбите на Юлий, но парцала, който бяха използвали на „Акципитер“, вече го нямаше. Откърши един клон и успя да го натика в устата му. Зъбите го стиснаха и Гадитик натисна Юлий с цялата си тежест, докато пристъпът не отмина.

Накрая Юлий успя да се надигне и изплю клона — почти го беше прехапал на две. Усещаше се така, сякаш го бяха били до припадък. Направи гримаса, когато видя, че се е подмокрил, и ядосано удари земята с юмрук, мухите се разлетяха, после отново накацаха по потната му кожа.

— Мислех, че ми е минало.

— Може би беше последният — отвърна Гадитик. — С раните на главата винаги е сложно. Кабера каза, че последиците може да траят много време.

— И вероятно до живот. Липсва ми този старец — каза Юлий отпаднало. — Майка ми имаше такива пристъпи. Не разбирах какво е. Все едно, че човек умира.

— Можеш ли да станеш? Не искам да ги изпуснем, а след твоята реч те ще вървят цяла сутрин, без да спрат.

Гадитик помогна на младия офицер да стане и го загледа как на няколко пъти си поема дълбоко дъх, за да се успокои. Искаше да му каже нещо успокоително, но думите не идваха лесно.

— Ще преодолееш това — каза той. — Кабера каза, че си силен, а и всичко, което видях дотук, ме кара да мисля така.

— Може би. Хайде да тръгваме. Искам да минем близо до морето, за да се измия.

— Можеш да кажеш, че съм ти разправял нещо смешно и си се напикал от смях — каза Гадитик.

Юлий се изсмя и по-възрастният офицер се усмихна.

— Ето, виждаш ли, ти си по-силен, отколкото смяташ. Казват, че Александър Велики също е имал такива пристъпи.

— Наистина ли?

— Да, и Ханибал също. Това не е краят. Това е само още едно бреме.

Когато на следващата сутрин видя Аврелия, Брут едва скри смайването си. Тя беше бледа като платно, слаба, с мрежа от бръчки, каквито той не помнеше, когато преди години замина за Гърция.

Тубрук усети смущението му и запълваше дупките в разговора, казваше на Аврелия отговорите на въпросите, които тя не беше задавала. Старият гладиатор дори не беше сигурен, че е познала Брут.

Мълчанието на Аврелия по време на закуската се губеше в смеха на Клавдия и Корнелия, които се занимаваха с детето на Юлий. Брут се усмихна на момиченцето и каза, че прилича на баща си, макар всъщност да не намираше, че прилича на човешко същество. Чувстваше се неудобно в триклиниума; съзнаваше, че тези хора са създали помежду си връзки, които го изключват. За първи път се усещаше чужд в този дом и това го натъжи.

Тубрук излезе с Аврелия, след като тя хапна много малко, и Брут се опита да вземе участие в разговора — разказа на жените за племето на синьокожите, срещу което се беше бил през първите няколко месеца, прекарани в центурията на Бронзовия юмрук в Гърция.

Клавдия се разсмя, когато им разказа за дивака, който препикавал стената, смятайки, че е в безопасност. Корнелия закри ушите на Юлия с ръце и Брут се изчерви смутено.

— Извинявайте. Свикнал съм с компанията на войниците. Отдавна не съм бил в тази къща.

— Тубрук ми каза, че си израснал тук — намеси се Клавдия, за да го успокои; знаеше че това е много важно. — Каза, че винаги си мечтал да станеш много добър с меч. Постигна ли мечтата си?

Брут им разказа за състезанията, които беше спечелил срещу най-добрите в легиона.

— Дадох ми меч от по-твърда стомана, която не се нащърбва лесно. Дръжката му е златна. Ще ви го покажа.

— Юлий ще бъде ли в безопасност? — попита внезапно Корнелия.

Брут отвърна с бърза усмивка:

— Разбира се. Откупът е платен. Вече няма опасност за него.

Думите излизаха лесно и тя като че ли се успокои. Собствените му тревоги обаче не намаляваха.

Същия следобед се качи на хълма при дъба заедно с Тубрук — също като него носеше една дълга брадва. Застанаха от двете страни на ствола и започнаха бавния ритъм на ударите, прояждащи в дървото процеп, който с напредването на деня зейваше все по-дълбоко.

— Има още една причина да се върна в Рим — каза Брут и изтри потта от челото си с опакото на дланта.

Тубрук отпусна брадвата, вдиша дълбоко, после попита:

— Каква причина?

— Искам да намеря майка си. Вече не съм малък и искам да знам откъде произхождам. Мислех, че можеш да ми кажеш къде е тя.

— Това само ще те натъжи, момче.

— Трябва да го направя. Имам семейство.

Тубрук заби брадвата в дъба с огромна сила.

— Семейството ти е тук — каза той, докато издърпваше острието.

— Тя е моя кръв. Не познавам баща си. Просто искам да опозная майка си. Ако умре, без да я видя, винаги ще съжалявам.

Тубрук отново замълча, после въздъхна и отговори:

— Живее в къща на Виа Фестус, от другата страна на града, близо до хълма Квиринал. Размисли добре, преди да отидеш. Може да се разочароваш.

— Няма. Тя ме е изоставила, когато съм бил на няколко месеца. Нищо, което може да направи сега, няма да ме разочарова — каза Брут тихо, преди да вдигне отново брадвата и да продължи да сече старото дърво.

Преди залез-слънце дъбът падна и двамата се върнаха в къщата в съгъстващия се здрач. Рений беше там, чакаше под сянката на портата.

— Започнали са строеж на мястото, където беше къщата ми — изръмжа той сърдито на Брут, — и някакви млади легионери ме изгониха от града като смутител. От собствения ми град!

Тубрук се разсмя гръмогласно.

— Ти каза ли им кой си? — попита Брут. Мъчеше се да остане сериозен.

Рений, явно вбесен от веселостта им, изфуча:

— Името ми не им говореше нищо. Кутренца! При това току-що отбити.

— Тук има стая, ако желаеш — каза Тубрук.

Рений погледна за пръв път стария си ученик.

— Колко ѝ искаш?

— Само удоволствието от твоята компания, стари приятелю. Само това.

Рений изсумтя.

— Значи си глупак. Аз бих платил прилична цена.

Тубрук викна да отворят портата и Рений тръгна подир тях. Брут улови погледа на управителя и се ухили, като видя доволство в очите му.

Брут стоеше на кръстопътя в подножието на хълма Квиринал, оживената тълпа течеше покрай него. Беше станал рано и беше проверил бронята си, благодарен за чистата туника, оставена му от Тубрук. Част от него знаеше, че е смешно да се притеснява, но беше намазал с масло цялата броня и беше излъскал метала до блясък. Усещаше се странно сред тъмните дрехи на околните, но намираще успокоение в солидната тежест, която сякаш го предпазваше не само от оръжия, а и от много други неща.

Центурията на Бронзовия юмрук имаше собствен оръжейник и като всичко друго в центурията, той също беше най-добрият. Наколеникът, който Брут носеше на десния си крак, беше умело изваян, за да следва извивката на мускулите. Беше украсен с кръгове, ецвани с киселина, за което Брут беше дал цяла една месечна заплата. Пот се стичаше под метала и той посегна надолу, за да се почеше, но не успя. Практичността го беше накарала да остави перото на шлема в имението. Не подобаваше някак си да влиза в такъв вид в къщата, където живее майка му.

Видът на постройката го накара да спре и да се замисли. Очакваше сграда на четири-пет етажа, чиста, но малка. Вместо това видя фасада, облицована с тъмен мрамор — почти като храм. Основните постройки нямаха допир с уличната мръсотия и прах, скрити зад високата порта. Може би бяха по-големи дори от дома на Марий.

Тубрук му беше казал само адреса, но когато наближи, Брут видя, че къщата се намира в богат квартал; повечето хора в тълпата бяха прислужници и роби, които изпълняваха поръчки и носеха стоки за господарите си. Очакваше майка му да бъде впечатлена от сина си, който беше станал центурион, но когато видя къщата, разбра, че тя може да го помисли за прост войник, и се поколеба.

Помисли дали да не се върне в имението. Знаеше, че Рений и Тубрук няма да го съдят за провала, но нима не беше планирал тази среща още откакто тръгна от Гърция? Смешно щеше да е да се върне сега, само защото е видял толкова голяма сграда.

Пое си дълбоко дъх и провери за последен път бронята си. Кожените връзки бяха стегнати, по метала нямаше никакво петънце. Всичко беше в изряден вид.

Тълпата се разделяше пред него, без да се блъска, докато той продължаваше напред. Когато стигна до портата, тя му навя спомени за дома на Марий в другата част на града. Едва беше стигнал до нея, когато тя се отвори пред него, един роб се поклони и го покани да влезе.

— Насам, господарю — каза робът, затвори вратата и тръгна пред него по един тесен коридор.

Брут го последва с бурно разтуптяно сърце. Нима го очакваха?

Въведоха го в разкошна стая. Мраморни колони с позлатени основи и капители поддържаха тавана. Бели статуи стояха покрай стените, кушетки бяха наредени около малкия басейн в средата — някаква голяма риба плуваше с почти невидими движения в хладните дълбочини. Бронята му се стори тромава и шумна в тишината и му се дося да беше развързал наколенника, за да може да се почеше, преди да влезе.

Робът изчезна зад една врата и той остана сам, разсейван от лекото ромолене на водата. След малко свали шлема и прокара ръце през влажната си коса.

Друга врата се отвори зад гърба му и той се обърна. Една красива жена тръгна към него.

Беше изрисувана като кукла и на неговата възраст — поне както му се стори. Роклята ѝ беше от плат, какъвто не беше виждал никога, и през него се забелязваха очертанятията на гърдите ѝ. Кожата ѝ беше съвършено бяла, единственото ѝ украшение беше тежката златна верижка на шията ѝ.

— Седни — каза тя. — Разположи се удобно.

Докато говореше, тя седна на кушетката, от която той беше скочил, и кръстоса деликатно крака — роклята се раздвижи и разкри достатъчно, за да предизвика червенина по бузите му. Той седна до нея; опитваше се да си възвърне решителността отпреди малко.

— Харесвам ли ти? — тихо попита тя.

— Ти си красива, но аз търся... една жена, която някога познавах.

Тя сви устни и Брут поиска да я целуне, да я грабне в ръцете си, да я стисне така, че да изпищи. Видът ѝ накара сетивата му да се замаят, а въздухът бе изпълнен с парфюм, който го опияняваше. Ръката ѝ посегна и го докосна по загорелия крак точно над наколенника. Той леко потръпна, после се сепна и рязко се изправи.

— Очакваш ли заплащане от мене?

Жената изглеждаше смутена — и беше по-млада, отколкото беше помислил отначало.

— Не го правя от любов — каза тя и мекотата в гласа ѝ внезапно изчезна.

— Сервилия тук ли е? Тя ще иска да ме види.

Прелъстителността на младата жена се изпари за миг.

— Тя не се среща с центуриони. Трябва да си поне консул, за да получиш достъп до нея.

Брут я изгледа ужасено.

— Сервилия! — извика той и тръгна покрай басейна. — Къде си?

Чу шум от тичащи крака зад една врата, затова бързо отвори друга и се вмъкна през нея. Момичето на кушетката се разсмя. Брут влезе в дълъг коридор и се натъкна на някакъв роб, който носеше поднос с напитки.

— Не може да влизаш тук! — извика робът, но Брут го блъсна и подносът падна на пода.

В същия миг двама мъже с тояги блокираха дъното на коридора. Раменете им почти докосваха стените.

— Май си пийнал повечко, а? — изграчи единият.

Брут извади меч си с гладко движение. Острието блесна и се завъртя като вихрушка. Дватамата спряха.

— Сервилия! — извика с всички сили Брут, без да отпуска меч.

Дватамата мъже извадиха ками и пристъпиха напред.

— Ах, ти, нахалник! — каза единият. — Мислиш, че можеш да влизаш тук и да правиш каквото си искаш? Досега не съм убивал офицер, но сигурно ще ми хареса.

— Застанете мирно, негодници — изсъска Брут. — Ако видя някой да насочи оръжие към мене, ще заповядам да го обесят.

Дватамата мъже се поколебаха под яростния му поглед и реагираха на тона му почти несъзнателно. Брут ядосано пристъпи към тях.

— Кажете ми колко мъже на вашата възраст са изоставили легиона си, за да пазят публичен дом? Дезертъори ли сте?

— Не, господарю. Служихме в легиона на Първородните.

Лицето на Брут замръзна в маска, за да скрие учудването и радостта.

— При Марий? — запита той.

По-възрастният кимна. Сега вече стояха мирно пред него и Брут ги гледаше от глава до

пети, сякаш беше на инспекция.

— Ако имах време, щях да ви покажа писмото, което ми даде Марий, когато ме прати в моята центурия в Гърция. Марширувах с него до стъпалата на сената, когато отиде да поиска триумфа си. Не посрамвайте паметта му.

Двамата мъже премигаха смутено. Брут остави мълчанието да се проточи за момент.

— Имам работа със Сервилия. Можете да ме заведете при нея, но ще се държите като войници, докато съм тук, разбрахте ли?

Двамата кимнаха. Една врата зад тях се отвори и се чу властен женски глас:

— Дръпнете се от него и ме оставете да го разгледам.

Двамата пазачи не помръднаха, приковали очи в младия центурион. Напрежението личеше в стягането на раменете им, но иначе бяха спокойни.

Брут се обърна към тях.

— Тя ли е?

По-възрастният се беше изпотил от напрежение.

— Това е господарката на къщата — потвърди той.

— Тогава направете каквото ви казва.

Без да кажат нито дума повече, двамата стражи отстъпиха настрана и Брут видя една жена, която се прицелваше в него с натегнат лък.

— Ти ли си Сервилия? — попита той. Забеляза, че ръцете ѝ леко треперят.

— Тази, чието име крещеше като улична рибопродавачка? Да, аз притежавам тази къща.

— Аз не съм заплаха за тебе — отвърна Брут — и на твое място бих пушал този лък, преди да прострелям някого по погрешка.

Сервилия погледна към стражите си и като че ли се успокои от присъствието им. Пое дъх и отпусна лъка, но без да сваля стрелата от тетивата, така че да може бързо да го вдигне и да стреля, ако Брут се втурне към нея. Той предположи, че и преди са я заплашвали войници.

Жената не беше като онази от стаята със статуите. Беше висока и слаба като него, с дълга тъмна коса, висяща свободно на раменете ѝ. Кожата ѝ блестеше от слънце и здраве, лицето ѝ не беше красиво, фактически беше по-скоро грозно, но в широката уста и тъмните очи имаше чувственост, която според него би омаяла много мъже.

Ръцете ѝ, стискащи лъка, бяха големи и силни, със златни гривни по китките.

Брут я разгледа внимателно и усети болка, като позна себе си в линията на съвършената ѝ шия.

— Ти не ме познаваш — тихо каза той.

— Какво? — попита тя и пристъпи към него. — Нарушаваш спокойствието в дома ми и влизаш с оръжие в покоите ми. Трябва да накарам да те бичуват. Не мисля, че рангът ти ще те спаси.

Походката ѝ беше съвършена. Беше виждал такава сексуална увереност у жена само веднъж, в храма на Веста, където жриците се движеха с безсрамие, личащо във всяка крачка, сигурни, че всеки мъж, който ги засегне, се излага на смъртна опасност. У нея имаше нещо от това и той усети как се възбужда, отвратен от това чувство, но пък не знаеше как трябва да се чувства като син. Кръв нахлу в лицето и врата му и тя се усмихна чувствено — видяха се остри бели зъби.

— Мислех, че трябва да изглеждаш по-възрастна — измърмори той и в очите ѝ се мярна раздражение.

— Изглеждам, както изглеждам. А ти кой си?

Брут прибра меча. Искаше да каже кой е и шокът да сломи увереността ѝ, да види как очите ѝ се разширяват учудено, когато осъзнае какъв внушителен млад мъж е той. После всичко му се стори безсмислено. Изникна един отдавна потискан спомен — как беше чул бащата на Юлий да говори за нея; въздъхна, защото това се потвърди. Намираше се в публичен дом, независимо колко богат изглеждаше. Наистина нямаше значение какво ще си помисли тя за него.

— Казвам се Марк. Аз съм твоят син — каза той и вдигна рамене.

Тя замръзна, подобно на статуите си. За един дълъг миг задържа погледа си върху лицето му, после очите ѝ се напълниха със сълзи, лъкът издрънча на пода и тя побягна по коридора. Затръшна вратата толкова силно, че стената се разтрепери.

Стражът гледаше Брут с отворена уста.

— Вярно ли е, господарю? — измърмори той. Брут кимна и мъжът се изчерви от смущение. — Не знаехме.

— Защото не ви казах. Виж, сега си тръгвам. Някой ще чака ли да ме халоса с тояга, докато минавам през вратата?

Стражът се поотпусна.

— Не. Ние двамата сме единствените пазачи. Тя, общо взето, няма нужда от пазачи.

Брут се нагани да тръгне, но стражът отново проговори:

— Сула нареди легионът на Първородните да бъде изваден от списъците на сената. Трябваше да приемем каквато работа намерим.

Брут се извърна, искаше му се да може да им предложи нещо повече.

— Сега знам къде сте. Мога отново да ви намеря, ако ми потривате — увери ги той.

Стражът протегна ръка и Брут я стисна по легионерски.

Мина през стаята с басейна, благодарен, че е празна. Спря само да вземе шлема си и да плисне малко вода на лицето и врата си. Но не успя да охлади смущението си. Усещаше се замаян от събитията и отчаяно искаше да намери тихо място, където да премисли случилото се. Мисълта, че трябва да се блъска сред тълпата, го раздразни, но се налагаше да се върне в имението. Нямаше друг дом.

На портата го догони една жена. Той едва не изтегли меча, когато чу стъпките, но се оказа, че е млада робиня, невъоръжена. Тя пъхтеше и той почти разсеяно забеляза как се повдигат гърдите ѝ. Поредната красавица. Къщата като че ли беше пълна с тях.

— Господарката каза да дойдеш утре сутринта. Тогава ще те приеме.

Брут усети как напрежението го отпуска.

— Ще дойда — каза той.

Пейзажът покрай брега подсказваше, че следващото селище няма да е много по-далече и ще стигнат до него с едnodневен марш. Вървяха по животински пътеки и се отдалечаваха от брега. Юлий не искаше да се отклонява много от шума на прибоя, за да не се изгубят. Когато пътеките свършваха, се налагаше с пот да си пробиват път през храсталаци и трънаци, високи човешки бой и украсени с червени тръни, сякаш вече окъпани с кръв. Далеч от морето въздухът беше гъст от влага, жилещи насекоми ги преследваха — издигаха се невидими от тежките листа, щом римляните смутяха покоя им.

Когато вечерта спряха на лагер, Юлий се запита дали изолираността на римските селища е доказателство за някакъв мащабен план на сената да попречи на тези разпръснати села да се обединят при смяната на поколенията, но предположи, че е само за да имат място

да растат. Вероятно трябваше да кара мъжете да вървят и в тъмното, но офицерите от „Акципитер“ се чувстваха много по-неудобно в горещата африканска нощ, отколкото новобранците, израсли на този бряг. Будеха ги странни животински гласове и те непрекъснато посягаха към мечовете си, докато новобранците спяха, без да се тревожат.

Юлий беше дал на Пелитас задачата да подбере стражи за през нощта, като събере по двойки хора от новите с такива, на които има вяра. Добре осъзнаваше, че младите селяни могат да дезертират много лесно по тесните животински пътеки. Оръжията не бяха достатъчно, но на стражите трябваше да се дадат мечове — и без това оглеждаха оръжията жадно. Юлий се надяваше това да издава копнеж по завоеванията на бащите им, а не желание да откраднат каквото могат и да избягат.

Същите проблеми имаха и с храната. Важно беше хората от „Акципитер“ да не станат зависими от нея. Налагаше се малко, но значимо разместване в йерархията, която Юлий беше установил. Той знаеше, че онези, които намират и разпределят храната, са господарите, независимо от ранга. Тази истина беше по-стара от самия Рим.

Благодари на боговете за Пелитас, който изглеждаше способен да лови животни в тези непознати земи, както някога беше браконьерствал в италианските гори. Дори новобранците бяха впечатлени, като го видяха да се присъединява към групата само след час-два, понесъл увисналите тела на четири заека. С петнадесетте гърла за изхранване вечерният лов ставаше жизнено необходимо изкуство и Пелитас беше помогнал да не се стигне до разделяне на два лагера — едни, които могат да ловят, и други, които чакат да бъдат нахранени.

Юлий погледна приятеля си, който режеше парчета месо от бута на едно младо прасе, което беше убил през деня, след като му беше счупил крака с умело хвърлен камък, когато то изскочи на пътя им. Не видяха майката, макар да чуха звуци от хрусталака. На Юлий му се дося да беше дошла по-близо, за да могат сега да хапнат както трябва, а не само по една-две мръвки. Мъжете от „Акципитер“ нямаха нито капка излишна тлъстина и щеше да мине доста време, преди да си възвърнат формата. Сви устни, като си помисли, че и той изглежда така. Отдавна не беше виждал огледало и се питаше дали лицето му се е променило. Корнелия щеше ли да се зарадва, когато го видеше, или щеше да се стресне и да се разстрои от сърдития му поглед — няма свидетелство за ужасите на затворничеството?

Засмя се наум заради полета на мислите си. Щеше да си е същият, независимо как се е променило лицето му.

Светоний го изгледа накриво: винаги търсеше обида във всичко. Юлий трудно се съдържаше да не го дразни, но си беше наложил строга забрана. Усещаше злобата му, породена от страх, че той ще използва новия си авторитет, за да си отмъщава за стари неправди. Не можеше да си позволи дори за момент такъв лукс, иначе отделението, което формираше, щеше да се разпадне. Знаеше, че трябва да стане водач, който се е издигнал над подобни дребни неща, да изглежда така, както Марий някога беше изглеждал в очите му — като изсечен от камък. Кимна кратко на Светоний, после погледна останалите.

Гадитик и Пракс оглеждаха лагера и маркираха периметъра с опаднали клончета, защото нямаше друго. Юлий ги чу да разясняват на новобранците правилата за носене на нощна стража и се усмихна — спомни си какво е да си млад войник.

— Колко пъти трябва да предупредите? — попита Пракс Кир.

— Веднъж. Те викат, че се приближават към лагера, и аз казвам: „Приближете се и се представете“.

— А ако не викнат, че се приближават? — попита бодро Пракс.

— Събуждам още някого, чакам да се приближат и им отсичам главите.

— Добре, момче. В гърлото и в слабините. Помни. Ако ги удариш другаде, ще имат сила да те ранят. Във врата и слабините, там е най-сигурно.

Кир се ухили — попиваше всяка информация, която му подхвърляше Пракс. Юлий вече го харесваше. Кир искаше да е легионер, да разбере какво е обичал някога баща му. Пракс пък бе открил, че му харесва да преподава всички неща, научени през десетилетията маршируване и корабоплаване в името на Рим. С времето новите войници щяха да станат истински легионери.

Докато се мъчеше да се настане по-удобно за спане, Юлий се намръщи. Дали войниците му щяха да удържат, когато всички наоколо паднат посечени и врагът връхлита с триумфални викове... не можеше да го знае със сигурност, докато не се стигнеше дотам. Не му помагаше това, че хората от „Акципитер“ дори не бяха сигурни откъде идва подобна дива смелост. Човек може цял живот да избягва конфликти, а после да пренебрегне живота си, за да опази някого, когото обича. Юлий затвори очи. Може би тук беше ключът, но мъжете, обичащи Рим, не бяха чак толкова много. Градът беше твърде голям, твърде безличен. Легионерите, които познаваше, никога не мислеха за републиката, изсечена от камъните на седемте хълма покрай широката река. Те се биеха за своя водач, за своя легион, дори за своята центурия и за приятелите си. Мъж, който се бие рамо до рамо с приятелите си, не може да избяга, защото неминуемо ще се посрами.

Светоний внезапно извика, скочи и се запляска с ръце.

— Нещо ме хапе!

Юлий скочи; другите хукнаха към огъня с извадени ножове. Кир обаче остана на поста си. В светлината на огъня видяха черна редица огромни мравки да тече като масло по земята и да изчезва в сенките зад пламъците. Светоний започна да си къса дрехите и захленчи:

— Целия ме налазиха!

Пелитас се наведе да му помогне, но когато пристъпи близо до мравките, те го полазиха и той изкрещя, дръпна се и се хвана за краката.

— Богове, махнете ги от мен!

Лагерът изпадна в хаос. Хората, доведени от крайбрежието, бяха много по-спокойни от офицерите на „Акципитер“. Мравките хапеха силно, като плъхове, и когато ги убиваха, телата им се откъсваха, но челюстите оставаха впити и главите трепкаха в смъртни спазми. Човек не можеше да ги откъсне с пръсти и Светоний скоро бе целият на черни точки. Пръстите му бяха в кръв, защото отскубваше насекомите с живо месо.

Юлий повика Кир и загледа как той спокойно проверява двамата римляни и откъсва мравешките тела с яките си пръсти.

— Не можеш ли да махнеш главите? — замоли го Светоний; трепереше от ужас.

Кир сви рамене.

— Челюстите могат да се махнат само с нож. Не се пускат. Племената ги използват да затварят рани, като щипки.

— Какви са тези мравки? — попита Юлий.

— Горските войници. Пазят колоната при марша. Баща ми казваше, че са като разузнавачите на Рим. Ако се държиш далеч от тях, няма да те нападнат. Но ако им попаднеш на пътя, ще те накарат да подскачаш, също като Светоний.

Пелитас изгледа мрачно колоната, която още се точеше през лагера, и каза:

— Можем да ги изгорим.

Кир рязко поклати глава.

— Колоната им е безкрайна. По-добре да се махнем оттук.

— Точно така, чухте го — каза Юлий. — Събирайте си нещата и ще се преместим.

Светоний, обличай се. С Пелитас ще извадите челюстите, когато вдигнем лагера.

— Боли — изхленчи Светоний.

Кир го погледна и Юлий усети срам и раздразнение, че младият офицер показва такова малодушие пред новобранците.

— Мърдай или ще те вържа на пътя на мравките — каза той.

Заплахата като че ли подейства и преди луната да измине много път в небето, устроиха нов лагер. Кир и двама други застанаха на пост да довършат смяната си. На сутринта всички щяха да са уморени от безсънието след преживяното вълнение.

Главата на Юлий бръмчеше като че ли в ритъм с бръмченето на насекомите около тях. Всеки път, щом се унесеше, усещаше ужилването на насекомо, впило се в голата му кожа. Оставяха петна от собствената му кръв, когато ги размазваше, но после идваха други — само го чакаха да легне неподвижно. Той подложи торбата под главата си и прикри лицето си с един парцал. Копнееше за далечните небеса на Рим. Видя мислено Корнелия и се усмихна. След мигове изтощението го надви.

Със сърбящи червени подутини по кожата и сенки под очите преди пладне стигнаха до следващото селище, на по-малко от една миля по крайбрежието. Юлий поведе войниците си през площада. Отново беше поразен от липсата на каквито и да било укрепления. Старите войници, превзели земите по този бряг, сигурно не се бяха страхували от нападения. Стопанствата бяха малки, но тези изолирани места сигурно търгуваха помежду си и със селищата на туземците, по-навътре в сушата. Видя доста черни лица сред хората, които се събираха, за да зяпат бойците му. Запита се колко ли време ще е нужно на римската кръв да се асимилира и изгуби, така че далечните поколения да не знаят нищо за прадедите си и за техния живот. Земята щеше да си възвърне състоянието, в което е била преди идването им, и дори историите около лагерните огньовете щяха да бъдат забравени. Запита се дали тези хора помнят Картаген, чиито хиляди кораби бяха изследвали света от едно пристанище на същия този бряг. Това беше смразяваща мисъл и той я остави настрана, за да се върне към нея по-късно — знаеше, че трябва да се съсредоточи, ако иска да получи в това селище онова, което му беше нужно.

Както бяха научени, хората му застанаха мирно в двойна колона. Лицата им бяха сериозни и строги. Освен Юлий само още осем от хората му имаха оръжие, а само трима носеха брони. Петна от кръв бяха изцапали туниката на Светоний и пръстите му все посягаха да чешат раничките от челюстите на мравките. Повечето от офицерите на „Акципитер“ бяха изгорели от слънцето — само на новобранците им нямаше нищо.

Юлий знаеше, че приличат на разбойници или пирати, а не на римски легионери, и видя как селяните ги гледат с едва сдържана нервност. Един касапин престана да сече това, което изглеждаше като братовчед на прасето, изядено от тях предната вечер, и излезе иззад тезгяха със сатъра в ръка, готов да отблъсне внезапна атака. Юлий бавно огледа тълпата, за да разбере кой командва тук. Все някой трябваше да командва.

След напрегнато чакане от другия край на селището се приближиха петима мъже. Четирима бяха въоръжени — трима с брадви с дълги дръжки, а четвъртият носеше меч, явно размахван в някоя отдавнашна битка, защото от него беше останало само нещо, наподобяващо тежка кама.

Петият мъж, невъоръжен, се приближи уверено към новодошлите. Косата му беше сива като желязо и беше слаб като клечка. Юлий предположи, че гони шестдесетте, но имаше изправената стойка на млад войник и когато отвори уста, се чу плавен правилен римски говор.

— Казвам се Паракис. Това е мирно селище. Какво търсите тук?

Отправи въпроса си към Юлий и изглежда, не го беше страх. В този момент Юлий промени плана си да сплаши водача, както беше възнамерявал. Селото може би общуваше с пиратите, но не личеше това да е донесло на жителите му кой знае колко добрини. Къщите и хората бяха чисти, но без никакви украси.

— Ние сме римски войници от галерата „Акципитер“. Беше ни пленил срещу откуп един пират, Целз. Искаме да съберем екипаж и да го намерим. Това е римско селище. Очаквам да ни окажете помощ.

Паракис вдигна вежди.

— Съжалявам, но тук няма да намериш нищо. Не съм виждал Италия повече от двадесет години. Тукашните семейства нямат дългове за изплащане. Ако имаш пари, можеш да купиш храна, но след това трябва да си вървиш.

Юлий пристъпи към него. Забеляза как се напрегнаха четиримата с Паракис, но нарочно не им обърна внимание.

— Тези земи са били дадени на легионери, а не на пиратите. Този бряг страда от присъствието им и ти си длъжен да ми помогнеш.

Паракис се засмя.

— Длъжен ли? Всичко това остана в един друг живот. Пак ти казвам, Рим няма власт над нас. Живеем и търгуваме мирно и ако дойдат пирати, им продаваме едно, друго и те си тръгват. Ти май търсиш армия, нали? Няма да намериш в това село. Тук, сред селяните, няма останало нищо от Рим.

— Не всички мъже с мене са от кораба. Някои са от западните села. Трябват ми хора, които да се обучат на бой. Хора, които не искат да прекарат живота си, криейки се в това село като тебе.

Паракис почервеня от гняв.

— Да се крия ли? Ние обработваме земята и се борим срещу напастите и болестите, за да изхраним семействата си. Първите заселници са дошли от легионите, които са се сражавали храбро в далечни земи и накрая са получили последния подарък от сената — мирен живот. А ти смееш да кажеш, че се крием? Ако бях по-млад, сам щях да изтегля меч срещу тебе, безсрамен кучи син такъв!

Юлий съжали, че още от самото начало не беше по-рязък. Отвори уста, за да възрази, но разбираше, че вече губи инициативата. Един от мъжете с брадвите обаче го изпревари:

— Аз искам да тръгна с тях.

Старецът се обърна към него и викна ядосано:

— Да тръгнеш с тях, за да те убият? Глупак такъв!

Мъжът с брадвата стисна устни, после се овладя и отвърна спокойно:

— Винаги обясняваш, че това били най-хубавите години от живота ти. Когато старците се напият, винаги говориш за онези дни, сякаш са били златни. А аз трябва да превивам гръб от сутрин до вечер. Какво ще кажа на хората, когато остарея и се пропия? Колко хубаво е било да заколиш прасе за някой празник? Или как съм си счупил някой зъб с камъче от хляба, който сме месили?

Смаяният Паракис понечи да отговори, но Юлий каза високо:

— Просто искам да кажеш на хората от селото. Бих предпочел да са доброволци, ако има други като този.

Раменете на Паракис се отпуснаха изтощено.

— Младежи — каза той примирено. — Винаги търсят вълненията. Е, и аз бях същият. — Обърна се към мъжа с брадвата. — Сигурен ли си, момче?

— Дионисий и Камий могат да вършат работата на полето, аз не ти трябва. Искам да видя Рим — отвърна младият мъж.

— Както пожелаеш, сине. Но това, което казах, е вярно. Не е срамно да живееш тук.

— Знам, татко, и ще се върна.

— Разбира се, момче, това е твой дом.

Общо осем души от селото поискаха да тръгнат с тях. Юлий избра шестима — върна последните двама, защото бяха още деца, макар че единият се беше намазал със сажди, за да изглежда, че му никне брада. Двама от новодошлите бяха въоръжени с лъкове. Заприличваха на онази армия, която му беше необходима, за да оборудва кораб и да тръгне да търси Целз. Опитва се да овладее оптимизма си, докато вървяха под гъстите дървета към крайбрежието за първата от дневните тренировки. Пресмяташе какво му е необходимо. Злато, за да наеме кораб, още двадесет мъже и тридесет меча, достатъчно храна, за да им стигне до голямо пристанище. Можеше да постигне всичко това.

Един от стрелците се спъна и падна и цялата колона спря. Юлий въздъхна. „Около три години им трябва, за да се научат“ — помисли си.

Сервилия седеше на ръба на кушетката. Ясно личеше, че е напрегната, но Брут усети, че не бива да започва пръв. Беше лежал буден през по-голямата част от нощта, без да реши нищо. Три пъти се беше заклевал да не се връща тук, но всеки път това беше празен жест на отричане. Винаги беше искал да я види, да говори с нея. Не усещаше никаква синовна любов, само някакъв мъгляв идеал го караше да дойде, омаян от представата, че може да лови злосторници и да им източва кръвта в нейно име.

Като дете беше искал тя да дойде при него; тогава беше сам и се страхуваше от целия свят. Когато жената на Марий го беше задушавала с потребността си от син, се беше отдръпнал, изнервен от чувства, които не разбираше. Но жената, седяща тук, упражняваше над него такава власт, каквато нямаше никой друг — нито Тубрук, нито дори Юлий.

Той я попиваше в неестествената тишина, търсеше нещо, което не можеше да назове или дори да се опита да разбере. Тя беше облечена в чисто бяла стола, беше загоряла от слънцето и не носеше никакви украшения. Както и вчера, дългата ѝ коса не беше вързана и движенията ѝ бяха изпълнени с естествена грация; удоволствие беше да я наблюдава как върви и как седи, както би се възхищавал на съвършената походка на леопард — и на сърна. Очите ѝ бяха прекалено големи, реши той, а брадичката твърде енергична за класическа красавица, но не можеше да откъсне очи от нея. Забеляза бръчиците, вдълбани около очите и устата. Тя изглеждаше напрегната, готова да скочи и да избяга, както вчера. Той чакаше и се питаше колко ли напрежение личи и в неговите черти.

— Защо дойде? — попита Сервилия, разчупвайки ужасното мълчание.

Колко много отговори на този въпрос беше измислил. Сцена след сцена се разиграваха във въображението му в нощта: да я оскърби, да я презре, да я прегърне. Никоя от тях не го беше подготвила за истинския миг.

— Когато бях дете, се мъчех да си представя каква си. Исках да те видя, поне веднъж, само да знам каква си. Исках да знам как изглеждаш.

Чу гласа си да потрепва и го разтърси гневна конвулсия. *Нямаше да се посрами. Нямаше да говори като дете на тази жена, на тази уличница.*

— И аз винаги мислех за тебе, Марк — каза тя. — Написах ти много писма, но така и не ги изпратих.

Брут овладя мислите си. Никога не беше чувал името си от устата ѝ — сега беше първият път. Това го ядоса и гневът му му позволи да ѝ говори спокойно.

— Какъв беше баща ми? — попита той.

Тя вдигна очи към стената на простата стая, където седяха.

— Добър човек. Силен и пъргав, като тебе. Познавах го само две години, преди да умре. Много се радваше, че има син. Даде ти име и те занесе в храма на Марс, за да те благословят жреците. Разболя се същата година и си отиде, преди да настъпи зимата. Лекарите не успяха да го спасят, но накрая почти не страда.

Брут усети как очите му се изпълват със сълзи и ги избърса сърдито. Тя продължи:

— Аз... не можех да те отгледам. Самата аз бях дете, не бях готова, не бях способна да бъда майка. Оставих те на неговия приятел и избягах.

Гласът ѝ секна и тя избърса очите си.

Брут я наблюдаваше със странно чувство на отдалеченост, сякаш нищо, което тя правеше

или казваше, не можеше да го докосне. Гневът се беше оттеклъ и той беше съвсем спокоен. Имаше обаче един въпрос, който трябваше да зададе и който сега дойде лесно на устата му.

— Защо не дойде, защо не ме взе, докато бях малък?

Тя мълча дълго. Бършеше очите си. Накрая можа отново да го погледне. Държеше главата си с крехко достойнство.

— Не исках да се срамуваш.

Необикновеното му спокойствие отстъпи пред емоциите, които го разтърсваха.

— Възможно е — прошепна той прегракнало. — Чух да говорят за тебе, много отдавна. Опитвах се да се престоря, че е грешка, помъчих се да те отстраня от мислите си. Значи е вярно, че ти...

Не можеше да изрече думите, но тя се напрегна и очите ѝ блеснаха.

— Че съм уличница? Може би. Някога бях, макар че когато мъжете, с които лягащ, са достатъчно силни, те наричат куртизанка или дори компаньонка.

Изкриви презрително уста.

— Помислих, че може да се срамуваш от мене, и не можех да понеса това от сина си. Не очаквай аз да изпитвам този срам. Твърде отдавна загубих чувството за срам. Бих изживяла живота си различно, ако можех, но не познавам човек, който да не е имал подобни безполезни мечти. Сега няма да живея с наведена глава! Дори заради тебе.

— Защо ме помоли да дойда днес? — попита внезапно Брут. Не можеше да повярва, че е откликнал на призива ѝ с такава готовност.

— Исках да видя дали баща ти би се гордял с тебе. Исках да видя дали аз се гордея с тебе! В живота си съм направила много неща, за които съжалявам, но това, че те родих, винаги ми е носило утеха, макар че ми беше твърде трудно да го понеса.

— Ти си ме изоставила! Не казвай, че съм ти носил утеха. Дори не дойде да ме видиш. И аз не знаех на кое място в града е жилището ти. Можеше да си се преместила къде ли не.

Сервилия вдигна четири пръста, свила палеца под тях.

— Четири пъти сменях дома си, откакто ти беше бебе. Всеки път пращах съобщение на Тубрук, за да му известя къде съм. Той винаги е знаел как да се свърже с мене.

— Не знаех — отвърна Брут. Бе поразен от напрежението ѝ.

— Защото не си питал — каза тя и отпусна ръката си в скута си.

Отново се възцари мълчание, сякаш изобщо не го бяха нарушавали. Тишината запълваше всичко. Брут усети, че търси да каже нещо — нещо, което най-накрая да я обърка и той да може да излезе с достойнство от тази нелепа ситуация. Язвителните забележки идваха в мислите му и си отиваха, докато накрая не усети, че се държи като глупак. Презираше ли я, срамуваше ли се от живота ѝ, от миналото ѝ? Потърси в себе си отговор и не намери. Не чувстваше в себе си нито капчица срам. Знаеше, че това отчасти се дължи на факта, че беше предвождал войници като офицер в легион. Ако беше дошъл при нея, когато още не беше постигнал нищо, може би щеше да я мрази, но той беше доказал цената си в очите на врагове и приятели, затова не се страхуваше да се доказва пред нея.

— Аз... все ми е едно какво си правила — каза той бавно. — Ти си ми майка.

Тя избухна в смях и се отпусна на кушетката. Брут за пореден път се почувства объркан от тази странна жена, която някак си издърпваше изпод нозете му всеки миг постигнатото от него спокойствие.

— Колко благородно! — каза със смях Сервилия. — Да ми даваш опрощение с такава строга физиономия. Изобщо ли не си ме разбрал? Знам повече за начина, по който се

управлява градът, отколкото сенаторите с техните тоги. Притежавам повече богатства, отколкото мога да изхарча, и повече власт в моя свят, отколкото можеш да си представиш. Ти ми прощаваш за греховния ми живот? Сине, сърцето ми се къса, като те гледам колко си млад. Напомняш ми колко млада бях аз някога.

Лицето ѝ замръзна и смехът угасна на устните ѝ.

— Ако исках да ми прощаваш нещо, щеше да е за годините, в които можех да те имам при себе си. Не бих заменила срещу нищо на света нито собствената си личност, нито пътеките, по които вървах, за да стигна до този ден и този час. За тези неща няма прошка. Нямах правото и привилегията да ми прощаваш.

— Тогава какво искаш от мене? Не мога просто да вдигна рамене и да ти кажа да забравиш, че съм станал мъж без тебе. Някога имах нужда от тебе, но хората, на които вярвам и които обичам, са онези, които тогава бяха край мене. А тебе те нямаше.

Брут стана и я изгледа, смутен и наранен. Сервилия се изправи заедно с него и тихо попита:

— Сега ще ме изоставиш ли?

Младежът вдигна отчаяно ръце.

— Искаш ли да дойда пак?

— Много — отговори тя и докосна ръката му.

Стаята затрепери и стените се размиха.

— Добре. Утре?

— Утре — повтори тя и се усмихна през сълзи.

Луций Аврига се изкашля и плю раздражено. Нещо във въздуха непрекъснато пресушаваше гърлото му, особено когато слънцето грееше силно. Би предпочел да прекара следобед в дрямка в сенчестата си къща, а не да е длъжен да отива на някаква среща в тази огромна равнина, където неспирният слаб вятър му се отразяваше зле. Не беше прилично един римлянин да се отзовава на повикване от някакви гърци, независимо колко са високопоставени. Без съмнение щеше да му се наложи да се справя с някое оплакване, сякаш нямаше с какво да запълва дните си, освен да слуша безкрайните им разprávии. Подръпна тогата си, когато те се приближиха към него. Не биваше да изглежда смутен от мястото за среща, което бяха избрали. В края на краищата, беше им забранено да яздят, докато той би могъл да се качи на коня и да се върне във Фарсала много преди смрачаване.

Мъжът, който го беше повикал, тръгна бавно към него заедно с двамата си другари. Огромните му ръце висяха отпуснати и се полюшваха леко в такт с дългите му крачки. Изглеждаше така, сякаш току-що е слязъл от планините, които закриваха хоризонта наоколо, и за момент Луций трепна. Поне не бяха дошли въоръжени. Митридат обикновено пропускаше да се подчини на законите на Рим. Луций го изгледа внимателно, когато го видя да тръгва към него по острата трева и през дивите цветя. Знаеше, че местните още го наричат цар — и вървеше като цар, с гордо вдигната глава, въпреки че въстанието му беше потушено със съкрушителна жестокост.

„Отдавна отминала история — помисли Луций, — преди моето време, както всичко друго в тази страна“. Гърците бяха наистина неприятни хора. Чудеше се как такива груби, вулгарни селяци са дали на света такива велики математици. Ако не беше изучавал Евклид и Аристотел, никога нямаше да приеме пост извън Италия, но срещата с такива умове навремето беше примамлива перспектива за младия командир. Въздъхна. В този град

нямаше да намери никакъв Евклид.

Митридат спря пред малката група от осем войници, които Луций беше довел със себе си. Не се усмихваше. Огледа наоколо, после си пое дълбоко дъх — мощните му гърди се издуха — и затвори очи.

— Е? Дойдох тук, както ме помоли — каза Луций малко прекалено високо, забравил за миг, че трябва да изглежда спокоен и неразвълнуван.

Митридат не отвори очи. Само попита:

— Знаеш ли кое е това място?

Луций поклати глава.

— Това е същото място, на което бях победен от твоите хора преди три години.

Вдигна яката си ръка с разтворени пръсти и започна да сочи.

— Виждаш ли този хълм? Бяха разположили стрелци ето там, в горите, и те ни обсипваха със стрели. Стигнахме до тях, макар че бяха осеяли земята с капани. Загубихме много хора, докато ги съкрушим, но не можехме да ги оставим зад гърба си, нали? Това убива духа на бойците.

— Да, но... — започна Луций.

Митридат вдигна ръка да го спре.

— Тихо. Нека ти разкажа.

Беше цяла стъпка по-висок от Луций и като че ли притежаваше сила, която забраняваше да го прекъсват. Ръката му отново се протегна, жилестите мускули се раздвижиха под кожата.

— Там, където земята се огъва, бях разположил стрелците с прашка — най-добрите, с които съм воювал. Те повалиха много от твоите хора, а после извадиха мечове, за да се присъединят към братята си. Основните бойни линии бяха зад тебе и моите хора бяха учудени от изкуството, което видяха. Такива формации! Преброих седем различни бойни призива, макар че може да са били повече. Каре, естествено, и обкръжаващи флангове. Полумесец — да, чудо беше да ги видиш как образуват полумесец сред моите хора. Толкова добре използваша щитовете! Мислех, че спартанците ще ги задържат, но този ден ние бяхме унищожени.

— Не мисля, че... — пак почна Луций.

— Ето там беше моята палатка, няма и четиридесет стъпки от мястото, където стоим сега. Земята беше кална. Дори и сега тези цветя и треви ми изглеждат странни, когато си представям битката. Жена ми и дъщерите ми бяха там.

Цар Митридат се усмихна, погледът му беше унесен.

— Не трябваше да им позволявам да дойдат, но не мислех, че римляните ще изминат толкова голямо разстояние за една нощ. Щом разбраха, че сме дошли, ни нападаха. Жена ми беше убита последна, след дъщерите ми, които бяха заклани. Най-малката ми дъщеря беше само на четиринадесет и първо ѝ счупиха врата, а после ѝ прерязаха гърлото.

Луций пребледня. Имаше толкова напрежение в бавните движения на мъжа, че той едва не отстъпи назад към войниците си. Беше чул историята, когато пристигна тук, но имаше нещо смразяващо в този спокоен глас, който сега описваше отминалите ужаси.

Митридат го погледна и пръстът му се вдигна към гърдите му.

— Ти стоиш точно на мястото, където бях коленичил, вързан и пребит, обкръжен от легионери. Мислех, че ще ме убият, исках да ме убият. Бях чул предсмъртните писъци на близките ми и исках да отида при тях. Валеше и земята беше разкаляна. Моите сънародници твърдят, че дъждът е сълзите на боговете — чувал ли си това? Тогава го разбрах.

— Моля те — прошепна Луций. Искаше му се просто да препусне надалече и да не чува нищо повече.

Митридат не му обърна внимание — или не го чу през мъглата на спомените.

— Видях Сула да идва и да слиза от коня си. Беше облечен с най-бялата тога, която съм виждал. Не забравяй всичко друго беше покрито с кръв, кал и мръсотия. Той изглеждаше... недокоснат от всичко това и... — Поклати тъжно глава. — Това беше най-странното. Каза ми, че хората, които са убили жена ми и дъщерите ми, са екзекутирани. Ти знаеше ли? Не стана нужда да ги беси, а аз не разбирах какво иска от мене, докато не ми предложи избор. Да остана жив и да не вдигам оръжие срещу него, докато е жив, или да умра в същия миг от неговия меч. Мисля, че ако не беше казал онова за войниците, които убиха моите момичета, щях да избира смъртта, но се възползвах от шанса, който ми даде. Беше правилният избор. Можех поне да видя отново синовете си.

Митридат се обърна към двамата мъже, които стояха до него, и се усмихна.

— Хокас е по-големият, но Тасус прилича повече на майка си.

Луций отстъпи назад, най-после разбрал какво му казва Митридат.

— Не! Сула не... не можеш!

И спря, защото изведнъж от всички посоки наизлязоха мъже. Прииждаха иззад хребетите на всички хълмове, излизаха от горите, където Митридат каза, че се били крили римските стрелци. Конете спряха бесния си галоп точно пред легионерите, които бяха извадили мечовете си — очакваха края си навъсени, но без паника. Десетки стрели сочеха към тях, стрелците чакаха заповед.

Луций сграбчи ръката на Митридат и викна уплашено, изгубил всякаква надежда:

— Това е минало! Моля те!

Митридат го хвана за раменете. Лицето му беше разкривено от гняв.

— Дадох дума да не вдигам оръжие, докато Корнелий Сула е жив. Сега жена ми и дъщерите ми са на сигурно място и ми се дължи дългът на кръвта!

Посегна зад гърба си, измъкна кама и преряза гърлото на Луций. Легионерите умряха за секунди, набучени с копия, без да имат възможност да нанесат дори един удар.

По-младият син на Митридат подритна трупа на Луций и каза замислено:

— Това беше опасна игра, царю.

Митридат сви рамене и избърса кръвта от ръцете си.

— Тук има духове, които обичаме. Само това можем да направя за тях. Сега ми дай кон и меч. Народът ни спа прекалено дълго.

Юлий седеше в кръчмата и стискаше първата чаша вино, която виждаше от цяла година. Отвън долиташе шумът от улиците на римското пристанище и ромонът на разговорите около него го караше да се чувства у дома, особено със затворени очи.

Пелитас изгълта виното си без церемонии — задържа чашата над устата си, за да се увери, че е изцедил и последната капка, после я остави на масата. Въздъхна доволно.

— Ако бях сам тук, щях да продам бронята си и да пия, докато ослепея — каза той. — Отдавна не ми е било толкова хубаво.

Другите кимнаха и отпиха от виното, което бяха купили с последните си пари.

Останалите войници — нови и стари — бяха на мили оттук, скрити добре край брега, невидими за окото на патрулите. Само петима бяха дошли в пристанището, за да решат какво да правят по-нататък. Почувстваха се странно, когато приближиха първите складове и ги посрещнаха легионери, но все пак усетиха най-вече облекчение. Месеците по крайбрежието останаха като далечно приключение, когато чуха първата ясна заповед, която ги подканваше да се представят. Историята, че са били пленени от пирати, предизвика само въпросително повдигане на вежди, когато войниците забелязаха чистите им брони и оръжията им. Офицерите бяха доволни. Нямаше да им е приятно да пристигнат тук като просяци.

— Кога ще дойде квесторът? — попита Пракс и погледна към Гадитик.

Понеже беше центурион, именно той беше говорил с римския офицер, управляващ пристанището, който се беше съгласил да се срещне с тях в хана до кейовете. Напрежението тежеше над всички. Другите офицери толкова бяха свикнали да поглеждат за заповеди към Юлий, че това напомняне за действителния ранг им изглеждаше странно. Светоний едва се сдържаше да не се усмихне.

Гадитик отпи от виното и направи лека гримаса, когато то ошипа разранените му венци.

— Каза, че ще дойде в четвъртия час, има още време. Длъжен е да прати доклад до Рим, че сме живи и сме добре. Без съмнение ще ни предложи да се качим на някой търговски кораб, който отива нататък.

Старият войник също изглеждаше изгубен в мисли като другите — не можеше да повярва, че са се върнали в цивилизацията. Случаен посетител го побутна, докато се разминаваше с другите в тълпата, и Гадитик замръзна: прекалено дълго бяха живели откъснати от блъсканицата в градовете и пристанищата.

— Можете да се качите на кораб за дома, ако искате — каза тихо Юлий и огледа петимата около масата. — Но аз продължавам.

За миг никой не проговори, после Пракс наруши мълчанието:

— Като броиш и нас, сме тридесет и осем. Колко от тях имат уменията и дисциплината на войници, Юлий?

— С офицерите на „Акципитер“, бих казал, не повече от двадесет души. Останалите са това, което намерихме — селяни, въоръжени с мечове.

— Значи няма да стане — каза мрачно Пелитас. — Дори да открием Целз, а боговете знаят, че няма да е лесно, нямаме достатъчно хора, за да сме сигурни, че ще го победим.

— След всичко, което постигнахме, мислиш ли, че ще се откажа? — изсумтя сърдито Юлий. — Нашите хора ни чакат в гората и по някое време ще тръгнат насам. Мислиш ли, че трябва да ги оставим и да се качим на кораб за Рим? Това няма да е почтено, Пелитас. Ти си

върви у дома, ако искаш. Не задържам никого. Но ако си тръгнете, ще разделя вашите откупи сред хората, с които ще намеря Целз и ще го победи.

Пелитас се разсмя на сърдитите думи на младия мъж.

— Мислиш, че можем да го направим? Честно? Ти стигна дотук — никога не бих повярвал, ако не бях видял с очите си, как се справяш. Ако казваш, че продължаваме, значи идвам и аз.

— Можем — твърдо заяви Юлий. — Трябва да се качим на търговски кораб и да излезем в морето. Като се отдалечим достатъчно от брега, ще се престорим на изкусителна плячка. Знаем, че пиратите действат покрай брега: ще захаят примамката. Поне нашите хора изглеждат като римски легионери, дори някои да са от по-ниско качество. Можем да сложим отпред добрите бойци и да блъфираме.

— Аз оставам до края — каза Пракс. — Трябва да си върна откупа, за да мога да се пенсионирам.

Гадитик също кимна. Юлий огледа насядалите около масата и се взря в лицето на онзи, когото познаваше най-отдавна.

— А ти, Светоний?

Светоний забарабани с пръсти по масата. Знаеше, че този момент ще дойде, още от самото начало, и се беше заклел да се възползва от първия шанс да се върне вкъщи. Семейството му лесно би понесло загубата на откупа му, но мисълта да се върне посрамен беше наистина горчива. Рим разполагаше с много млади офицери и бъдещето вече не му изглеждаше толкова блестящо, както когато за първи път се качи на „Акципитер“. Баща му беше очаквал, че синът му ще постигне бързо повишение, а когато това не стана, просто спря да задава въпроси. Сега, ако се върнеше победен, положението на цялото му семейство щеше много да се влоши.

Една идея се оформи в ума му, докато останалите се взираха въпросително в него, и той се помъчи да не се издава. Имаше начин да се върне в града триумфално, стига само да внимава. И същевременно щеше да постигне унищожението на Юлий.

— Светоний? — повтори Юлий.

— Идвам — отвърна той твърдо; вече планираше ходовете си.

— Прекрасно. Имаме нужда от тебе — отвърна Юлий.

Лицето на Светоний беше неподвижна маска, макар че вътрешно той кипеше. Никой от тях, както му беше известно, нямаше особено високо мнение за него, но баща му щеше да одобри това, което той смяташе да извърши за доброто за Рим.

— На работа — каза Юлий тихо, за да не ги чуе никой извън малката им група. — Един от нас трябва да се върне при хората и да им каже да дойдат на пристанището. Войниците като че ли повярваха на историята с откупите, затова трябва да използват това, ако някой започне да ги разпитва. Трябва да сме внимателни. Няма да е хубаво, ако задържат нашите хора и квесторът ги разпита утре сутринта. Искам да изляза в морето с първия сутрешен отлив и всички да са на борда.

— Не можем ли да ги доведем през нощта? — запита Пелитас.

— Можем да минем покрай няколко часови, но голяма група войници, качващи се на търговски кораб... това веднага ще бъде съобщено на пиратите. Не се съмнявам, че имат шпиони тук, които им казват кои кораби носят злато и скъпи стоки. В края на краищата търговците имат с какво да се откупват. Трудното е да качим почти четиридесет души на кораба, без клопката да стане видима. По-добре е да се качваме на малки групи, по двама-

трима, и така през цялата нощ.

— Ако си прав, пиратите ще са оставили наблюдатели на пристана и те ще ни видят — каза тихо Гадитик.

Юлий се замисли за момент.

— Значи ще разделим хората. Разбери кои могат да плуват и нека стигнат кораба по вода, а ние ще ги изтеглим с въжета. Новолуние е, така че можем да го направим, без да ни забележат. Броните и мечовете трябва да бъдат внесени на кораба като вързопи със стоки. Трябваш ми ти, Пелитас. Плуваш като риба. Можеш ли да ги доведеш до кораба, щом се стъмни?

— Далечко е, но ако сме без брони, ще се справим. Тези момчета са израснали край морето в края на краищата. Всичките плуват като риби — отвърна Пелитас.

Юлий бръкна в кесията на колана си и извади две сребърни монети.

— Нали каза, че парите са свършили! — обади се весело Пракс. — Ще си поръчам още една чаша, ако нямаш нищо против.

Юлий поклати глава, без да се усмихва.

— Може би по-късно. Задържах тези монети, за да може двама от вас да дойдат тук довечера и да си поръчат пиене. Искам някой да се прави, че е пазач на кораб, който утре се кани да отплава с ценен товар — нещо, което ще бъде съобщено на пиратите от техните съгледвачи. Когато и да изберем, не бива да се напива и не бива да допусне да го убият, затова ни трябва хора солидни, на които може да се разчита... може би малко по-възрастни от повечето от нас.

— Добре де, няма нужда от толкова заобикалки — ухили се Пракс. — На мене тази работа ми харесва. Ти съгласен ли си, Гадитик?

Центурионът поклати глава и погледна към Юлий.

— Не той — каза младият мъж. — Искам да е при хората, ако нещо се обърка.

— Аз ще дойда — каза Светоний.

Пракс вдигна вежди, после сви рамене.

— Ако няма никой друг де — продължи Светоний; мъчеше се да не изглежда много заинтересован.

Това щеше да му даде шанса, който му беше необходим. Пракс кимна и Светоний се отпусна на стола.

— Видях те да гледаш корабите, докато идвахме насам — каза Гадитик на Юлий. — Какво реши?

Младият мъж се наведе напред и всички събраха глави, за да чуят думите му.

— Един кораб товареше провизии — прошепна той. — „Вентул“. Трирема с платна. Малък екипаж, който можем да пленим без особени затруднения.

— Нали разбираш — поде Светоний, — че ако откраднем кораб от римско пристанище, това ни прави пирати?

Още докато говореше, осъзна, че е грешка да ги предупреждава, но не можа да се сдържи. По-късно щяха да си спомнят думите му и да разберат кой ги е спасил от безумните планове на Юлий. Другите за миг замръзнаха, а Юлий го изгледа свирепо и изръмжа:

— Само ако ни видят. Ако това има значение за тебе, плати на капитана щетите му от своя дял.

Гадитик се намръщи.

— Не. Прав е. Искам да се знае, че никой от екипажа не бива да бъде убит и товарът

трябва да остане недокоснат. Ако успеем, капитанът трябва да получи обезщетение за забавянето и пропуснатите печалби.

Впери очи в Юлий и всички усетиха напрежението между двамата. Мълчанието беше смушаващо. Въпросът кой командва беше пренебрегван толкова дълго, че почти го бяха забравили, но все още стоеше, а Гадитик някога беше управлявал „Акципитер“ с подобаващата дисциплина. Светоний се опита да не се усмихне на безмълвната борба, която беше предизвикал.

Накрая Юлий кимна и напрежението изчезна.

— Така е — каза той. — Но по един или друг начин искам да завладея този кораб до падането на нощта.

Нов глас внезапно се разнесе над тях и всички вдигнаха глави.

— Кой е командващият тук? — попита дошлият, все едно беше разчел неизказаните мисли.

Юлий се загледа в чашата си.

— Аз бях капитан на „Акципитер“ — отговори Гадитик и стана, за да поздрави новодошлия.

Мъжът беше живо олицетворение на Рим, дори повече от легионерите, които пазеха пристанището. Носеше богато нагъната тога, придържана от сребърна тока с гравирани орел. Косата му беше късо подстригана, а на ръката, която подаде на Гадитик, имаше тежък златен пръстен.

— Изглеждате по-здрави от повечето откупени хора, които посрещаме в това пристанище. Казвам се Правитас и съм тукашният квестор. Виждам, че чашите ви са празни, а и моето гърло е сухо.

Даде знак на един роб, който бързо дойде и напълни чашите им с по-добро вино от първото. Явно квесторът беше добре познат в пристанищния град. Юлий забеляза, че е без охрана — друг признак, че законите на Рим се спазват строго. Наистина, имаше дълга кама, затъкната в пояса, но я премести леко, за да може да седне на пейката при другите.

След като им наляха, квесторът вдигна чаша за наздравица.

— За Рим!

Те повториха в хор думите и отпиха само по глътка — не искаха да бързат, понеже не знаеха дали квесторът ще поръча пак.

— Колко време ви държаха? — попита той, когато чашите тропнаха на масата.

— Половин година, мисля, макар че трудно можехме да отмерваме времето в трюма — отговори Гадитик. — Кой месец сме сега?

Правитас вдигна вежди.

— Доста дълго време за задържане на пленници. Току-що минаха октомврийските календи.

Гадитик пресметна бързо.

— Половин година, но ни трябваша три месеца, за да стигнем това пристанище.

— Сигурно са ви оставили много далече — предположи Правитас с явен интерес.

Гадитик не искаше да обяснява колко време са прекарвали в обучаване на новите войници, затова просто сви рамене.

— Имахме ранени и те ни бавеха.

— А мечовете и броните? Изненадан съм, че пиратите не са ги взели — продължи настойчиво Правитас.

Гадитик помисли да излъже, но квесторът лесно можеше да заповяда да ги затворят, ако решеше, че не казват истината. И явно вече подозираше нещо, въпреки лековатия тон, с който говореше, затова старият центурион се опита да остане близо до истината.

— Взехме ги от едно римско селище, от стара оръжейница. Трябваше да поработим заради тях, но искахме да си възвърнем формата.

— Много великодушно. Само мечовете сигурно струват доста. Кое селище беше, помните ли?

— Старият войник, който ни ги даде, помага на римляни, преживяващи трудни моменти. Държи да не казваме името му.

Правитас го изгледа любопитно. Ситуацията беше трудна и петимата офицери го наблюдаваха напрегнато. Макар че на теория всички римски граждани в провинцията бяха под властта на квестора, той беше ограничил властта си до войниците. Ако решеше да ги арестува без доказателства, местният командващ легиона щеше доста да се ядоса.

— Добре. Оставям ви с вашата тайна. Може би ще трябва да ви накарам да докажете правото си върху екипировка, струваща колкото една годишна заплата, но сигурно не искате да стоите тук много време, за да ме карате да правя голямо разследване, нали?

— Смятаме да си тръгнем с първия кораб — отговори Гадитик.

— Ясно. Искате ли да ви уредя пътуването, или онзи стар войник ви е дал пари и за него?

— Сами ще се погрижим, благодарим ти — каза напрегнато Гадитик; едва успяваше да сдържа раздражението си.

— Тогава ще си запиша имената ви за доклада до Рим и ще ви оставя на спокойствие — отвърна Правитас.

Те бързо казаха имената си и той ги повтори, за да ги запомни. Стана и им кимна.

— Късмет в пътуването до дома.

После излезе от оживения хан.

— Ама че е подозрителен — измърмори Пелитас.

Останалите се присъединиха към заключението му.

— Трябва да действаме бързо — каза Юлий. — Не се съмнявам, че квесторът ще нареди някой да ни наблюдава, докато не се махнем от провинцията му. Така че ще е малко по-трудно да задействаме плана.

— Е, преди пък беше твърде лесно — подметна Пракс.

Юлий се усмихна заедно с другите. През всичките претърпени несгоди бяха постигнали приятелство, което никога нямаше да се роди, ако още се намираха на „Акципитер“.

— Бързо се върни при хората, Пелитас. Ако те проследят, искам да ги заблудиш, преди да видят войниците ни. Ако не можеш да ги отклониш, накарай хората ни да ги хванат, да ги вържат и да ги пазят цяла нощ. Няма значение дали ще усетят липсата им утре, когато няма да ни има.

Пелитас стана, допи чашата си, оригна се и излезе, без да каже нито дума. Юлий огледа останалите.

— А сега — каза той, подражавайки на тона на квестора — трябва да си намерим търговски кораб.

Дур — капитанът на „Вентул“ — беше доволен. Трюмът му беше пълен с кожи и скъпо дърво, което щеше да му позволи да се върне в Италия с цяло състояние. Гордостта на товара

бяха десет слонски бивни, високи колкото възрастен мъж. Никога не беше виждал животните, убивани, за да им бъдат взети бивните, но беше купил ценната стока от един търговец в пристанището, който на свой ред я беше спазарил някъде навътре в сушата. Дур знаеше, че може да вземе за бивните поне тройна цена, и в края на усиления пазарлък безмълвно се поздрави. Беше му отнело близо два часа и трябваше да приеме няколко топа плат без никаква стойност като част от сделката. И от тях щеше да спечели няколко бронзови монети за дрехи на робите, затова не можеше да се оплаква. Беше успешно пътуване и дори въпреки разходите за пристанищни такси и провизии за екипажа и робите щеше да си докара достатъчно пари, за да купи на жена си перлите, които искаше, и може би нов кон за себе си. Един добър жребец, който щеше да заплоди кобилата на жена му — ако успееше да намери добър жребец на изгодна цена.

Мислите му бяха прекъснати от четирима войници, които вървяха по кея към „Вентул“. Предполати, че са пратени от квестора, който контролираше пристанището, въздъхна и се насили да се усмихне, когато се приближиха.

— Можем ли да се качим на борда? — попита единият.

— Разбира се — отвърна Дур; чудеше се какво още искат да изстискат от него — данък или подкуп.

Напоследък наистина прекаляваха.

— Какво има пък сега? — попита, когато се качиха на палубата.

Сви вежди, когато двама от тях не му обърнаха внимание — поглъщаха с очи всяка подробност от малкия търговски кораб. Повечето хора от екипажа му бяха слезли на брега, разбира се, затова корабът беше практически празен — само двама моряци се мотаеха на палубата.

— Трябва да ти зададем няколко въпроса насаме — каза онзи, който беше говорил пръв.

Дур се помъчи да запази спокойствие. Да не мислеха, че е контрабандист или пират? Помъчи се да не изглежда виновен — но пък винаги имаше какво да се открие. Напоследък бяха наложили толкова правила, че беше невъзможно да ги запомни всичките.

— Имам чудесно вино в каютата. Можем да поговорим там — каза той и се усмихна насила.

Те го последваха, без да кажат и дума.

— Чакай! Нещо не е наред — изсъска Светоний и задържа Пракс тъкмо когато щеше да излезе от сянката на пристройките на пристанището.

Бившият опций раздразнено се отърси от ръката му.

— Не чувам нищо. Трябва да намерим Юлий. Хайде.

Светоний поклати глава и огледа празното пристанище. Къде беше квесторът? Сигурно нямаше да пренебрегне предупреждението, което му беше изпратил. Толкова лесно беше да прошепне съобщението си на един легионер, който пикаеше в тъмния вход на хана. Преди войникът да свърши и да се обърне, Светоний беше изчезнал в тълпата — сърцето му биеше до пръсване. Толкова ли пиан беше мъжът, че да не го е чул? Всъщност наистина се олюляваше, докато изливаше изпитото вино в каменната канавка.

Младият римлянин стисна раздразнено юмруци. Квесторът би възнаградил човек, предотвратил пиратско нападение в сърцето на римско пристанище. Юлий щеше да бъде унищожен, а той щеше да се върне в Рим с непокътнато достойнство, оставил най-накрая зад гърба си униженията, от които беше страдал. Освен ако пианият легионер не беше забравил съобщението или не беше паднал някъде на път към казармата.

— Какво има? — попита Пракс. — Ето го кораба. Ще тичаме дотам.

— Това е клопка — бързо каза Светоний. — Нещо не е наред, усещам го.

Не смееше да каже повече от страх, че Пракс ще го заподозре. Сетивата му се напрегнаха да долови признак, че охраната приближава, но не можа да чуе нищо.

Пракс го погледна накриво.

— Не чувам нищо. Ако си толкова изнервен, стой тук, но аз тръгвам.

И затича към извисяващия се силует на търговския кораб, като избягваше блестящите светли петна. Светоний го загледа намръщено. Ако квесторът не дойдеше, трябваше да тръгне след Пракс. Не можеше да остане тук и после да се моли да го закарат до Рим.

Напрегнат и нервен, стиснал перилата, Юлий се взираше към пристана. Къде се бавеха Пракс и Светоний? Очите му пробягаха по откритото пространство: търсеше своите хора, мислено ги подканваше да дойдат по-бързо. До зазоряване оставаха само два-три часа.

Чу под себе си леко тупване и погледна. Поредният плувец бе стигнал до сянката на кораба и сега лежеше по гръб и пухтеше от изтощение. Без светлини, по които да се водят, те бяха плували в дълбоките води около пристанището, където дори нямаше за какво да се хванат, обзети от ужас от акулите. Трудно беше, но Юлий се тревожеше за другите, които не можеха да плуват, като гиганта Кир. Те трябваше да минат през пристанището в тъмнината, без да събудят подозрението на стражите на квестора, а вече закъсняваха.

Небето беше черно, но цялото пристанище беше осеяно с факли — трепкащи тъмножълти пламъчета, които подскачаха на вятъра, духащ откъм морето. Беше се обърнал преди час и Юлий искаше само едно — да изтегли котвата и да тръгне. Капитанът беше вързан и заключен в каютата си, а екипажът беше приел присъствието на бойците без коментари или признаци на тревога. Всичко се беше развило доста по-добре от това, на което се беше надявал Юлий, но докато гледеше как припукват пламъците на факлите, изпита внезапен страх, че квесторът може да е хванал хората му и всичко, направено дотук, е напразно.

Пожела си да не беше пращал Пракс и Светоний в хана. Можеше да се е стигнало до сбиване или да бяха събудили подозрение с неумело разказвани приказки за богатствата на борда. Беше прекален риск, призна той пред себе си и стисна перилата на „Вентул“ още по-силно.

Ето! Позна стария опций, който тичаше към кораба. Затърси с очи Светоний, но не го видя. Какво се беше случило?

Пракс се качи с пухтене на борда.

— Къде е Светоний? — изсъска Юлий.

— Зад мене. Уплаши се. По-добре да го оставим — отговори Пракс и погледна към пристанището.

В далечината Юлий чу вик и се наведе, за да види. Идваше още някой, но под поривите на вятъра не можеше да е сигурен кой точно. После чу ритмичния ход на легионери, тропота от подкованите им с желязо сандали по калдъръма — шум, който би познал навсякъде по света. Десет, може би двадесет. Със сигурност не бяха неговите хора. Освен Светоний още шестима други трябваше да дойдат на пристанището пеша. Устата му пресъхна. Това беше квесторът, идваше да ги арестува.

Погледна тясната дъска, която свързваше кораба с кея. Крепяха я само няколко торби с мокър пясък. Можеше да я издърпа за секунда и да нареди корабът да отплава. Гадитик пазеше капитана. Пелитас беше при надзирателя на робите, готов да даде сигнал. Почувства се ужасно сам на палубата.

Тръсна раздражено глава. Той беше взел това решение и щеше да чака, докато не види кой идва. Взря се в постройките на пристана, молеше се неговите хора най-после да се покажат, но не видя нищо; само чуваше приближаването на невидимите легионери — стъпките им отекваха все по-ясно и по-наблизо.

Когато излязоха на осветения от факлите пристан, сърцето на Юлий подскочи. Лично квесторът беше там, повел двадесетина от хората си, всички въоръжени. И бързаха към „Вентул“.

Светоний чу тропането на войниците и си отдъхна. Щеше да чака, докато заловят другите, и да се изплъзне призори. Квесторът щеше с удоволствие да разговаря с човека, изпратил предупреждението. Усмихна се. Изкушаваше се да остане за екзекуцията на Юлий, просто за да срещне погледа му, застанал в тълпата. За момент усети съжаление за другите, но сви рамене. Те бяха пирати, никой от тях не беше попречил на Юлий да унищожи дисциплината с безсрамните си ласкателства и обещания. Гадитик не беше достоен да командва, а Пелитас... щеше много да се зарадва да види как го убиват.

— Светоний! — изкрещя един глас зад него и сърцето му подскочи и за миг спря. — Бягай! Квесторът е довел войници... Бягай!

Светоний изпадна в паника. Гигантът Кир се носеше към него. Някой го избута на открито и той зяпна, като видя легионерите да идват към тях с голи мечове. Преглътна. Нямаше време да мисли. Можеше да го съсекат, преди да разберат, че именно той им е помогнал. Затича с другите. Вече нямаше шанс за лична среща с квестора, както си беше въобразявал. Трябваше първо да се измъкне жив от този хаос. Стисна зъби, затича напред и дори изпревари Кир.

Юлий почти извика от облекчение, когато видя последните да тичат към кораба. Хората на квестора ги забелязаха веднага и им завикаха да спрат.

— По-бързо! — извика Юлий на хората си.

Изстена, като видя колко близо са легионерите на квестора до неговите хора. Нямаше достатъчно време. Дори ако Кир и другите успеяха да се качат на палубата, първите от пристанищните стражи щяха да се вгурнат да ги преследват.

Сърцето на Юлий заби лудо, главата му се замая. Насили се да се обърне и извика:

— Хайде! Хайде, Пелитас! Бързо!

Дълбоко в търбуха на кораба чу как Пелитас вика заповеди. „Вентул“ потрепна, греблата се раздвижиха и се опряха в камъните на пристана, за да отблъснат кораба в тъмната вода. Юлий започна яростно да реже въжето, което го задържаше. Дъската, опряна на кея, помръдна и торбите с пясък се разместиха.

Много рано ли беше извикал? Войниците бяха на по-малко от петдесет стъпки от неговите хора, когато първите скочиха на палубата и се обърнаха назад с извадени мечове. Светоний, пъргав като невестулка, се метна на борда.

— Хайде, Кир! — извика Юлий и вдигна меча над главата си.

Едрият мъж обаче беше много бавен. Без да мисли, Юлий тръгна към дъската, готов да скочи на кея при него.

Кир спря и извади меча, за да отбие атаката на стражите.

— Кир! Много са! — изрева Юлий, разпъван между желанието да скочи в сигурен плен и това да помогне на последния от хората си. Греблата напънаха още веднъж и дъската падна.

Кир пристъпи заднишком към ръба на кея — не смееше да обърне гръб на хората на квестора. Те се хвърлиха към него и той посрещна първия с юмрука си — съкрушаващ удар, който отхвърли войника във водата. Бронята го повлече в поток сребърни мехурчета. Кир се обърна и ахна, когато един меч го удари в гърба. Размаха ръце, изрева, хвърли се към потеглящия кораб и се хвана за перилата с една ръка. Юлий го сграбчи за китката и се взря в тъмните му очи, полудели от болка и напрежение.

— Помогнете ми! — извика Юлий.

Трябваха още двама души, за да вдигнат Кир през перилата. Той изпъшка. От раната на гърба му течеше кръв и оставяше тъмно петно на дъските на палубата.

— Не исках да го убивам — каза Кир прегракнало.

Юлий коленичи до него и хвана ръката му.

— Нямаше избор.

Кир затвори очи от болка и не видя как Юлий се намръщи, когато се изправи и се отдалечи към перилата. Корабът бързо започна да се отделя от кея — робите вече имаха повече място да маневрират с греблата.

Само на двадесет стъпки от тях, легионерите ги гледаха яростно, на лицата им беше изписана омраза. Въпреки че бяха толкова близко, между тях и кораба зееше бавно разширяваща се пропаст, която не можеха да преодолеят. Един от тях плю ядно на камъните.

Квесторът стоеше с тях. Сега не беше с тога, а с тъмна туника и кожени панталони. Лицето му беше червено от гняв — и той, и хората му гледаха как корабът се отдалечава и потъва в нощта.

— Какво ще заповядаш, господарю? — попита един от легионерите.

— Тичай при капитана на галерата, която пристигна вчера — изръмжа Правитас. — Предай му, че заповядвам веднага да отплава и да преследва търговския кораб „Вентул“. Искам да тръгне след час.

Войникът отдаде чест и попита:

— Да му обяснявам ли нещо?

— Кажу ми, че има убит легионер и че корабът е откраднат от пирати.

Юлий събра хората си в тъмнината. Само Кир отсъстваше — лежеше в каютата да си почива, след като превързаха раната му. Ударът беше дълбоко под плешката, но раната изглеждаше чиста и ако имаше късмет, едрият войник щеше да оживее.

Моряците бяха заключени под палубата: щяха да ги държат там, докато не получеха възможност да им обяснят промяната в положението им. Добре поне, че неговите офицери можеха да се оправят с платната и без затруднения да управляват кораба. Въпреки това обаче не му харесваше да държи невинни хора затворени — беше твърде сурово напомняне за собствения им плен.

— Нещата се промениха — започна Юлий. Опитваше се да подреди обърканите си мисли. — За тези, които още не са чули, един от войниците на квестора се удави, когато се опита да настигне нашите хора. Това означава, че всяка галера в околността ще тръгне по следите ни. Трябва да се държим колкото може по-далеч от брега и да бягаме от всички платна, които видим, докато нещата не се уталожат. Не го бях планирал така, но връщане няма. Ако ни хванат, сме мъртви.

— Аз няма да стана пират — каза високо Гадитик. — Започнахме всичко това, за да се бием с пиратите, а не да ставаме като тях.

— Квесторът знае имената ни, не забравяй — каза Юлий. — В доклада, който ще прати в Рим, ще опише как сме откраднали кораб и как сме удавили един от неговите хора. И независимо дали ви харесва, или не, ние сме пирати, докато не успеем да измислим начин да оправим това недоразумение. Единствената ни надежда е да проследим Целз и да го пленим. Едва тогава може да спрат да ни преследват.

— Виж докъде ни докараха твоите глупости! — изфуча Светоний и размаха юмрук. — Загубени сме!

Аргументи заваляха от всички страни. Юлий остави хората си да викат; бореше се със собственото си отчаяние. Ех, ако квесторът си беше останал в леглото... сега щяха да са далече и да преследват пиратите.

Накрая се овладя и каза високо:

— Ако поне за малко спрете да спорите, ще видите, че нямаме избор. Ако се предадем, квесторът ще ни даде под съд и ще ни екзекутира. Това е неизбежно... Трябва да добавя нещо.

Настана тишина и Юлий усети надеждата в лицата им. Още мислеха, че може да промени нещо, а му бяха останали само голи обещания, на които и той почти не вярваше. Погледна в очите офицерите от „Акципитер“, един след друг.

— В онзи вонящ затвор мислехме, че е мечта да сме тук, на борда на приличен кораб, готови да предизвикаме враговете си в бой. Платихме си за това, но ще се разплатим окончателно, когато Целз бъде повален в краката ни и неговото злато стане наше. Изправете глави.

— Рим никога не забравя враговете си — каза Гадитик унило.

Юлий се насили да се усмихне.

— Но ние не сме врагове на Рим. Знаем, че не сме. Само трябва да убедим и тях в това.

Гадитик поклати глава, обърна се и се отдалечи по палубата. Вече се зазоряваше. Сини делфини играеха и скачаха зад кормилото на „Вентул“. Корабът пореше вълните и греблата с

бързи удари ги отнасяха далеч от сушата и от възмездието.

Сервилия вървеше бавно през форума заедно със сина си, потънала в размисъл. Марк, доволен от спокойната разходка, гледаше зданието на сената. Тя почти не обръщаше внимание на големите арки и куполи — виждала ги беше хиляди пъти.

Погледна крадешком Брут. По нейна молба той беше дошъл на срещата им в пълната си униформа на центурион. Тя знаеше, че ще тръгнат клюки, че хората ще питат как се казва този млад мъж, че ще предполагат, че е неин любовник. Само няколко души можеха да прошепнат, че синът ѝ се е върнал при нея — тайна, която щеше да предизвика много вълнения. Брут нямаше да мине незабелязан през сърцето на града, знаеше Сервилия. Имаше нещо животинско в начина, по който вървеше — навел леко глава настрани, за да чува всичко, с увереност, която караше тълпата да му прави път почти несъзнателно.

Цял месец двамата се срещаха всеки ден, първо в нейната къща, а после излизаха заедно на разходка из града. Отначало срещите минаваха сковано, изпълнени с неудобство, но колкото повече време минаваше, толкова повече двамата се отпускаха и можеха да разговарят без напрежение, дори да се смеят, макар че тези моменти още бяха редки.

Сервилия с изненада установи какво голямо удоволствие извлича от факта, че може да покаже на сина си римските светини и да му разкаже историите и легендите около тях. Рим беше пълен с легенди и Брут ги попиваше с жаден интерес. Тя прокара ръка през косата си и я отметна назад с небрежно движение. Един минувач се загледа в нея и Брут впи намръщен поглед в него, което едва не я накара да се разсмее. От време на време той се опитваше да се държи покровителствено — забравяше, че тя е оцеляла в този град през цялата си младост. Но някак си не можеше да го укори за това.

— Сенатът заседава — каза Сервилия, когато го видя да гледа към бронзовите врати.

— Знаеш ли какво разискват? — попита той.

Вече беше свикнал с това, че майка му знае почти всичко, свързано със сената. Не беше питал дали има любовници сред благородниците, но подозренията му бяха ясни, затова заобикаляше тази тема извънредно деликатно. Тя му се усмихна.

— Повечето от нещата са ужасно скучни: назначения, градски наредби, данъци. На старците това като че ли им харесва. Сигурно ще се стъмни, преди да свършат.

— Бих искал да ги чуя — каза той замислено. — Скучно или не, ще ми е интересно да прекарам един ден с тези хора. Тяхното влияние стига толкова далече, във всички римски земи, и то само от това малко място.

— Ще се отегчиш само след час. Повечето от истинската работа се върши на четири очи. Това, което ще видиш, е последният стадий — тогава нахвърлят законите, които са обмисляли седмици наред. Не е нещо, на което един млад мъж би се наслаждавал.

— На мене обаче ще ми хареса — отвърна той и Сервилия долови копнежа в гласа му.

Отново се запита какво да го прави. Изглежда, му харесваше да прекарва всяка сутрин с нея, но и двамата не бяха повдигали въпроса за бъдещето. Може би трябваше само да се наслаждават взаимно на компанията си, но понякога тя виждаше желанието му да се придвижи напред; нямаше обаче в какво да се прицели. Знаеше, че той се носи по течението, когато е с нея — излязъл за малко от житейската си пътека. Не съжаляваше за нито един момент, прекаран с него, но може би на Брут му трябваше някакъв тласък, за да го върне към същността му.

— След седмица започват да обсъждат назначенията за високи постове — каза тя наглед нехайно. — Рим ще има нов понтифекс максимум и нови жреци. Тези дни ще одобряват и командващите на легионите.

Зърна с крайчеца на околото си как главата му рязко се извърща към нея. Значи под спокойната му външност все пак се криеше някаква амбиция!

— Аз... трябва да подпиша нов договор — каза той бавно. — Мога да стана центурион кажи-речи във всеки легион.

— Мисля, че мога да уредя нещо по-добро от това, след като става дума за моя син — подхвърли тя небрежно.

Той замря, после започна неуверено:

— Какво... как?

Сервилия се засмя на объркването му и това го накара да се изчерви.

— Понякога забравям колко си невинен — каза тя, като смекчи думите си с усмивка. — Мисля, че си прекарал твърде много време в маршируване и битки. Да, може би е точно това. Имал си работа с диваци и войници и в живота ти не е имало дори лъх политика.

Посегна към ръката му и лекичко я стисна.

— Сенаторите са просто хора. А хората рядко правят нещата, които трябва. През повечето време правят онова, в което са убедени, или каквото им е наредено, или каквото са ги принудили със заплаха да направят. Подкупи минават от едни ръце в други, но истинските пари в Рим са влиянието и услугите. Имам първото и ми се дължат много услуги. Половината от тези назначения вече са решени в частни срещи. Останалите могат да бъдат спазарени или поискани.

Очакваше той да ѝ отвърне с усмивка, но Брут изглеждаше така, сякаш нещо го боли, и тя пусна ръката му.

— Мислех, че е... различно — пророни той тихо.

Сервилия се разпъваше между желанието да не разбива илюзиите му и настоящата необходимост да го събуди за действителността, преди да го убият.

— Виждаш ли онази затворена сграда? Там римляните отиват да гласуват за сенатори, трибуни, квестори, дори претори. Това е тайно гласуване и те го вземат на сериозно, но винаги се избират едни и същи хора, едни и същи семейства, почти няма промени. Изглежда честно, но гласоподавателите не биха признали случаен човек. Само сенаторите имат достатъчно слава и богатство, за да накарат дори най-незначителните хора в града да повтарят имената им. Всичко е илюзия, но елегантна. Учудващото е, че малко сенатори наистина се опитват да бъдат справедливи, като почтено подобряват живота в града и повишават благосъстоянието на жителите му. — Сервилия посочи сградата на сената. — В тази сграда има велики мъже. Мъже, които издигат града с постиженията си. Повечето останали обаче нямат никаква сила. Използват силата на сената, за да се сдобиват с богатства и по-голям личен авторитет. Това е действителността. Сенатът не е нито лош, нито благословен, а нещо средно, като всичко, с което си имаме работа в този живот.

Брут я гледаше внимателно. Независимо дали го осъзнаваше, или не, но Сервилия не беше толкова уморена от живота, както ѝ се искаше да изглежда. Циничният ѝ по принцип вид беше изчезнал, когато заговори с очевидно отвращение за подкупните сенатори. Майка му не беше обикновена жена, помисли си той не за първи път.

— Разбирам те. Когато се запознах с Марий, той ми заприлича на бог. Дребните неща бяха под него. Срещнах толкова много хора, които не виждаха по-далеч от работата или ранга

си, и когато погледна назад, разбирам, че той е имал виждане за града и всичко, което е правил, беше за да го осъществи, независимо какво ще му струва. Рисува всичките си притежания, за да победи Сула, и беше прав! Сула се разположи като цар в Рим веднага щом Марий умря.

Сервилия се огледа бързо да види дали някой не ги е чул и сниши глас.

— Не изричай тези имена толкова високо пред хора, Брут. Двата може да са мъртви, но раните още не са зараснали и убийците на Сула още не са намерени. Радвам се, че си се запознал с Марий. Той никога не е идвал в къщата ми, но дори враговете му го уважаваха, знам това. Искане ми се да беше имало повече хора като него. — Заговори с по-игрив тон, за да разсее напрежението от сериозната тема. — Нека се поразходим, преди клюкарите да почнат да се питат за какво ли си приказваме. Искане да се изкача по хълма до храма на Юпитер. Сула накара да го построят отново след гражданската война — докара стълбовете от разрушения храм на Зевс в Гърция. Ще принесем жертва там.

— В неговия храм?

— Мъртвите не притежават храмовете. Храмът принадлежи на Рим или на самия бог, ако искаш. Мъжете все се опитват да оставят нещо след себе си. Мисля, че точно заради това ги обичам.

Брут я погледна, отново поразен от чувството, че тази жена е видяла и преживяла няколко живота, в сравнение с неговия, който беше само един.

— Искане ли да заема пост в някой легион? — попита той.

Безопасната тема изкара усмивка на лицето ѝ.

— Да, точно това трябва да направиш. За какво ми е да ми се дължат услуги, ако никога не ги поискам, нали? Може да изкараш цялата си кариера като центурион, пренебрегван от слепи командири, и да завършиш дните си в някое малко стопанство в едва опитомена нова провинция, принуден да спиш с меча до себе си. Вземи всичко, каквото мога да ти дам. Добре помни, че мога да ти помогна, след като толкова време отсъствах от живота ти. Нали разбираш? Това е дълг, който дължа на тебе, а аз винаги си плащам дълговете.

— Какво си намислила? — запита Брут.

— О, интересът се изостря, нали? Добре. Не ми се иска на сина ми да му липсва амбиция. Да видим. Ти си едва на деветнадесет години, така че религиозните постове засега са изключени. Трябва да е нещо военно. Помпей ще накара приятелите си да гласуват така, както аз искам. Той е стар другар. Крас също ще бъде с мене, защото ми дължи услуги. Цина... не знам, той е... по-отскорошен приятел.

Брут я изгледа учудено.

— Цина? Бащата на Корнелия? Мислех, че е доста стар.

Сервилия се засмя с дълбок гърлен смях.

— Понякога е стар, понякога не е.

Брут стана пурпурен от притеснение. Как щеше да погледне Корнелия в очите?

Сервилия изви пренебрежително устни, без да обръща внимание на смущението му.

— С тяхната подкрепа можеш да получиш командване над хиляда души във всеки от четирите легиона. Какво мислиш?

Брут едва не се препъна. Това, което му предлагаше майка му, беше великолепно. Чак сега разбра, че трябва да престане да се учудва на всяко нещо, което му разкриваше. Сервилия беше наистина необичайна жена, особено пък за майка. Една мисъл го поразя и той спря. Тя се обърна и го погледна с въпросително вдигнати вежди.

— Ами бившият легион на Марий?

Сервилия се намръщи.

— Първородните са разпуснати. Дори ако сформират нов легион с това име, няма да са оцелели много от стария. Мисли с главата си, Брут. Всички приятели на Сула ще научат името ти. Късмет ще е да оцелееш дори една година при това положение.

Брут се поколеба. Длъжен беше да попита, иначе винаги щеше да се чуди дали не е трябвало да рискува.

— Възможно ли е все пак? Ако поема риска, могат ли тези хора, за които спомена, да се съберат отново?

Сервилия сви рамене и друг минувач я погледна, заплепен за момент. Брут докосна дръжката на меча си и мъжът отмина.

— Ако аз го поискам, могат, но Първородните изпаднаха в немилост. Марий беше обявен за държавен враг. Кой ще дойде да се бие под неговото име? Не, невъзможно е.

— Искам го. Просто името и правото да събера и обуча нови войници. Нищо друго не искам повече от това.

Сервилия го погледна внимателно, право в очите.

— Сигурен ли си?

— Крас, Цина и Помпей могат ли да го направят?

Сервилия се усмихна, още учудена как този младеж може да преминава така лесно от гняв и развеселеност до върховна гордост. Не можеше да му откаже нищо.

— За това ще са необходими всички услуги, които мога да им окажа, но те ми го дължат. Заради собствения ми син няма да ми откажат да възстановят легиона на Първородните.

Брут я прегърна и тя със смях му върна прегръдката, увлечена в порива на щастието му.

— Трябва да събереш ужасно много пари, ако искаш да възкресиш легиона — каза тя, когато той я пусна. — Ще те представя на Крас. Не познавам по-богат, всъщност не мисля, че има някой по-богат от него. Но той не е глупак. Трябва да го убедиш, че златото му ще има възвръщаемост.

— Ще си помисля — каза Брут и погледна към зданието на сената зад тях.

Юлий помнеше какво беше станало с „Акципитер“ и за стотен път се ядосваше от голямата тежест и бавната скорост на римските галери. Когато зората избухна с внезапния блясък на тропика, хората му извикаха от страх, защото видяха недалече от кораба квадратно римско платно. Юлий го гледа почти до пладне, докато не се увери, че разстоянието си остава същото. После намръщено заповяда да изхвърлят товара през борда.

Поне на капитана не му се наложи да стане свидетел на това, защото още седеше вързан на стола в каютата си. Юлий знаеше, че ще изпадне в бяс, когато разбере, затова се налагаше да го обезщетят с част от златото на Целз... ако успееш да си го върнат. Наистина нямаше избор и когато неговите хора изкараха екипажа да им помага да хвърлят ценните стоки в морето, и на него му дожаля. Редките видове дърво заподскачаха върху вълните, но кожата и топовете плат потънаха бързо. Последни изхвърлиха огромните жълти слонски бивни. Юлий знаеше, че са ценни, и искаше да ги задържи, но се налагаше да ги изхвърли и неохотно даде знак да ги пуснат в морето заедно с всичко останало.

После накара войниците да застанат в готовност и се загледа в платното на хоризонта. Ако галерата наближеше, трябваше да оголи кораба от всичко, което може да бъде свалено от него. Но преследващата ги галера ставаше все по-малка и малка и накрая се изгуби в светлата

синя шир.

Юлий огледа хората си. Забеляза, че Гадитик не е с тях — беше останал под палубата, когато той даде сигнал да изхвърлят товара. Намръщи се, но реши да не говори с него, за да не влошава ситуацията. В крайна сметка трябваше да продължат изпълнението на първоначалния план. Той беше единствената им надежда. Щеше да плава с „Вентул“ още няколко седмици край брега и да обучава новобранците в морските дела. Искаше му се да си направи корвус, но трябваше да изглеждат като търговски кораб, за да примамят пиратите да ги атакуват. Чак тогава щеше да разбере дали е успял да превърне селяните в легионери, или дали „Вентул“ няма да потъне като „Акципитер“. Стисна зъби и се помоли на Марс. Не биваше да пропуснат шанса си.

Александрия огледа малката стая. Не беше кой знае какво, но поне беше чиста. Не ѝ се струваше редно да заема място в малкото домакинство на Табик сега, когато украшенията, правени от нея, вече носеха печалба. Знаеше, че старият занаятчия би я оставил да живее и занапред у тях, дори да плаща малък наем, ако тя настои, но в претъпканото му жилище на втория етаж едва имаше място за собственото му семейство.

Не им беше казала, че си търси квартира: възнамеряваше да ги изненада с покана за вечеря, когато намери подходящо жилище. Търсенето ѝ беше отнело почти месец. На хазяите сигурно им се струваше странно, че жена, родена като робиня, би отказала нещо, но заради ниския наем, който можеше да си позволи да плаща, ѝ се предлагаха мръсни и влажни стаи или пък такива, гъмжащи от дребни гадинки, с които тя не държеше да се запознава отблизо.

Би могла да си наеме повече от една стая, дори малка собствена къщичка. Изделията ѝ се продаваха толкова бързо, че едва успяваше да ги изработва, и макар че повечето от печалбата отиваше за купуване на нов и по-хубав метал, оставаха достатъчно пари, които всеки месец да прибавя към спестяванията си. Може би това, че беше родена в робство, я беше научило да цени парите и тя с неохота се разделяше дори с най-дребната бронзова монета, която даваше за храна или покрив над главата си. Плащането на висок наем ѝ изглеждаше върховна глупост. По-добре беше да харчи колкото се може по-малко и един ден да си купи собствена къща и да е наистина самостоятелна.

— Ще вземеш ли стаята? — попита жената.

Александрия се поколеба. Изкушаваше се да опита да смъкне още цената, но жената изглеждаше изтощена след цял ден работа на пазара, а и цената беше добра. Нямаше да е честно да се възползва от явната бедност на семейството. Ръцете на жената бяха целите в петна и рани от боята на преждите; Александрия видя и слаби сини следи над окото, когато тя несъзнателно отмести косата си назад.

— Трябва да видя още две стаи утре. Тогава ще ти кажа — отговори Александрия. — Да дойда ли утре вечер?

Жената примирено сви рамене.

— Питай за Атия. Ще съм тук. Нали знаеш, няма да намериш по-добра стая за цената, която даваш. Къщата е чиста и котката лови всички мишки.

Обърна се, за да започне вечерната си работа — приготвянето на храната, която беше донесла от пазара и която бе част от надницата ѝ. Изглеждаше непречупена от мелницата на живота.

Странно беше да видиш свободна жена на ръба на бедността. В имението, където беше работила Александрия, дори робите бяха по-добре нахранени и облечени от тази жена. Беше живот, какъвто никога не бе виждала, и изпитваше странен срам, седнала тук в хубави дрехи, забола една от собствените си сребърни фибули на наметалото си.'

— Ще видя и другите и ще дойда — каза твърдо Александрия.

Атия започна да реже зеленчуците — слагаше ги в желязното гърне на глинената печка, иззидана до стената. Дори ножът, който държеше, имаше острие, тънко колкото пръст — износено, но все още използвано поради липса на друго.

Отвън се чу хор от нестройни викове и едно дребничко момче нахлу през отворената врата и връхлетя право върху Александрия.

— Ей! За малко не ме прегази! — засмя се тя.

Малкият я погледна озадачено. Очите му бяха сини, а лицето му цялото в прах, както и цялото му тяло и дрехите му. Носът му беше подут, със следи от кръв, размазана по бузата.

Атия остави ножа и го прегърна.

— Сега пък какво си направил? — И го тупна с пръст по носа.

Момчето се ухили и се задърпа да се освободи от ръцете ѝ.

— Сбихме се, мамо. Момчетата, дето работят при касапина, ме гониха чак дотук и едното ме удари по носа.

Момчето гледаше майка си с лъчезарно изражение. После бръкна под туниката си и извади две парчета месо, от които още капеше кръв. Майка му изстена и ги грабна със светкавично движение.

— Не, мамо! Мои са! Не съм ги крал. Просто си ги взех.

Лицето на майка му побеля от гняв и тя тръгна към вратата.

Момчето подскочаше колкото може по-високо, за да вземе придобивките си от нея.

— Казвала съм ти да не крадеш и да не лъжеш. Пусни ме. Това трябва да се върне там, откъдето е дошло.

Александрия беше между Атия и вратата, затова излезе на улицата, за да я пусне навън. Група момчета стояха пред къщата и гледаха заплашително. Разсмяха се, когато видяха малкото момче да подскача около майка си, и единият от тях протегна ръка за месото. Атия го плесна в дланта му, без да каже нито дума.

— Много е бърз, признавам. Тедус заръча да ти кажа, че ще повика стражите, ако момчето ти открадне още нещо.

— Няма нужда — изсъска раздражено Атия и изтри кръвта от ръцете си с парцал, който издърпа от ръкава си. — Кажи на Тедус, че никога не е загубил нещо, което да не му е било върнато, и ще пусна дума хората да не ходят в магазина му, ако извика стражите. Аз сама ще накажа сина си.

— И добре ще направиш — каза момчето.

Атия бързо вдигна ръка и то се дръпна, ухили се и посочи унизеното момченце, което още се държеше за полата ѝ.

— Аз сам ще нашибам с колана си твоя малък Турин, ако го видя близо до магазина. Гледай да не припарва нагам.

Атия почервения от гняв и пристъпи напред, което им даде оправдание да хукнат да бягат, като викаха най-различни обиди.

Александрия се чудеше дали да си тръгне. Сцената, която беше видяла, не ѝ влизаше в работата, но тя беше любопитна да разбере какво ще стане сега, когато майката остане насаме с непрокопсания си син.

Малкото момче подсмърчаше и триеше нос.

— Съжалявам, мамо. Помислих, че ще се зарадваш. Не мислех, че ще ме проследят чак дотук.

— Никога не мислиш. Ако баща ти беше жив, щеше да се срамува от тебе, момче. Щеше да ти каже, че ние никога не крадем и никога не лъжем. А после щеше да ти загрее задника с колана си — е, и аз ще го направя ей сега.

Момчето се задърпа и зарита, но тя стискаше здраво ръката му.

— Той е бил сарафин. Ти казваш, че всички сарафи са крадци, значи и той е бил крадец.

— Да не си посмял да говориш така! — каза Атия с побелели устни.

И без да чака отговор, тръшна сина си на коляното си и му нанесе шест здрави удара. При първите три той се дърпаше, но останалите понесе мълчаливо. Щом тя го пушна, момчето заобиколи двете жени, хукна по тясната уличка и изчезна зад близкия ъгъл.

Атия въздъхна. Александрия стисна нервно ръце, смутена, че е видяла такава интимна сцена. Жената като че ли изведнъж се сети за нея, погледна я и се изчерви.

— Съжалявам. Краде и не мога да го науча, че не бива. Всеки път го хващат, но на следващата седмица пак опитва.

— Турин ли се казва? — попита Александрия.

Жената поклати глава.

— Не. Казват му така, защото семейството ни се премести тук от Турин. По този начин го обиждат, но на него като че ли му харесва. Името му е Октавиан, наречен е на баща си; същински малък ужас. Само на девет години е, но повече се чувства у дома на улиците, отколкото въкъщи. Много се тревожи за него.

Тя погледна Александрия и прецени облеклото ѝ.

— Не би трябвало да те занимавам с притесненията си, но наистина имаме нужда от наема за стаята. Той няма да краде от тебе, а ако го направи, ще го издам, кълна се в честта на семейството си. Ти не знаеш, но във вените му тече добра кръв. На Октавиите и Цезарите, стига тоя малък нехранимайко да го осъзнае.

— Цезарите ли? — попита остро Александрия.

Жената кимна.

— Баба му е родена в семейството на Цезар и се е омъжила в нашето. Без съмнение щеше да се разплаче, ако го види как краде месо от касапина. Искам да кажа, не че те не го познават! Ще му счупят ръцете, ако го направи отново, и какво ще правя тогава?

Сълзи потекоха от очите ѝ. Александрия пристъпи напред и я прегърна през раменете.

— Ела да влезем. Мисля, че ще наема тази стая.

Жената се поизправи и я изгледа.

— Не ми трябва милостиня. Оправяме се, а момчето ще се научи.

— Не е милостиня. Твоята стая е първата чиста стая, когато видях досега, а и аз едно време... работех за едни Цезари преди няколко години. Възможно е да е същото семейство. Почти излязохме роднини.

Жената изтри очи с парцала, после се усмихна и попита;

— Гладна ли си?

Александрия помисли за малката купчинка зеленчуци, които чакаха да бъдат нарязани.

— Вече ядох. Ще ти платя за първия месец и ще ида да си взема нещата. Наблизо е.

Ако вървеше бързо и не се забавеше при Табик, можеше да се върне в новия си дом преди да се мръкне. Може би дотогава щяха да успеят да купят месо с парите от наема.

Сенаторите се размърдаха смутено. Обсъжданията бяха дълги и много от тях вече бяха стигнали до положението, когато започваха да не обръщат внимание на аргументите и просто гласуваха за това, за което се бяха разбрали предварително.

Когато вечерните сенки се удължиха, робите запалиха факлите по стените с помощта на дълги прътове и въздухът между лъскавите стени от бял мрамор се изпълни с лекия дъх на ароматизирано масло. Повечето сенатори, които се бяха събрали тази сутрин, вече си бяха тръгнали — последните гласувания щяха да минат без тях.

Крас се усмихна на себе си, след като се увери, че собствените му поддръжници ще

останат, докато факлите не бъдат загасени и дългият присъствен ден не стигне до официалното си закриване с молитвата за благополучие на града. Слушаше напрегнато списъка с назначенията и чакаше онова, което двамата с Помпей бяха включили за гласуване. Почти без да искат, очите му се отклониха към списъка с легионите, изрязан на белия мрамор. На мястото на Първородните сега имаше празно пространство. Щеше да му е приятно да отчупи още едно парченце от наследството на Сула дори ако старата му приятелка не го беше помолила.

При тази мисъл погледна към Цина и очите им се срещнаха за миг. Цина кимна към списъка с легионите и се усмихна. Крас отвърна на усмивката му и огледа побеляващата коса на приятеля си. Със сигурност Сервилия не би могла да предпочете такъв повяхващ старец пред него, нали? Само мисълта за нея размърда кръвта му и го накара да пропусне края на гласуването. Загледа как гласува Цина и после вдигна ръка заедно с него.

Още сенатори станаха и си тръгнаха — кои при семействата си, кои при любовниците си. Крас загледа как Катон надига тежкото си тяло от седалката. Мъжът беше близък до Сула и щеше да му стане неприятно, като разбере, че е пропуснал следващото гласуване. Крас се опита да не показва удоволствието си, когато Катон се приближи и мина покрай него, увлечен в разговор. По-лесно щеше да е, след като поддръжниците на Сула си отидеха, но дори и ако всички останеха в сградата, той, Цина и Помпей щяха да успеят да прокарат предложението си, въпреки че възстановяването на легиона на Първородните щеше да ги вбеси. Напомни си да благодари на Сервилия за тази идея, когато я срещне следващия път. Може би някой малък подарък, с който да изрази възхищението си.

Помпей стана, за да отговори на въпрос относно новия командир на един легион в Гърция. Говореше със завладяваща увереност за новите хора, докато ги препоръчваше на сената. Крас беше чул, че имало второ въстание, а загубите означаваха шансове за приятели и роднини на мъжете в сенатската зала. Тъжно поклати глава, като си спомни деня, когато Марий беше прокарал насила гласуването, отстраняващо Сула от Рим, за да победи Митридат първия път. Ако Марий сега беше тук, щеше да ги накара да направят нещо. Но тези глупаци спореха и разискваха по цели дни, а трябваше да развъртят един-два от скъпоценните си легиони и да подкрепят онези, които се биеха в Гърция.

Крас се усмихна кисело — и той беше от дискутиращите глупаци. Последното въстание беше довело до гражданска война и диктатура. Нито един от пълководците в тази зала не се осмеляваше да излезе й да се предложи от страх, че другите ще се обединят срещу него. Не искаха втори Сула и в крайна сметка не правеха нищо. Дори Помпей изчакваше, а той беше почти толкова самоуверен, колкото и Марий. Самоубийство щеше да е да се предложи сам, както бяха направили Марий и Сула. Имаше твърде много злоба и завист сред тях, за да оставят някого да победи Митридат. Грешка на Сула, че го беше оставил свободен първия път. Никога не бе правил нищо както трябва.

Помпей си седна и гласуването мина бързо. Остана само последният въпрос от дневния ред, предложен от Крас и подкрепен от Помпей. Засега бяха оставили името на Цина извън протокола, защото се носеха слухове, че бил замесен в отравянето на Сула. Безпочвени слухове, разбира се, но никой не можеше да запуши устите на римските клюкари.

За миг Крас се запита дали *наистина* са безпочвени, но отхвърли тази мисъл. Той беше практичен човек, а Сула и миналото си бяха отишли. Ако дъщерята на Цина не беше отхвърлила предложението на Сула да му стане любовница, както беше чувал да се шепне, имаше сигурни доказателства, че боговете гледат благосклонно на дома на Цина... или може

би на Цезарите. В крайна сметка, на един от двата.

Беше чул, че продължават да търсят роба, внесъл отровата, но още нищо не се знаеше — нито дори кой е поискал смъртта на Сула. Крас огледа полупразната зала. Можеше да е всеки от тях. Сула си беше създал много врагове с абсолютната си липса на предпазливост. А предпазливостта трябваше да е първото правило на политиците, помисли Крас. Второто правило трябваше да е да избягват привлекателни жени, които им искат услуги, но пък човек няма твърде много шансове за наслада в живота си, а и Сервилия му беше оставила някои спомени, които му бяха извънредно ценни.

— Възстановяване на легиона на Първородните в списъка на легионите — обяви говорителят и Крас седна по-изправено и се съсредоточи.

— Позволение да набира новобранци, да ги обучава, да приема клетвата им и да посочва офицери под ръководството на сената да се даде на Марк Брут от Рим — продължи говорителят монотонно, в контраст с развълнувания шепот, който се разнесе сред останалите в залата стотина сенатори.

Един от привържениците на Сула веднага излезе, без съмнение за да повика приятелите си да гласуват. Помпей се намръщи, когато видя Калпурний Бибул и двама други да стават, за да се изкажат по темата. Бибул беше яростен поддръжник на Сула и още се кълнеше, че убийците му ще бъдат разпънати на кръст, когато ги пипне.

Изглежда, си бяха наумили стария номер. Един след друг щяха да говорят пред сената, докато свърши сесията или поне докато достатъчно техни поддръжници не се върнат, за да гласуват „против“. Ако предложението бъдеше оставено за следващата сесия, можеше изобщо да не гласуват по него.

Крас погледна обезпокоено към Цина. За негово учудване старият мъж му намигна и Крас се отпусна и се настани удобно на мястото си. Парите бяха мощен лост; той го знаеше не по-зле от другите. За да спечелят гласуването, поддръжниците на Сула трябваше да започнат да се изказват, но говорителят изреди подробностите на предложението, без нито веднъж да погледне към тях, макар да се опитваха да привлекат вниманието му.

Щом изреди всички подробности, говорителят веднага обяви гласуване. Един от привържениците на Сула изруга високо и излезе от залата, което беше сериозно нарушение. Гласуването мина лесно и сесията беше закрыта. По време на финалната молитва Крас погледна крадешком към Помпей и Цина. Трябваше внимателно да подбере подаръка си за Сервилия. Без съмнение и тези двамата имаха същата идея.

Юлий чакаше в тъмния трюм, изтеглил меча си. Всички мълчаха в очакване на сигнала и в тази необичайна тишина поскърцването на гредите на „Вентул“ им се струваше като шепот на ниски гласове над пляскането на вълните в борда.

После чуха пиратите над тях да се смеят и ругаят, докато привързваха бързата си трирема към „Вентул“ и се изсипваха на палубата му, без да срещнат съпротива. Юлий се напрягаше да чуе всеки звук. Беше нервен момент за всички, но най-опасно бе за онези, които бяха останали горе, където можеха да ги убият за назидание или просто от жестокост. Отначало Юлий беше изненадан, че екипажът на „Вентул“ иска да бъде на палубата, когато пиратите ги нападнат. Първоначалните им подозрения и гневът им срещу неговите войници бяха изчезнали, когато той им обясни плана да нападнат пиратите, и Юлий вярваше в ентузиазма им. Голямо удоволствие им беше доставило да изберат онези, които да останат горе за първия сблъсък, и Юлий беше осъзнал, че за тези мъже шансът да се срещат с пиратите, от които се страхуваха и които мразеха, щеше да е възможност, единствена за цял живот. Търговски кораб като „Вентул“ винаги трябваше да бяга, за да се спаси, и през годините много моряци от екипажа му бяха загубили приятели заради Целз и другите като него.

Въпреки това беше оставил Пелитас и Пракс с тях, преоблечени в раздърпани дрехи. Не му се искаше да поверява живота си на непознати, а пък и те двамата щяха да успеят да дадат сигнала, ако екипажът ги предадеше. Предпочиташе да не оставя нищо на случайността.

Гласовете се чуваха приглушено над главите им. Неговите хора бяха притиснати нагъсто и не се осмеляваха дори да шепнат. Не се знаеше колко врагове са на палубата. Пиратските екипажи обикновено бяха по-малки от тези на римските галери, рядко повече от тридесет души, но Юлий бе видял многолюдните палуби на двата кораба, които потопиха „Акципитер“, и знаеше, че не може да разчита само на числено превъзходство. Трябваше да ги изненада, за да е сигурен. Заедно с останалите от екипажа, цели петдесет души чакаха с него. Юлий беше оставил моряците сами да си изберат оръжия и най-доброто, което можа да измисли, беше да ги разпредели сред собствените си войници, за да предотврати по този начин внезапна атака откъм тила, когато пиратите се изсипеха на палубата.

Един моряк седеше близо до него, стиснал ръждясал железен прът. У него не се долавяше никакъв намек за измама, доколкото виждаше Юлий. Както и другите, мъжът беше вперил поглед в тъмните дъски, през чиито цепнатини навлизаше слънчевата светлина — широки златни лъчи, които се въртяха и бляскаха от прах. Лъчите се движеха почти хипнотично, докато „Вентул“ се люлееше над вълните. Отгоре се чува още гласове и Юлий се напрягна; гледаше светлината, блокирана от движещите се сенки, чуваше скърцането на дъските под тежестта на хората.

Беше изчакал възможно най-дълго, преди да слезе при другите: искаше да види със собствените си очи как действат пиратите — за следващия път. За да накара нещата да изглеждат истински, трябваше да заповяда гребците на „Вентул“ да гребат бързо, но беше готов да даде заповед да объркат ритъма, ако пиратите не успеяха да скъсят разстоянието. Не стана нужда — колкото повече напредваше денят, толкова повече се скъсяваше разстоянието между вражеския кораб и „Вентул“.

Когато двата кораба се бяха сближили достатъчно, за да си преброят греблата, Юлий

слезе долу, за да се присъедини към хората си. Притесняваше се най-вече от предположението, че врагът ще използва тренирани гребци, както беше направил Целз. Ако бяха наемници, сигурно нямаше да бъдат приковани към пейките, и мисълта, че пиратите могат да включат в нападението и яките гребци, го тревожеше. Това щеше да означава катастрофа. Беше видял, че вражеският кораб има на носа таран, който можеше да се заби във „Вентул“, ако пиратите налетяха право срещу тях, но предположи, че няма да го използват, а ще ги нападнат на абордаж. Без съмнение се чувстваха сигурни далеч от брега и патрулиращите галери; затова можеха да си позволят да отделят време, за да плякосат товара, а и дори да си присвоят „Вентул“, вместо да го потопят. В края на краищата пиратите нямаха корабостроителници. Надяваше се, че са прехвърлили малко хора на палубата на „Вентул“. Никой кораб не можеше да избяга, ако екипажът му е здраво вързан, а той искаше пиратите да си помислят точно това. Потеше се от притеснение и чакаше сигнала. Безброй неща можеха да се объркат.

Духаше силен вятър и пръскаше ситни капчици солена вода по лицата на екипажа на „Вентул“ и на похитителите. Част от моряците се бяха предали веднага, бяха викнали на гребците да спрат и бяха спуснали платното и сега „Вентул“ подскочаше по вълните. Пелитас дръпна Пракс да седне до него — чуваше смеха на пиратите, които се прехвърляха на пленения кораб — и се усмихна: очакваше момента на контраатаката. Юлий беше казал да изчакат, докато враговете разделят силите си между двата кораба, но беше невъзможно да преценят колко души имат в резерва нападателят. Пелитас реши, че ще извика, когато двадесет мъже се прехвърлят на техния кораб. Ако бѐдеха повече, нямаше да успеят да отблъснат първата атака, а битка на палубата беше последното, което би искал. Прекалено много новаци имаше сред хората на Юлий и ако пиратите не се предадяха бързо, битката щеше да се обърне и те щяха да загубят всичко.

Първите десет от враговете стъпиха на палубата на „Вентул“. Движеха се като бойна единица, предпазвайки се взаимно от внезапен удар. Разпръснаха се сред насядалия екипаж. От коланите им висяха въжета — бяха се приготвили да вържат пленниците. Без съмнение тези десетимата бяха най-добрите бойци, ветерани, които си знаеха работата и можеха да се измъкнат от всяка трудност. На Пелитас му се щеше Юлий да им беше позволил да вземат мечовете си на палубата. Чувстваше се гол без оръжие.

Пиратите почнаха да връзват моряците и той се поколеба. Само с десет пирати на палубата беше твърде рано да дава сигнал, но нападателят работеха бързо и ако вържеха всички, те нямаше изобщо да са от полза, когато започнеше боят. Видя още четирима да се прехвърлят през перилата на „Вентул“ и погледна сериозното лице на мъжа, който приближи към него с въже в ръцете. Четиринадесет стигаха.

— „Акципитер“! — изрева старият войник и скочи на крака.

Пиратът се стресна и изкрещя нещо в отговор, и тогава люковете се отвориха с трясък и римските легионери изскочиха, облечени в блестящи под слънцето брони.

Челюстта на мъжа до Пелитас увисна. Без да се колебае, Пелитас скочи на гърба му, стисна със свит лакът гърлото му и дръпна с всичка сила. Мъжът залитна, но не падна, успя да извърти меча си и го заби в гърдите му. Римлянинът се строполи в агония.

Юлий водеше атаката. Уби първия, когото видя, и изруга, понеже Пелитас бе извикал много рано: стрелците още бяха на другия кораб и рояк стрели осея палубата и уби един от вързаните моряци. Нямаше начин да се спасят без щитове и Юлий само можеше да се надява, че атаката му няма да пропадне. Неговите хора никога не бяха посрещали нападение, а това

беше трудно дори за опитните войници, когато инстинктът им подсказваше да се снишават и да се крият. Острието му срещна вражески меч, той го отби, замахна отстрани и просна пирата на палубата. Бързо мушване в оголеното гърло и всичко свърши.

Огледа се за миг. Повечето пирати на борда на „Вентул“ бяха повалени. Неговите хора се биеха добре, но двама бяха улучени от стрели и виеха от болка.

Една бръмчаща стрела го улучи в гърдите, отхвърли го на крачка назад и падна на палубата. Бронята го беше спасила.

— На абордаж! — изрева той и мъжете скочиха заедно с него към пиратския кораб.

Пресрещна ги поредният облак стрели. Причиниха незначителни щети и Юлий благодари на боговете за дебелите римски брони.

Скочи на перилата на „Вентул“, подкованите му с желязо сандали се хлъзнаха по дървото, после стъпи на неприятелския кораб, падна, изруга и отби един замахнал към него меч с ръка. Мечът му беше под него и трябваше да се претърколи, за да го вдигне. Второ острие го удари в рамото и се отплесна от бронята.

Римляните изреваха, когато го видяха да пада, и започнаха дива сеч. Скачаха на палубата на неприятелския кораб, без да се пазят, и изтласкваха пиратите оттатък Юлий. Гадитик го хвана за ръката и го изправи.

— Дължиш ми още един живот — изръмжа старият войник.

Двамата се вгурнаха към средата на палубата.

Юлий се хвърли срещу един пират и замахна с меча си. Очакваше париращ удар, но вместо това мъжът отстъпи назад и пусна меча си на палубата. Юлий полека сниши тежкия си меч към гърлото му и той ужасено извика:

— Милост!

Юлий замря и рискува още един светкавичен оглед наоколо. Пиратите отстъпваха. Много от тях бяха мъртви, а останалите бяха вдигнали ръце и молеха за милост. Мечове дрънчаха, хвърлени на палубата, стрелците пускаха лъковете на дъските.

Сърцето му затуптя гордо. Неговите новобранци стояха с блестящи брони и с изтеглени мечове, застанали в първа позиция. Изглеждаха напълно като отделение от легион — сурови и дисциплинирани.

— Стани — обърна се той към падналия мъж. — Конфискувам този кораб в полза на Рим.

Оцелелите пирати бяха вързани с въжетата, които бяха приготвили за екипажа на „Вентул“. Всичко стана бързо, макар че Юлий трябваше да нареди един от екипажа да бъде наказан, защото скрита доскорощния си противник в главата, докато го връзваха.

— Десет удара за този войник — каза Юлий твърдо.

Неговите хора сграбчиха войника. Моряците от екипажа на „Вентул“ зяпнаха. Юлий ги изгледа и ги накара сведат очи — знаеше, че е важно да приемат заповедите му. Ако останеше на тях, може би щяха да убият пленниците, да ги насекат на парчета, да си върнат годините на омраза в оргия на мъчения и насилие. Юлий тъкмо щеше да заповяда да освободят гребците, които сигурно примираха от ужас долу на своята палуба, когато някой извика:

— Господарю, ела!

Пракс държеше Пелитас — затискаше с ръце раната в гърдите му. Кръв обагреше устата на приятеля му и още щом видя това, Юлий разбра, че няма надежда. Кабера би могъл да го спаси, но Кабера не беше тук. Пелитас се давеше, очите му бяха изцъклени. Всеки накъсан

дъх изкарваше от устата му още кръв. Юлий клекна до двамата. Дойдоха още хора. Гледаха умирация, застанали неподвижно във внезапно настъпилата дълбока тишина. Секундите като че ли бяха спрели хода си, но накрая мъчителното дишане престана и очите застинаха в стъклена неподвижност.

Юлий стана и без да откъсва поглед от тялото на приятеля си, каза:

— Помогнете на Пракс да го отнесе долу. Няма да хвърля наш боец в морето заедно с пиратите.

Обърна се и се отдалечи, без да каже нищо повече. От всички римляни само хората от „Акципитер“ разбираха защо изражението му трябва да е толкова студено: командирът не бива да показва слабост пред войниците си. Вече никой от тях не съмняваше кой ги предвожда. Дори Гадитик стоеше, навел глава, докато Юлий минаваше покрай него.

Вечерта излезе при другите войници от „Акципитер“ и всички заедно пиха в чест на Пелитас, който беше стигнал края на своя път.

Преди да си легнат, Гадитик излезе заедно с Юлий на осветената от луната палуба на „Вентул“. Двамата мълчаха, изгубени в спомени, но когато стигнаха началото на стълбите, водещи надолу, Гадитик го хвана за ръката.

— Ти командваш тук.

Юлий се обърна към него, изгледа го твърдо и каза само:

— Знам.

Гадитик се усмихна някак насила.

— Когато падна... едва тогава го разбрах. Всички тръгнаха след тебе, без да чакат заповед. Мисля, че ще те последват навсякъде.

— Искан ми се да знаех накъде ги вода — тихо каза Юлий. — Може би някои от хората, които пленихме, ще имат представа къде е Целз. Ще разберем на сутринта. — Погледна към мястото на палубата, където беше паднал Пелитас. — Пелитас щеше много да се смее, ако ме беше видял как се подхлъзвам. Смешно щеше да е да умра така.

И се засмя безрадостно. Смелата му атака да завърши с падане право в краката на врага. Гадитик не се засмя. Тупна го по рамото, но младият мъж като че ли не усети.

— Той нямаше да умре, ако не бях поискал да намеря Целз. Всички вие сега щяхте да сте вече в Рим и имената ви щяха да бъдат изчистени.

Гадитик го хвана за рамото и леко го обърна към себе си.

— Нали тъкмо ти каза, че няма смисъл да се тревожим заради онова, което можело да бъде? Всички искаме да върнем нещата и да сме били по-разумни, но не става така. Имаме един шанс, дори ако светът се крепи на него. Можеше да не вода „Акципитер“ покрай онзи бряг, но ако не бях го повел, кой знае? Може би щях да се разболея или може би щяха да ме намушкат в някоя кръчма, или щях да падна по стълбите и да си счупя врата. Просто няма смисъл да се тревожиш за това. Приемаме всеки ден така, както дойде, и вземаме най-добрите възможни решения.

— А ако свършат зле? — измърмори Юлий.

Гадитик вдигна рамене.

— Обикновено обвинявам боговете.

— Вярваш ли в тях?

— Не можеш да управляваш кораб, без да знаещ, че има нещо повече от хора и подводни скали. А храмовете... винаги съм искал да си осигуря безопасност с принасяните жертви. На

никого не вреди, пък и знае ли човек?

Юлий се усмихна на тази практична философия.

— Надявам се... че отново ще видя Пелитас.

Гадитик кимна и каза:

— Всички ще го видим, но не сега.

Свали ръка от рамото на Юлий и заслиза надолу.

Останал сам, младият мъж обърна лице към морския вятър, затвори очи и стоя така дълго.

На следващата сутрин Юлий раздели хората си на два екипажа. Изкушаваше се да заеме капитанския пост на по-бързия пиратски кораб, но се довери на инстинкта си и го повери на собственика на „Вентул“ — Дур. Той беше пропуснал битката, заключен в каютата си, но когато разбра какво става, престана да оплаква изхвърления през борда товар. Мразеше пиратите, както и всеки друг от екипажа, и му достави огромно удоволствие да ги види вързани, както той беше седял вързан само допреди няколко часа.

Когато Юлий му обясни предложението си, Дур помисли, после стисна ръката му, за да запечатат сделката.

— Двата кораба са мои, след като намериш онзи, когото търсиш?

— Освен ако някой от тях не бъде потопен, когато атакуваме Целз. На моите хора ще им трябва кораб, за да се върнат в Рим. Бих искал да се върнат с кораба на Целз, но този пират си знае работата и няма да е лесно да го победим... ако изобщо го намерим — отговори Юлий. Питаше се доколко може да вярва на капитана на „Вентул“.

За да е сигурен в лоялността му, щеше да позволи само няколко души от екипажа на „Вентул“ да отидат с Дур на другия кораб. Останалите щяха да са от неговите легионери, та капитанът да си има едно наум.

Дур изглеждаше доволен и може би наистина беше. Продаването на пленения кораб щеше да му донесе много по-голяма печалба от товара, който беше загубил, макар че беше изстенал, когато узна, че е била изхвърлена и слоновата кост.

Основният проблем беше какво да правят с пиратите, оцелели в битката. По заповед на Юлий ранените бяха хвърлени през борда заедно с мъртвите. Сами си бяха избрали начина на живот и той не прояви никакво съчувствие към виковете им за милост. Останаха още седемнадесет, които трябваше да бъдат пазени ден и нощ. Юлий стисна зъби. Съдбата му зависеше изцяло от него самия.

Заповяда да довеждат пиратите един по един в каютата на капитана, където се беше разположил спокойно зад тежката маса. Двама от хората му държаха здраво всеки, когото вкарваха вътре — Юлий искаше пиратите да се чувстват безпомощни и гледаше възможно най-сурово и жестоко. Бяха казали, че капитанът им бил убит в боя, но Юлий се съмняваше — сигурно се криеше сред пленниците и се молеше никой да не го познае.

— Два въпроса — каза той на първия. — Ако отговориш, ще живееш. Ако не — отиваш при акулите. Кой е капитанът ви?

Мъжът плю на пода пред краката му и отмести поглед, сякаш нищо не го интересуваше.

— Къде е Целз? — продължи Юлий.

Никакъв отговор — но Юлий забеляза, че пленникът започва да се поти.

— Добре — каза той тихо. — Хвърлете го на акулите и ми доведете следващия.

— Слушам — отговориха в един глас войниците.

Тогава като че ли мъжът оживя — започна да се бори и да вика диво, докато го мъкнеха към перилата. Единият от новобранците извади нож от пояса си и другият го погледна въпросително. Първият сви рамене и преряза въжетата, стегнали ръцете на пирата, преди да го метнат през борда.

После прибра камата си и двамата загледаха как пиратът отчаяно пляска във водата.

— Реших, че трябва да му се даде шанс — каза войникът, който беше прерязал въжетата.

Три тъмни сенки се насочиха към гърчещия се човек: акулите следваха двата кораба още откакто първите тела бяха хвърлени през борда. Пиратът ги видя и полудя, запляска и зарита още по-силно и водата около него стана на пяна. После внезапно изчезна във вълните.

Двамата войници се обърнаха и тръгнаха да доведат на разпит следващия.

Вторият изобщо не можеше да плува и потъна. Третият ги ругаеше през целия път, при разпита и докато го хвърляха през борда, чак докато не потъна. Още акули се бяха събрали във водата и се блъскаха в кървавата пяна в яростна битка за храна.

Четвъртият проговори веднага щом Юлий зададе въпросите си.

— Така и така ще ме убиеш — каза той.

— Не и ако ми кажеш каквото искам да знам — отговори Юлий.

Мъжът се отпусна облекчено.

— Аз съм капитанът. Нали няма да ме убиеш?

— Ако ми кажеш къде е Целз, имаш думата ми.

— Зимува в Самос, в Азия. Чак отгатък Гръцко море.

— Не знам къде е — каза Юлий със съмнение.

— Това е голям остров край брега. Близо до Милет. Римските кораби не патрулират около него, но ние ходим там. Казвам ти истината!

Юлий му повярва и кимна.

— Чудесно. Значи отиваме там. Колко е далече?

— Един месец плаване, най-много два.

Юлий се намръщи. Трябваше да спрат някъде за провизии, а това означаваше повече път. Вдигна поглед към двамата войници.

— Хвърлете другите на акулите.

Пиратският капитан се намръщи.

— Но не и мене. Каза че няма да ме убиеш.

Юлий бавно се изправи.

— Заради твоите хора загубих добри приятели, както и цяла година от живота си.

— Ти ми даде дума! Трябвам ти, за да те заведа дотам. Не можеш да намериш острова без мене — викна мъжът. Гласът му трепереше от страх.

Все едно не го е чул, Юлий се обърна към войниците, които го държаха за ръцете.

— Засега го заключете някъде.

Остана сам в каютата и се заслуша как хората му измъкват останалите пирати и ги хвърлят през борда. Накрая шумът окончателно затихна и той отново чу скърцането и стоновете на кораба. Мислеше, че ще изпита срам или угризения заради дадената заповед, но за своя изненада не установи нищо подобно. После залости вратата, за да може да оплаче Пелитас насаме.

Александрия въздъхна раздразнено, когато видя, че фибулата ѝ я няма при дрехите, които беше сгънала снощи. Бърз оглед в съседните стаи показа, че Октавиан е излязъл рано, и тя стисна зъби и излезе, за да отиде в работилничката на Табик. Не се ядосваше толкова заради скъпото сребро или дори заради многото часове, които беше прекарала над оформянето и полирането на фибулата. Тя беше единствената, която бе направила за себе си, и много хора, които идваха да купят нещо от Табик, я бяха видели. Украшението представляваше орел, какъвто не би избрала за собствената си наметка, ако не беше станал символ на римските легиони, и следователно бе нещо, което всички харесваха. Предимно офицери я спираха и я питаха за фибулата, а сега да я открадне някакво нахално хлапе... това я караше да стиска и отпуска юмруци, докато вървеше. Наметалото ѝ все се свличаше и трябваше да го придърпва именно поради липсата на придържащата го фибула.

Момчето бе не само крадец, ами и, глупак. Как можеше да се надява да не го хванат? Много възможно — и много тревожно — беше предположението, че е толкова свикнало с наказанията, че не им обръща внимание, че иска да взема каквото му попадне и да си го задържи. Александрия тръсна раздразнено глава и замърмори какво ще го направи, като го хване. Малкият нямаше срам дори от майка си — нали беше видяла как се държи, когато момчето на касапина дойде да си прибере откраднатото месо.

Може би щеше да е по-добре да не споменава за това пред Атия. Мисълта да види унижение в очите ѝ беше болезнена — а и дори след по-малко от седмица в новата си стая Александрия беше започнала да харесва тази жена. Тя си имаше гордост и някакво достойнство. Жалко, че тези качества не бяха преминали у сина ѝ.

В края на размириците преди две години работилницата на Табик беше понесла доста щети. Александрия му беше помогнала да я възстанови, дори научи малко дърводелство, докато той поправяше вратата и работния тезгях. Препитанието му беше спасено от навременното прибиране на всички ценни метали в жилището му на горния етаж, добре барикадирано срещу бандите обирджии, които бяха вилнели из улиците на изпадналия в хаос град. Александрия дължеше много на този човек — не само защото я беше приютил при семейството си през най-лошия период на бунтовете. Имаше дълг към Табик и се бе заклела да го изплати...

Щом отвори дъбовата врата, чу крясък. Очите ѝ блеснаха доволно, когато видя кого държи Табик. Беше Октавиан — Табик го беше вдигнал във въздуха с една ръка. Момчето видя Александрия и се облещи.

— Няма да повярваш какво се опита да ми продаде — каза Табик.

Октавиан се задърпа още по-силно, изви се и го ритна по ръката.

Табик все едно не забеляза.

— Къде ми е фибулата, крадецо малък? — запита тя.

Табик отвори шепата си и ѝ показа сребърния орел. Тя го взе и веднага го забодя на мястото му.

— Влиза тук, ни лук ял, ни лук мирисал, и ми иска да му определя цена! — сърдито каза Табик.

Той беше абсолютно честен и мразеше хората, които смятат кражбата за лесен начин на живот. Раздруса Октавиан още веднъж. Момчето хленчеше и риташе и се мъчеше да избяга.

— Какво да правим с него? — попита бижутерът.

Александрия се замисли. Колкото и да се изкушаваше да набие малкия крадец, знаеше, че вещите ѝ могат във всеки момент да изчезнат. Трябваше ѝ по-трайно решение.

— Мисля, че мога да убедя майка му да го пусне да работи за нас — каза тя.

Табик отпусна ръка и Октавиан стъпи на пода. И веднага ухапа ръката му. Табик пак го вдигна и момчето пак зарита в безсилен гняв.

— Глупости! Това момченце не е човек, а животно! — Табик гледаше белите следи от зъби по кокалчетата си.

— Може да се научи, Табик. Октавиан няма баща, а като гледам по какъв път е тръгнал, няма да доживее да порасне. Нали каза, че ти трябва момче да се занимава със заготовките, а и винаги има какво да се разчиства тук, и поръчки трябва да се разнасят...

— Неца! — изскимтя Октавиан.

Табик го изгледа и изсумтя.

— Кльоцаво е като мишка. Никаква сила няма.

— На девет години е, Табик. Какво очакваш?

— Ще избяга веднага щом вратата се отвори — продължи старецът.

— Ако избяга, ще ти го доведе пак. Все някога трябва да се върне вкъщи, а аз ще го чакам там, ще го натупам и ще го върна тук. Ако стои тук, няма да се забърква в неприятности и ще е полезен и на двама ни. Вече не си млад, а той може да ни помага при коването.

Табик отново пусна Октавиан да стъпи на пода. Този път момчето не го ухапа, а загледа предпазливо как двамата възрастни обсъждат бъдещето му така, все едно го нямаше.

— Колко ще ми плащаш? — попита накрая сърдито и избърса сълзите от очите си с мръсните си пръсти, от което лицето му се изцапа още повече.

Табик се засмя.

— Да ти плащам ли! — Гласът му бе изпълнен с презрение. — Момче, трябва да се научиш какво е търговията. Ти би трябвало да ми плащаш.

Октавиан изригна поток ругатни и се опита да го ухапе пак, но бижутерът го плесна, без дори да го погледне, и продължи:

— Ами ако открадне?

Александрия виждаше, че предложението ѝ започва да му допада. Но кражбите наистина бяха проблем. Ако Октавиан изчезнеше със среброто или още по-зле — с малкия запас от злато, който Табик държеше заключен, това щеше да навреди на всички. Тя си наложи възможно най-строгото изражение, хвана брадичката на Октавиан и обърна лицето му към себе си.

— Ако открадне — каза тя и се взря строго в очите му, — ще го продадем като роб, за да плати дълга си. И майка му ще продадем.

— Няма! — викна невярващо Октавиан и спря да се дърпа.

— Не се занимавам с благотворителност, момче. Откраднеш ли — продавам те — отвърна твърдо Табик.

И намигна на Александрия над главата на Октавиан.

— Да, всички дългове се плащат — съгласи се тя незабавно.

Зимата беше дошла внезапно и Тубрук и Брут бяха с тежки наметала. Насичаха стария дъб на цепеници, за да ги извозят до имението. Рений като че ли не усещаше студа и беше оставил чукана си оголен на вятъра — нали беше далеч от очите на непознати. Беше довел

един млад роб от имението да му подава дървата, за да ги цепи. Момчето не беше проговорило и дума, откакто дойде, и гледаше да е по-далече от брадвата на Рений. И от време на време се подсмиваше, като го гледаше как размахва брадвата с една ръка. Брут познаваше добре стария гладиатор и чакаше с безмълвно одобрение това, което непременно щеше да последва, ако Рений беше видял подхилкванията на момчето. Работеха здравата и дъхът им излизаше в зимния въздух на замръзнали облачета.

— Това, което ме притеснява най-много, е дългът към Крас — каза Брут на Тубрук, когато спря да си поеме дъх. — Дори само казармите струват четири хиляди ауреуса.

— Какво очаква в замяна? — попита Тубрук и също отпусна брадвата.

Брут вдигна рамене.

— Каза да не се тревожа, което означава, че не мога да спя от притеснение. Оръжейникът, когото нае, направи повече оръжия, отколкото са хората ми... даже след като претръсках цял Рим за новобранци. Както предполага моят центурион, трябва да работя години дори само за да му платя мечовете.

— Такива суми не са много за Крас. Разправят, че можел да купи половината сенат, ако иска — каза Тубрук.

Вятърът въртеше листа около тях. Студеният въздух хапеше гърлата им със студ, който им доставяше почти удоволствие.

— Знам. Майка ми казва, че той вече притежава голяма част от Рим — повече, отколкото знаел за какво да използва. Всичко, което купува, дава печалби, а това е още една причина да се питам каква му е ползата да купи легиона на Първородните.

Тубрук поклати глава и пак вдигна брадвата.

— Той не е купил нито легиона, нито тебе. Дори недей да мислиш така. Първородните не са къща или украшение — само сенатът може да ги командва. Ако мисли, че си създава собствен легион, трябва да му кажеш да сложи ново знаме в списъка с легионите.

— Не е казал такова нещо. Само подписва сметките, които му пращам. Майка ми мисли, че се надява да си осигури одобрението ѝ с пари. Искам да го питам, но ако се окаже истина, тогава какво? Няма да продавам майка си на този мъж, нито на никой друг... но трябва да имам легиона на Първородните.

— На Сервилия няма да ѝ е за пръв път — засмя се Тубрук.

Брут внимателно подпря брадвата си на един пън, пристъпи към Тубрук и старият гладиатор замря, като видя свитите му вежди.

— Да не съм чул това втори път, Тубрук — студено каза Брут.

Гласът му беше леден като вятъра, който се увиваше около тях.

Очите му бяха пронизващи.

— Напоследък много говориш за нея. Не съм те учил да си покорен. Нито аз, нито Рений.

Рений само изсумтя и изрита поредната цепеница. Неговата купчина цепеници беше наполовина колкото техните, макар че му беше струвала повече труд.

Брут поклати глава.

— Тя ми е майка, Тубрук!

— Но ти не я познаваш, момче. Просто искам да внимаваш.

— Внимавам достатъчно — каза Брут и пак хвана брадвата.

Почти час тримата работиха мълчаливо; малката ръчна количка отдавна беше натоварена. Накрая, като видя, че Брут няма да проговори, Тубрук преглътна раздражението

си и попита, без да го поглежда:

— Ще отидеш ли на плаца заедно с другите?

Знаеше отговора, но това поне беше безопасна тема, за да продължат разговора. Всяка година през зимата всички момчета, навършили шестнадесет години, отиваха на Марсово поле, където новите легиони забиваха знамената си. Само сакатите и слепите бяха освободени. Току-що възстановеният в списъците на сената легион на Първородните се състезаваше, за да забие своя орел редом с другите.

— Ще трябва — отвърна Брут неохотно.

Намръщеното му лице се отпусна.

— Заедно с войниците от другите градове там ще има почти три хиляди души. Някои от тях ще сключат договор с Първородните. А аз трябва да набера хора, и то бързо. Казармите, които купи Крас, са още празни.

— Колко имаш досега? — запита Тубрук.

— Със седмината, които дойдоха вчера, почти седемдесет. Обаче трябва да ги видиш, Тубрук.

Младият мъж погледна в далечината — представяше си лицата им.

— Мисля, че всеки, който е оцелял в битката срещу Сула, се е записал. Някои са се препитавали с какво ли не и просто са зарязали всичко и са тръгнали, когато са чули, че Първородните се сформират отново. Други пазеха къщи и храмове — и те дойдоха, щом чуха. Само заради паметта на Марий.

Спря за миг и гласът му стана остър.

— Майка ми имаше пазач, бивш опций при Първородните. Помоли я да го пусне и тя се съгласи. Ще помага на Рений да тренира новациите, след като ги наберем.

Тубрук се обърна към Рений.

— Ще отидеш ли с тях?

Рений остави брадвата си.

— Нямам бъдеще като секач, момче. Моята работа е по-друга.

— Опитай се поне да не убиеш някого — изсумтя Тубрук. — Достатъчно работа ще имаш: не са много онези, които си мечтаят да влязат в легиона на Първородните.

— Ние имаме история — отвърна Брут. — Новите легиони, които събират другите, няма да могат да се равняват с нас.

Тубрук го изгледа остро.

— Срамна история, биха казали някои. Не ме гледай така сърдито — това говорят хората. Сигурно са ви белязали като легиона, който е загубил града. Ще ти е трудно.

Огледа купчините цепеници и пълната количка и кимна.

— За днес стига. И утре е ден. В имението ни чака по чаша греяно вино.

— Ей сега — каза Рений и се обърна към момчето. — Мисля, че вече замахвам по-добре, отколкото в началото, нали, момче?

Робът бързо прокара ръка под носа си — остави сребриста следа по бузата си и кимна, внезапно нервен.

Рений му се усмихна.

— Когато цепиш дърва, една ръка не е толкова сигурна, колкото две, не забравяй. Дай ей онзи пън и го дръж здраво, докато го сцепя.

Момчето довлече пъна при краката на Рений и понечи да се дръпне.

— Не. Дръж здраво. От двете страни — нареди Рений твърдо.

Момчето се поколеба и погледна другите двама, но те наблюдаваха с безмълвен интерес. Нямаше кой да му помогне. То премигна, стисна дървото и се дръпна колкото можеше по-назад. Лицето му се разкриви от страх.

Рений полека опипа дръжката, вдигна брадвата и каза:

— Дръж здраво.

Брадвата блесна като мълния и сцепи дървото. Момчето дръпна уплашено ръце.

Рений клекна до него и пусна брадвата на земята. Хвана една по една ръцете му и ги огледа. Щом видя, че няма рана, се усмихна и весело разроши косата му.

— Не се отплесна — каза момчето.

— Разбира се — съгласи се Рений със смях. — Смелчак си ти. Заслужи си чашата греяно вино, мен ако питаш.

Момчето грейна и забрави изтръпналите си ръце.

Поеха по склона към имението.

— Искам Първородните да са силни, когато се върне Юлий — каза Брут малко преди да наближат портата.

Юлий и Гадитик впериха очи в далечината през храстите, израснали по тъмния планински склон — малкият кораб стоеше закотвен долу, в спокойния залив. Бяха гладни и почти непоносимо жадни — мехът с вода беше празен, но се бяха уговорили да не се връщат, докато не се стъмни.

Беше им отнело повече време, отколкото очакваха, за да се изкатерят по склона до билото, където земята изведнъж започваше да се спуска стръмно на другата страна. Всеки път, когато мислеха, че са стигнали билото, пред тях се откриваше нова стръмнина и в края на краищата зората ги свари точно на превала. Точно преди да видят кораба Юлий вече се питаше дали пиратът не го беше излъгал, за да се спаси от акулите. Целия дълъг път до острова капитанът бе изкарал във вериги, прикован към веслата на собствения си кораб — беше си спечелил живота благодарение на подробностите за зимното убежище на Целз.

Юлий начерта с въглен върху парче пергамент всичко, което можаха да видят, за да има какво да покаже на другите. Гадитик го гледаше мълчаливо и намръщено. После измърмори:

— Няма да стане.

Юлий спря да чертае и се надигна да огледа още веднъж. И двамата не носеха броня — и за да се движат по-бързо, и за да не може слънцето да се отразява в нея и да издава къде се намират. После седна, довърши скицата и я огледа критично.

— С кораб наистина няма да стане. — На лицето му се изписа разочарование.

Плаваха с възможно най-голямата бързина и се готвеха ден и нощ за предстоящата битка с Целз. Юлий би заложил и последните си пари на способността им да превземат пиратския кораб на абордаж и да го пленят бързо, като дадат малко жертви. Но сега, когато гледаше залива, сгушен между три планини, цялото им планиране му се струваше напразно.

Островът всъщност се състоеше само от три високи върха, ограждащи малък залив. От високата си и много удобна точка за наблюдение двамата виждаха, че между трите върха има протоци с дълбока вода, така че откъдето и да нападнеха Целз, той можеше да тръгне по друг от протоците и да изчезне в морето, без да бърза и без да се изложи на опасност. Три кораба биха могли да го приклящят, но понеже имаха само два, това просто не можеше да стане.

Далече долу Юлий видя делфини — плуваха около кораба. Беше красиво и той помисли, че би искал да се върне тук. Отдалече, от морето, планините изглеждаха мрачни и стръмни,

сиво-зелени под слънчевите лъчи, но сега, отвисоко, пред него се откриваше разкошна гледка. Въздухът беше толкова ясен, че се виждаха дори храстчетата и камъните на другите два остри върха, и двамата с Гадитик не се осмеляваха да помръднат: ако пиратите забележеха движение, единственият им шанс за отмъщение щеше да се стопи.

— Мислех си, че зимува в някой голям град, далече от Рим — замислено каза Юлий.

Островът изглеждаше необитаем с изключение на закотвения кораб и му се виждаше странно, че опитният пиратския екипаж не го намира скучен, след като месеци наред се е развличал с нападения над търговци.

— Той без съмнение посещава и градовете, но сам виждаш, че тук е много по-безопасно. Езерото ей там го снабдява с вода, а сигурно има и достатъчно птици и риба, за да се изхранват. И е там, казвам ти. На кого би могъл да се довери да наглежда кораба му?

Юлий го погледна и вдигна вежди.

— Горкият човечец.

Гадитик се ухили и погледна към слънцето.

— Богове. Ще минат часове, преди да тръгнем надолу. Умирам от жажда и гърлото ми е пълно с прах.

Юлий легна и сложи ръце под главата си. Затвори очи и каза замечтано:

— Можем да стигнем до него със салове, а корабите ще ни следват, за да блокират бягството му. Идва новолуние. Ще имаме достатъчно време да направим салове и да подготвим план. Сега ще поспя, а като стане достатъчно тъмно, се връщаме...

След малко вече похъркваше и Гадитик го изгледа развеселено. Беше твърде напрегнат, за да заспи, затова продължи да наблюдава пиратите на борда на кораба в залива далече под тях. Питаше се колко ли хора ще умрат, ако Целз има благоразумието всяка нощ да разполага добри наблюдатели, и си пожела да може да изпитва увереността на младия си другар.

Черната вода беше ужасно студена и се просмукваше в костите на римляните, които лежаха притиснати към саловете и полека гребяха с ръце към тъмната грамада на кораба на Целз. Бяха работили трескаво, за да направят саловете. Двата кораба се криеха край брега на острова извън залива. Когато работата свърши, петте сала бавно се плъзнаха през дълбоките канали към брега, където стоеше закотвен корабът на Целз. Римляните не носеха брони. Въпреки всичките предимства, които можеше да им даде това, Юлий реши, че няма да има време да ги облекат, затова хората му трепереха в мокри туники и панталони, които едва ги предпазваха от острия нощен ветрец.

Целз внезапно се събуди в каютата си и се послуша, за да разбере какво го е стреснало. Да не би вятърът да се беше обърнал? Заливът беше прекрасно убежище, но някоя буря можеше да тласне вода по протоците и да изтръгне котвите.

Спеше му се и главата го цепеше — беше пил твърде много вечерта, не се беше измил и ръцете му бяха в мазни петна и лой от печеното месо. Той остърга едно с нокът. Без съмнение помощниците му си отспиваха, а някой трябваше непрекъснато да стои на вахта на палубата. Той въздъхна, протегна ръка към дрехите си в тъмното и сбърчи нос от миризмата на застояло вино и храна, която го лъхна от тях.

— Уф! — измърмори той и стисна очи. В гърлото му се надигна горчива течност.

Запита се дали си струва да буди Кабера, за да му забърка малко от онова лекарство, което като че ли помагаше в такива случаи.

Изведнъж чу подраскване, а и нещо като че ли тупна на палубата. Целз се намръщи, откачи камата от куката по-скоро по навик, отколкото от тревога, отвори вратата и погледна навън.

Зърна сянка, безлика и тъмна на фона на звездната светлина.

— Къде са ми парите? — прошепна Юлий.

Целз възкликна стреснато, пристъпи напред и замахна. Твърди пръсти сграбчиха косата му и го дръпнаха. Той залитна и изрева, очакваше в незащитения му гръб да се забие нож. Отскубна се и побягна нагоре.

На палубата цареше хаос от борещи се фигури — и странно мълчание. Никой не отговори на вика му. Целз видя как обезвреждат хората му — бяха твърде пияни и сънени, за да се отбраняват. Промъкна се покрай биещите се групички и затича към оръжейницата. Щяха да се барикадират там, битката още не беше загубена.

Нещо тежко го удари по врата и той се олюля, спъна се и се строполи на дъските. Тишината наистина беше странна. В тъмното не се чуваха никакви викове или заповеди, само сумтене и дишане на мъже, които безпощадно се биеха за живота си, като използваша всичко, попаднало им под ръка. Целз зърна един от своите хора да се бори срещу дебелия мъж, стегнато около врата му, после се надигна и отново тръгна в тъмното.

Оръжейницата беше обкръжена от непознатите. Мократа им кожа отразяваше светлината на звездите. Той вдигна камата, за да ги отблъсне, когато се спуснаха към него.

Една ръка се уви около гърлото му изотзад и Целз нанесе див удар по нея, за да го пусне; чу се приглушен стон. Той се извъртя, размаха камата, сенките се разделиха, една искра освети палубата като внезапна светкавица и разкри за миг блесналите очи на нападателите,

после тъмнината се върна, по-страшна отпреди.

Юлий успя да запали лампата, която беше взел от каютата на пиратския капитан, и той извика от ужас, когато позна младия римлянин.

— Справедливост за мъртвите, Целз — каза Юлий и доближи светлината до стреснатото му лице. — Пленихме почти всички твои хора, макар че някои са се барикадирали долу. Но те ще почакаат.

Очите му блестяха в светлината на лампата Някой хвана Целз изотзад, други се спуснаха към него и изтръгнаха камата от пръстите му. Юлий се наведе толкова близо, че лицата им почти се докоснаха.

— Гребците са приковани към пейките си. Хората ти ще умрат, както ти обещах. Конфискувам този кораб в полза на Рим и на дома на Цезарите.

Целз го гледаше смаяно. Долната му устна увисна безволево, докато се опитваше да разбере какво се е случило; това в момента явно беше извън възможностите му.

Без никакво предупреждение Юлий го удари с юмрук в корема. Целз почувства киселината да подскача в стомаха му, задави се и гърлото му се изпълни с горчилка. Отпусна се в ръцете на пазачите си и Юлий отстъпи. Целз обаче изведнъж се изтръгна от отхлабената за момент хватка на мъжете зад себе си, скочи към него, блъсна го и двамата се стовариха долу. По палубата плъзна огън от лампата. Объркани, римляните тръгнаха да гасят огъня с интуитивния страх на хора, плаващи на дървени кораби. Целз удари противника си, който се надигаше под него, после се хвърли към перилата на кораба, отчаяно търсейки спасение. Гигантската фигура на Кир му препречи пътя и той дори не забеляза острието, на което се наниза. В смъртна агония вдигна очи към лицето на убиеца си и не видя там нищо, само празнота. Тялото му се изхлузи от острието и се свлече на палубата.

Юлий се надигна задъхан. Чуваше прашене на дъски — хората му разбиваха барикадираните каюти. Всичко беше свършило — почти — и той се усмихна и премигна от болка: устата му беше разкървавена. Кабера се приближи по палубата. Изглеждаше още по-слаб, ако това изобщо беше възможно, и в широката му усмивка липсваше поне един зъб от тези, които Юлий помнеше. Но лицето му си беше същото.

— Не престанах да им повтарям, че ще се върнеш, но те не ми вярваха — весело каза старият лечител.

Юлий го прегърна, зарадван, че вижда стареца жив и здрав. Нямаше нужда от думи.

— Да видим колко от откупа ни е успял да похарчи Целз — каза той накрая. — Дайте лампи на сам! Елате в трюма.

Кабера и другите го последваха по стълбите.

Вратата поддаде лесно под брадвите и маслените лампи осветиха помещението. Сърдитият ропот на гребците долиташе през стената като призрачно ехо.

Юлий рязко си пое дъх. Трюмът беше претъпкан. Големи лавици от дебели дъбови дъски се точеха по цялата дължина на стените, от пода до високия таван. На всяка лавица имаше богатство. Делви със златни монети и малки сребърни кюлчета, натрупани на купчини, разположени внимателно, за да не нарушат равновесието на кораба. Юлий поклати глава в неверие. Това, което виждаше пред себе си, беше достатъчно, за да си купи цяло малко царство. Целз сигурно много се беше безпокоил за тези съкровища. Юлий се съмняваше дали изобщо е напуснал кораба си, след като бе имал да губи толкова много. Единственото, което не видя, беше пакетът с книгата, който Марий му беше дал, преди да умре. Той си знаеше, че за Целз тези документи няма да имат никаква цена — пиратът

никога не би могъл да изтегли големите суми, без да стане ясно кой е всъщност. Юлий се беше надявал, че не са потънали с „Акципитер“, но пък загубените пари бяха нищо в сравнение със златото, което бяха спечелили в замяна.

Мъжете, които влязоха с него, онемяха от гледката. Само Кабера и Гадитик влязоха по-навътре в трюма — проверяваха и оценяваха съдържанието на всяка лавица. Гадитик спря, изсумтя и издърпа един сандък — на капака му беше пирографиран орел. В прилив на въодушевление той счупи ключалката с меча си.

Шепата му излезе от сандъка, пълна с лъскави сребърни монети, прясно отсечени. Всяка беше белязана с герба на Рим и с главата на Корнелий Сула.

— Можем да изчистим имената си, като върнем това — каза той и погледна доволно Юлий.

Юлий се засмя.

— С този кораб, който да замени „Акципитер“, ще ни приветстват като отдавна изгубени синове и без среброто. По-бърз е от повечето наши кораби.

Видя, че Кабера пъха скъпоценности в гънките на робата си, и му намигна развеселен.

Гадитик започна да се смее доволно и пусна монетите да се стекат между пръстите му обратно в сандъка.

— Можем да се върнем у дома — възкликна той. — Най-после можем да се върнем у дома!

Юлий не позволи на капитан Дур да вземе двете триреми, които му беше обещал в замяна на изхвърления товар — знаеше, че е глупаво да оголват защитата си, докато не стигнат на безопасно място в някое римско пристанище. Капитанът се разбесня, но нямаше избор.

Малко по-късно Гадитик посети Юлий в каютата, която беше принадлежала на Целз — сега измита и лъсната. Младият мъж крачеше из нея, все още ядосан от разговора с Дур.

Гадитик отпи от чашата с вино, одобри избора на Целз и каза:

— Можем да слезем на суша в пристанището в Тесалоника, Юлий, и да предадем парите на легиона и кораба. След като изчистим имената си, можем да тръгнем покрай брега или дори направо на запад, към Дирахион, и да вземем кораб за Рим. Близко сме. Дур каза, че ще се закълне, че сме имали делова уговорка, затова обвиненията в пиратство ще отпаднат.

— Остава войникът, който Кир уби на пристанището — каза Юлий замислено.

Гадитик сви рамене.

— Войниците умират, а Кир всъщност не го прободете. Човекът просто нямаше късмет. Няма да могат да ти го лепнат. Свободни сме да се върнем.

— Ти какво ще правиш? Имаш достатъчно пари, за да излезеш в пенсия, струва ми се.

— Може би. Мисля да използвам моя дял, за да платя на сената за робите, които потънаха с „Акципитер“. Ако го направя, дори може да ме пратят обратно в морето като капитан. Победихме два пиратски кораба, в края на краищата, което те не могат да пренебрегнат.

Юлий се изправи и стисна ръката му.

— Дължа ти много повече от това, нали знаеш.

Гадитик здраво стисна ръката му.

— Не ми дължиш нищо, момче. Когато бяхме в онази смрадлива дупка и приятелите ми умираха, волята ми за малко щеше да се изпари заедно с живота им.

— Но ти беше капитанът, Гадитик. Можеше да държиш на авторитета си.

Гадитик се усмихна малко тъжно.

— Човек понякога разбира, че в края на краищата не струва много.

— Но ти си добър човек, нали разбираш, и чудесен капитан — каза Юлий; искаше му се да може да намери по-добри думи за приятеля си.

Знаеше, че на Гадитик му беше трябвала неподозирана сила, за да преглътне гордостта си, но ако не го беше направил, никога нямаше да могат да си възвърнат живота и честта.

— Добре — въздъхна той. — Ако това е желанието ти, ще се върнем у дома.

Гадитик се усмихна, после попита:

— А ти какво ще правиш с твоя дял от златото?

Само Светоний се беше оплакал, когато Юлий беше взел половината за себе си, а останалата половина раздели поравно. След като извадеха държавните пари и откупите за офицерите от „Акципитер“, дяловете, които щяха да получат, въпреки всичко щяха да бъдат повече, отколкото изобщо бяха виждали. Светоний не беше казал и дума на Юлий, след като беше получил определената му сума, но от всички на трите кораба само неговото лице беше нацупено. Останалите гледаха на Юлий с нещо като благоговение.

— Не знам — каза Юлий и усмивката му се стопи. — Не мога да се върна в Рим, нали помниш.

— Заради Сула ли? — Гадитик си спомни как младият мъж се беше качил на галерата в Остия точно преди отлива, спомни си лицето му, потънало в пот от бягството от горящия град.

— Не мога да се върна, докато е жив — измърмори Юлий и настроението му помръкна толкова внезапно, както се беше и повишило.

— Много си млад, за да се тревожиш за това. Някои неприятели могат да бъдат победени, но други просто трябва да надживееш. Така е по-безопасно.

Докато корабите се плъзгаха през дълбоководния канал, който предпазваше Тесалоника от бурите на Егейско море, Юлий мислеше за разговора си с Гадитик. Трите кораба плаваха един до друг, гонени от вятъра, платната им плющяха и всички бяха излезли на палубите да чистят и лъскат. Той беше заповядал да се направят три флага на републиката и да ги издигнат на мачтите и когато флотилията заобиколи последния завой пред пристанището, тя представляваше гледка, която би ободрила всяко римско сърце. Юлий въздъхна. Рим беше всичко, което познаваше. Тубрук, Корнелия и Марк, когато отново се срещнеха. Майка му. За първи път, откакто се помнеше, искаше да я види само за да й каже, че разбира болестта ѝ и че съжалява. Животът в изгнание беше непоносим. Потрепери, но не от вятъра.

Гадитик застана до него.

— Нещо не е наред, момче. Къде са търговските кораби? Галерите? Това пристанище обикновено е доста оживено.

Юлий напрегна очи, за да види земята, към която се приближаваха. Тънки струйки дим се издигаха във въздуха — твърде много, за да са от къщни огнища. Когато се приближиха достатъчно, забеляза, че единствените други кораби в пристанището са в окаяно състояние, явно опожарени. Един приличаше на изкормена черупка. Водата беше покрита с пелена от пепел и дървени отломки.

Останалите от екипажа в смаяно мълчание гледаха разгръщащата се пред тях отчайваща картина. Виждаха тела, гниещи под слънчевата светлина. Кучета ги дърпаха и отпуснатите

крайници се мърдаха и подскачаха в някаква вулгарна пародия на живот.

Трите кораба пуснаха котва и войниците слязоха на брега, без да нарушават неестествената тишина, стиснали дръжките на мечовете — за което не стана нужда да се дава заповед. Юлий слезе с тях, след като каза на Гадитик да остане на борда и да е готов за бързо оттегляне. Римският капитан прие заповедта с кимване и бързо събра хора, които да останат с него и да наблюдават гребците.

Мъже, жени и деца лежаха по обветрените кафяви камъни на пристанището — трупове с ужасни рани, под облаци бръмчащи мухи, които приближаването на войниците накара да се вдигнат. Въпреки хладния ветрец, идващ от морето, вонята беше непоносима. Повечето от телата бяха на римски легионери, броните им още блестяха над черните туники. Юлий вървеше покрай купчините трупове заедно с другите и възстановяваше мислено разигралите се събития. Видя много петна от кръв около всяка група мъртъвци, без съмнение където враговете бяха паднали и после отнесени за погребение. Да оставят телата на римляните, където си бяха, беше нарочно оскърбление, акт на презрение, който започваше да разбужда гняв у Юлий; видя го отразен и в очите на хората около себе си. Вървяха по улиците с готови за бой мечове, с все по-нарастващ гняв, и гонеха орди плъхове и глутници кучета от труповете. Враг обаче не се виждаше. Пристанището беше пусто.

Юлий спря — дишаше тежко през устата — и загледа трупа на малко момиче в ръцете на войник, прободен в гърба, докато е бягал с него. Кожата им беше почерняла от слънцето, втвърдяващата се плът беше оголила зъбите и потъмнелите езици.

— Богове, кой ли го е направил? — прошепна Пракс.

Лицето на Юлий представляваше горчива маска.

— Ще разберем. Това е моят народ. Те ни призовават, Пракс, и аз ще им отговоря.

Пракс го погледна и усети маниакалната енергия, която струеше от младия мъж. Юлий се обърна към него и той отмести очи, не можеше да издържи погледа му.

— Заемете се да ги погребете. Гадитик може да каже молитвите, след като ги заровите.

Юлий спря и погледна към хоризонта, където слънцето гореше в мътен зимен меден отблясък.

— Останалите да отсекаат дървета — ще разпъваме на кръст тук, по крайбрежието. За предупреждение на отговорните за това клане.

Пракс отдаде чест и изтича към закотвените кораби, доволен да се махне от вонята на смъртта и от младия офицер, чиито думи го плашеха, защото вече го познаваше.

Докато приковаваха първите петима към грубо скованите кръстове, Юлий стоеше безстрастно. Издигаха всеки кръст с въжета, докато напречното дърво не се плъзнеше в жлебовете, които да го задържат, а после го укрепваха с дървени клинове. Пиратите викаха, докато гърлата им не пресъхнаха и от тях вече не излизаше никакъв звук, само хрипове и свистене. Кървава пот капеше от мишниците и слабините на единия — тънки пурпурни линии, които очертаваха грозни криволици по кожата му. Третият се затърчи, когато набиха железния гвоздей през китката му в мекото дърво на кръста. Започна да се моли като дете, задърпа другата си ръка, но я хванаха и задържаха за ударите на чука и острието на гвоздея. Още преди неговите хора да довършат ужасната си задача, Юлий пристъпи напред като в замая и бавно извади меч си. Войниците замръзнаха при приближаването му, но той не им обърна внимание и заговори, сякаш мислеше на глас:

— Никога вече... — И заби меч си в гърлото на първия разпънат пират.

В очите, които бързо се изцъклиха, се мярна облекчение. Юлий отмести поглед и изтри меча си. Ненавиждаше собствената си слабост, но не можеше да гледа повече мъките им.

— Убийте бързо другите — заповяда, преди да се запъти към кораба.

Мислите му се блъскаха диво. Беше обещал да разпъне всички на кръст, но в действителност тази гледка бе толкова грозна, че не можеше да я понесе. Виковете го бяха накарали да се засрами. Беше му необходима цялата му воля, за да накара да разпънат останалите четирима след ужаса, предизвикан от вида на първия.

Направи нервна гримаса. Баща му не би показал слабост. Рений сам би ги приковал и след това щеше да спи спокойно. Усети, че бузите му горят от срам, и плю през ръба на кея. Въпреки всичко не би могъл да остане заедно с войниците си и да гледа как умират, а това, че се беше отдалечил сам от тях, би уронило авторитета му в очите на подчинените му, тъй като собствените му заповеди бяха довели до жестоката смърт на пиратите.

Кабера беше отказал да слезе на брега за екзекуциите заедно с легионерите. Стоеше до перилата на кораба, навел глава на една страна, с неизказан въпрос в очите. Юлий го погледна и сви рамене. Старият лечител потупа ръката му и в другата му ръка изникна амфора с вино.

— Добра идея — каза отсъстващо Юлий. Мислите му бяха далече. — Донеси още една. Довечера не искам да сънувам нищо.

Много малко от пристанищните постройки имаха покриви и стени, достатъчно сигурни, за да могат хората на Юлий да ги използват. По-голямата част бяха опожарени и бяха останали само каменните стени, подобни на празни черупки. Юлий прати хората си да претърсят района за храна. Макар че Целз беше събрал достатъчно храна, за да му стигне през зимата, едва ли щеше да стигне дълго време за толкова много здрави мъже.

Легионерите вървяха предпазливо — никога поединично и винаги очакваха внезапна атака. Дори след като събраха трупове и ги заровиха, пристанището си остана мълчаливо и мрачно и те живееха с мисълта, че който и да е унищожил римското население, може да е наблизо и да се върне.

Намериха жив само един мъж. Кракът му беше посечен и инфекцията го разяждаше. Откриха го, когато го чуха да се движи, за да убие един плъх, приближил се твърде много към миризмата на кръвта му. Мъжът тъкмо смазваше главата на животното с камък и извика от ужас, когато хората на Юлий го хванаха за ръцете и го изнесоха на светло. Тъй като беше стоял дни наред на тъмно, не можеше да понесе дори слабото утринно слънце и застана като трескав, докато го влачеха към кораба. Юлий повика Кабера веднага щом видя подутия крак, макар да предположи, че е късно. Устните на мъжа бяха целите в сухи корички и той заплака без сълзи, когато поднесоха към устата му купа вода. Кабера опипа подутия му крак с дългите си пръсти, поклати глава и дръпна Юлий настрана.

— Отровата е стигнала до слабините. Твърде късно е да го отрежа. Мога да се опитам да намаля болките му, но не му остава много.

— Можеш ли... да положиш ръце върху него? — попита Юлий с надежда.

— Твърде късно е, Юлий. Трябваше вече да е мъртъв.

Юлий кимна с горчиво примирение, взе купата от хората си и я доближи до устата на умирация. Едва не дръпна ръце от трескавата жар, която го лъхна от изопнатата кожа.

— Разбираш ли ме? — попита младият римлянин.

Мъжът се опита да кимне, отпи от водата, задави се и лицето му почервения.

— Можеш ли да ми кажеш какво стана? — настоя Юлий.

Спазмите утихнаха и мъжът изтощено отпусна глава на гърдите си и прошепна:

— Убиха всички. Цялата страна е в пламъци.

— Въстание ли? — бързо попита Юлий.

Можеше да е някакъв нашественик, опустошил няколко крайбрежни града, преди да се оттегли с корабите си. Това се случваше твърде често в тези части на света. Мъжът кимна и пак помоли да пие.

— Митридат — каза после прегракнало. — Когато Сула умря, той ги повика...

Закашля се отново. Юлий излезе навън, на палубата, далеч от вонята на смърт, изпълнила каютата. „Сула е мъртъв?“ Стисна перилата на кораба, мускулите на ръцете му се сгърчиха в спазъм. Надяваше се мъжът, който му беше отнел Марий, да е умрял бавно и мъчително.

Част от него си беше представляла как се връща в Рим с новонабраните си войници, богат и властен, как побеждава Сула и отмъщава за Марий. В по-спокойните си моменти осъзнаваше, че това е детска фантазия, но я беше лелеял толкова дълго; мечта, благодарение на която месеците в килията и припадъците ставаха малко по-поносими.

Докато денят отминаваше, Юлий раздаваше силите си в изпълнението на десетки задачи, необходими за обезопасяване на района на пристанището. Даваните заповеди и хората, на които говореше, му изглеждаха далечни, докато се опитваше да осмисли новината, които беше чул от умиращия. Поне набавянето на провизии му беше осигурило достатъчно занимания. Смъртта на Сула оставяше дупка в бъдещето му, празнота, която се подиграваше на усилията му.

Търговецът Дур го намери да чисти един кладенец заедно с трима легионери. Всички нашественици обикновено отравяха местните водоизточници с трупове на животни и Юлий работеше вцепенено заедно с другите — вадеше разпадащите се мъртви пилета и се мъчеше да не се задави от вонята, докато ги хвърляше настрана.

— Трябва да поговоря с тебе — каза Дур.

Отначало Юлий като че ли не го чу, затова той повтори думите си по-високо. Юлий въздъхна и се обърна към него. Тримата войници продължиха да пускат въжетата с куките, за да вадят разложените пилета. Юлий избърса ръце в туниката си и Дур видя, че е изтощен — и изведнъж осъзна колко е млад този мъж. Поради умората, която гасеше огъня в него, изглеждаше почти като изгубен. Търговецът се прокашля:

— Искам да си тръгна с моите два кораба, господарю. Оставих писмо от мое име, в което се казва, че си наел „Вентул“, за да преследваш пирати. Време е да се върна при семейството си и към собствения си живот.

Юлий го изгледа, без да отговори. След малко Дур започна отново:

— Разбрахме се, че когато намериш Целз, ще взема моя кораб и първата трирема като обезщетение за изгубения товар. Нямам никакви оплаквания, но трябва да заповядаш на твоите хора да слязат от корабите ми, за да отплавам към дома. Те нямат да приемат заповеди от мене.

Юлий се ядоса. Доскоро не беше разбирал колко трудно е да удържиш някакво подобие на чест. Беше обещал на Дур двата кораба, но това беше преди да открие опустошеното от войната пристанище. Какво очакваше този мъж? Воинските инстинкти у Юлий настояваха да му откаже безусловно. Как можеше да помисли да се откаже от два от корабите си, когато Митридат избиваше всички римляни, намиращи се в Гърция?!

— Ела с мене — каза той на Дур и тръгна толкова бързо, че капитанът трябваше да се затича, за да не изостане.

Стигнаха до кея, където бяха закотвени трите кораба. Стражите отдадоха чест и Юлий им отвърна, после спря на ръба на пристана, в сянката на извисяващите се над него и над търговеца галери.

— Не искам да заминаваш.

Дур примига от изненада, после изсъска сърдито:

— Ти ми даде дума, че мога да си тръгна, когато плениш кораба на Целз!

Юлий се обърна към него и той преглътна мълчаливо, когато видя изражението му.

— Няма нужда да ми се напомня, капитане. Няма да ти попречим да си заминеш. Но Рим има нужда от тези кораби.

Остана дълго замислен, с потъмнели очи; взираше се в корабите, които се издигаха и спускаха в мръсната вода.

— Искам да тръгнеш с двата кораба покрай брега, колкото можеш по-бързо, и да намериш на запад пристанище, което Рим използва за дебаркиране на легиони. Предай държавните пари от мое име... и от името на капитан Гадитик от „Акципитер“. Те, струва

ми се, ще ти дадат поръчение да отидеш в Рим и да докараш още войници. От това няма да спечелиш нищо, но двата кораба са бързи, а на властите им трябва всяко нещо, което е в състояние да плава.

Дур пристъпи от крак на крак и възрази:

— Няма ме вече от месеци. Семейството ми и кредиторите ми мислят, че съм мъртъв.

— А тук са *загинали* римляни, няма не видя труповете? Богове, моля те да направиш услуга на града, който те е отгледал. Никога не си се сражавал за този град, не си проливал кръвта си за него. Давам ти шанс да се отплатиш поне с малко за това, което той ти е дал.

Дур едва не се усмихна на тези думи, но се сдържа, понеже осъзна, че младият мъж говори съвсем сериозно. Запита се какво ли биха направили с този войник неговите приятели в Рим. Той като че ли виждаше града по такъв начин, че представата му нямаше нищо общо с просяците, плъховете и болестите. Разбра, че Юлий си представя Рим като нещо по-голямо, отколкото можеше да го види той, и за миг усети срам пред лицето на тази вяра.

— Откъде знаеш, че няма да взема парите и веднага да тръгна към Северна Италия, за да се върна вкъщи?

Юлий се намръщи и обърна студения си поглед към него.

— Защото, ако го направиш, ще стана твой враг и знаеш, че ще те намеря и ще те унищожа.

Думите бяха изречени небрежно, но след като беше видял екзекуциите и беше чул как Целз бе полетял през борда на собствения си кораб, Дур се уви по-плътно в наметалото си, за да се предпази от студения вятър, и отвърна сърдито:

— Добре. Ще направя както казваш, макар че проклинам деня, в който те видях да стъпваш на „Вентул“.

Юлий викна на стражите на корабите на Дур:

— Моите войници да слизат!

Войниците, които се виждаха на палубата, отдадоха чест и тръгнаха да доведат другите. Главата на Дур се замая от облекчение и той каза тихо:

— Благодаря ти.

Юлий хвърли поглед натам, където каменният кей преминаваше в утъпкана пръст и където се виждаха пет фигури, увиснали на кръстовете.

— Не забравяй. — После обърна гръб на капитана и се отдалечи.

Дур се съмняваше, че някога ще може да забрави.

Когато се спусна нощта, мъжете се събраха в най-запазения от складовете. Една от стените беше доста очукана, но огънят я беше пощадил. Вонеше, но поне беше топло и сухо. Навън беше започнало да вали — тихо барабанене по тънкия дървен покрив.

Донесоха лампи от кораба на Целз. Жито, разпиляно от мародерите, застилаше пода; войниците седяха върху купища скъсани чували.

Гадитик се изправи пред насядалите мъже. Повечето бяха работили целия ден — или поправяха покрива, или носеха припаси от и към корабите, които щяха да заминат със сутрешния отлив.

— Време е да помислим за бъдещето. Искаше ми се малко да си почина в някое римско пристанище, преди да си ида у дома. Но един гръцки цар е избил нашите войници. Това не бива да остане безнаказано.

Сред мъжете се разнесе сърдит шепот, макар че беше трудно да се каже дали в знак на съгласие, или в пристъп на гняв. Юлий ги огледа от мястото си до Гадитик. Това бяха неговите войници. Беше изразходвал толкова време с простата цел да намери и убие Целз, че никога не се беше замислял какво ще дойде после... какво остава пък за далечната мечта, че един ден ще се изправи пред диктатора на Рим. Ако вкараше нова центурия в някой легион, сенатът трябваше да признае авторитета му и да му присъди официален пост.

Мълчаливо направи гримаса в сенките. А може би нямаше да постъпят така, щяха да назначат Гадитик, а него да върнат пак да командва само двадесет души. Сенаторите не бяха хора, които с охота биха признали необикновения му авторитет пред случайно събраната група хора, макар че новопридобитото му богатство би могло да му осигури влияние, стига да го използваше незабавно. Запита се дали би могъл да се задоволи с подобно положение и се усмихна незабелязано за войниците, които гледаха Гадитик. Имаше прост отговор. Той се беше научил, че няма нищо по-хубаво от водачеството и нищо по-предизвикателно от това да нямаш кого да помолиш за помощ. В най-лошите моменти бяха гледали него, за да разберат къде е пътят напред, да видят следващата стъпка. Богове, беше много по-лесно да следваш някого, без да мислиш... но не и наполовина толкова задоволяващо. Част от него копнееше за тази сигурност и за простото удоволствие да е в състава на едно цяло. Но в сърцето си той желаше главозамайващата смесица от страх и опасност, която идваше само с командването.

Как можеше Сула да е мъртъв? Тази мисъл се връщаше отново и отново. Раненият, прибран на борда, не знаеше нищо за това — просто на войниците им било казано една година да носят черно. Когато мъжът беше изпаднал в безсъзнание, Юлий го беше оставил в ръцете на Кабера — по залез-слънце сърцето му най-накрая спря. Юлий беше заповядал да го погребат заедно с другите римляни и го беше срам да си помисли, че дори не го беше попитал как се казва.

— Юлий? Искаш да им кажеш нещо? — обърна се към него Гадитик и той трепна.

Виновно осъзна, че не е чул нищо от думите на по-възрастния офицер. Изправи се бавно, замисли се за миг и отвори уста.

— Знам, че повечето от вас се надяваха да видят Рим, и ще го видят. Моят град е странно място: мрамор и мечти, поддържани със силата на легионите. С клетвата, която полага, всеки легионер е задължен да пази нашия народ — навсякъде. Римският гражданин трябва да каже само едно: „Аз съм римски гражданин“, и това му гарантира подслон и закрила от наша страна.

Той спря. Всички очи в склада бяха впити в него.

— Но вие не сте положили тази клетва и аз не мога да ви карам да се биете за град, който никога не сте виждали. Имате повече богатство, отколкото повечето войници ще видят дори след десет години служба. Трябва да направите свободен избор — да служите под клетва или да си заминете. Ако си отидете, ще се разделим като приятели. Сражавахме се заедно и някои не оцеляха в битката. За други от вас може да има още много битки. Ако останете, ще предам съкровищата на Целз под опеката на капитан Дур, който ще се срещне с нас на западното крайбрежие, след като Митридат бъде победен.

Когато спря, нисък шепот отново изпълни помещението.

— Може ли да имаш доверие на Дур? — обади се Гадитик.

Юлий помисли за момент, после поклати глава.

— Не и за толкова много злато. Ще оставя Пракс при него да поддържа честността му.

Потърси с очи стария си опций и с удоволствие го видя да кима. Щом уреди това, Юлий

си пое дълбоко дъх и пак огледа насядалите мъже. Можеше да назове по име всекиго от тях.

— Ще положите ли клетвата на легиона, за да бъдете под моя команда?

Те изреваха утвърдително.

Гадитик се наведе към ухото на Юлий и прошепна дрезгаво:

— Богове, сенатът ще ми вземе главата, ако го направиш!

— Тогава трябва да заминеш, Гадитик, да се присъединиш към Светоний на кораба, докато аз приемам клетвата им.

Гадитик го изгледа преценяващо. После каза:

— Питам се защо си го оставил там. Няма да положи клетва, която да не може да наруши... Мислил ли си накъде ще ги поведеш?

— Мислил съм. Ще събера армия и ще ги поведе право срещу Митридат.

Протегна ръка, Гадитик се поколеба, после я пое с кратко ръкостискане, което беше почти болезнено.

— Тогава пътят ни е един — каза той и Юлий кимна разбиращо.

Вдигна ръце, за да призове за тишина, и се усмихна, когато тя настъпи. Гласът му се разнесе ясно във внезапното мълчание.

— Никога не съм се съмнявал във вас — обърна се той към мъжете. — Нито за миг. Сега станете и повтаряйте.

Всички станаха като един и застанаха мирно, с вдигнати глави и изправени рамене.

Юлий ги огледа и разбра, че е длъжен да продължи напред. У него нямаше нищо, което да го накара да се отметне, но с клетвата неговият живот щеше да се промени, докато Митридат не паднеше мъртъв.

Започна да изрича думите, на които баща му го беше учил, когато светът още беше прост.

— Юпитер Победителю, чуй тази клетва. Посвещаваме нашата сила, нашата кръв, нашия живот на Рим. Няма да отстъпим. Няма да се пречупим. Няма да протестираме срещу страданието или болката. Където има светлина, оттук до края на света, ние защитаваме Рим под командата на Цезар.

Мъжете повтаряха след него с ниски и твърди гласове.

Александрия наблюдаваше незабелязано как Табик обяснява на Октавиан с непрекъснато ниско мърморене, придружаващо всяко движение на мощните му ръце. Беше сложил на тезгяха пред двамата дебело парче златна тел върху квадратна кожена подложка. Двата края на телта бяха хванати в малки дървени стеги и Табик жестикулираше, за да покаже как Октавиан трябва да движи тесния дървен шаблон по телта.

— Златото е най-мекият метал, момче. За да направиш форма от телта, само трябва леко да притиснеш маркиращия шаблон към нея и да го прокараш напред-назад, като движиш ръката си в права линия, както ти показах. Опитай.

Октавиан полека сниши шаблона и зъбците по долната му страна легнаха върху телта.

— Точно така. Сега натисни леко. Така, сега напред и назад. Добре. Дай да видим — продължи Табик.

Октавиан вдигна полека шаблона и грейна, когато видя равномерната поредица зрънца, образувани от натиска. Табик кимна.

— Имаш лека ръка. Твърде силният натиск ще разкъса материала и трябва да почваш отначало. Сега ще отпусна стегите и ще обърна телта, за да довършиш модела. Нагласи шаблона внимателно и натискай пак така полека; съединенията ще станат тънки като космите на главата ти.

Табик улови погледа на Александрия, докато разкършваше гърба си, схванат от продължителното привеждане над ниския тезгях, който беше направил специално за Октавиан. Тя му намигна и той леко се изчерви, после се изкашля, за да скрие усмивката си. Александрия знаеше, че уроците с Октавиан бяха започнали да му харесват. Беше му потребно доста време, за да изгуби част от недоверието си към малкия крадец, но от работата си със стария бижутер тя знаеше колко много му харесва да преподава уменията си.

Октавиан изруга, когато тънката тел поддаде под ръката му, и тъжно вдигна шаблона. Три парчета бяха откъснати. Табик събра тежките си вежди, поклати глава и внимателно взе откъснатите парченца, за да ги претопи и валцува повторно.

— Ще опитаме пак по-късно или утре. Този път почти успя. Когато маркираш чисто цялата дължина, ще ти покажа как да я прикрепиш по ръба на женска фибула.

Октавиан изглеждаше съкрушен и Александрия затаи дъх — питаше се дали ще избухне в един от онези гневни пристъпи, с които ги беше тормозил през първите няколко седмици. Когато това не стана, тя изпусна въздуха от дробовете си с бавно, облекчено издишване.

— Добре. Тая работа ми харесва — бавно каза Октавиан.

Табик зарови в пакетите с готови поръчки, които трябваше да бъдат занесени на собствениците им.

— Имам и друга работа за тебе — каза старецът и му подаде малка кожена кесия, сгъната и грижливо завързана. — Това е един сребърен пръстен, който поправих. Искам да изтичаш до пазара за добитък и да намериш майстор Гет. Той управлява продажбите, така че ще е лесно да го откриеш. Ще ти даде един сестерций за работата. Вземаш монетата и идваш право тук, без да спираш никъде. Разбра ли? Аз ти имам доверие. Ако загубиш пръстена или монетата, и двамата сме свършени.

Александрия се помъчи да не се засмее на изражението на момчето. Подобна заплаха би била безполезна през първите седмици от чиракуването му. Тогава Октавиан искаше само да

го оставят на мира. Беше се борил едва ли не със зъби и нокти срещу обединените усилия на майка си, Табик и Александрия. Два пъти ѝ се беше налагало да претърсва пазарите, за да го открие, и втория път го беше завлякла на робския пазар, за да го оценят. След това момчето престана да бяга, но започна да се цупи — нещо, което на Александрия ѝ се струваше, че може да трае вечно.

Промяната беше дошла малко по-късно, когато Табик му показа как да направи един модел върху плочка от сребро с малки капчици от разтопения метал. Макар че беше изгорил палеца си, когато се опита да го докосне, процесът го беше омагьосал и Октавиан дори пропусна вечерята си — остана да гледа полирането на завършеното украшение. Майка му беше дошла в магазина уморена и притеснена, но като видя момчето да работи в захлас с кожата за полиране, не можа да намери думи. На следващата сутрин Александрия откри дрехите си почистени и изкърпени. Не бяха необходими благодарности. Макар че двете се виждаха само за един-два часа всеки ден преди сън, между тях беше възникнало такова приятелство, каквото може да се роди само между двама затворени и саможиви хора, работещи толкова усилено, че никога не могат да разберат, че са самотни.

Октавиан си подсвиркваше и подтичваше през тълпите на пазара за добитък. Щом селяните доведяха животните си в града за продажба и клане, пазарът се превръщаше в оживено място, наситено с топлите миризми на тор и кръв. Всички крещяха и размахваха ръце, за да се разберат във врявата.

Октавиан се обърна към един от продавачите, за да попита за Гет. Искаше да предаде поправения пръстен и да се върне в работилницата на Табик по-бързо, отколкото възрастните биха повярвали, че е възможно: представяше си как ще се изненада Табик от бързото му завръщане.

Една ръка внезапно го сграбчи за врата и той се озова във въздуха, с безпомощно ритачи крака. Ахна от изненада и се забори диво и инстинктивно да се отърве.

— Опитваш се да откраднеш нечия крава, а? — изсумтя някой в ухото му.

Октавиан извъртя глава и изстена, когато позна грубата физиономия на чирака на касапина, който толкова пъти го беше бил. Като пълен глупак беше занемарил обичайната си предпазливост и хищниците го бяха хванали без ни най-малко усилие.

— Пусни ме! Помощ! — изкрещя той.

По-голямото момче го фрасна по носа и му потече кръв.

— Я млъквай. Така и така трябва да те набия заради боя, който изядох от господаря, като не те спрях навреме последния път.

Здравата ръка, увита около врата на Октавиан, стисна гърлото му и чиракът го извлече в една малка уличка. Октавиан се напрегна, за да се отскубне, но положението му беше безнадеждно. Забързаната тълпа дори не поглеждаше към него. Още две момчета застанаха до чирака на касапина. И тримата имаха яките ръце на деца, свикнали на усилен физически труд. Носеха престилки, изцапани с прясна кръв от работата на пазара, и Октавиан изпадна в паника, всъщност едва не припадна от ужас при вида на свирепите им физиономии. Момчетата започнаха да го блъскат с юмруци веднага щом завиха зад ъгъла. Шумът на пазара заглъхна като отрязан от високите стени на постройките, които се издигаха над главите им.

Чиракът на касапина блъсна Октавиан в дълбоката до глезени мръсотия на уличката — смесица от отпадъци, изхвърляни години наред през тесните прозорчета над главите им. Октавиан залитна, приклепна и опита да се измъкне, но един от другите го ритна и го спря.

Момчето изпищя от болка и страх, когато другите двама се присъединиха към първия и започнаха да го ритат където им попадне.

След минута трите момчета спряха, подпрели ръце на коленете си, задъхани от усилието. Октавиан се бе свил на топка в мръсотията.

Чиракът на касапина изви устни в подигравателна усмивка, вдигна юмрук и се засмя дрезгаво.

— Така ти се пада, туринско копеленце такова. Ще помислиш добре, преди да крадеш от господаря ми, нали?

Изрита Октавиан в лицето и изрева от възторг, когато главата му отхвъркна назад. Октавиан се просна безчувствен, с отворени очи. Мръсна вода влезе в устата му и макар че беше изпаднал в безсъзнание, той започна да кашля и да се дави. Не усети пръстите, които го претърсваха, и не чу доволния вик, когато по-големите момчета намериха сребърния пръстен в торбичката.

Чиракът на касапина подсвири тихо. Камъкът бе нефрит, прикрепен към метала с малки сребърни зъбци.

— Интересно от кого ли го е откраднал?

Всички сритаха отново припадналия дребосък — този път заради собственика на пръстена, — а после тръгнаха към пазара, доволни от късмета си.

Октавиан се свести след няколко часа, надигна се и внимателно опипа краката си, за да види дали могат да го носят. Чувстваше се слаб и много изтощен. Клекна и изплю на земята тъмна кръв. Бръкна в джоба си за пръстена, после опипа наоколо. Накрая реши, че е изпаднал от джоба му, и сълзи пробиха през мръсотията и спечената кръв по лицето му. Тръгна с неуверени стъпки към улицата и без да престава да плаче, се запъти с треперещи крака към работилницата на Табик.

* * *

Табик тропна с крак по дървения под на магазина; във всяка бръчка на намръщеното му лице се четеше гняв.

— Кълна се в Тартара, ще го убия това момченце. Отдавна трябваше да си е дошъл.

— Така говориш от цял час, Табик. Може би се е забавил или не е могъл да намери майстор Гет — отвърна Александрия възможно по-спокойно.

Табик удари с юмрук по тезгяха и изрева:

— Или най-вероятно е продал пръстена и е избягал! А аз трябва да го плащам. Както и нефрита. Ще ми струва цял ден работа и още цял ауреус за материали, за да направя нов. Гет без съмнение ще се кълне, че му го е дала умиращата му майка, ще иска и компенсация на всичкото отгоре. Къде е това момче?

Дебелата дървена врата на магазина се открехна и Октавиан застана на прага. Табик изгледа смазаното му лице и разкъсаната му туника и се хвърли към него; от гнева му вече нямаше и следа.

— Съжалявам — изплака момчето, когато старият златар го вмъкна в работилницата. — Опитвах се да се отърва, но бяха трима... и никой не ми помогна.

Изхлипа, когато Табик започна да опипва гърдите му, като търсеше да разбере дали няма нещо счупено.

Мъжът изруга през зъби, после каза:

— Здравата са те смлели. Боли ли те, като дишаш?

Октавиан внимателно избърса носа си с опакото на ръката си.

— Нищо ми няма. Дойдох веднага щом се свестих. Не ги видях в тълпата. Обикновено се пазя, но сега бързах и...

Избухна в сълзи и Александрия го прегърна и даде знак на Табик да се дръпне.

— Стига, Табик. Няма да му се караме. Били са го и трябва да се погрижим за него.

Табик не каза нищо. Тя отведе момчето в задната стаичка и нагоре по стълбите към жилището над магазина. Останал сам, бижутерът въздъхна и почеса сивата четина, избила след сутрешното бръснене. Поклати глава, обърна се към тезгяха и започна да подбира сечивата, които щяха да му трябват, за да изработи нов пръстен за майстор Гет.

Работи мълчаливо няколко минути, после спря, погледна към тесните стълби и измърмори:

— Ще трябва да ти направя приличен нож, момче. — След малко, докато скицираше модела с креда, добави: — И да те науча да го използваш.

Брут стоеше на Марсово поле. Орелът на Първородните бе забит в земята до него. С удоволствие видя, че другите легиони, които също набираха войници, използват знамена от тъкан плат, докато за неговия бяха намерили старата инсигния, която беше направил Марий. Изработена от мед и обкована с пластинки злато, тя улавяше отблясъците на утринното слънце и Брут се надяваше, че ще хване окото на достатъчно много от скупчилите се момчета, които се тълпяха тук още отпреди да се зазори. Не всички щяха да се запишат за войници — някои бяха дошли само да гледат, както и заради продавачите на храни, разположили сергиите си тук още преди разсъмване. Миризмите на печено месо и зеленчуци събудиха глада му и той подрънка монетите в кесията си, докато оглеждаше тълпата около забитите знамена.

Беше очаквал всичко да протече по-гладко. Рений изглеждаше точно като лъв от стария Рим и десетте войници, които бяха довели, стояха внушителни с новата си броня, полирана и лъщяща, предизвикваща възхищението на тълпата. Но Брут с мъка на сърцето виждаше как по цялата линия стотици млади римляни се записваха за легионери, без някой да се реши да се приближи до мястото, където стоеше той. На няколко пъти се събираха малки групички, които ги сочеха и си шепнеха, но после отминаваха. Той се изкушаваше да хване две-три от тези момчета и да разбере за какво си говорят, но се сдържа. Когато наближи пладне, тълпата беше намаляла почти наполовина и доколкото виждаше Брут, само около знамето на Първородните не се тълпяха групи от новото поколение.

Той стисна зъби. Онези, които вече се бяха присъединили, щяха да привлекат още хора към другите орли. Вече мислеше, че хората се питат какво им е на Първородните, та никой не иска да се запише при тях. Ръце щяха да покрият устите, които щяха да си шепнат с детинско въодушевление разни клюки за „легиона на предателя“. Закашля се и плю на песъчливата почва. Записването свършваше по залез-слънце и той нямаше какво друго да прави — само да стои и да чака до края, и да се надява да хване някои заблудени души, преди денят да е свършил. Обзе го смущение. Знаеше, че ако Марий беше тук, щеше да тръгне сред младите мъже, да ги увещава, да се шегува и да ги убеждава да се запишат в неговия легион. Разбира се, тогава имаше легион, в който да се записват.

Отново заоглежда навъсено тълпата: искаше му се да може да ги накара да разберат.

Трима младежи тръгнаха към неговото знаме и той им се усмихна приветливо, доколкото можа.

— Първородните, нали? — попита единият.

Брут видя как другите кривят усмивките си. Бяха дошли за забавление. За един кратък миг му се дося да хване главите им и да ги чукне една в друга, но се овладя; усещаше втрепените погледи на десетимата си войници. Чуваше дишането на Рений до себе си, но старецът оставаше все така невъзмутим.

— Ние бяхме легионът на Марий, консул на Рим — каза той, — победители в Африка и във всички римски земи. Имаме славна история за мъжете, които ще се присъединят към нас.

— А какво е заплащането? — осведоми се най-високият с привидно сериозен тон.

Брут бавно си пое дъх. Знаеха, че сенатът определя заплатата за всички легиони. Като имаше зад гърба си Крас, който щеше да го подпомогне, той би искал да предложи повече, но имаше наложена граница, за да не се позволи на богати „дарители“ да подкопаят цялата система.

— Седемдесет и пет денария, както и при другите — отвърна той.

— Чакай малко. Не бяха ли Първородните онези, които обърнаха града с главата надолу? — запита високото момче, сякаш във внезапно прозрение.

Обърна се към ухилените си приятели, които с радост го оставиха да изнася представлението си.

— Точно така! — продължи той възхитено. — Сула ги смаза, нали? Предвождаше ги някакъв предател.

Спря, доловил промяната в израженията на приятелите си — разбра, че е прекалил. Докато се обръщаше към Брут, той замахна с юмрук, но Рений протегна ръка и блокира удара. Тримата младежи трепнаха, но водачът им бързо възстанови увереността си и устата му се изви презрително.

Но преди младежът да проговори, Рений пристъпи към него и попита високо:

— Как се казваш?

— Герминий Катон — отговори момъкът високомерно. — Сигурно си чувал за баща ми.

Рений се обърна към войниците зад себе си.

— Запишете името му.

Арогантността увяхна в учудване, когато Герминий видя да записват името му в свитъка.

— Не можеш да го направиш! Баща ми ще...

— *Записан си*, момче. Пред свидетели — отговори Рений. — Тези мъже ще се закълнат, че е било доброволно. След като ти дадем разрешение, ще бъдеш свободен да изтичаш и да кажеш на баща си колко се гордееш с това.

Синът на Катон изгледа яростно възрастните, после си възвърна предишната увереност.

— Името ми ще излезе от този списък преди залез.

Рений пристъпи още по-близо към него.

— Кажи на баща си, че Рений е записал името ти. Той знае кой съм. Кажи му, че винаги ще бъдеш известен като момчето, което се е опитало да се отклони от военна служба в името на града. Баща ти ще бъде унижен, ако подобно нещо се разчуе, нали? Мислиш ли, че ще вървиш по стъпките му след такъв срам? Сенатът не обича страхливци, момче.

Младежът пребледня от гняв и обида.

— Аз ще...

Спря и ужасно съмнение пропълзя на лицето му.

— Това, което ще направиш, е да застанеш до този орел, преди да бъдем готови да приемем клетвата ти. Докато не кажа друго, ти си първият новобранец за деня.

— Не можеш да ме спреш да си отида! — каза Герминий с треперещ глас.

— И да нарушиш законова разпоредба? Ще наредя да те бичуват, ако се отделиш и на крачка от мене. Застани мирно, преди да съм изгубил търпение!

Заповедта хвърли Герминий в безсилен гняв. Рений продължи да го гледа. Приятелите му започнаха да отстъпват.

— Имената ви! — изсъска Рений и те се смразиха.

— Запишете ги като легионери номер две и три за деня — продължи той. — Това ще свърши работа, вече познавам лицата ви. Застанете мирно, момчета.

Обърна се към войниците от легиона и без да обръща внимание на учудването им, каза високо:

— Ако избягат, искам да ги довлечете и да ги набиете с камшик тук, на място, на самото поле. Ще ми струва няколко новобранци, но поне ще видят, че славата си има и обратна страна.

Тримата млади римляни се изправиха сковано до строя. Брут дръпна Рений на няколко крачки, за да не ги чуят, и измърмори:

— Катон ще побеснее. За нищо на света няма да се съгласи синът му да бъде записан точно в този легион.

Рений плю на прашната трева.

— Но също така няма да иска синът му да бъде обявен за страхливец. Изборът е твой, но няма да спечелиш нищо, ако ги оставиш да си идат. Катон може да се опита да те подкупи, може и да си премълчи. След ден-два ще разберем.

Брут изгледа стария гладиатор и поклати невярващо глава.

— Ти го направи, а аз да се оправям, така ли?

Рений го погледна твърдо.

— Ако го беше ударил, баща му щеше да нареди да те убият.

— Ти не знаеше кой е, когато ме спря — възрази Брут.

Рений въздъхна.

— Не съм те учил така, момче. Наистина. Какво друго да си помисля, когато един младеж носи герба на баща си на златен пръстен, достатъчно голям, за да се купи цяла къща с него?

Брут премига, после пристъпи към тримата новобранци и се взря в ръката на Герминий, без да каже нищо. Тъкмо щеше да се върне при Рений, когато още три момчета се отделиха от тълпата и се приближиха към орела на Първородните.

— Запишете имената си в свитъка. Застанете заедно с другите момчета — каза им Рений. — Ще положите клетва, когато се съберат достатъчно хора.

И се усмихна — само с очи.

Юлий едва сдържаше гнева си. Отчаяно се нуждаеше от хора, но обграденият със стени римски град беше забравил дълга към основателите си и всяко изискване се посрещаше с безкрайни отлагания и дискусии.

— Младите мъже вече са при мене. Сега ми докарай ветераните — каза Юлий.

— Какво?! Беззащитни ли ще ни оставите? — изфуча възмутено старейшината на града.

Юлий изчака няколко мига, преди да отговори, точно както правеше Рений. Беше разбрал, че малките паузи придават тежест на думите му.

— Моите хора тръгват оттук право срещу Митридат. Няма от кой друг да се защитавате. Нямам време да обучавам още селяни за легионери, а от думите ти съдя, че наоколо, на левги оттук, няма други римски войски. Всички мъже в тези земи, които някога са държали меч в служба на Рим, ги искам тук с оръжия и брони, във възможно най-добро състояние.

Старейшината понечи да заговори, но Юлий го прекъсна, като леко повиши глас:

— Не мисля, че трябва да споменавам при какви условия са се пенсионирали тези войници. Ще е посегателство срещу честта им, ако им напомня, че са получили земите си при условие, че ако Рим ги призове, ще откликнат. Рим ги призовава. Докарай ги.

Старейшината се обърна и се отправи почти тичешком към залата на съвета. Юлий зачака с войниците си, застанали мирно зад гърба му. Начинанието му беше достатъчно възпрепятствано от отлаганията на съветниците и той не изпитваше никакво съчувствие. Всички те се намираха на завоювана територия и постоянната заплаха от въстание се беше превърнала в действителност. Нима тези хора очакваха, че ще останат да си живуркат тихо и мирно зад прекрасните си стени? Питаше се какво ли би станало, ако Митридат бе пристигнал тук пръв. Сигурно щяха да се предадат от страх за семействата си, да отворят портите и да коленичат в прахта.

— Някой идва — каза Гадитик зад гърба му.

Юлий се извърна наляво и се заслуша в отмерената стъпка на поне една центурия. Изруга под нос. Последното, което му трябваше в този момент, беше да се изправи срещу друг офицер от редовните легиони.

Когато ги видя обаче, се ободри.

— Легионери... на място! — отекна от стените на малкия площад дрезгав глас.

Един от хората на Юлий подсвирна изненадано. Мъжете бяха възрастни. Носеха брони отпреди десетки години, някои нагръдници бяха украсени с прости рисунки. По телата им ясно личаха последиците от десетилетия, изкарани на война. Доста от тях бяха с по едно око или с по една ръка. Други излагаха на показ стари рани по лицата и крайниците си, зле защити и издърпали кожата в дълги белези.

Командирът беше здравеняк с обръсната глава и мощни рамене. Лицето му беше сбръчкано, но още излъчваше сила, която напомни на Юлий за Рений. Мъжът му отдаде чест, разбрал, че именно това е командващият, по-скоро инстинктивно, а може би поради разстоянието, на което се държеше от другите.

— Кватор Фар на твоите заповеди, господарю. Решихме, че съветът ще говори цял ден, затова свикахме войниците без него. Ветераните са готови за инспекция.

Юлий кимна; гледаше как още и още войници приивдат към площада и се нареждат в стегнат строй.

— Колко войници има тук? — попита той; опитваше се да прецени стойността на ветераните, които стояха изправени под зимното слънце.

— Общо са почти четиристотин, господарю, макар че някои още не са пристигнали от по-далечните имения. До залез трябва да се съберем.

— Каква е средната ви възраст? — продължи Юлий.

Квертор спря и изгледа от упор младия офицер пред себе си.

— Всички са ветерани. Това означава, че са стари. Но всички са доброволци и са толкова надеждни, колкото трябва, за да победиш Митридат. Имат нужда от няколко дни, за да свикнат да действат заедно, но помни — всички са изпитани и закалени. Много мъже умряха за Рим през годините. Тези оцеляха.

Държеше се доста безцеремонно, но Юлий чуваше вратата в думите му, докато ветеранът се опитваше да убеди строгия млад офицер, който беше дошъл в града им да търси армия.

— Какво ще кажеш за себе си, Квертор? Ти ли ги командваш?

Плешивият мъж се засмя — кратък, бързо прекъснат звук.

— Не аз. Съветът мисли, че ги командва той, но тези хора вървят по собствен път и повечето от тях са го правили, откакто се помнят. Щом чуха за Митридат, започнаха да лъскат мечовете си, ако ме разбираш.

— Говориш така, сякаш си бил един от тях.

Квертор вдигна вежди.

— Така е. Двадесет години служих в Първи легион в Киренайка, десет от тях като опций.

Някакъв инстинкт накара Юлий да запита:

— Последните десет?

Квертор се изкашля и погледна встрани.

— Всъщност шест. Разжалвах ме, понеже се увлякох в хазарт.

— Разбирам. Е, Квертор, изглежда, пак ще поиграем хазарт с тебе.

Квертор грейна в усмивка и се видя, че му липсват доста зъби, особено на долната челюст.

— Не бих се обзаложил срещу тях, господарю. Не ги познаваш.

Юлий огледа гъстите редици с по-малка увереност, отколкото показваше.

— Надявам се да си прав. Сега влез в строя и ще поговоря с тях.

За секунда помисли, че Квертор може да откаже, и се запита дали не са го разжалвали заради нещо повече от прекаляване с хазарт — доста често срещано занимание сред легионерите. После плешивият мъж влезе в редиците и застана мирно, заковал очи в него с явен интерес. Юлий напълни дробовете си с въздух и изрева така, че най-близките до него подскочиха.

— Римски ветерани!

Винаги бе имал мощен глас, но за миг се запита дали ще е достатъчно силен, ако някои от тези мъже са глухи.

— С моите хора минахме през две села на юг оттук, преди да дойдем във вашия град, за да набираме нови войници. Получихме известия, че Митридат лагерува на сто мили на запад. Можете да сте сигурни, че в този момент римски легиони и нови сили идват насам от крайбрежните пристанища Дирахион и Аполония. Смятам да подгоня Митридат към тях и заедно с вас да станем чукът на римската наковалня.

Успя да предизвика интереса им. Всички очи бяха впити в него — и тези на собствените

му хора, и тези на побелелите ветерани. Благодарни на боговете за решението да се отклони с десет мили на север, за да потърси новобранци в този град.

— Заедно с вас имам хиляда души под мое командване, за да нападнем Митридат. Някои от този град и от селата не са обучени. Други, които доведох със себе си, са свикнали само на морски бой на палубите на римските галери. Вие сте служили в сухопътни легиони и трябва да сте гръбнакът на нашия поход. Ще дам на всеки от вас другар по меч от моите хора, за да се упражнявате.

Замълча; настъпи мълчание и той разбра, че ветераните още помнят старата дисциплина. Запита се колко от тях ще издържат дългия път, преди да се стигне до сблъсък. С младите нови войници би могъл да покрие разстоянието за три или четири дни, но с тези? Нямаше как да разбере.

— Трябва ми един от вас за интендант, да приготви храната и екипировката от това, което успеете да намерите сред градските стени.

Квартор пристъпи напред. Очите му блестяха от удоволствие.

— Кажете, Квартор? — обърна се Юлий към него.

— Интендант, с твое позволение, господарю. Отдавна чакам възможност да подразня съвета.

— Добре. Но техните оплаквания ще дойдат при мене и аз ще се отнеса сериозно. Взemi трима от моите хора и започни да подготвяш припасите. Искam щитове за всички хора и всичките копия и лъкове, които можеш да намериш. Искam полева кухня извън стените с приготвена храна за всички, преди залез-слънце. Още е достатъчно светло, за да се упражняваме, и искam да видя колко сръчно могат се движат тези мъже. Ще са много гладни, когато приключат.

Квартор му отдаде чест и тръгна със стегната стъпка към Гадитик, който стоеше мирно на мястото, където Юлий го беше оставил заедно с другите. Юлий загледа как избира още двама души да тръгнат с него и се опита да пренебрегне предчувствието, че току-що е пуснал вълка сред стадото. Когато се отдалечиха, видя градския старейшина да излиза от залата на съвета и да се запътва право към събраните ветерани. Обърна се към тях. Каквото и да бяха решили, за него вече нямаше никакво значение.

— Видях, че можете да издържите, и от раните ви съдя, че умеете и да се биете — извика той към редиците. — Сега искam да видя дали можете да си спомните строевите упражнения.

По негова заповед те се обърнаха и тръгнаха по главната улица към портата, през която се излизаше от малкия град. Онези, които бяха чакали в страничните улички, се наредиха зад първите. Юлий даде знак на Гадитик да върви най-отзад. Двамата се спогледаха и последваха маршируващата колона, като оставиха старейшината да крещи зад тях; гласът му постепенно заглъхваше, докато най-накрая не разбра, че няма да го послушат.

На легионерите им трябваше известно време, за да образуват четири равни редици, като ветераните бяха размесени с по-младите мъже. Юлий се разхождаше през редиците и преценяваше способностите на войниците, които се бяха събрали, за да ги командва. Докато ги оглеждаше внимателно, се опитваше да си спомни уроците по полева тактика и упражненията, които Рений му беше набивал в главата толкова години. В никое от тях не се споменаваха как се прави легион от нищо, но много лесно можа да си спомни някои от маневрите и командите как да накара голяма група хора да се движи в строй и да изпълнява

заповеди. Не го напускаше едно притеснение — че ветераните ще разберат, че никога не е командвал пехота. Намръщи се още повече. Просто трябваше да блъфира.

Като започна от войниците, стоящи по ъглите, построи обикновено каре и запресмята наум, докато те чакаха. Раздели другите на тридесет номерирани редици, после накара ъгловите войници да заемат позиции. Когато бяха готови, извика:

— Бавен марш в каре!

Мъжете тръгнаха с неравна стъпка, но съсредоточено, строиха се и застанаха безмълвно в стойка „мирно“.

— А сега се огледайте. Искам, където е възможно, до всеки ветеран да има по един помлад войник. Ще съчетаем бързината с опита. Престрой се!

Шумът от стъпките им отекна странно, лишен от придружаващо го бърбене. Юлий видя, че неговите хора вземат пример от ветераните, и се усмихна, като си спомни как Рений му повтаряше, че водачът трябва да е уважаван, но суров. Не биваше да се усмихва. Не биваше да го харесват. Бяха обичали Марий, но се бяха сражавали за него години наред, а сега Юлий нямаше толкова време.

— Имаме две кохорти от четиристотин и осемдесет души. Разделете се при петнадесета редица и оставете място между вас.

Те отново се раздвижиха и на прашния терен се отвори дълга алея.

— Първа кохорта ще се нарича Акципитер. Втората ще е Вентул. Акципитер ще се командва от моя помощник Гадитик, Вентул — от мене. Запомнете тези имена. Когато ги чуете в битка, искам да действате, без да мислите.

Реши да не споменава, че едното име е на търговски кораб, а другото — на галера, лежаща на дъното на морето. Изтри потта от челото си.

— Преди да започнем да се упражняваме в строй, трябва формацията ни да си има име.

Замълча и замига отчаяно — не можеше да намери нищо в ума си. Ветераните го гледаха и се питаха от какво ли е предизвикана внезапната му загуба на увереност. Подходящото име щеше да ги вдига на атака... Юлий изпадна в паника: не можеше да се сети за нищо, а беше убеден, че трябва да улучи от първия опит.

„Хайде — подканваше се той. — Измисли нещо!“ Очите му бродеха сред тях, сърдити от собствената му нерешителност. Всички тук бяха римляни — и млади, и стари.

— Вие сте Вълците на Рим — каза той.

Гласът му беше тих, но стигна и до най-далечните редици. Един-двама от ветераните се поизправиха и Юлий разбра, че е улучил.

— Кохорта Вентул — в четири манипули отдясно на мене. Акципитер — същото отляво. Имаме три часа преди да се мръкне. Упражнявайте престрояване, докато не капнете.

Не можа да се сдържи да не стисне юмрук в свирепост доволство, когато бойците изпълниха маневрата гладко. Извика Гадитик от редиците на Акципитер и отвърна на поздрава му.

— Искам до довечера да ги научиш да образуват всички формации. Не им давай и миг за мислене. Аз ще правя същото с моите. Смени командирите на отделения, ако видиш, че не стават, или за да повишиш дисциплината, но внимателно. Искам да поработят добре, докато не стане време за храна.

— Да не мислиш да тръгнем още утре? — попита Гадитик; стараше се да говори тихо, за да не стигне гласът му до най-близките войници.

Юлий поклати глава.

— Утре ще упражняваме бойни игри, твоите срещу моите. Искам старите да си спомнят, а младите да свикнат да приемат заповеди в боя, под напрежение. Ела при мене довечера и ще разработим подробностите. А, освен това, Гадитик...

— Да?

— Тренирай твоите здравата, защото утре Вентул ще ги направи на пух и прах и ще трябва да започваш отново.

— Нямам търпение да те видя как ще го направиш — отвърна Гадитик с усмивка, отдаде чест и тръгна към новите си подчинени.

Когато след два дни даде заповед за тръгване, Юлий усети прилив на гордост. Краката му стъпваха леко по чуждата земя. Дясното му око беше почти затворено, защото един от хората на Гадитик го беше ударил с дръжката на брадвата си, но той знаеше, че болката ще отmine.

Доста хора в двете кохорти накуцваха след тренировъчните битки, но се бяха променили — бяха станали Вълците и той знаеше, че ще е трудно да бъдат убити и още по-трудно да бъдат пречупени. Щяха да вървят сто мили през гори и равнини и на Митридат щяха да му трябват много от неговите бунтовни селяни, за да устои на силата, която щеше да бъде хвърлена срещу него, Юлий беше сигурен в това. Усещаше се така, сякаш бе пил хубаво вино, и това го караше да иска да се засмее.

Гадитик, който вървеше до него, усети настроението му и се засмя, но сви вежди, понеже от сцепената му уста отново протече кръв.

— Едно нещо ми харесваше на галерите — там нямаше нужда да носиш толкова желязо и други неща на гръб.

Юлий го тупна по рамото.

— Смятай се за щастливец. Наричаха хората на вуйчо ми Мулетата на Марий, заради тежестта, която трябваше да носят.

Гадитик изгрухтя и намести тежкия си товар. Краката понасяха най-голямата тежест. Мнозина от ветераните имаха огромни прасци — признак на сила, изградена в резултат на безкрайна маршировка. Гадитик бе казал, че няма да даде почивка на кохортата си, докато Юлий не даде почивка на своята или някой от неговите ветерани не падне. Не беше сигурен кое от двете ще се случи по-напред.

Юлий тръгна през редиците, към челото на колоната. Чувстваше, че би могъл да марширува целия ден и цялата нощ, а римляните, вървящи след него, няма да изостанат. Градът изчезваше в далечината зад тях.

Животът, прекаран в боеве на чужда територия, закалява мъжете, мислеше Юлий, докато вървеше неотклонно напред в края на втория ден от похода, почти заслепен от прах и пот. Ако ветераните си бяха позволили да се отпуснат след пенсионирането си, едва ли щяха да се изравнят с бързия ход на по-младите войници. Но усиленият труд, който бяха полагали, за да обработват дадените им парцели, ги беше поддържал здрави и повечето изглеждаха като направени от жили и кожа под старите си брони. Кожените им туники бяха напукани от времето, но броните им блестяха от масло и полировка. Можеше сега да се водят селяни, но бързината, с която бяха реагирали на призива му, показваше истинската им природа. Някога най-дисциплинираните бойци на света, сега те крачеха уверено и всяка крачка от дългия поход съживяваше по една искрица от някогашния им плам. Това личеше в стойката и очите им, ентузиазмът за война отново пламваше в гърдите им. Бяха мъже, за които пенсията бе смърт, мъже, които се чувстваха най-живи във войнишкото братство, където можеха да изразходват цялата останала им енергия във внезапни удари и в пресушаващия устата ужас от изправянето срещу атаката на врага.

Юлий носеше на гърба си стар щит, откъснат от Кватор от горния праг на нечия порта. Беше здраво закрепен, затиснат от тежкия мях с вода на рамото му, който на всяка стъпка издаваше музикално бълбукане. Също като другите от галерата, и той усещаше тремавостта, породена от изчезването на навика да съобразяваш движенията си с ограниченото пространство на палубата, но дробовете му бяха чисти и припадъците, които го бяха тормозили след удара по главата, бяха изчезнали без следа. Не се осмеляваше да мисли за тях, но продължаваше да се тревожи какво ще стане с авторитета му, ако го връхлетят отново. В такъв ускорен поход и сред толкова хора човек нямаше къде да се усамоти.

През по-голямата част от първия ден Юлий беше наложил сравнително бавна скорост. Имаха твърде малко хора, за да рискуват да загубят повече ветерани, отколкото беше неизбежно, и всички бяха стигнали благополучно до първия лагер. Беше сложил по-младите на пост и никой не се беше оплакал, макар че Светоний съвсем ясно беше дал да се разбере, че премълчава коментара си, преди да се подчини на заповедта с нацупено покорство. Имаше моменти, когато Юлий с удоволствие би наредил да го бичуват и би го изоставил на пътя зад себе си, но съдържаше гнева си. Знаеше, че трябва да установи връзка с мъжете, връзка, достатъчно силна, за да издържи на първите трескави моменти на битката. Войниците трябваше да го възприемат така, както някога бяха възприемали Марий — като мъж, когото да следват и в ада.

На втория ден Юлий вървя с Гадитик в челото на двете кохорти през по-голямата част от сутринта. Уговориха всеки от тях известно време да води колоната, за да може другият да върви назад сред отделенията и да види къде са силните и слабите места. Да крачи сред войниците беше ценно за Юлий и именно в тези моменти той започна да вижда пламъчето на въодушевляването дори и в израженията на най-неиздръжливите. Тези мъже бяха отхвърлили дребнавите закони и ограничения на градския живот и се бяха върнали към най-простия свят, който бяха познавали.

За по-малко от час Юлий се върна почти до средата на кохортата „Вентул“. Един от ветераните привлече вниманието му — единственият, с когото се размина, без да срещне погледа му. Мъжът сигурно беше един от най-старите и вървеше между войниците, навел

глава — Юлий предположи, че го прави нарочно. Вместо шлем носеше лъвска глава — кожата ѝ бе отрязана на раменете му в права линия. Очите на звяра бяха тъмни хлътнали дупки; и също като собственика си, мъртвият лъв изглеждаше твърде стар, за да е все още полезен някому. Старецът вървеше и гледеше право напред, присвил очи, за да ги пази от праха. Юлий го огледа с интерес; отбеляза твърдите линии на жилите, които изпъкваха по врата му, и подутите стави на ръцете и пръстите — приличаха на връзка кокали. Макар че ветеранът държеше устата си затворена, от хлътналите бузи личеше, че по старите челюсти са останали съвсем малко зъби. Юлий се запита какъв ли дух поддържа подобен старец да марширува миля след миля, загледан в нещо, което никой друг не можеше да види.

Когато наближи пладне и Юлий реши да заповяда да спрат за обяд и един час почивка, видя, че мъжът започва да куца с левия крак, и забеляза, че коляното се е подуло за краткото време, откакто беше вървял редом с него. Извика да спрат, Вълците направиха две стегнати уставни крачки и спряха като един.

Старецът седна и опря гръб на едно дърво. Набръчканото му лице се намръщи, докато превързваше подутото си коляно — уви го толкова пъти, че не можеше да го свие. Беше свалил лъвската кожа и я беше оставил внимателно настрана. Косата му беше побеляла и залепнала на потни кичури.

— Как се каваш? — попита го Юлий.

Старецът заговори, без да престава да увива плата; опитваше как се движи коляното и изсумтяваше след всеки опит.

— Казват ми Корникс, Стария гарван. Ловец съм — ловях животни с капани в гората.

— Имам приятел, който може да ти помогне за коляното. Лечител е. Може дори да е по-стар от тебе — тихо каза Юлий.

Корникс поклати глава.

— Не ми трябва. Това коляно е издържало в много кампании. Ще понесе още една.

Юлий не настоя, впечатлен от упорството на мъжа и без нито дума повече му донесе хляб и боб. Това щеше да е последната им топла храна, преди да потеглят в строй срещу Митридат — иначе неприятелят можеше да ги открие по дима от огньовете. Корникс взе храната и кимна благодарно.

— Странен командир си ти — каза старецът между две хапки. — Да ми носиш храна...

Юлий го гледеше как яде. Накрая каза:

— Вече би трябвало да си се отказал от войниклъка. Сигурно има двадесет години, откакто си излязъл от легиона, а?

— По-скоро тридесет, и ти го знаеш — отвърна мъжът с усмивка, която разкри недосдъжкан залък хляб. — Още ми липсва.

— Имаш ли семейство? — Юлий все още не можеше да си отговори защо този човек не си стои в безопасност някъде из горите, вместо да изразходва последната си сила с другите ветерани.

— Преместихме се на север и жена ми умря. Сам съм.

Юлий стана. Погледът му се отклони към мястото, където Корникс беше оставил щита и меча си до дървото. Старецът също погледна натам и реши да отговори на неизречения въпрос.

— Още мога да ги използвам, не се безпокой.

— Ще се наложи. Казват, че Митридат имал огромна армия.

Корникс изсумтя презрително.

— Винаги казват така. — Преглътна хапката и отпи голяма глътка от меха с вода. — Ще искаш ли това от мене?

— Какво да искам? — отвърна Юлий.

— Виждам, че те гризе през цялото време, откакто тръгна до мене. Какво прави мъж на моята възраст на война? Това искаше да ме питаш, нали? Чудиш се дали още мога да въртя тоя стар меч.

— Мина ми през ума — засмя се Юлий в отговор на проблясъка на хумор в тъмните очи на стареца.

Корникс се засмя заедно с него — смехът му приличаше по-скоро на цвилене. После замълча и погледна в очите високия млад командир, който притежаваше цялата увереност на младостта и целият му живот беше пред него.

— Само за да платя дълга си, момче. Нашият град ми даде много повече, отколкото аз на него. Според мене така ще си изравним сметките.

Намигна, докато изричаше последните думи, и Юлий се усмихна насила, внезапно разбрал, че Корникс е тръгнал с него, за да умре. Може би предпочиташе бърз край пред самотната агония в някоя поругана колиба. Запита се колко ли от другите искат да жертват живота си с последните остатъци от смелостта си, вместо да чакат смъртта, която да се промъкне при тях някоя нощ. Потръпна, макар че денят не беше студен.

Нямаше начин да разбере къде лагерува Митридат. Докладите, които бе получил от оцелелите римляни, можеше да са неверни, а и гръцкият цар би могъл да им избяга с много мили, докато Вълците вървяха донякъде слепешком. Най-много се тревожеше да не би разузнавачите на двете войски да се натъкнат едни на други и така армиите да бъдат принудени да влязат в бой, преди да се е подготвил. Собствените му разузнавачи разбираха, че животът им зависи от това да не ги забележат, и Юлий накара най-бързите и най-сръчните да се отдалечат на много мили, за да търсят пресни следи от неприятеля, докато основната част от Вълците се криеше из храсталаците. Понеже не биваше да палят огън, прекарваха нощите в студ и влага, а през деня едва се стопляха от слабото слънце, което стигаше до тях през клоните на дърветата.

След четири дни бездействие Юлий беше готов да нареди на мъжете да излязат на открито и да поеме последиците. Бяха се върнали всичките му разузнавачи, с изключение на трима.

Юлий неспокойно ги очакваше. Знаеше, че са точно там, където трябва, защото бяха намерили убити римски часови само на пет мили на изток — хванати неподготвени, докато пазели самотна крепост. Телата изглеждаха жалки в смъртта и никакви думи, изречени от него, не можеха да подкладат решителността на хората му повече от тази гледка.

Разузнавачите най-после дойдоха — подтичваха през мокрите листа с равномерната стъпка, с която можеха да изминат много мили без почивка. Пренебрегнаха студеното задушено, което ги чакаше, и отидоха право при Юлий. Бяха уморени, но въодушевени. Бяха отсъствали цели четири дни и Юлий веднага разбра, че най-накрая са намерили врага.

— Къде са? — попита той и бързо се изправи.

— На тридесет мили на запад — отговори единият; нямаше търпение да съобщи новината. — Голям лагер. Изглежда, се готвят да се защитават срещу легионите, идващи от Орикон. Окопали са се в една теснина между два стръмни хълма.

Спря, за да си поеме дъх, и друг от разузнавачите продължи:

— Настанили са се по склоновете и по равното на запад. Имат широка линия разузнавачи и стражи, затова не можахме да се приближим много, но мястото изглежда достатъчно укрепено, за да спре дори конница. Видяхме стрелци да се упражняват с лъковете си. Видяхме и самия Митридат. Един едър мъж даваше заповеди на войската. Приличаше на важен военачалник.

— Колко са? — прекъсна го Юлий: тази подробност му беше необходима повече от всичко останало.

Разузнавачите се спогледаха и първият заговори отново:

— Мислим, че са около десет хиляди. Никой от нас не можа да се приближи достатъчно, за да сме сигурни, но цялата долина между хълмовете е покрита с кожени палатки, може би хиляда. Предположихме, че във всяка има от осем до десет бойци...

Другите двама кимнаха. Наблюдаваха Юлий, за да видят как приема новината. Изражението му нарочно остана безразлично, макар че усети разочарование. Нищо чудно, че Митридат се чувстваше достатъчно уверен, за да застане срещу легионерите, запътили се към него. Предишния път сенатът беше изпратил само Сула срещу едно малко въстание. Ако пратеха пак един легион, Митридат можеше да го победи, да спечели още една година, преди сенатът да разбере за това, и да събере всички възможни войници от другите територии. Сенаторите не биваше да си позволят да загубят Гърция! Всеки град под римско управление, който се криеше от царя зад високи стени, можеше да бъде унищожен, преди сенатът в крайна сметка да събере съкрушаваща войска. Реките щяха да потекат кървави, преди последният римлянин да бъде изгонен от земите на Митридат, а ако той успееше да обедини всички градове, това би означавало война за цяло едно поколение.

Юлий отпрати разузнавачите да се нахранят и да си починат — поне малко. Знаеше, че няма да им е достатъчно.

Веднага след като разузнавачите си тръгнаха, Гадитик се приближи към него и вдигна въпросително вежди.

— Намерихме го — уведоми го Юлий. — Десет хиляди, най-много. Мисля тази нощ да се придвижим на десет мили, а последните двайсетина да минем утре, когато се стъмни. Преди зазоряване стрелците ни ще повалят часовете и ще ударим по главните им сили.

Гадитик се разтревожи.

— Ветераните ще изпопадат от изтощение, ако ги пресилиш толкова много, и то в тъмното. Гърците ще ни избият.

— Ветераните са в много по-добро състояние, отколкото когато напуснахме града им. Ще е трудно, ще загубим част от тях, не се съмнявам, но на наша страна е изненадата. Те са прекарвали целия си живот в походи. Искам да организираш бързо оттегляне след първата атака. Не искам да мислят за смъртна битка срещу толкова много врагове — право напред, убиват колкото могат повече и се оттеглят. Ще стигнем възможно най-далече преди зазоряване и тогава ще видя в каква форма сме.

Вдигна поглед през обраслите с мъх стъбла към небето над главата си.

— Не остава много до свечеряване, Гадитик. Пригответи хората да тръгнат. За утре вечер ще дам почивка колкото може по-близо до врага, но гърците не бива да ни видят. Ще изработим тактиката, когато стигнем по-близо. Няма смисъл да планираме подробности, докато не ги видя как са се разположили. За момента не трябва да ги побеждаваме, а само да ги накараме да вдигнат лагера и да се придвижат на запад към легионите, които идват насам от крайбрежието.

— Ако идват — отвърна тихо Гадитик.

— Идват. Независимо какво е станало след смъртта на Сула, сенатът не може да си позволи да загуби Гърция без бой. Стегни редиците, Гадитик.

Гадитик отдаде чест. Знаеше, че всяка атака срещу толкова много врагове е рискована, но все пак нощният удар, предложен от Юлий, бе най-добрият избор, като се имаше предвид с колко хора разполагат. Освен това Митридат беше събрал армия от необучени, нередовни войници, които щяха да се сблъскат със сила, включваща извънредно опитни бойци с мечове. Срещу десет хиляди не беше много, но щеше да има значение.

Даде заповеди на кохортата да вдигне лагера и загледа как младите мъже и ветераните работят заедно бързо и тихо, събират се в рехавя формация и тръгват през горичката. Наистина като вълци, поне някои от тях.

Митридат беше загубил часовете, охраняващи границите на лагера му, но още не го знаеше. Юлий беше наблюдавал външния му кръг почти цял час и накрая се усмихна, когато разгада простата система, използвана от гръцкия цар. Всеки от часовете му стоеше до горящ факел, закрепен на дървен прът. От време на време часовете вземаха факлите и ги размахваха над главите си, като получаваха в отговор същия сигнал от вътрешния кръг и от другите часови по линията.

Митридат може да беше цар, но не беше тактик. Вълците бяха съкрушили отбраната с двойки стрелци — един, който да повали часовия веднага щом той подаде сигнала, и още един, който да заеме мястото му. Всичко стана бързо и сега римляните можеха да навлязат във вътрешния кръг. Тук часовете бяха по-близо едни до други и ликвидирането им отне почти час. Юлий беше настоял да са предпазливи, но дори у него започваше да се трупа напрежение, докато чакаше последния гръцки часови да даде сигнала си, без изобщо да знае, че ще му отговорят само римляни.

Кабера пусна последната тиха стрела и един вражески войник падна беззвучно. След мигове кръгът светлина освети друга тъмна фигура, която стоеше спокойно, сякаш нищо не се беше случило. Не се чу сигнал за тревога и Юлий стисна юмруци развълнувано.

Лагерът в подножието на хълмовете беше осветен от факли, поставени на пръти като онези, използвани от часовете. Отдалече тъмната зимна нощ изглеждаше накъсана от морета златисти петна — немигащи очи, бляскащо вперени в римляните, докато те чакаха сигнала на Юлий. На младия командир му се струваше, че целият свят се крепи на езика му. Приблужи се до най-близкия от подменените часови и кимна на Кабера, който запали напоена с масло стрела от факлата и я изстреля високо.

Гадитик видя пламъка, който проряза нощта право нагоре, и насочи меч си към лагера пред себе си. Хората му излязоха от привидното си вцепенение, без да издадат нито един звук или боен вик. Тичаха в прозрачна тишина към кръговете светлина, бележещи лагера, като същевременно се смесваха с войниците от Вентул, за да предизвикат колкото може повече паника и смут.

С падането на нощта гръцката армия се беше оттеглила за почивка, оставила се на рехавите пояси от часови, които да дадат предупреждение в случай на атака. Първите гръцки войници осъзнаха опасността, когато платнищата на кожените палатки бяха отменати и невидими мечове започнаха да пробождат спящите, десетки бяха убити в първите няколко секунди. Викове и писъци огласиха спящия лагер и бойците започнаха да се будят и да грабват оръжие.

— Вълци! — изрева Юлий, преценил, че времето за пазене на мълчание е отминало.

Вълнението го понесе, докато тичаше заедно с хората си през лагера и убиваше всеки подал се от палатките. Беше казал на хората си да убиват най-малко по двама врагове, след което да се придвижват напред, но от собствения му меч бяха паднали вече трима, а още беше едва в края на първата си схватка. Усещаше паниката у хората на Митридат. Началниците им реагираха бавно на нападението и понеже никой не им беше дал заповеди, стотици бойци поотделно се опитваха да отнемат инициативата от прикритите в сенките нападатели — и умираха. Викът на Юлий беше повторен от кохортата на Гадитик, стотиците гласове увеличиха объркването и страха на неприятеля. Кабера изстреля останалите си

стрели в тъмните палатки, а Юлий съсече един мъж, който се опита да извади меча си. Цареше хаос и Юлий едва не пропусна момента, който се беше заклел, че няма да пропусне.

Той дойде след много минути, когато отекнаха рогове и бягащите гърци започнаха да се сформират в отделения. В палатките, които римските войници бяха пропуснали, враговете се бяха въоръжили и сега започваха да отбиват атаката, заповеди на гръцки се чуваха сред трещенето на оръжията.

Юлий се извърна рязко и отсече ръката на един мъж, който скочи върху него. Всеки удар с тежкия меч нанасяше ужасни поражения, но следващият му удар беше блокиран чисто и той видя двама мъже срещу себе си и още, които тичаха към него от всички страни. Гърците се бяха съвзели и беше време Вълците да се оттеглят, преди да бъдат насечени на парчета.

— Отбой! — изрева той, замахна ниско с меч и посече дълбоко пищяла на по-близкия нападател.

Вторият се спъна в него, докато настъпваше насреща му, и Юлий отстъпи, обърна се и внезапно побягна; сандалите му се хлъзгаха по кървавата земя. Хората му веднага тръгнаха след него.

Извън факлите на лагера нощта беше черно скривалище. Когато Юлий извика отбой, всички факли на часовите бяха изгасени и римляните се разпръснаха невидими — изчезнаха бързо от границите на лагера, като оставиха зад себе си разрушения и трупове.

Гръцките отделения спряха в обсега на факлите в лагера — не им се искаше да хукнат слепешката в тъмното, където имаше може би хиляди неприятели — които, както бяха чули, били на цяла седмица път оттук, и то в съвсем друга посока. Докато се колебаеха, във въздуха се разнасяха объркани заповеди, а междувременно Вълците изчезнаха като призраци.

Митридат беснееше. Викове в другия край на лагера го изтръгнаха от съня му. Собствената му палатка беше разположена в тесния проход и докато спящият му ум се проясняваше, той разбра, че ги атакуват откъм безопасната страна — където той знаеше, че хората му са прочистили римските поселения по целия път от лагера им чак до изплашените градове по източното крайбрежие.

Неговите десет хиляди души покриваха почти цялата долина, но докато той докара капитаните си на мястото на атаката и започне да възстановява реда, римляните вече ги нямаше.

Започнаха мрачно да броят мъртвите. Оцелелите офицери смятаха, че нападателите са били почти пет хиляди — бяха оставили мъртви на място повече от хиляда гърци. Митридат изрева, като видя телата струпани на купчини — убити, преди да са имали възможност да се изправят срещу врага. Това си беше истинско клане и той отново изпита гнева, който го беше обзел, когато Сула го беше атакувал преди няколко години.

Как бяха могли да се озоват зад гърба му, питаше се той, докато вървеше сред обезобразените трупове. Врълхлетя го гняв и ръката му запрати меч в нощта. Тъмнината го погълна почти в мига, когато изхвърча от пръстите му.

— Часовите са мъртви, господарю — съобщи един офицер.

Митридат го изгледа с очи, зачервени от дима и нарушения сън.

— Сложи други и пригответи лагера за поход призори. Искам да тръгнете след тях.

Когато мъжът се отдалечи, за да изпълни заповедта му, Митридат отново огледа разрушенията около себе си. Беше изгубил хиляда души, но сред убитите беше видял само неколцина римляни. Защо се бяха оттеглили? Който и да беше този легион, изглеждаше така,

смякаш са могли да унищожат целия лагер преди разсъмване — такава паника и смут цареше сред хората му. Къде другаде можеха да са в безопасност, ако не в сърцето на собствената си земя и в собствения си лагер?

Когато снощи се беше оттеглил за почивка, беше сигурен, че води най-голямата армия, която някога е събирал и която е била виждана от десетилетия. Сега знаеше, че не може да заспи, без да се страхува, че силата му е станала предмет на подигравки, че животът на всеки от хората му може да бъде изтръгнат с дивашка лекота. Загледа лицата около себе си и видя по тях страх и ужас; съмнение пропълзя в него. Мислеше, че предвожда лъвовете, но разбра, че има пред себе си агнета.

Опита се да отпъди отчаянието, но то го притискаше тежко. По какъв начин би могъл да превземе Рим? Неговите войници бяха дошли под знамената му след няколко бързи победи срещу омразните римляни, но това бяха млади мъже, изпълнени с мечти за идеалите на Спарта и Атина. Мечти на Александър, които той може и да не беше в състояние да осъществи. Наведе глава и тежките му юмруци се свиха. Хората му се суетяха наоколо, без да се осмеляват да проговорят на ядосания цар.

— Би трябвало да се върнем — каза Светоний. — Още една атака, докато вдигат лагера. Няма да го очакват.

— А как ще можем пак да избягаме, щом вече се съмва? — отвърна раздражено Юлий. — Не. Ще вървим, докато не намерим прикритие.

Извърна лице, за да не види сърдитото изражение, което знаеше, че ще предизвикат думите му. Дори това беше малко по-поносимо от извратеното удоволствие, обхванало младия офицер по време на нападението. Догади му се. За Юлий в тази кратка битка нямаше никаква чест — проста практическа работа за намаляване броя на врага. Горещият прилив на възбуда, изпълнил кръвта му в боя, се беше оттеклъл веднага щом като сигнализира отбой — но Светоний намираще почти сексуално удоволствие в лесното убиване.

Ветераните също, забеляза Юлий, се бяха изтеглили от гръцкия лагер възможно най-бързо, без радостни викове и без да обръщат внимание на дребните рани. Пазеха професионално мълчание, както беше заповядал. Само Светоний се беше разбъбрил, докато вървяха, очевидно неспособен да спре да се хвали.

— Можехме да пратим стрелците и да стреляме от прикритие, преди да се оттеглим — каза той и от тази представа устата му се напълни със слюнка. — Видяхте ли часовия, когото улучих със стрелата? Право в гърлото, съвършен изстрел.

— Мълчи! — изсъска му Юлий. — Влез си на мястото в строя и си затваряй устата.

Беше му дошло до гуша от Светоний; имаше нещо дълбоко неприятно в неговото въодушевление, пораждано от убийствата. То като че ли не беше излизало най-малко в морските битки, но убиването на спящи хора някак си беше събудило нещо грозно у младия офицер и Юлий искаше да го отблъсне възможно най-далече от себе си. Мисълта за разпънатите пирати проблясна в ума му и той потрепна; запита се дали Светоний би проявил милост, или би стигнал до самия край с тях. Подозираше, че ако Светоний тогава трябваше да дава заповедите, крайт на пиратите щеше да е бавен и мъчителен.

Младият офицер не се върна веднага на мястото си и Юлий едва не го удари. Изглежда, бившият тесерарий Пранд смяташе, че между двамата има някакви особени връзки, произтичащи от спомените от килията на кораба на Целз. Юлий го погледна в лицето и видя, че е изкривено от злоба и че устата се движи беззвучно, докато Светоний мисли как да

отговори на заповедта.

— Връщай се в строя или ще те убия веднага — изръмжа Юлий и Светоний най-после се скри в тъмното сред маршируващите мъже.

Един от ветераните се препъна и изруга. Лесно беше да се спъне, като нямаше луна да освети пътя му. Бяха потеглили с ускорена крачка, без никакви оплаквания. Всички знаеха, че Митридат ще излезе да ги търси веднага щом стане достатъчно светло. Имаха по-малко от два часа до зазоряване и при пълна скорост можеха да минат поне десет мили.

Заради ранените обаче милите щяха да са по-малко. Без да трябва да молят за това, мъжете, на които им беше трудно да вървят, бяха подкрепяни от по двама други. Все пак повечето рани бяха незначителни. Естеството на битката беше оставило по-голямата част от римляните или мъртви, или без нито една драскотина. Юлий не беше имал време да прецени загубите си, но предположи, че са се справили добре — много по-добре, отколкото се беше надявал.

Докато вървеше, си мислеше как би защитил гръцката армия, ако беше натоварен с това. Най-напред — по-добра система на сигнализация на часовете. Именно тази слабост им беше позволила да нахълтат в сърцето на лагера, без да се вдигне тревога. Вълците бяха имали късмет, както изглежда, но въпреки всичките си грешки Митридат не беше глупак. Следващия път щеше да им е по-трудно и щяха да умрат повече римляни. Невидим начело на дългата колона, Юлий най-накрая успя да отдели един миг в мълчанието на нощния поход, за да анализира успеха си. Въпреки цялото си неуместно ликуване Светоний имаше право. Всичко беше свършено.

Когато зората настъпи, повечето от мъжете бяха изтощени. Юлий навъсено ги накара да продължат — и със заповеди, и със заплахи. След още няколко мили стигнаха до редица гористи хълмове, които щяха да ги скрият за през деня. Щяха да спят и да се нахранят тук, но докато слушаше стонове на ветераните — дори тяхната желязна воля се огъваше пред безкрайния поход, той предположи, че ще трябва да останат скрити малко повече, за да си възвърнат силите.

Призори Митридат изпрати всичките си ограничени резерви от коне в групи от по двадесет конници със заповед да се върнат и да докладват веднага щом видят врага. Беше се отказал от първоначалния си план да вдигне целия лагер за търсенето. Може би римляните искаха да направи точно това — да остави очевидното прикритие на малката долина и да тръгне през равнините, където скритият легион можеше да го разбие. Крачеше из палатката си гневен и разочарован и проклинаше нерешителността си. Да се оттегли ли в някой град? Всички бяха римски и щяха да защитават стените си до последния човек. Но къде в равнините би могъл да е в безопасност? Знаеше, че е възможно няколко легиона да идват от запад, за да смажат въстанието, и за миг дори помисли да разпусне хората си, да ги прати обратно в селата им. Не, не можеше да го направи. Римляните щяха да ги изловят един по един, защото търсеха въстаници, а от това той нямаше да спечели нищо.

Стисна зъби със същия безсилен гняв, който беше вилнял у него още след като беше видял трупове на своите хора. Александър би ли позволил да бъде хванат в капан между два легиона?

Внезапно спря. Не, Александър нямаше да го позволи. Той щеше да тръгне на бой срещу тях. Но в коя посока? Ако придвижеше армията си обратно на изток, имаше възможност да бъде хванат от идващите откъм брега. Ако тръгнеше на запад към римските пристанища,

нощните убийци щяха да нападнат ариергарда му. Боговете да му простят, но какво би направил Сула? Ако разузнавачите дойдеха без никакви новини и ако той не направеше нищо, щеше да започне да губи хората си като дезертъори — беше абсолютно сигурен.

Въздъхна, наля си трета чаша вино, въпреки киселината, която усещаше в празния си стомах, бунтуващ се срещу подобно наказание в толкова ранен час. Пренебрегна я и изгълта виното. След малко щеше да каже на синовете си, че хора са загинали заради тях, понеже през нощта не са се придвижили достатъчно бързо.

Денят напредваше. Той продължаваше да пие. Разузнавачите се върнаха с разпенени коне и без никакви новини. От целия лагер само цар Митридат се напи, за да може да спи, когато падне нощта.

Юлий знаеше, че оценката за краткото нощно нападение ще е неясна или преувеличена. В природата на войниците беше да се хвалят с по-големи успехи от действителните. Но дори ако приемеше това, бе намалил силите на Митридат с около осемстотин до хиляда души, като бе изгубил само единадесет свои. Тези мъже нямаше да бъдат погребани под погледа на римските богове. Нямаше време да събира трупове, но изоставянето им все пак представляваше трън под кожата на ветераните, които за нищо на света не биха зарязали трупове на своите братя по оръжие в ръцете на врага.

По-младите мъже се бяха отърсили от напрежението веднага след като бяха стигнали в безопасност под дърветата по хълмовете и Юлий беше дал разрешение да лагеруват. Крещяха от радост, докато не пресипнаха, а ветераните ги гледаха с усмивки, заети повече с чистене и смазване на екипировката, отколкото с ликуване.

Квартор беше изпратил петдесет от най-добрите си ловци да набавят месо и към средата на сутринта димящото ядене беше готово — на огньовете се печеха таралежи, зайци и сърни. Всеки огън беше риск, но дърветата щяха да разсеят дима, а Юлий знаеше, че на войниците им трябва топлина и гореща храна, затова само настоя огнищата да бъдат загасени веднага щом се опекаат и последните уловени животни.

Този следобед разликата във възрастта се виждаше съвсем ясно. Младите новобранци се бяха възстановили напълно и се движеха енергично из лагера на малки групи, говореха и се смееха. Ветераните лежах като мъртви, без дори да се обръщат насън, така че се събуждаха вцепенени. Синини се показваха по кожата им там, където предната нощ не беше имало никакви белези. Младите не обръщаха внимание на раните си, но не се подиграваха на ветераните, задето се бяха схванали. Бяха видели у тях уменията, а не възрастта.

Корникс дъвчеше бавно, седнал до един огън — наслаждаваше се на топлината, която сгряваше старите му кости.

— Ти оцеля — каза Юлий, искрено зарадван, че старецът е оживял в хаоса на атаката.

Коляното му още беше овързано.

Корникс му махна приветствено с парчето месо в ръката си.

— Точно така, не можах да ме убият — съгласи се той и осмука месото, което държеше. — Забелязах, че останаха много.

Очите му потърсиха погледа на Юлий, изпълнени с интерес към младия мъж.

— Осем, дори девет хиляди — каза Юлий.

— Цяла вечност ще ми трябва да убия толкова много — отбеляза Корникс съвсем сериозно и задъвка месото със зъбите, които му бяха останали.

Юлий се усмихна.

— Да, така е. На майсторите им трябва време да си свършат работата.

Корникс кимна и на набръчканото му лице грейна усмивка.

Юлий го остави да се нахрани на спокойствие и намери Гадитик. Двамата обиколиха лагера и всички постове — часовите стояха по трима с цел винаги да има един, който да даде предупредителен сигнал за атака. Всяка група виждаше добре другата по цялата линия около лагера. За това бяха необходими много хора, но Юлий беше наредил са се сменят начесто, само през два часа, за да могат винаги да са бодри, и нощта мина без сигнал за тревога.

На следващия ден привечер, тъй като през зимата се стъмваше рано, римляните излязоха от горите и отново нападнаха лагера на Митридат.

Антонид крачеше из богато мебелираната стая, почервенял от гняв. Единственият друг човек в стаята, излегнат на мека пурпурна кушетка, беше едрият сенатор Катон. Очите, които наблюдаваха Антонид, изглеждаха малки, изгубени в месестото му потно лице, но блестяха заинтригувано, взрени в любимия помощник на Сула. Катон направи лека гримаса — дрехите на Антонид бяха целите в прах. Този човек беше крайно невъзпитан — да поиска среща, без дори да се е изкъпал.

— Нямам нови сведения, сенаторе, никакви — каза Антонид.

Катон въздъхна театрално и протегна месестата си ръка към таблата на кушетката, за да се надигне. Пръстите, които стиснаха дървото, бяха хлъзгави и лепкави от остатъците от сладкиша от обяда, прекъснат от Антонид. Катон седна и започна да ги облизва, докато чакаше раздражения мъж да се успокои. Кучето на Сула никога нямаше търпение — това беше добре известно. Дори докато диктаторът беше жив, Антонид беше заговорничил съвсем ненужно, за да се сдобие с повече авторитет и власт. След подлото убийство се беше държал възмутително — бе излязъл далеч извън границите на властта си в търсенето на убийците. Катон беше принуден да го подкрепи, когато сенатът дискутираше постъпките му, иначе щеше да го види повален от онези, които беше оскърбил. Защитата му не издържаше дори в онзи момент и Катон се запита дали нервно крачещият Антонид знае колко близо е бил до провала си. През изминалите месеци беше оскърбил почти всички важни личности в града — разпитваше дори хора извън всякакво подозрение.

Запита се как е могъл да го понася Сула. Лично той едва го издържаше.

— Не си ли мислил, че може и да не откриеш кой е дал заповедта за убийството? — попита той.

Антонид спря и се обърна към сенатора.

— Няма да се проваля. Отне ми повече време, отколкото мислех, но в крайна сметка някой ще проговори или ще се намери някакво доказателство, което ще покаже окървавените ръце и аз ще хвана престъпника.

Катон го загледа внимателно, видя налудничавия блясък в очите му. „Опасно вманиачен“, помисли си. Смяташе тихомълком да го премахне, преди да е причинил още неприятности. Бяха направени усилия, разбира се, за пред хората, но дори ако за смъртта на Сула не бъдеше отмъстено, градът щеше да продължи да живее, независимо от успеха или провала на Антонид.

— Може да отнеме и години, нали знаеш — продължи Катон. — А може и да умреш, преди да си открил виновника. Няма да е толкова странно. Можехме да очакваме разкрития или поне доноси малко след убийството, но нищо не подсказва къде са тези твои окървавени ръце и може и да не стане така. Може би вече е време да се откажеш от преследването.

Черните очи се забиха в него, но Катон не трепна. Изобщо не го интересуваше манията на този човек — дори с удоволствие го оставяше да обикаля като луд из домовете на почтените римляни. Сула беше мъртъв, отдавна станал на пепел. Може би вече беше време неговото куче да бъде обуздано.

Антонид като че ли усети мисълта зад безстрастното, отегчено изражение, с което Катон отвърна на вътрешния му поглед.

— Дай ми още малко време, сенаторе — помоли той и гневната му физиономия се

смени с внезапна предпазливост.

Може би в края на краищата знаеше, че тъкмо той го предпазва от гнева на другите в курията, помисли дебелият сенатор. Снизходително отмести поглед и Антонид побърза да заговори:

— Почти сигурен съм кой може да е поръчителят на убийството. Основните заподозрени са трима. Всеки от тях би могъл да го организира и всичките бяха поддръжници на Марий преди войната.

— И кои са тези опасни мъже? — запита остро Катон, макар че и той би могъл да изрече имената им също толкова лесно, колкото и генералът.

Осведомителите съобщаваха на него, преди да отидат при Антонид, тъй като в кесиите им подрънкваха именно неговите сестерции.

— Помпей и Цина най-вероятно. Може би най-вече Цина, защото Сула... се интересуваше от дъщеря му. И освен тях — Крас. Тези тримата имат пари и влияние, за да купят убиец, и не бяха приятели на Сула. А може би са действали заедно: Крас е дал парите, а Помпей — връзките.

— Назова трима доста влиятелни мъже. Вярвам, че не си споделил подозренията си с друг? Не ми се иска да те изгубя — каза подигравателно Катон.

Антонид като че ли не забеляза иронията.

— Не споделях мислите си с никого, докато няхах доказателства, за да ги обвиня. Те се възползваха от смъртта на Сула и сега открито гласуват срещу поддръжниците му в сената. Инстинктът ми подсказва, че е един от тях. Само да можех да ги разпитам, за да съм сигурен!

Изскърца със зъби от гняв и Катон трябваше да изчака, докато кожата му изгуби пурпурния си цвят и гневният спазъм премине.

— По-добре недей да се приближаваш до тях. Тези тримата са добре предпазени от сенатската комисия и от стражите си. Дори ако предположенията ти са верни, пак може да ти се изплъзнат.

Каза го главно за да види дали Антонид може да бъде подмамен да загуби съвсем самообладанието си, и беше възнаграден, когато зърна издуващите се вени на врата му. Засмя се и Антонид изсъска гневно. Наистина, как беше могъл Сула да понася този човек? Беше наивен като дете и лесен за манипулиране.

— Решението е лесно. Наемаш собствени убийци и внимаваш да не знаят, че си ги наел ти.

Бе привлякъл цялото му внимание, забеляза доволно той. Усети как от виното започва да го боли главата и искаше този сърдитко да го освободи от присъствието си.

— Прати убийците при семействата им. Набележи любима съпруга, дъщеря, син. Остави белега си на тях, за да им покажеш, че е направено заради Сула. Една от стрелите ти ще улучи, а другите... Тези хора никога не са били мои приятели. Много добре ще е за нас да бъдат уязвими за известно време. После довърши нещата и си представи, че Сула вече пребивава в покой, както подобава на порядъчните духове.

Усмихна се, докато Антонид обмисляше идеята и слабото му лице се озаряваше от прилив на жестокост. От челото на младия мъж изчезнаха тревожните бръчки, вдълбани там преди месеци, още от деня на убийството. Катон кимна — знаеше, че е спечелил своя човек. Мислите му се обърнаха към възможността за малко студено месо, преди да си полегне, и той почти не обърна внимание на Антонид, който бързо излезе от стаята.

По-късно, докато тъпчеше храната в бавно дъвчещата си уста, Катон въздъхна

раздразнено — мислеше за глупавия си син и за Рений. Спомни си как Рений се биеше на арената и потръпна — диващината му беше спирала дъха дори на разглезената тълпа на Рим. Мъж, който рискува живота си за толкова малко, не беше лесен за убеждаване. Какво можеше да предложи, за да откупи сина си? Брут беше жестоко затънал в дългове. Може би златото щеше да му повлияе. Властта беше несигурно нещо и ако парите и влиянието не успееха, щеше да му трябва полезен инструмент като Антонид. Жалко щеше да е да го загуби.

Александрия замря за миг, преди да почука на портата на имението, което познаваше толкова добре. Петте мили от града дотук ѝ се сториха донякъде като връщане на хода на времето. За последно беше стояла тук като робиня и спомените нахлуха в нея: как Рений я нашиба с камшик, как целуваше Гай в конюшната, как работеше до изнемога в дъжд и вятър, как убиваше мъже с кухненския нож в тъмнината под стените в разгара на робските бунтове. Ако Юлий не я беше отвел в града, още щеше да работи тук, пречупена под тежестта на отминаващите години.

Стари лица се връщаха към нея и изминалото време като че ли изчезна, така че трябваше да призове всяка частица смелост, за да вдигне ръка и да почука по дебелия портал.

— Кой е? — извика непознат глас, придружен от бързи стъпки.

Лице, което тя не познаваше, надникна към нея с неразгадаемо изражение — робът я оглеждаше, оглеждаше и малкото момче, което водеше. Тя вдигна предизвикателно глава и отвърна на погледа толкова уверено, колкото можа, въпреки бясното туптене на сърцето си.

— Александрия. Идвам да се видя с Тубрук. Той тук ли е?

— Изчакай малко, господарке — отвърна робът и изчезна от погледа ѝ.

Александрия бързо си пое дъх. Беше разбрал, че е свободна жена. Изправи рамене още малко и си възвърна увереността. Трудно щеше да ѝ е да се изправи срещу Тубрук, но намери сили да остане спокойна, докато чакаше. Октавиан мълчеше, все още сърдит заради решението, което бяха взели за бъдещето му.

Когато Тубрук отвори портата и излезе пред нея, тя едва не се строполи и така стисна ръката на Октавиан, че той изписка. Управителят изглеждаше непроменен, все същият, докато останалата част от света диво вървеше напред. Усмивката му беше искрено приятелска и тя почувства как напрежението ѝ донякъде се изпарява.

— Чух, че се справяш добре — каза той. — Ела да хапнеш, ако си гладна.

— Само съм жадна, Тубрук. Това е Октавиан.

Старият гладиатор се наведе да погледне момчето, което уплашено се скри зад Александрия.

— Добро утро, момче. Сигурно си гладен? — Октавиан кимна и Тубрук се засмя. — Не познавам момче, което да не е винаги гладно. Елате вътре, ще наредя да донесат нещо.

Спря замислено за момент, после добави:

— Марк Брут е тук. С Рений.

Александрия за миг се вцепени. Името на Рений носеше горчиви спомени. Марк също беше име от забравеното ѝ минало; сладостта се смесваше с болката. Тя стисна здраво ръката на Октавиан, докато минаваха през портата — по-скоро за свое успокоение.

Сенките в двора я накараха да потрепери. Беше стояла... ето там, когато бе убила един от нападателите, а Сузана беше умряла ето там, до портата. Тръсна глава и си пое дълбоко дъх. Твърде лесно беше да се загубиш в миналото, най-вече тук.

— Господарката как е? — попита тя.

Изражението на Тубрук леко се промени — стори й се внезапно остарял.

— Никак не е добре. Няма да можеш да се срещнеш с нея, ако за това си дошла.

— Съжалявам, че чувам такова нещо, но дойдох, за да се видя с тебе.

Той ги отведе в една тиха стая, която рядко беше виждала, докато беше робиня. Подът беше топъл и стаята беше приятна. Тубрук ги остави сами, за да поръча храна, и Александрия започна да се отпуска. Октавиан не го свърташе на едно място. Шареше със сандалите си по пода, докато Александрия не спря непокорните му крака, като стисна здраво коляното му.

Тубрук се върна и постави пред тях поднос с кана и купа с прясно нарязани плодове. Октавиан ги нападна възторжено и възвръстният мъж се усмихна. После седна и зачака Александрия да заговори.

— Искам да говоря с тебе за Октавиан — каза тя след кратка пауза.

— Да повикам ли някой да му покаже конюшната? — попита Тубрук.

Александрия вдигна рамене.

— Той знае за какво ще говорим.

Тубрук й наля студен ябълков сок и тя отпи. После обясни:

— Притежавам част от бижутерска работилница в града. Взехме Октавиан за чирак. Няма да те лъжа и да казвам, че е свършен. Беше истинско диваче, но сега е съвсем различно момче.

Спря и погледна Октавиан, който се мъчеше да напъха огромен резен пъпеш в устата си.

Тубрук видя накъде гледа и се изправи.

— Засега стига толкова, момче. Иди намери конюшната. Вземи ябълки за конете.

Октавиан погледна Александрия и когато тя кимна, се ухили, грабна няколко ябълки и изчезна от стаята, без да каже нито дума. Стъпките му заглъхнаха и отново се възцари тишина.

— Не помни баща си. Беше улично хлапе, когато го взехме. Щеше ми се да видиш как се промени оттогава, Тубрук! Омаяно е от уменията, на които го учи Табик. Сръчен е и след време, мисля, от него ще излезе чудесен занаятчия.

— Защо тогава го водиш при мен?

— Не можехме да го оставим да се покаже на улицата почти цял месец. Табик трябваше да го изпраща всяка вечер и после да се връща самичък в тъмното. Напоследък улиците не са безопасно място за това момче — пребиват го жестоко вече три пъти, откакто го взехме. Първия път откраднаха от него сребърен пръстен и мислим, че го следят — ако го пратим да носи някаква друга поръчка. Става дума за една банда момчета. Табик се оплака на господарите им, когато разбра кои са, но третият побой стана точно след това. Момчето е съкрушено, Тубрук. Табик му направи нож, но той не иска да го носи. Каза, че ще го убият, ако извади нож, и мисля, че е прав.

Пое си дълбоко дъх и продължи:

— Майка му е отчаяна и й казах, че ще те попитам дали ще го вземеш да го обучиш. Надявахме се да може да поработи година-две в имението и после, като порасне, да го вземем пак в магазина и да продължи с чиракуването.

Усети, че се е разприказвала, и спря. Тубрук погледна ръцете си и тя продължи бързо — не искаше дай откаже.

— Семейството му има далечна роднинска връзка с Юлий. Дядовците им били братя или може би баджанаци, нещо такова. Ти си единственият ми познат, който може да го опази от уличните банди, Тубрук. Ще спасиш живота му. Не бих те молила, ако имаше друг, но...

— Ще го взема — каза внезапно Тубрук. Александрия премига изненадано и той се засмя. — Да не би да си помислила, че ще откажа? Не съм забравил, че ти рискува живота си за този дом. Можеше да избягаш и да се скриеш в конюшната, но не го направи. Това ми стига. В имение като това винаги има работа, макар че загубихме доста от земята, след като ти си отиде. Момчето ще си печели хляба, не се тревожи. Днес ли ще го оставиш?

На Александрия ѝ се доця да прегърне стария гладиатор.

— Да, ако ти е удобно. Знаех си, че мога да разчитам на тебе. Благодаря ти. Ще може ли майка му да го посещава от време на време?

— Трябва да питам Аврелия, но сигурно ще е възможно, стига да не е много често. Ще ѝ разкажа за връзката между семействата. Може би дори ще се зарадва.

Александрия въздъхна облекчено.

— Благодаря ти.

Отвън се чува бързи стъпки и двамата обърнаха глави. Октавиан влетя със зачервено и развълнувано лице.

— В конюшната има коне! — извика той и те се усмихнаха.

— Тук доста отдавна не е имало малки момчета. Чудесно ще е да поживее при нас — каза Тубрук.

Октавиан погледна първо него, после Александрия, и запристъпва нерешително от крак на крак.

— Значи оставам? — попита той тихо.

Тубрук кимна.

— Чака те куп работа, момче.

Момчето подскочи възторжено.

— Тук е чудесно!

— Не е излизал от града, откакто се е родил — поясни малко смутено Александрия.

Хвана ръката на Октавиан, изгледа го сериозно и го накара да застане мирно.

— Отсега нататък ще правиш каквото ти кажат. Майка ти ще дойде да те види, когато посвикнеш тук. Работи добре и научи всичко, каквото можеш да научиш. Разбра ли?

Октавиан кимна с грейнало лице и тя го пусна.

— Благодаря ти, Тубрук. Нямах представа какво означава това за мене.

— Виж, момиче — каза той. — Сега си свободна жена. Извървя същия път като мене. Дори да не се беше сражавала в размириците, пак бих ти помогнал с каквото ми е по силите.

Александрия го погледна с внезапно разбиране. През по-голямата част от младия ѝ живот той беше управител на това имение и тя беше забравила, че и той знае за робството не по-малко от нея. Че двамата са свързани с връзки, за чието съществуване не беше подозирала. Тръгна към портата заедно с него и напрежението ѝ полека започна да се изпарява.

Завариха там Брут и Рений — водеха две млади кобили и им говореха тихо. Щом видя Александрия, Брут подаде юздите на Рений и се втурна към нея, грабна я и я вдигна във въздуха.

— Богове! От години не съм те виждал.

— Пусни ме! — отвърна тя яростно и Брут едва не я остави да тупне на земята, стреснат от ледения ѝ тон.

— Какво има? Помислих, че ще се зарадваш да ме видиш след...

— Няма да се държиш с мене като с твоя робиня! — изсъска тя.

Бузите ѝ пламтяха. Част от нея искаше да ѝ се присмее за внезапния пристъп на

достойнство, но всичко се развиваше прекалено бързо. Онемяла от смущение, тя вдигна ръка — на нея вече го нямаше железния пръстен, белега на робството. Брут ѝ се усмихна.

— Не исках да те обидя, господарке — каза той и се поклони.

Доця ѝ се да го ритне, но понеже Октавиан и Тубрук ги гледаха, си наложи да понесе подигравката. Непоносим, както винаги. Споменът за нещо, което беше казал Юлий, проблесна в ума ѝ и когато Брут се изправи след поклона, тя го зашлеви.

Брут бе посегнал да хване китката ѝ, обаче в следващия миг явно размисли и ѝ позволи да го удари. Но не престана да се усмихва.

— С каквото и да съм го заслужил, надявам се, че всичко вече е свършило — каза той. — Аз...

— Юлий ми каза какви си ги разправял за мене — прекъсна го тя.

Не биваше да стане така. Тя искаше да седне и да се посмее с този млад вълк, когото познаваше някога, но всички негови думи сякаш постигаха само едно — да я вбесят.

Лицето на Брут се проясни във внезапно разбиране.

— Той е казал, че съм се хвалил? Аха. Хитрец е той. Не, никога не съм се хвалил. Но той предвижда нещата. Когато го видя, ще му кажа как са се развили. Ще му хареса. Да получа шамар пред Рений! Красиво, няма що.

— Ще отведа конете в конюшните, докато свършите с игричките — измърмори старият гладиатор и се отдалечи.

Александрия го изгледа намръщено и забеляза как увива юздите на двете кобили около китката си с лекотата на дълга практика. Той пък дори не си даде труда да я поздрави.

Сълзи избиха в очите ѝ. С изключение на Октавиан сякаш нищо не се беше променило след нощта на нападението. Всички бяха тук, но като че ли само тя единствена усещаше годините, изменили оттогава.

Тубрук погледна смаяното лице на Октавиан.

— Не зяпай така, момче. Имаш да свършиш доста работа, преди да си легнеш довечера. — И кимна към Александрия. — Ще ви оставя да си поговорите, докато показвам на Октавиан какво има да се прави.

Поклати предупредително глава към Брут, после хвана здраво Октавиан за ръката и го поведе нанякъде.

Брут и Александрия останаха сами в смрачаващия се двор, заговориха едновременно, млъкнаха и пак понечиха да заговорят.

— Съжалявам... — почна Брут.

— Не, аз се държах глупаво. Толкова отдавна беше, когато живеех тук, и Тубрук също, и ти, и Рений... сякаш всичко се върна.

— Никога не съм казвал на Юлий, че съм спал с тебе — продължи Брут и пристъпи към нея.

Беше много красива — а и жените изглеждат най-красиви по здрач. Очите ѝ бяха големи и тъмни и начинът, по който отметна глава, за да го погледне, го накара да поиска да я целуне. Спомни си как се бяха целунали веднъж — отдавна, още преди Марий да му даде документите за назначение в легиона в Гърция.

— Тубрук не каза, че Юлий е тук... — почна Александрия.

Той поклати глава.

— Още чакаме вести от него. Пленили са го и са го държали за откуп в Африка, но вече сигурно пътува насам. Всъщност нищо вече не е като преди. Ти си свободна жена, аз станах

центурион, а Рений вече не може да жонглира.

Александрия се засмя, като си представи как Рений жонглира с една ръка, и той се възползва от мига, за да я прегърне. Този път тя отвърна на прегръдката му, макар че когато Брут се опита да я целуне, извърна глава.

— Не мога ли дори да те приветствам както трябва? — изрече той учуден.

— Ти си ужасен, Марк Брут. Да знаеш, не съм примирала от очакване да те видя — отвърна тя.

— А аз пък примирах. Наистина — отговори той и тъжно поклати глава. — Искам официално позволение за среща с тебе и ако не го получа, може да...

Изпъшка комично и двамата се разсмяха.

Преди тя да успее да отговори, откъм портата отекна викът на пазача и Александрия подскочи.

— Приближават се конници и каруца — извика робът.

— Колко са? — викна Брут и я пусна.

Настроението за флирт моментално се изпари; във всеки случай Александрия предпочиташе този нов Марк пред стария. Не, не Марк — Брут.

— Трима мъже на коне и волска каруца. Мъжете са въоръжени.

— Тубрук! Рений! Първородни, на портата! — извика Брут.

Войниците наизскачаха от постройките в двора — поне двадесет души с брони. Александрия ахна и попита учудено:

— Значи бившият легион на Марий сега е с тебе?

Брут я погледна за миг.

— Които оцеляха от него. Когато Юлий се върне, ще му трябва военачалник. По-добре не се приближавай до портата, докато не разберем какво става.

След като тя кимна, той тръгна и Александрия внезапно се почувства сама. В ума ѝ нахлуха спомени за кръв. Тя потрепери и тръгна към осветените постройките.

Тубрук излезе от конюшната: Октавиан ситнеше до него. Управителят на имението остави момчето да се шяе в застлания с камъни двор, изкачи се по стълбите над портата и погледна към приближаващите се войници.

— Малко е късно за посещение! — извика той. — Каква работа имате тук?

— Идваме от страна на Катон да се срещнем с Марк Брут и гладиатора Рений — чу се в отговор дълбок глас.

Тубрук погледна надолу и кимна доволно, когато видя стрелците, разположени на позициите си в двора.

Бяха добре обучени и всеки, който се опиташе да нападне дома, щеше да бъде унищожен за броени мигове. Брут вече беше строил войниците си в отбранителен кръг и Тубрук му даде знак да отвори портата.

Вратата се отвори и затвори бързо, след като каруцата и конниците влязоха в двора. Неканените гости слязоха бавно от конете, огледаха се и застанаха нащрек. Рений и Брут се приближиха към тях и водачът на новодошлите кимна на едноръкия гладиатор.

— Господарят ми Катон смята, че е станала грешка. Синът му погрешно е бил записан в легиона на Първородните, докато всъщност е бил обещан на друг легион. Господарят ми разбира, че младежкият му ентусиазъм сигурно го е подвел на Марсово поле, и съжалява, че младежът не може да служи при вас. Каруцата е пълна със злато като компенсация за загубата ви.

Брут заобиколи потъналите в пот волове, отметна покривалото на каруцата и видя два тежки сандъка. Отвори единия и подсвирна — беше пълен със златни монети.

— Вашият господар високо оценява стойността на сина си за Първородните.

Войникът погледна безучастно към огромното съкровище, което беше докарал.

— Кръвта на Катон е безценна. Това е само залог. Герминий тук ли е?

— Знаеш, че е тук — отвърна Брут.

Това злато бе само частица от дълга му към Крас, но въпреки това бе огромна сума, която той не можеше да пренебрегне. Погледна към Рений, който сви рамене — Брут трябва да вземе решението. Щеше да е много лесно да отключи стаята на Герминий и да го предаде на дошлите в имението. Рим щеше да оцени красотата на жеста и Брут щеше да си спечели славата на опитен в сделките човек, задето е накарал Катон да направи това. Той въздъхна. Легионерите не бяха собственост на командирите си, за да ги купуват и продават.

— Върнете златото — каза той бавно и погледна сандъка със съжаление. — Предайте на господаря си моите благодарности заради жеста му и му кажете, че ще се отнасяме добре със сина му. Герминий е положил клетва и само смъртта може да я отмени.

Войникът кимна сковано.

— Ще предам съобщението ти, но господарят ми ще е много недоволен, че не намиращ начин да поправиш тази злополучна грешка.

Вратите отново се отвориха и без нито дума повече малкият ескорт пое обратно в тъмнината; добичетата изреваха тъжно, когато каруцарят ги смуща, за да обърнат гръб на имението.

— Аз бих взел златото — отбеляза Рений, докато портите се затваряха.

— Не, нямаше да го вземеш. Както не го взех и аз — отвърна Брут.

Мълчаливо се запита какво ли ще направи Катон, когато разбере.

Щом влезе в дома си на хълма Авентин, Помпей повика дъщерите си. Аромат на токущо изпечен хляб изпълваше къщата и той го вдиша с наслада, после излезе в градината да ги намери. Беше уморен след дългия ден с докладите за продължаващата кампания против Митридат. Ако въпросът не беше толкова важен, ситуацията щеше да прилича по-скоро на фарс. След цели седмици дебати сенатът най-после беше позволил на двама пълководци да отидат с легионите си в Гърция. Според Помпей бяха избрали най-неспособните от всички, намиращи се някога под командването на сената. Причината беше пределно ясна, но пък предпазливите военачалници се бяха придвижвали много бавно, за да не поемат дори минимален риск. Бяха обсаждали незначителни селища с цената на огромни затруднения, благодарение на което бяха успявали да се попридвижат напред. Щом си спомнеше за това, му се дощаваше да плюе сърдито.

Той самият бе поискал да му дадат командването на един легион, но това желание моментално доведе до възраженията на привържениците на Сула и те гласуваха против назначението му още в мига, когато името му се появи в сенатските списъци. Бореха се, за да опазят кариерите си за сметка на града, и това беше мръсна игра, поне по отношение на Помпей, но те го бяха вкарали насила в нея. Много добре разбираше, че ако събере „доброволци“, финансирани от Крас, ще го обявят за враг на републиката още преди да се е качил на корабите си. С всеки изминал ден положението ставаше все по-напечено, докладите разкриваха пълната липса на какъвто и да било напредък. Дори още не бяха сформирали ядрото на армията.

В градината поне беше прохладно, макар че ветрецът не успяваше да охлади гнева му. Как бе възможно такива псета да го хапят по петите в сената! Сърдити палета без никакво въображение и без чувство за величие. Някакви дюкянджии да управляват Рим!

Вървеше бавно из градината, потънал в мисли. Усещаше как напрежението от деня постепенно се разсейва. От години беше свикнал да отделя работния ден от домашния си живот с малка разходка из спокойната си градина. После, освежен, се присъединяваше към семейството си за вечеря, за да се посмее и да поиграе с дъщерите си, забравил за мизерния сенат поне до следващия ден.

Насмалко да не забележи най-малката си дъщеря — лежеше по корем в храстите до външната стена. Усмихна се — очакваше тя да скочи и да го прегърне. Много обичаше да го изненадва, когато си дойде у дома, и да се смее, когато той се стряска.

А после видя кръвта по дрехата ѝ, тъмни кафяви петна, и се вцепени.

— Лаура! Хайде, момиче, ставай.

Кожата ѝ беше ужасно бяла и той видя дълбокия прорез, където вратът се срещаше с пъстрата материя на детската ѝ дреха.

— Хайде, скъпа, стани — прошепна той.

Приближи се към нея и седна сред мокрите листа.

Остана да гали косата ѝ дълго. Слънцето залязваше и сенките поляка се удължаваха.

Някак си усещаше, че трябва да вика за помощ, да крещи, да плаче, но не искаше да я остави дори и за да повика жена си. Спомни си как я беше носил на раменете си през лятото и как тя повтаряше всичко, казано от него, със звънливото си гласче. Беше седял до леглото ѝ, когато тя гореше в треска, а сега седеше за последно с нея, шепнеше ѝ, придърпваше нагоре дрехата, за да прикрие зейналата рана — единствения ярък цвят по нея.

След малко се изправи и тръгна сковано към къщата. Времето сякаш беше спряло. Женски писък се извиси в тишината.

Митридат се вгледа в утринните мъгли; питаше се дали римляните ще нападнат още веднъж. Придърпа тежкото наметало около раменете си и потръпна — каза си, че е от сутрешната хладина. Трудно беше да не изпитва отчаяние.

Нощните атаки ставаха все по-дръзки и в лагера вече никой не спеше спокойно. Всяка вечер стражите намаляваха и избраните се споглеждаха със зачервени очи и свиваха рамене, вече в очакване на неизбежната смърт. Ако не ги нападнеха, щяха да се върнат в укрепления лагер с нова увереност, която щеше да трае, докато пак изтегляха лошия жребий.

По-често обаче не се връщаха. При преброяването всяка сутрин липсваха десетки, дори стотици часови. Митридат беше сигурен, че повече от половината чисто и просто дезертират, но лагерът му сякаш беше обкръжен от невидим враг, който избиваше хората му. Откриваха някои от часовите пронизани от стрели, но стрелите ги нямаше — бяха внимателно издърпани, за да послужат отново. Нямаше значение по колко души заедно стоят на пост или къде са разположени: всеки ден в лагера се връщаха все по-малко часови.

Царят огледа влажната мъгла, която като че ли запушваше дробовете му със зимен студ. Някои от хората му вярваха, че ги нападат призраци от стари битки, и разправяха за стари войници с бели бради, зърнати за момент, преди да изчезнат. Появяващи се и изчезващи в мълчание.

Митридат тръгна да обхожда линията на часовите. Също толкова изтощени, колкото и царят им, те все пак държаха оръжията си готови, стояха нащрек и чакаха мъглата да се вдигне. Той се мъчеше да им се усмихва, за да повдигне духа им, но беше трудно. Безсилието от това, че седмица след седмица губят хора, беше отнело смелостта на твърде много от войниците му. Царят отново вдигна рамене и прокле бялата мъгла, която като че ли висеше само над палатките, докато останалият свят се събуждаше. Понякога си мислеше, че ако успее да намери бърз кон и да се отдалечи от лагера, ще излезе на слънце и като погледне назад, ще види, че само неговата долина е потънала в мъгла.

Един труп лежеше недокоснат между палатките. Царят спря и го погледна, сърдит и засрамен, че младият боец не е бил погребан. Този факт, дори повече, отколкото безстрастните погледи на войниците му, показваше колко далеч са стигнали нещата, откакто неговите войски се събраха сред хълмовете и вдигнаха наздравица за успеха си и за провала на Рим. Колко *мразеше* това име.

Може би трябваше да оттегли армията си, но в ума му се въртеше натрапчивата мисъл, че врагът очаква тъкмо това — той да поведе хората си в равнините. Някъде, невидим за неговите разузнавачи, се криеше цял легион войници с командир, какъвто Митридат досега не беше срещал. Този командир като че ли искаше да ги унищожи един по един. Внезапни облаци стрели обсипваха всеки, който носеше офицерски шлем или знаме. Беше се стигнало дотам, че мъжете отказваха да вдигнат знамената и по-скоро с охота понасяха да ги накажат с бичуване, отколкото да привлекат върху главите си смъртта, която смятаха за неизбежна.

Ужасно беше да наблюдава стремглавото сриване на бойния дух. Един ден беше издал заповед групите часови да убиват всеки, който се опита да дезертира, но на следната нощ бяха изчезнали още повече хора и той пак не знаеше дали са мъртви, или избягали. Понякога виждаше само купчина брони, сякаш мъжете се бяха измъкнали от метала, отърсвайки се същевременно и от честта си, но друг път броните бяха опръскани с кръв.

Митридат потърка умореното си лице. Не можеше да си спомни кога за последен път е спал, не се опитваше и да се напие, защото можеха да ги нападнат по всяко време на нощта. Враговете бяха като духове, помисли той и кръвта му се смрази. Смъртоносни, бързо движещи се духове, оставящи по тревата зад себе си безжизнена плът.

Синовете му бяха сформирали резервни части, така че нови бойци не липсваха, но от това нямаше полза. Митридат се питаше дали войниците му не отстъпват, защото не искат първи да налетят на врага и да ги убият. След като римляните изчезнеха, подкрепленията пристигаха със силни викове и дрънчене на щитове и мечове, заобикаляха ранените в кръг и крещяха обиди и предизвикателства в нощта, но това изглеждаше като изблик на безсилна злоба, боязлив последен удар или ехидна гримаса на страхливец, застанал на място, където е в безопасност.

Мъглата полека се вдигаше. Митридат започна да щипе бузите си, за да не измръзнат. Скоро щеше да получи доклад за загубените тази нощ часове и се надяваше, че днешният ден ще е един от онези, когато всички пристигаха смаяни от късмета си, залитащи от облекчение след часове напрежение и страх. Такива нощи обаче бяха редки.

Веднъж се беше опитал да направи засада на врага — със сто души, скрити до два от постовете. На другия ден всички до един бяха намерени мъртви и изстинали. Повече не беше опитал. Призраци.

Подухна вятър и той се уви още по-плътно в наметалото си. Мъглата започна да се кълби и след минути изчезна и се видя голата тъмна равнина. Митридат замръзна, когато видя редиците мълчаливо чакащи войници. Съвършени редици легионери, с искрящи в мъчителен сребърен блясък брони. Две кохорти. Хиляда души. Чакаха го — на две хиляди стъпки от тях.

Сърцето му заби болезнено под широките мускули на гърдите, главата му се замая. Чу викове да се надигат откъм лагера — оцелелите офицери караха войниците да станат и да заемат позиция. Обзе го паника. Хиляда души от едната страна. Къде бяха останалите?

— Пратете разузнавачите! — изрева той.

Вестоносците се метнаха на конете си и се пръснаха сред палатките.

— Стрелците при мене! — извика царят.

Заповедта му беше предадена навсякъде.

Стотици мъже с лъкове започнаха да се стичат към него. Митридат събра офицерите.

— Това сигурно е някаква хитрост. Искам да пазите тази страна на лагера. Стреляйте, за да ги държите надалеч. Убийте ги всичките, ако можете. Аз ще пазя челото, където трябва да дойде главната атака. Не пестете стрелите. Не бива да ни ударят в гръб, докато другите атакуват.

Офицерите закимаха. Лицата им показваха първите признаци на вълнение, радостта на силата, когато сееш смърт с жилещите върхове на стрелите, докато собствените ти хора са в безопасност.

Митридат препусна през лагера. Отчаянието му се изпаряваше и той изправи гръб на седлото, докато гледаше как хората му застават в готовност наоколо. Беше ден, а дори призраците можеха да бъдат убити през деня.

* * *

Юлий стоеше на десния фланг на ветераните, начело на кохортата „Вентул“. Три редици

от по сто и шестдесет души стояха заедно с него — шест центурии от по осемдесет души, ветераните в първа и трета редица, а най-слабите бойци във втората, където не можеха да се огънат или да избягат. С Гадитик и мъжете от кохорта „Акципитер“ римляните се бяха прострели на цяла миля, мълчаливи и тихи. Игрите вече бяха свършили. Вълците знаеха, че може да загинат, преди слънцето да се издигне, но у тях нямаше страх. Бяха си казали молитвите и сега предстоеше само моментът на боя.

Студът беше непоносим и мъжете трепереха и чакаха мъглата да се вдигне. Не говореха, дори не беше необходимо новоназначените опции да смущават с тоягите си по-младите войници, за да ги накарат да млъкнат. Всички като че ли усетиха момента, когато мъглата започна да се разнася под поривите на засилващия се вятър. Главите им се вдигнаха рязко, като на кучета, надушили дивеч; знаеха много добре как ще подейства видът им на гърците.

Някои от ветераните искаха да нападнат още докато утринната мъгла е гъста, но Юлий им каза, че иска врагът да изпита страх преди финалната атака, и те бяха приели заповедите му без въпроси. След три седмици опустошителни нападения срещу лагера ветераните гледаха младия командир, който маршируваше редом с тях, с нещо като благоговение. Той като че ли беше в състояние да отгатне всеки ход на Митридат и да му противодейства. Ако Юлий кажеше, че е време за последния удар, с който да съкрушат гърците, щяха да тръгнат след него, без да се оплакват.

Юлий наблюдаваше любопитно редиците палатки и предвкусваше момента. Питаше се коя от тичащите насам-натам фигури е царят, но не можеше да е сигурен. Когато слънчевата светлина обля долината, за момент го обхванаха съмнения. Въпреки загубите и дезертъорите, стотици през последните няколко нощи, той виждаше пред себе си огромна маса хора, пред която собствените му сили изглеждаха незначителни. Стисна зъби и потисна съмненията си. Много от палатките сигурно бяха полупразни.

Всеки ден изчакване за Юлий бе мъчително отлагане на окончателното решение. Пленените дезертъори разказваха за спадането на бойния дух и лошата организация в лагера на гърците. Юлий знаеше всичко за техните офицери, за екипировката им, за желанието им да влязат в бой. Отначало се беше задоволил с идеята за нощни атаки, с които да къса парчета от плътта на гръцката армия, докато Митридат не се изнерви и не налети право в ръцете на легионите, идващи откъм брега. Но дните и седмиците минаваха без никакъв признак, че гърците ще вдигнат лагера или че на хоризонта ще се появи римско подкрепление.

В началото на третата седмица Юлий се беше изправил пред възможността легионите да не дойдат, преди Митридат да се събуди от отбранителната си летаргия и да започне да мисли като истински командващ. В нощта, когато гръцките часови дезертираха с десетки, минавайки само на няколко стъпки от собствените му хора, без да го знаят, Юлий започна да прави планове за истинска атака.

В момента ядрото на гръцката армия бе подредено в големи карета от по десет редици и Юлий кимна — спомняше си уроците на стария си наставник. Гърците нямаше да могат да изнесат напред толкова много мечове, колкото собствения му широк строй, но десетте редици щяха да предотвратят объркването, когато враговете, които винаги ги бяха убивали в тъмното, най-накрая се изправеха срещу тях в равнината. Преглътна болезнено, докато оглеждаше терена и изчакваше идеалния момент да даде заповед за атака. Видя един висок мъж да се мята на коня си и да се отдалечава в галоп, а после стотици стрелци започнаха да сформират отделенията си. Въздухът щеше да почернее от стрелите им.

— Хиляди са — прошепна той на себе си.

Неговите хора сега имаха щитове — повечето откраднати от гърците, които бяха убивали нощ след нощ.

Но дори при това положение всеки успешен набег на гърците щеше да повали по няколко негови войници, дори ако те съберяха щитовете си, за да се скрият под тях.

— Свири атака, веднага! — изсъска Юлий на тръбача и той вдигна стария боен рог и изсвири сигнала.

Двете кохорти пристъпиха напред като една. Юлий се огледа наляво и надясно и се изсмя зловещо, като видя ветераните да образуват права редица, докато се придвижваха напред, почти без да го забележат. Никой не изоставаше. Старите бойци бяха жадували за такава атака почти колкото самия него и сега тяхното нетърпение най-накрая намираще отдушник.

Отначало се приближаваха бавно. Юлий зачака стрелците да стрелят и почти замръзна, когато хиляди дълги черни стрели избръмчаха във въздуха. Гърците се целеха добре, но ветераните бяха воювали срещу стрелци из всички римски земи. Придвижваха се, без да бързат, снишаваха се и щитът на всеки докосваше щита на другия до него. Така образуваха непробиваема стена и стрелите отскачаха, без да нанесат вреда, от обкованото с медни листови дърво.

За миг настана тишина, после ветераните се изправиха с дивашки викове. Щитовете бяха целите набучени със стрели, но редиците не бяха загубили нито един човек. Изминаха бързо двадесет крачки, после въздухът отново забръмча и те се снишиха под щитовете. Чуха се и викове на ранени, но ветераните се придвижиха така три пъти, като оставиха само няколко трупа на полето зад себе си.

Бяха достатъчно близко, за да нападнат. Юлий даде заповед и сигналът отекна по цялата линия. Вълците затичаха бързо и целият облак стрели мина над главите им.

Гръцките стрелци останаха на позиция прекалено дълго. Предната им редица се опита да отбие нападащите римляни, но Вълците изреваха, всявайки сред тях смут и ужас.

Юлий изкрещя от възторг, когато римската линия мина през тях — просече си път през редиците с кървава сръчност. Само след мигове гръцките редици се разсипаха. Юлий заповяда кохортата „Вентул“ да ги притисне, а Гадитик измести хората си малко наляво, за да разшири ъгъла на атаката.

Паника обхвана гръцките редици и те започнаха да отстъпват и да хвърлят оръжията си.

И изведнъж бягащите станаха страшно много, дори най-смелите се обръщаха и се присъединяваха към блъскащата се в отстъпление тълпа.

Вълците атакуваха. Ветераните си пробиваха път през редиците на врага с цялото си умение и опит от предишни битки, а по-младите войници — със суровата си енергия и нарастваща радост, която караше ръцете им треперят и очите им да подивяват, докато посипаха гърците, вилнеейки сред тях с окървавените си ръце.

Враговете се пръснаха във всички посоки. Офицерите им на два пъти се опитваха да ги съберат и Юлий трябваше да се притече на помощ на Акципитер, за да съкруши най-голямата група съпротивляващи се. Изплашените войници издържаха по-малко от минута и се разбягаха. Лагерът се превърна в кървава каша от стъпкани тела и изпочупени брони и ветераните започнаха да се уморяват — ръцете ги заболяха от стотиците нанесени удари.

Юлий заповяда Вентул да оформи „трион“ — средната редица се придвижи вдясно и вляво, за да запуши дупките и да укрепи най-слабите места. Кохортата му вилнееше из гръцкия лагер, сякаш не бяха преставали да убиват през целия този ден.

Гадитик се беше придвижил напред и неговите хора нападнаха Митридат и синовете му, обградени може би от хиляда мъже. Те действаха като котва за дезертърите, които тичаха около тях, забавяха устремния им бяг и ги привличаха, за да се присъединят към последната отбрана. Юлий заповяда на острието си да пречупи линията на врага и неговите хора за пореден път отхвърлиха умората си. Той лично застана начело на втората редица зад Корникс. Трябваше бързо да пробият последната отбранителна линия на гърците. Тези мъже не бяха избягали и стояха под погледа на царя си, отпочинали и чакащи.

Войниците от Вентул оформиха острието на атаката така, сякаш цял живот се бяха сражавали заедно. Щитовете се вдигнаха нагоре, за да предпазят ъгловите войници от стрелите, и римляните удариха гръцките редици, които се огънаха и се заблъскаха една в друга. Само войникът на върха на острието оставаше незащитен — и Корникс падна под първите удари. Изправи се, облян в кръв; държеше се за корема с една ръка, докато другата не преставаше да нанася удари, докато той не падна отново, този път без да се вдигне. Юлий зае мястото му. Гигантът Кир бе до него.

Видя как Митридат разбутва побеснял войниците си, за да се приближи към римляните. Лицето му беше разкривено от бяс. Юлий по-скоро усети, отколкото видя как устремът започва да отслабва. Знаеше, че гръцкият цар трябва да отстъпи и че римляните не би трябвало да стигнат до него. Вместо това Митридат издаваше гръмогласни заповеди и най-близките до него войници отстъпваха, за да му отворят място.

Беше огромен мъж, увит в тежко пурпурно наметало. Не се опитваше да се защити, нанасяше удари с меч си със страшна сила. Юлий се сниши и ответният му удар беше блокиран с издрънчаване на метал, от което ръката му изтръпна. Мъжът беше силен и бърз. Ветераните изреваха още веднъж и се втурнаха напред, разблъскаха гърците с виелица от удари. Митридат като че ли не осъзнаваше какво става и когато линията се огъна покрай него, изрева и отново замахна с меч си в ужасен удар, насочен към гърдите на Юлий. Младият мъж се олюля. Двата дишаха тежко от умора и гняв. Митридат вече беше далеч зад предната линия и Юлий знаеше, че само да даде заповед, царят ще бъде нападнат от всички страни.

Като видяха царя си в единоборство, телохранителите му отчаяно се помъчиха да стигнат до него. Ветераните падаха пред тях, силата им намаляваше. Митридат като че ли го усети и извика:

— При мен, синове мои! Елате при мен!

Юлий се дръпна назад, избегна удара му и после го посече в рамото. Митридат се спъна и Кир го блъсна и го прободе. Кръвта на Митридат бликна и той изпусна меч от омекналите си пръсти. Очите му срещнаха за миг погледа на Юлий, после той рухна сред трупове. Юлий размаха триумфално почервенелия си меч и Акципитер нападна гърците във фланг, сломи ги окончателно и ги обърна в бягство до последния човек.

Нямаха масло, за да изгорят трупове, затова Юлий заповяда да се изкопаят огромни ями в края на лагера. Цяла седмица мина, докато ги направят достатъчно дълбоки, за да заровят мъртвците на Митридат. Юлий беше забранил празнуването, защото имаше още много оцелели войници от победената гръцка армия. Не му се изплъзна иронията на необходимостта да издига охраняема граница около същия този лагер, който толкова време беше нападал, но знаеше, че смъртта на царя почти е унищожила възможността оцелелите му войници да се съберат и да нападнат. Надяваше се, че смелостта им е окончателно подсечена,

но макар че синовете на Митридат също бяха загинали в битката, Гадитик смяташе, че повече от четири хиляди други са избягали, и Юлий искаше да се махне от тази долина веднага щом и последният от неговите ранени оздравее — или умре.

Почти петстотин от Вълците бяха оцелели в атаката срещу лагера; повечето от падналите бяха загинали в последната битка около гръцкия цар. Юлий нареди да ги погребат отделно и никой не възрази. Отдадоха им пълни почести с ритуал, който зае по-голямата част от деня; погребалните факли изпусаха вонящ черен пушек, съвсем уместен като дан към тяхната саможертва.

Когато всички мъртви бяха заровени и лагерът беше разчистен, Юлий събра офицерите си. От ветераните избра десетимата най-стари центуриони и с тъга отбеляза, че Корникс не е оцелял в битката, за да се присъедини към тях, макар да знаеше, че старият войник беше избрал как да умре, без да съжалява. Квертор дойде с другите и едва когато седнаха заедно, Юлий забеляза, че Светоний също е дошъл, макар да не беше командир. Ръката на младия мъж беше превързана и именно превръзката накара Юлий да не го отпрати. Светоний си беше спечелил мястото може би, макар Юлий да се питаше дали битката му беше харесала дори наполовина толкова, колкото нощните атаки, които толкова обичаше.

— Искам да се придвижим по крайбрежието и да се срещнем с Дур и Пракс. Някъде между тази долина и морето трябва да има римски легионери, освен ако сенатът напълно не си е загубил ума. Ще предадем на тях тялото на Митридат и ще отплаваме към дома. Тук вече нищо не ни задържа.

— Кой ще разпусне войниците? — попита Квертор.

Юлий го погледна и му се усмихна.

— Аз ще ги разпусна, но чак на брега. Твърде много хора от гръцката армия останаха живи, за да ви разпускам точно сега. Освен това много от войниците, които доведох в твоя град, загинаха в битките и трябва да разпределя златото сред оцелелите. Мисля, че ще е честно всички оцелели да получат дял.

— Ще отделиш ли парите от твоята половина? — обади се Светоний.

— Не, няма. Откупите ще се върнат при собствениците си, както обещах. Каквото остане от тази половина, ще бъде разпределено между Вълците. Ако това не ти харесва, предлагам да им го кажеш. Кажи им, че не заслужават да отнесат малко злато в градовете и селата си заради това, което направиха тук.

Светоний наведе глава и се намръщи. Ветераните загледаха с интерес.

— За колко злато говорим? — попита Квертор.

Юлий сви рамене.

— Двадесет, може би тридесет ауреуса на човек. Ще го уточня, когато се срещнем с Дур.

— Този човек държи цялото злато на кораба си — намеси се един от другите — и ти очакваш да го намериш?

— Той даде дума. И аз дадох дума да го намеря и да го убия, ако наруши своята. Ще бъде там, където трябва. А сега искам всички да се пригответе за поход. Тръгваме след един час. Този лагер вече ми омръзна. И Гърция ми омръзна.

Обърна се към Гадитик и каза замечтано:

— Е, вече можем да си отидем у дома.

Намериха първия от двата легиона само на осемдесет мили от крайбрежието. Предвождаше го Север Лепид. В силно укрепения лагер Юлий и Кир предадоха на Лепид

тялото на Митридат, положено на носилка от грубо сковано дърво. Кир мълчеше, докато полагаха тялото на ниска маса в една малка палатка, но Юлий видя, че устните му се движат в безмълвна молитва — уважение към победения неприятел. Когато свърши, Кир погледна Юлий без никакво смущение.

— Той беше смел мъж — каза простичко гигантът и Юлий бе поразен от промяната, станала с него от момента, когато се бяха срещнали в малкото селце на африканското крайбрежие.

— На римските богове ли се молеше? — попита го Юлий.

Едрият мъж сви рамене.

— Те още не ме познават. Когато стигна в Рим, тогава ще говоря с тях.

Римският легат изпрати ескорт да придружи Вълците до морето. Юлий не протестира против това решение, макар че ескортът му изглеждаше по-скоро като охрана на пленници, отколкото като гарант за свободното им придвижване.

Дур ги чакаше в пристанището. Не им се видя особено щастлив от факта, че са оцелели, но бързо омекна, когато Юлий каза, че ще му бъде платено за изгубеното време, както и за пътуването до Бриндизи — най-близкото римско пристанище.

Странно усещане беше отново да се озовеш на кораб и Юлий похарчи част от новото си богатство, за да изкупи всички бъчви с вино в пристанището за финалното честване. Въпреки възраженията на Светоний богатството на Целз беше разпределено сред оцелелите войници от Вълците и мнозина щяха да се върнат у дома богати.

Ветераните помолиха да се срещнат насаме с Юлий за последен път, преди да се отправят на изток към домовете си. Той им предложи постове, ако се върнат с него в Рим, но те само се засмяха. Трудно беше да изкушиш мъже на тяхната възраст, които имаха злато в кесииите си, и той наистина не очакваше да тръгнат с него. Кваторт му благодари от името на всички и всички нададоха приветствени викове в негова чест. А после си тръгнаха.

Дур потегли със сутрешния отлив без фанфари или предизвестия. Младите войници, оцелели от легиона на Вълците, до един останаха с Юлий и се радваха на краткото морско пътуване с ентузиазма на младостта. Морето беше спокойно и само след две изминали като в сън седмици влязоха в пристанището на Бриндизи и стъпиха на суша.

Войниците, участвали в кампанията от самото ѝ начало, гледаха замаяно, докато трите центурии на Вълците оформяха колона за похода си към Рим. Току-що повишен в командир на петдесет души, Кир строи хората си и загледа втрещено, най-накрая осъзнал, че ще види града, който го е призовал. Потръпна и размърда рамене. Беше по-студено, отколкото в малкото му стопанство на африканското крайбрежие, но все пак той усещаше, че принадлежи на тази земя. Чувстваше как призраците на прадедите му идват да приветстват своя потомък, как се гордеят с него.

Юлий коленичи и целуна прашната земя със сълзи на очи; бе прекалено развълнуван, за да говори. Беше загубил приятели, беше получил рани, които щеше да носи цял живот, но Сула беше мъртъв и той си беше у дома.

Катон прокара тлъстата си ръка по челото си. Макар че зимният студ все още държеше Рим в своя плен, сградата на сената беше пълна и въздухът тежеше от топлината на тристате благородници, скупчили се в малкото пространство. Катон вдигна ръка за тишина и зачака търпеливо, докато гласовете бавно утихваха.

— Този Цезар, този *безразсъден* младеж показва само пренебрежение към волята на сената. Като действаше сам, той причини смъртта на стотици римски граждани, много от тях ветерани от нашите легиони. Доколкото разбрах, си е присвоил власт, каквато не му е била давана... и се е държал точно така, както бих очаквал от племенник на Марий. Призовавам сената да смъмри това младо петле — да покажем неодобрението си от това, че безразсъдно е погубил живота на римски граждани, и от пренебрежението към нашия авторитет, което така явно показва.

Седна с доволно изсумтяване и говорителят се изправи. Беше едър месест мъж, който не можеше да понася глупаците. Макар че авторитетът му беше номинален, като че ли му харесваше, че има поне формална власт над силните мъже в сената.

При думите на Катон Цина се беше изправил — лицето му беше почервеняло от гняв. Говорителят му кимна, за да му даде думата, и Цина обходи с поглед сенаторите, за да привлече вниманието им.

— Както мнозина от вас знаят, аз съм свързан с Цезар чрез брака на дъщеря си — започна той. — Не дойдох тук да говоря в негова защита, а да взема участие в това, което би трябвало да е проява на нашата благодарност към него.

Недоволно мърморене откъм привържениците на Катон за момент заглуши думите му, но той изчака с ледено търпение гласовете да утихнат.

— Не трябва ли да изкажем благодарност на мъжа, който съкруши един от враговете на Рим? Митридат е мъртъв, армията му е разпръсната, а някои от вас говорят за *упреци*? Не е за вярване. Вместо да броим колко негови хора са паднали в битка срещу превъзхождащи ги сили, помислете за невинните, които останаха живи, защото Митридат беше съкрушен. Още колко наши съотечественици щяха да умрат, докато вашите предпазливи легиони най-накрая стигнат достатъчно близо, за да нападнат врага? Ако вярваме на докладите, пратените от нас легиони така и нямаше да се приближат и да стигнат до гръцките сили!

Чуха се одобрителни викове. Мнозина сенатори от двете страни станаха, за да искат думата. Говорителят погледна Цина и вдигна въпросително вежди. Цина неохотно кимна и си седна.

До Катон се изправи сенатор Пранд — висок, слаб в сравнение с едрия си покровител; когато получи знак да говори, се прокашля леко и почна:

— Моят син Светоний беше сред пленените от пиратите, наред с този Цезар. Имам неговите доклади, върху които основавам мнението си, и те сочат колко е опасен този млад мъж за всичко, което ние защитаваме. Той действа, без да се съветва с никого. Влиза в конфликт, без да мисли за други методи за разрешаване на проблема. Единственият му отговор на всичко е сляпа атака. Имам подробности за екзекуции и мъчения, вършени по негова заповед, без одобрението на сената. Вкарал е стари войници в битка само заради личната си прослава. Трябва да се съглася с почитаемия Катон, че Цезар трябва да бъде повикан тук и да бъде наказан справедливо заради действията си. Не бива да забравяме и

обвиненията в пиратство, повдигнати срещу него от квестора Правитас. Ако бъде оправдан, както някои смятат, че е редно, може да създадем втори Марий и след време да съжаляваме за великодушието си.

Катон кимна на един нервно изглеждащ мъж да се изправи, за да вземе думата — сенатор Бибул. Лицето на Бибул беше бледно, капки нервна пот оросяваха челото му. Нарушавайки правилата, той заговори, преди да получи разрешение, и първите му думи се изгубиха в неодобрителни подвиквания.

— ... трябва да се помисли да му се отнеме мястото в сената — каза той и преглътна. — Или може би да му се забрани да заема военен пост. Нека да стане търговец с плячкосаното злато, което е донесъл.

Говорителят го гледаше строго и с кратък жест го накара да си седне. Лицето на Бибул беше пламнало от смущение. Говорителят се обърна към противоположните пейки и явно решен да възстанови баланса, даде думата на Крас. Той стана и загледа спокойно плътните редици, докато в залата отново не се възцари тишина.

— Как само показвате тайните си страхове! — почна високо Крас. — Нов Марий, казвате? Неговият племенник! Как ли трябва да треперим! Отвращавате ме. Нима мислите, че скъпоценната ви република може да оцелее без военна сила? Колцина от вас тук са командвали войници в успешни битки?

Погледът му мина по редиците; той знаеше, че Катон е изслужил само двегодишния минимум, след който да има правото да се придвижва по-нагоре по политическата стълбица. Някои закимаха, но Катон само се прозя и погледна настрани.

— Тук говорим за един млад мъж, който знае как да води войници — продължи Крас. — Събра малка армия и победи войска, осем или девет пъти по-голяма от неговата. Наистина е действал, без първо да потърси одобрението ни, но пък трябваше ли да чака една или дори две години, докато приключим с нашите дебати!

Говорителят го изгледа строго, за да го накара да млъкне, но Крас не му обърна внимание.

— Не, онова, което предизвиква такава отровна злоба у някои от нас, е срамният факт, че този млад мъж ни показа, че сме избрали не когото трябва да командва римските легиони. Неговите успехи са доказателство, че ние не действахме достатъчно енергично и бързо, за да защитим завоеванията си в Гърция. Точно това ви дразни у този човек. То е единствената причина за гнева ви срещу него. Нека ви напомня, че Цезар спечели дъбов венец за смелостта си в Митилена. Той е даровит, лоялен войник на Рим и ще е срам за нас да не признаем това публично. Чух Бибул да мърмори, че трябвало да му отнемат ранга в легиона, и се питам какви ли победи ни е донесъл Бибул? А Катон? Пранд намеква за пиратство, но много добре му е известно, че след като фактите излязоха наяве, се доказа, че тези обвинения са безпочвени. Нищо чудно, че засяга такава трудна тема, защото собственият му син е един от обвинените! Би трябвало да обсипете Цезар с почести заради направеното от него.

— Достатъчно, Крас — каза говорителят, доволен, че е отпуснал достатъчно време, за да се обезсили избухването на Бибул. — Двете страни се изказаха. Можем да преминем към гласуване.

Онези, които стояха прави, седнаха колебливо и заоглеждаха залата в опит да отгатнат резултата. Преди гласуването да започне, масивната бронзова врата на залата се отвори и влезе Помпей, което породило ново раздвижване на интереса. След смъртта на дъщеря си той не се беше появявал близо до форума или до сената и сега сенаторите си зашепнаха —

задаваха си въпроси във връзка с преживяната от него трагедия и с евентуалните последици от нея.

Говорителят махна към Помпей и му посочи едно място сред редиците. Но Помпей отиде до мястото си и вместо да седне, остана прав, в очакване да му се обърне внимание.

Говорителят въздъхна и го посочи. Шумовете в залата стихнаха, всички очи се обръщаха към новодошлия. Особено напрегнато, забелязвайки всяка подробност, го наблюдаваше Катон. Не беше минало много време, откакто прахът на дъщеря му беше положен в земята, но по лицето на Помпей не се виждаха следи от мъка. Той изглеждаше спокоен, докато погледът му обхождаше плътно насядалите по скамейките сенатори.

— Простете ми отсъствието и закъснението, сенатори. Погребах дъщеря си — каза той тихо, без следа от неувереност. — Сега се заклевам пред вас, че отговорните ще съжаляват, задето са се възползвали от невинни хора в игрите на властта, но това е проблем за някой следващ ден.

Говореше спокойно, но онези, които седяха по-близо, виждаха как всеки негов мускул се е стегнал, сякаш той едва удържа огромния си гняв.

— За какво са дебатите тази сутрин? — обърна се Помпей към говорителя.

— За да решим дали да гласуваме порицание, или одобрение за действията на Юлий Цезар в Гърция — отговори той.

— Разбирам. И какво е мнението на Катон по въпроса? — попита Помпей, без да поглежда към разплутата фигура, която изведнъж се размърда неспокойно.

Говорителят погледна към Катон и отвърна озадачено:

— Той искаше порицание.

Помпей стисна ръце зад гърба си — седящите зад него забелязаха как побеляха кокалчетата на пръстите му — и каза спокойно:

— Тогава аз гласувам против.

За момент задържа погледа си върху Катон, докато всички не осъзнаха новозародилата се между двамата враждебност. Разнесе се нисък шепот, по-старите сенатори се поизправиха с подновен интерес.

— Нещо повече, призовавам моите поддръжници да гласуват против него. Призовавам всеки глас, който ми се дължи. Изсипете гласовете си тук и да разчистим нещата помежду си.

Сенаторите си зашепнаха — обсъждаха последиците от подобен ход. Това практически означаваше обявяване на война и Катон стисна разплутата си уста в тънка раздразнена черта, когато говорителят обяви гласуване. Като призоваваше всичките си длъжници едновременно, Помпей отхвърляше десетки спогодби и съюзи, постигнати с цената на години преговори, просто за да покаже публично презрението си.

Крас преbledня. Това беше неразумно от страна на Помпей, макар да му се струваше, че разбира защо го прави. Никой в залата не се съмняваше, че Помпей без пряко обвинение е посочил мъжа, отговорен за убийството на дъщеря му. Катон щеше да загуби много от властта си в миговете, докато хората му преценяваха тази нова заплаха и решаваха дали да се отдръпнат от него. Той въздъхна — поне гласуването щеше да бъде спечелено и решението щеше да бъде в ущърб на Катон. Макар че цифрите отразяваха задължения към Помпей, датиращи от много отдавна, на дебелия сенатор му беше трудно, като се виждаше останал почти сам, докато другите се обединяваха срещу него.

Гласуването мина бързо и Помпей си седна, след като сложи началото на дискусия какъв

ранг в легиона трябва да се даде на Юлий, когато дойде в сената. Тъй като повечето сенатори искаха да излязат, за да се поразхладят на свеж въздух, всичко мина изненадващо бързо. Катон почти не взе участие, вцепенен от наложеното му унижение.

Докато сенаторите излизаха през бронзовите врати, Катон направи гримаса и кимна на Помпей — признаваше се за победен. Помпей не му обърна внимание и бързо си тръгна.

Тубрук се качи по стълбите на стената, благодарен за ранното предупреждение, донесено от робите, които работеха на полето. Напрегна очи, за да види по-добре маршируващата колона, задала се към тях по пътя.

— Две или три центурии, струва ми се — викна той на Корнелия, която беше излязла на двора по негова молба. — Не виждам знамената им, но са с брони. Може да е част от римския гарнизон.

— Ще ги отпратиш ли? — попита нервно Корнелия.

Тубрук не бързаше да отговори — взираше се напрегнато в приближаващите се войници. Бяха добре дисциплинирани, облечени в брони, но липсата на знамена много го смути. Смъртта на дъщерята на Помпей беше съживила сред старите римски патрициански семейства напрежението, изчезнало след смъртта на Сула. Щом беше възможно такъв влиятелен сенатор да стане обект на покушение в собствения си дом, значи никой не беше в безопасност. Тубрук се поколеба. Ако помолеше Брут и неговите войници да застанат на стража пред портите, това би могло да се схване като предизвикателство или оскърбление, нанесено на представители на закона. Той стисна зъби и взе решение. По-скоро би оскърбил някого, отколкото да остане уязвим; твърде възможно беше приближаващите се към имението центурии да са убийци, нарочно прикрили всички отличителни знаци на легионите.

— Повикай Брут. Кажу ми, че хората му ми трябва тук, веднага! — извика Тубрук на Корнелия.

Забравила за достойнството си, тя хукна към сградите.

Когато приближаващата се колона стигна на по-малко от хиляда крачки, Брут вече беше строил хората си при портите, готов да ги прати в атака. Имаше на разположение само двадесет войници и Тубрук съжали, че нямат място за повече, макар че отначало се беше присмял на младия командир, че пътува дори и с този ескорт.

Брут усети старото предчувствие да стяга стомаха му. Детето в него си пожела да не беше оставял Рений в градските казарми, но това беше момент на слабост. Увереността му нарасна, когато извади меч си; войниците реагираха незабавно, напрежението им отстъпи на сковани усмивки. Всички чуваха тропота на войниците, които се приближаваха към имението, но у никого не се виждаше и следа от страх.

Едно дете излезе тичешком от конюшната и почти се блъсна в краката на Брут.

— Ти няма да идваш с нас — изсъска той, за да предотврати още неизречената молба.

Знаеше много малко за хлапето, за което се грижеше Тубрук, но когато зърна в ръцете му блестящата под слънцето кама, ревна сърдито:

— Махай се оттук!

Октавиан замръзна, отворил широко очи, после се обърна и се отдалечи, без да каже нито дума. Брут не му обърна внимание — наблюдаваше Тубрук, за да разбере какво става навън. Ужасно беше да чака в несигурност, но разбираше, че войниците, пратени от сената, не бива да се посрещат с изтеглени мечове. Със сигурност щеше да последва кръвопролитие дори ако идваха със съвсем невинно послание.

Горе на стената Тубрук присви очи, докато приближаващата се армия скъсяваше разстоянието — маршируваше уверено по пътя към имението. Изведнъж си пое дъх и цялото напрежение в миг се оттече от него.

— Марк Брут — извика той. — Заповядай на хората си да отворят портата и излезте да ги посрещнете.

Брут вдигна въпросителен поглед към него.

— Сигурен ли си? Ако идват с враждебни намерения, можем да се защитаваме по-добре зад стените.

— Отвори вратите — отвърна тихо Тубрук. Изражението му беше странно.

Брут сви рамене, даде заповед на Първородните и те извадиха мечовете си и пристъпиха напред. Сърцето му биеше силно и той усещаше дивата радост, породена от увереността му. Нямаше жив мъж на този свят, който да го победи в бой с меч, не и след онзи ден с Рений в същия този двор преди толкова години.

— Добре, старче. Но ако ме убият, ще чакам да ти дойде времето!

* * *

Юлий видя въоръжените мъже да излизат от портите и замря. Какво се бе случило тук?

— Пригответи оръжията! — изсъска той и веселите изражения моментално изчезнаха от лицата на хората му.

Това, което за него беше победоносно завръщане, внезапно се изпълваше с опасност. Кабера подскочи, когато чу заповедта, и огледа с присвити очи непознатите войници. Протегна ръка, за да привлече вниманието на Юлий, но размисли и се усмихна на себе си, вдигна камата си и яростно я размаха. Обля го пристъп на огромна радост, но войниците наоколо не споделяха настроението му. Те бяха очаквали да ги посрещнат като герои след толкова много трудни месеци на походи и битки. Изтеглиха мечовете от ножниците с изкривени от ярост лица.

— Строй се в редици! — заповяда Юлий. Кипеше вътрешно.

Ако бяха превзели дома му, щеше да ги унищожи, нямаше да остави жив човек. Сърцето му се сви, като си помисли за майка си и за Тубрук.

Изгледа войниците, които се разгръщаха пред стените. Не повече от двадесет, макар че вътре можеше да има още. Легионери. Маневрираха добре, но той имаше вяра в своите Вълци срещу всякакви други войници, където и да било, а освен това неговите хора имаха числено превъзходство. Отпъди всички мисли за семейството си и се пригответи да даде заповед за атака.

— О, Марсе! Ще атакуват — възкликна Брут, докато гледаше как насрещната колона се разгръща за атака.

Когато видя превъзхождащите го сили, се изкуши да заповяда на хората си да се върнат зад стените, но нямаше да имат време да затворят вратите и враговете щяха да ги наскат на парчета.

— Обезопаси вратите, Тубрук! — изрева той.

Старият глупак беше подценил заплахата и сега се налагаше да си плащат.

За гордост на Брут Първородните не се огънаха, макар да разбираха, че гибелта им е

неизбежна. Заеха позиция близо до стените на имението и приготвиха оръжията си. Всеки носеше по четири дълги копия и много от враговете щяха да паднат, преди да се приближат достатъчно, за да влязат в бой с мечове.

— Готови... — извика Брут.

Само още няколко крачки и напредващите редици щяха да стигнат съвсем близо до имението.

Чу се заповед за спиране и войниците отсреща спряха като един. Брут вдигна вежди изненадано и заоглежда неприятелите. Изведнъж видя Юлий и избухна във висок смях за огромно смущение на околните.

— Свободно! — заповяда той на своите двадесет души и загледа как те връщат мечовете в ножниците.

А после ги накара да тръгнат с маршова стъпка към спрелите войници, като се превиваше от смях.

Юлий заговори пръв.

— Имаш ли изобщо представа как без малко щях да те пробода?

— И аз мислех същото — отвърна Брут. — Моите хора чакаха само заповед. Късметът още не ти е изневерил, както виждам.

— Аз обаче те познах — намеси се Кабера.

Брут се зарадва, че вижда стареца жив и здрав. Тримата се прегърнаха, за пълно объркване на бойните редици и от едната, и от другата страна. Юлий пусна Брут, забележа трите стрели на нагръдника му и викна:

— Богове! Първородните, нали?

Брут кимна. Очите му блестяха.

— Да. Получих командването, макар че засега сме доста малко.

— Колко малко?

— Липсват ни около четири хиляди войници, но работя по въпроса.

Юлий подсвирна, после каза:

— Имаме много да си говорим. Тубрук знае ли, че съм се върнал?

Брут кимна към белите стени на имението. Тубрук вдигна ръка в поздрав от върха на стената. Кабера му махна въодушевено.

— Знае — отвърна Брут и се усмихна криво.

— Ще трябва да намеря казарми в града за войниците ми — каза Юлий. — Могат да разпънат палатки в имението, докато се погрижа за някои неща, но им трябва постоянни квартири, както и място за упражнения.

— Знам къде е мястото и има човек, който да ги обучава — отговори Брут. — Рений се върна с мене.

— Ще имам нужда от двама ви — отговори Юлий; вече планираше бъдещето.

Брут се усмихна. Усещаше лекота в гърдите си, докато гледаше стария си приятел. Видя нови белези по лицето му — придаваха му по-суров вид, отколкото си го спомняше, но пак си беше същият. Импулсивно протегна ръка и Юлий я стисна здраво: изпитваше същите чувства.

— Жена ми добре ли е? — попита Юлий и се вгледа в лицето на стария си приятел.

— Тя е тук, заедно с дъщеря ти.

— Имам дъщеря?! — Усмивката на Юлий се простря върху цялото му лице и му придаде малко глупав вид. — Какво чакаме още? Дъщеря!.. Ела!

Бързо заповяда да направят лагер край стените и тръгна. Брут поведе своите двадесет души след него. Мислеше трескаво. Имаше да разкаже на Юлий толкова много неща. За убийството на Сула и на дъщерята на Помпей, за сенатските клюки, които чуваше от майка си. Юлий трябваше да се запознае със Сервилия! Сега, след като се бе върнал, светът сякаш отново се беше изправил стабилно на крака и Брут усети как грижите му се оттеглят. Щом старият му приятел се беше върнал, за да му помогне, той щеше да възвърне старата сила на Първородните — щеше да започне с хората, които Юлий беше довел със себе си. В негово присъствие проблемите изглеждаха лесноразрешими и той най-добре от всички би разбрал защо „легионът на предателя“ трябва да бъде възстановен.

Брут се засмя на Тубрук, който го гледаше със странно развеселено изражение.

— Добри очи като за човек на твоя възраст.

— Войникът винаги обръща внимание на подробностите, като например кой е командирът — отвърна весело Тубрук.

Брут се отърси от смущението си.

— Къде хукна Юлий?

— При жена си и дъщеря си, момче. Дай му малко време да постои при тях.

Брут се намръщи.

— Разбира се. Ще заведе хората си в градските казарми и ще останем там през нощта. Кажу ми къде съм.

— Не исках да кажа... няма нужда да си тръгваш, момче — бързо каза Тубрук.

Брут поклати глава.

— Не. Ти си прав. Сега е време той да е със семейството си. Утре ще се видим.

Обърна се сковано и нареди на войниците си да се строят в колона и да излязат от портата.

Кабера бродеше из двора и гледаше всичко с блажена усмивка.

— Тубрук! — извика той. — Ще ни нахраниш добре, нали? Толкова отдавна не съм пил хубаво вино и не съм ял онези цивилизовани яденета, с които така се гордеете вие, римляните. Искаш ли да се позавъртя около готвача? Харесва ми този човек, беше прекрасен певец. Ти добре ли си?

С отдалечаването на Брут намусеното изражение на Тубрук изчезна. Нямахте как да остане незасегнат от вълната на въодушевление, която Кабера, като че ли носеше със себе си, където и да отидеше. Този старец му беше липсвал ужасно много и той слезе по стълбите, за да го поздрави.

Кабера видя как старият гладиатор хвърля поглед подир Брут и го потупа по рамото.

— Остави момчето да върви. Винаги си е бил малко докачлив, нали помниш? Те пак ще станат като братя, но Юлий първо трябва да навакса много неща.

Тубрук стисна слабите рамене на лечителя.

— Готвачът ще се отчае, като види колко много хора трябва да храни, но ти обещавам, ще ви хареса повече от дажбите, с които сте свикнали.

— Целта ми е много по-голяма — отговори сериозно Кабера, после му намигна.

Корнелия чу тичащи стъпки зад себе си и бързо се обърна. В първия миг не позна офицера, застанал пред нея, загорял и отслабнал от пътуванията си. Лицето му светна от радост и той пристъпи напред и обви ръце около нея. Тя го стисна здраво и вдиша със смях мириса на кожата му, а той я вдигна и я завъртя във въздуха.

— Толкова време мина без тебе. — Очите му блестяха.

Ребрата я заболяха, но тя не обърна внимание на болката.

Юлий дълго не обръщаше внимание на нищо освен на красивата жена в ръцете си. Накрая я пусна и отстъпи назад, но задържа ръката ѝ, сякаш не искаше да я остави да му се изплъзне.

— Прекрасна си, съпруго моя — каза той. — Научих, че имаме дъщеря.

Корнелия раздражено сви устни.

— Искан аз да ти го кажа. Клавдия, донеси я — извика тя и дойката влезе достатъчно бързо, за да стане ясно, че е стояла зад вратата и е чакала да свършат с приветствията.

Малкото момиченце гледаше с интерес, докато Клавдия го носеше към родителите му. Очите на детето имаха същия мек кафяв цвят като на майката, но косата беше тъмна като на Юлий. Той се усмихна и детето му върна усмивката — на бузите му се образуваха трапчинки.

— Вече е почти на две години и тероризира цялата къща. И говори, когато се отпусне пред хората — гордо каза Корнелия и взе детето от ръцете на бавачката.

Юлий прегърна двете и леко ги притисна.

— Често, в най-лошите си моменти, си мечтаех как ще те видя. Дори не знаех, че си бременна, когато заминах — каза той, след като я пусна. — Дъщеря ни ходи ли вече?

Клавдия и Корнелия кимнаха и се усмихнаха една на друга — как може дете на две години да не ходи? Корнелия остави момиченцето на пода и тримата го загледаха как тича из стаята и оглежда всичко.

— Нарекох я Юлия, на тебе. Не бях сигурна дали ще се върнеш и... — Очите на Корнелия се напълниха със сълзи и Юлий отново я притисна силно към себе си.

— Е, върнах се и вече съм тук.

— Известно време нещата бяха... трудни. Тубрук трябваше да продаде част от земите, за да плати откупа.

Тя се поколеба, преди да му каже всичко. Сула беше мъртъв, слава на всичките богове. Само щеше да нарани Юлий, ако му разкажеше какво беше изтърпяла от него. Щеше да предупреди Тубрук да не казва нищо.

— Тубрук е продал земи? — попита изненадано Юлий. — Надявах се... не, няма значение. Ще си ги върна. Искан да чуя всичко, което се е случило в града, откакто заминах, но това ще почака — първо ще си взема една хубава баня и ще се преоблека. Дойдохме направо от брега, без да влизаме в града. — Вдигна ръка, за да погали косата ѝ, и тя леко потрепна от допира. — Имам изненада за тебе — каза той и извика хората си.

Корнелия чакаше търпеливо с Клавдия и дъщеря си, докато войниците на Юлий внасяха разни торби и ги струпаха в центъра на залата. Съпругът ѝ все още беше същият извор на енергия, какъвто го помнеше. Викна на слугите да покажат на мъжете къде са избите и заповяда да изнесат толкова вино, колкото войниците поискат. Други слуги получиха най-различни заповеди и къщата оживя. Накрая той затвори вратата и даде знак на Корнелия да се приближи към кожените торби. Двете с Клавдия неволно ахнаха, когато видяха блестящите златни монети, след като той развърза връзките. Юлий се засмя от удоволствие и им показа още и още чували, пълни със слитъци или сребърни и златни монети.

— Целият откуп и още четири пъти по толкова — каза той весело и почна да връзва торбите. — Ще си откупим земите.

Корнелия понечи да попита откъде е намерил това богатство, но когато очите ѝ се спряха на белите белези по тъмните му ръце и на дълбоката резка на челото му, усети, че не

може да заговори. Той беше платил наистина голяма цена.

— Тата? — чу се тънко гласче и Юлий се засмя, като погледна надолу и видя, че детето е протегнало ръце с молба да го вдигне.

— Да, скъпото ми момиче. Аз съм татко ти. Дойдох си. Сега трябва да се накисна добре и да си похапна, преди да се наспя. Много е хубаво да си спинкаш в легълцето, нали?

Дъщеря му се засмя и той я прегърна.

— Полека! Тя не е някой от твоите войници — предупреди го Клавдия и посегна да я вземе.

Юлий трепна, даде ѝ я, после въздъхна доволно, вгледан в семейството си.

— Имаме да наваксваме много неща, скъпа — обърна се към жена си.

Тъй като нямаше никакво търпение да разбере как вървят нещата, Юлий повика Тубрук да му докладва, докато се къпеше.

Тубрук стоеше до ръба на басейна и изреждаше данните за финансовите сделки на имението за предните три години, както го беше правил за бащата на Юлий. Когато Юлий най-накрая се почувства чист, изглеждаше доста по-млад от мрачния войник, когото Тубрук беше зърнал в челото на „неприятелската“ колона. Очите му възвърнаха бледосиния си цвят и когато приливът на енергия от горещата вода отмина, Юлий едва успяваше да остане буден, за да слуша.

Тубрук сложи до него мека роба и кърпи и го остави сам. Тръгна тихо по коридорите на имението, заслушан в песните на пияните войници, които долитаха отвън.

За първи път след събитията вината, която го беше преследвала заради смъртта на Сула, изчезна, сякаш никога не беше съществувала. Смяташе да каже всичко на Юлий, когато той приключи работите около връщането си в Рим и нещата се успокоят. Убийството беше направено в негово име, в края на краищата, и ако Юлий знаеше, Тубрук щеше да може да прати анонимни дарове на семействата на Касаверий, на Ферк и на родителите на младия войник, който му беше препречил пътя при портата. Особено на Ферк, чието семейство беше съсипано без него. Тубрук им дължеше много заради смелостта на баща им и знаеше, че Юлий ще изпитва същото.

Докато минаваше покрай стаята на Аврелия, чу отвътре тих стон. Застана нерешително пред вратата. Юлий беше твърде уморен, за да го буди, а и още не беше попитал за майка си. Тубрук също искаше да стигне до леглото си след дългия уморителен ден, но въздъхна, отвори вратата и влезе.

Пратеникът от сената пристигна на следващата сутрин. На Тубрук му трябваше доста време, за да събуди Юлий, и когато той най-накрая прие сенатския пратеник, личеше, че още не се е разсънил съвсем. След месеците изтощително напрежение една нощ сън в собствения му дом не беше достатъчна, за да пропъди огромната му умора.

Юлий се прозя, прокара ръка през косата си и се усмихна на младия мъж, дошъл от името на Рим.

— Аз съм Юлий Цезар. Какво послание ми носиш?

— Сенатът те моли да присъстваш на разширеното събрание днес по пладне, господарю — бързо каза пратеникът.

Юлий премига и попита с леко съмнение:

— Това ли е всичко?

Пратеникът пристъпи от крак на крак.

— Това е официалното послание, господарю. Не ми е известно друго, освен каквото разправят куриерите помежду си.

— Тубрук? — обърна се Юлий към управителя на имението и той подаде на мъжа една сребърна монета. — Е? — запита Юлий, когато монетата изчезна в кесията му.

Пратеникът се усмихна.

— Говори се, че ще ти бъде присъден ранг военен трибун заради това, което си направил в Гърция.

— Трибун? — Юлий погледна Тубрук.

— Една стъпка нагоре по стълбицата — каза спокойно управителят на имението и погледна към пратеника.

Юлий разбра и отпрати куриера по обратния път към Рим.

Когато останаха сами, Тубрук го тупна по гърба.

— Е, честито. Сега ще ми кажеш ли как си го спечели? За разлика от сената, аз нямам куриери, които да търчат насам-натам по моите дела. Чух, че си победил Митридат и си разбил армия, двадесет пъти по-голяма от своята.

Юлий се засмя изненадано.

— Другата седмица, както умеят да раздуват нещата хората в Рим, армията на Митридат сигурно ще стане тридесет пъти по-голяма от моята. А може би не трябва да поправам цифрите — добави той невесело. — Ела да се разходим и ще ти разкажа всички подробности. Искам да видя къде са прокарали новата граница.

Видя внезапното смръщване на Тубрук и се усмихна, за да разсее притесненията му.

— Изненадах се, когато Корнелия ми каза. Изобщо не предполагах, че точно ти можеш да продадеш земя.

— Трябваше или да продавам, или да пратя по-малък откуп. А този дом има само един син.

Юлий стисна рамото му във внезапен прилив на обич.

— Знам, само се шегувах. Направил си каквото трябва. Сега мога да си я откупя.

— Продадох я на бащата на Светоний — навъсено каза Тубрук.

Юлий замълча. Знаеше, че това се е наложило заради откупа. В края на краищата сенатор Пранд също трябваше да събира пари, за да откупи сина си.

— Поне взе ли добра цена?

Тубрук отговори измъчено:

— Не особено. Той се пазари много и трябваше да отстъпя повече, отколкото бях намислил. Сигурен съм, че за него е било добра сделка, но... — той изкриви уста, сякаш беше захапал нещо горчиво — за нас срамът беше неопишуем.

Юлий си пое дълбоко дъх.

— Покажи ми колко земя сме загубили и ще видим как да накараме стареца да ни я върне. Ако прилича на сина си, няма да е лесно. Искам да съм си у дома, когато майка ми се събуди, Тубрук. Имам да ѝ разказвам страшно много неща.

Нещо не позволи на Юлий да каже на Тубрук за раната на главата и за припадъците след нея. Отчасти от срам поради липсата на разбиране, която беше показвал спрямо майка си през годините — нещо, което съзнаваше, че е длъжен да поправи. И друго — не искаше да види съжаление в очите на стария гладиатор. Със сигурност нямаше да го понесе.

Запътиха се към гората, из която Юлий беше тичал като момче. Тубрук слушаше, а Юлий му разказваше всичко, което се бе случило през годините, докато беше отсъствал от Рим.

Новата граница представляваше солидна дървена ограда, забита точно през пътеката, където Юлий преди години беше изкопал вълчата яма за Светоний. Като я видя да пресича земята, която семейството му беше притежавало поколения наред, му се дося да я счупи, но той само се облегна на нея, дълбоко замислен.

— Имам достатъчно злато, за да мога да му предложа много повече, отколкото струва земята, Тубрук. Но не искам никой да ме мами.

— Той ще бъде на днешното заседание на сената. Можеш да го намериш там. Възможно е да не сме го преценили правилно. Има вероятност да предложи да ти върне земята срещу сумата, която е платил за нея — предположи Тубрук, но доста неуверено.

Юлий почука с кокалчетата на пръстите си по солидната ограда и въздъхна тежко.

— Съмнявам се. Светоний си е у дома, а ние преживяхме доста нещо заедно с него — и на кораба, и в Гърция. Няма да иска да ми окаже каквато и да било услуга... но аз ще си върна бащината си земя. Ще видя какво мисли Марк.

— Вече се нарича Брут. Направили са го центурион в Бронзовия юмрук. Сигурно ще иска и твоето мнение за Първородните.

— Нашият Брут сигурно е най-младият легат в историята на Рим! — възкликна Юлий с почти възторжен смях.

— Легат без легион — изсумтя Тубрук и погледът му изстина. — След смъртта на Марий Сула накара да заличат от списъците името на легиона му. Известно време животът в Рим беше много несигурен. Никой не беше в безопасност. Дори сенаторите. Всеки, когото Сула посочеше като враг на държавата, моментално биваше извлечен от дома си и екзекутиран без съд. Мислех да отведа Корнелия и детето, но...

Стресна се, като си спомни какво му беше казала Корнелия.

Старият гладиатор се разкъсваше между лоялността си към Юлий и тази към Корнелия. Връзката му с двамата беше много по-близка до бащината любов, отколкото до професионалния дълг на управител на имението. Никак не обичаше да пази тайни, но знаеше, че Юлий трябва да чуе от нейната уста какво е понесла от ръцете на Сула. Юлий като че ли не забеляза угрижената му физиономия — и той бе потънал в мисли.

— Слава на фурните, че този мръсник умря, Тубрук. Не знам какво щях да направя, ако

беше жив. Предполагам, че щях да ти пиша да изведеш семейството ми извън страната, но животът в изгнание щеше да представлява край за мене. Не мога да ти опиша какво е да чувствам римска земя под краката си след толкова време. Не бях осъзнал силата ѝ, докато не я усетих, нали разбираш?

— Знаеш, че разбирам, момче. Чудно ми е как Кабера може да се скита така. Живот без корен... това не е за мене. Но може би пък ние имаме по-дълбоки корени, отколкото повечето хора.

Юлий остави погледа си да се плъзне над забулените в зелено планини, които пазеха безброй спомени, и решението му се затвърди. Щеше да си върне това, което му бе отнето.

Нападна го обаче друга мисъл,

— Какво стана с дома на Марий?

— Изгубен е — каза Тубрук, без да го поглежда. — Продадох го на търг, след като обявиха Сула за диктатор. Голяма част от имотите на Марий смени собственика си по негова заповед. Крас купи някои неща, но търгът си беше жив фарс и поддръжниците на Сула разграбиха най-хубавите части.

— Кой живее сега там? — попита Юлий със скован от гняв глас.

Тубрук сви рамене.

— Дадох го на Антонид, помощника на Сула, или по-скоро той го получи срещу мизерна сума. Наричат го Кучето на Сула заради предаността му, но се знае, че покрай господаря си спечели доста много.

Юлий стисна юмруци.

— Този проблем мога да го уредя още днес след събранието на сената. С много войници ли разполага Антонид?

Тубрук се намръщи, после се ухили.

— Само няколко стражи пазят къщата. Постът му беше незначителен, разбира се, и никой и не помисли да му го отнеме, пък и не е свързан с конкретен легион. Имаш хора, с които да го надвиеш, ако действаш бързо.

— Значи ще действам бързо — отвърна Юлий, после погледна към имението. — Майка ми дали вече е будна?

— Обикновено по това време е станала. Напоследък не спи много — отвърна Тубрук. — Болестта ѝ е пак като преди, но трябва да знаеш, че силите ѝ все повече отслабват.

Юлий погледна с обич стария гладиатор, чиито емоции бяха винаги по-близо до повърхността, отколкото му се струваше.

— Майка ми е загубена без тебе — каза той тихо.

Тръгнаха обратно към имението. Тубрук се гледаше в земята. Постоянното му задължение към Аврелия не беше нещо, за което би говорил свободно с когото и да било, въпреки че занимаваше почти всичките му мисли, особено през последните няколко месеца. Мислеше за Аврелия, докато гледаше Клавдия и ѝ признаваше чувството, възникнало изневиделица за негова огромна изненада. Бавачката на Корнелия беше мила жена и беше дала да се разбере, че споделя тихата любов, която ѝ засвидетелстваше Тубрук. Но той трябваше да се грижи за Аврелия и знаеше, че никога не би могъл да се оттегли в малка къщичка в града, докато това задължение съществува в живота му, дори ако можеха да откупят Клавдия от робство — което тя беше уверена, че е напълно възможно. Нямахше какво да спечели, ако се притеснява за бъдещето, помисли той, когато наближиха имението. Всеки път виждаше плановите си осуетени. Можеха да направят само едно — да са готови за бързи

обрати и промени.

Октавиан ги чакаше пред портата. Когато приближиха, Юлий го изгледа безучастно, после спря изненадано, когато малкото момче му се поклони дълбоко.

— Кой е този? — попита той Тубрук и се изненада, като го видя да се изчервява.

— Казва се Октавиан, господарю. Обещах му, че ще ти го представя, когато бъде възможно, но той пак изгуби търпение, както виждам.

Октавиан наведе глава. Истина беше, че не можеше да чака, но не се беше провинил в неподчинение чак толкова много, че Тубрук да промени намеренията си, нали?

— Тубрук се грижи за мене вместо майка ми — каза момчето, вдигна глава и погледна Юлий. — Уча се да се бия с меч и да яздя коне, и...

С нарастващо смущение Тубрук го тупна леко по гърба, за да го спре. Възнамеряваше да обясни подробно ситуацията на Юлий и никак не му стана приятно да я види така тръсната пред него без дори миг подготовка.

— Александрия го доведе — каза той и потупа Октавиан по гърба, за да го насочи към конюшната. — Пада ти се далечен роднина. Майка ти като че ли го харесва, но това момче има още да се учи на добро поведение.

— Да се бие с меч и да язди коне? — попита Юлий, леко развеселен. Наслаждаваше се на объркването на Тубрук.

Да види управителя на имението да се изчервява — ето това за него беше съвършено ново преживяване и той с радост му позволи да изтрае още няколко мига.

Тубрук направи гримаса, почеса се зад ухото, после впери очи в Октавиан, докато момчето най-накрая не разбра намека и в крайна сметка не хукна към конюшната.

— Да. Градските чираци го тормозели и реших, че мога да го науча как да се пази сам. Щях да го обсъдя с тебе, но...

Юлий избухна в смях.

— Никога не съм те виждал толкова нервен! Май си харесал това хлапе, а?

Тубрук сви рамене. Беше ядосан. Типично за Октавиан отново да пренебрегне заповедите му. За него всеки ден като че ли започваше на чисто, със съвсем забравени уроци и наказания.

— Като за такова малко момче духът му е непреклонен. Сега, като го поопитомихме, ми напомня понякога за тебе.

— Няма да подлагам на съмнение нищо, което си направил в мое отсъствие тук, Тубрук. Ако преценките ти са били достатъчно добри според баща ми, винаги ще са достатъчно добри и за мене. Ще се погрижа за момчето, когато се върна... довечера или утре. Малко е млад, за да се бие с хлапациите из града, нали?

Тубрук кимна, доволен, че Юлий не възразява. Запита се дали е уместно точно сега да спомене, че момчето има собствена стая и дори кон в конюшната. Може би не.

Все още усмихнат, Юлий влезе в къщата. Тубрук остана сам на двора. С крайчеца на окото си долови леко помръдване край конюшната и въздъхна. Момчето пак шпионираше, може би разтревожено, че ще му отнемат коня — единствената заплаха, която оказваше някакво въздействие върху него.

Юлий седеше мълчаливо в стаята на майка си и наблюдаваше как една робиня я маже с помади и бои, които донякъде скриваха лошото ѝ състояние. Фактът, че беше позволила той да я види без тези разкрасителни средства, го притесняваше толкова, колкото и видът ѝ —

беше невероятно отслабнала и в ужасно състояние. Толкова време си беше обещавал, че ще разкрие пред нея колко добре разбира болестта ѝ, че ще намери някакво дружелюбно отношение помежду им, каквото имаше в детството му. Сега, когато моментът беше дошъл, не знаеше откъде да започне. Почти не познаваше жената, седяща пред огледалото. Бузите ѝ бяха хлътнали като тъмни ями — съпротивляваха се на нанасяните от робинята гримове и упорито изпъкваха под светлите цветове като сянката на тегнещата над нея смърт. Тъмните ѝ очи бяха безжизнени и уморени, а ръцете ѝ — толкова слаби, че той премигна болезнено, впил очи в тях.

Поне го беше познала. Беше го посрещнала със сълзи в очите и слаба прегръдка, на която той беше отвърнал безкрайно внимателно — усещаше, че би могъл да счупи крехкото нещо, в което се беше превърнала майка му. Дори и тогава обаче тя изохка леко и Юлий усети пристъп на вина.

Когато робинята прибра гримове в елегантно украсено сандъче и излезе с поклон от стаята, Аврелия се обърна към сина си и се опита да се усмихне — кожата ѝ се набръчка като пергамент под дебелия слой фалшиви цветове. Юлий се бореше с чувствата си. Кабера беше казал, че неговото състояние е различно от това на майка му, и той знаеше, че тя никога не е получавала рана като онази, която едва не го беше убила. Въпреки разликата все пак сега двамата най-накрая имаха нещо общо, макар че той за нищо на света не можеше да прехвърли мост през тази зееща пропаст.

— Аз... мислех много за тебе, докато ме нямаше — започна тихо.

Тя не отговори, видимо омаяна от отражението на лицето си в полирания бронз. Дългите ѝ тънки пръсти се вдигнаха и опипаха гърлото и косата ѝ; тя се обръщаше насам-натам и се мръщеше на себе си.

— Бях ранен в битка и дълго боледувах — продължи Юлий, — а след това ме нападнаха странни припадъци. Те... ми напомниха за твоята болест и помислих, че трябва да ти го кажа. Искан ми се да бях по-добър син. И не разбирах какво преживяваш, но когато ми се случи, все едно че пред мене се отвори някакъв прозорец. Съжалявам.

Загледа как треперещите ѝ ръце поглаждат лицето ѝ; с всяка изречена дума движенията им ставаха все по-оживени. Разтревожен за нея, Юлий се понадигна и това я разсея и тя се обърна към него и прошепна:

— Юлий...

Зениците ѝ се бяха разширили и очите ѝ изглеждаха разфокусирани, погледът ѝ се рееше някъде над него.

— Тук съм — отвърна той тъжно; питаше се дали изобщо го е чула.

— Мислех, че си ме изоставил — продължи тя и от гласа ѝ по гърба му полазиха тръпки.

— Не, върнах се — отговори той; в очите му запари тъга.

— Гай добре ли е? Той е толкова своеволно момче — продължи Аврелия, като затвори очи и наведе глава, сякаш за да отдели света от себе си.

— Той е... добре е. Много те обича — отвърна тихо Юлий и вдигна ръка, за да избърше напирещите сълзи.

Аврелия кимна и отново се върна към огледалото си и собственото си отражение в него.

— Радвам се. Ще пратиш ли някоя робиня да се погрижи за мене, скъпи? Ще ми трябва малко грим, мисля, за да се покажа пред домашните.

Юлий кимна и се изправи.

— Ще ти пратя — отговори тихо и излезе от стаята.

Когато сянката на слънчевия часовник на форума отбеляза пладне, Юлий, заобиколен от стражите си, тръгна по огромния площад право към сградата на сената. Докато пресичаше откритото пространство, се порази от промените, настъпили в града след заминаването му. Укрепленията, които Марий беше издигнал покрай стената, бяха махнати, на идване беше видял по улиците само неколцина легионери. Дори и те се държаха спокойно, разхождаха се с любовниците си или бърбеха, събрани на малки групички, без никаква следа от напрежение, каквото беше очаквал. Рим отново беше град, изпълнен с мир. Докато вървеше по плоските сиви улични камъни, той потръпна. Беше довел десетима от войниците си, за да стоят близо до него, докато се намираще тук без броня, облечен в официални дрехи. Подобни предпазни мерки изглеждаха излишни и той не знаеше дали се радва, или съжалява. Битката за стените още не се беше изличила от ума му... сякаш никога не беше заминавал — но наоколо хората се смееха и се шегуваха под бледото зимно слънце, слепи за сцените, които проблясваха в ума му. Видя отново Марий да пада, преживя сблъсъка на черните фигури в нощта, докато войниците на Сула посипаха защитниците, скупчили се около своя пълководец.

Устата му се изкриви огорчено от мисълта колко млад и наивен е бил в онази нощ. Току-що се беше оженил и беше видял всичките си мечти и планове рухнали, а собственото си бъдеще — завинаги променено. Ако бяха победили Сула... ако го бяха победили, на Рим щяха да му бъдат спестени години бруталност и републиката щеше с достойнство да възстанови поне част от миналото си.

Заповяда на хората си да спрат на най-долното от широките мраморни стъпала и въпреки че на форума цареше спокойствие, им каза да останат нащрек. След смъртта на Марий беше научил, че е най-безопасно винаги да очаква евентуални вълнения, дори пред сградата на сената.

Погледна нагоре към бронзовите врати, отворени заради събранието. Сенаторите стояха на групички по двама и по трима, обсъждаха темите от деня и чакаха да ги призоват. Юлий видя тъст си Цина заедно с Крас и се качи по стълбите, за да ги поздрави. Те говореха, сблизиха глави, и Юлий видя по лицата им да пробягва веселие и същевременно огорчение. Крас беше същият — слаб и загорял, облечен в проста бяла роба и с обикновени сандали. За последен път Юлий беше видял Цина, когато се ожениха с Корнелия, и от двамата сенатори именно той беше промененият след тези години. Когато се обърна, за да поздрави Юлий, младият мъж се порази от бръчките, вдълбали се по лицето му — видими резултати от тревогите му. Цина му се усмихна уморено и Юлий му отвърна със стеснение: така и не беше успял да го опознае.

— Скитникът се връща, оставил в покой меча и лъка — каза Крас. — Вуйчо ти щеше да се гордее с тебе.

— Благодаря. Тъкмо си мислех за него — отвърна Юлий. — Трудно е отново да видиш града след толкова време, особено тук, в сената. Все очаквам да чуя гласа му.

— Докато Сула беше жив, не биваше дори името му да се споменава, знаеш ли това? — попита Крас; явно очакваше реакцията му.

Само леко трепване на устата издаде чувствата на младия мъж.

— Желанията на Сула, докато беше жив, не означаваха нищо за мене; сега пък още по-малко — каза безстрастно Юлий. — След заседанието на сената искам да посетя гроба на

Марий, за да му засвидетелствам почитта си.

Крас и Цина се спогледаха и Крас докосна съчувствено ръката му.

— Съжалявам, но останките му бяха изровени и разпръснати. Направили са го войници на Сула, макар че той отрече. Мисля, че точно затова заповяда вуйчо ти да бъде изгорен.

Юлий се напрегна — бореше се да запази самообладание. Крас заговори спокойно, за да му даде време да се овладее.

— Наследството на диктатора още ни създава неприятности в лицето на неговите приятели в сената. Катон е пръв сред тях, а на Катул и Бибул като че ли ужасно им харесва да го следват във всичко. Вярвам, познаваш сенатор Пранд, чийто син беше пленник заедно с тебе?

Юлий кимна и каза хладно:

— Имам да говоря за някои работи с него след днешното събрание.

Стисна дясната си ръка с лявата, внезапно разтревожен, че емоциите, които напиреха в него, ще го повалят в пристъп тук, на стъпалата на сената, и ще го опетнят завинаги. Крас не направи, че не забелязва, че нещо не е наред — за което Юлий му беше извънредно благодарен.

— Внимавай с Пранд, Юлий — каза тихо Крас, за да не могат сенаторите, които тъкмо влизаха в сградата, да го чуят. — Той е много близък с последователите на Сула и Катон го смята за свой верен приятел.

Юлий се наведе към него и прошепна прегракнало:

— Приятелите на Сула са мои врагове.

И без да каже нито дума повече, обърна гръб на двамата, изкачи последните стъпала и изчезна в сенчестата зала.

Крас и Цина се спогледаха и тръгнаха след него, но с по-бавна стъпка.

— Целите ни изглеждат сходни — пророни тихо Цина.

Крас само кимна — искаше да млъкнат. Около тях имаше и приятели, и врагове.

Щом влезе, Юлий почувства трептящата енергия на събраните. Имаше само няколко празни места и той седна на третия ред. Беше напрегнат, но и доволен — най-накрая бе в сърцето на властта. Като виждаше толкова много непознати, си пожела да беше останал с Крас и тъста си, за да му кажат кои са новите лица. Засега обаче само наблюдаваше. Усмихна се на себе си — спомни си, че сенатът е битка. Фалшива — и той го знаеше. Тук врагове можеха да му бъдат онези, които го приветстват най-сърдечно, а после пращат след него убийци. Баща му винаги говореше презрително за повечето патриции, макар да признаваше с неохота, че уважава малцината, които поставят честта над политиката.

Събранието утихна и един възрастен консул — Юлий не го познаваше — започна да рецитира встъпителната клетва. Като един всички сенатори се изправиха, за да изслушат тържествените думи.

— Ние, които сме Рим, посвещаваме живота си на мира на града, отдаваме силата си на града и честта си на неговите граждани.

Юлий повтаряше заедно с другите тези величествени слова и усети как го овладява вълнение. Сърцето на света още биеше. Съсредоточено се заслуша в темите от дневния ред и успя да остане външно спокоен, когато консулт стигна точката „Пост военен трибун да бъде присъден на Гай Юлий Цезар за действията му в Гърция“. Малцина от онези, които го познаваха, се обърнаха, за да видят реакцията му, но той не реагира, благодарен за предупреждението, което беше купил от сенатския пратеник. Реши да наеме съветници,

които по-късно да му разяснят всички теми от днешната дискусия. Щеше да има нужда от опитни хора да подготвят делата, с които щеше да се заеме веднага щом получише първия пост в политическата си кариера. Усещаше мрачна увереност, че първото му дело ще е процесът срещу Антонид, след като изземеше от ръцете му дома на вуйчо си. Аргументите трябваше да включват и публичното реабилитиране на Марий. Мисълта за това го изпълваше с огромно удовлетворение.

Лесно позна Катон по едрата му фигура, макар че не си спомняше да го е виждал при единственото си посещение в сената преди години. Сенаторът представляваше някаква огромна маса плът, чертите му като че ли се скриваха сред обилните месести гънки, така че истинският човек сякаш гледаше някъде дълбоко иззад лицето. Около него седеше котерията му от приятели и поддръжници и като съдеше по оказваната му почит, Юлий разбираше, че той е много влиятелен, както го беше предупредил Крас. Бащата на Светоний също беше там и очите им се срещнаха за миг, преди възрастният мъж да отмести поглед и да се направи, че не го е видял. След миг прошепна нещо на ухото на Катон и Юлий усети, че става обект на втрещен поглед, който изглеждаше по-скоро развеселен, отколкото разтревожен. Запази безстрастно изражение, но мислено набеляза този човек като свой враг. След миг проследи как очите на Катон прелетяха и се спряха върху Помпей, когато той влезе и зае мястото, запазено му от неговите поддръжници.

Юлий също съсредоточи вниманието си върху Помпей. Забеляза, че отпуснатостта му е изчезнала. Беше стегнат, с яки мускули, както би трябвало да изглежда един войник — хрътка в сравнение с шопара Катон. Кожата му беше силно загоряла и Юлий си спомни, че доскоро е бил в Испания да наблюдава разположените там легиони. Без съмнение необходимостта да се справя с бунтовните племена в провинциите беше стопила всичките му излишни тлъстини.

Помпей се изправи, за да се изкаже по първия въпрос от дневния ред, и заговори за нуждата да бъде пратена войска срещу морските пирати; според него те имали хиляда кораба и контролирали две хиляди села и градове. Като имаше предвид собствения си горчив опит, Юлий заслуша с интерес, смаян, че този сериозен проблем е така занемарен. Учуди се, когато други станаха, за да оспорят цифрите, дадени от Помпей, и да се противопоставят на по-нататъшното разпръскване на войските.

— Мога да прочистя моретата за четиридесет дни, ако имах кораби и хора — извика Помпей, но резултатите от гласуването бяха против него и той си седна, свъсил ядосано вежди.

Юлий гласува по три други точки: забеляза, че и в трите случая Помпей, Крас и Цина гласуват като него. Претърпяха обаче поражение и по трите въпроса и Юлий започна да се ядосва. Въстанието на робите, разположили се близо до Везувий, беше трудно за потушаване, но вместо да изпрати смазващи сили, сенатът даде разрешение срещу тях да излезе само един легион. Юлий невярващо тръсна глава. Едва сега осъзна колко предпазлив е станал сенатът. От опита с Марий и собствените си битки знаеше, че градът трябва да е силен, за да оцелее, но много от сенаторите бяха слепи за проблемите, пред които се изправяха командирите на легионите по бреговете на Маре Интернум. След като цял час слуша речите им, Юлий вече много по-добре разбираше недоволството на мъже като Пракс и Гадитик от празнодумците в сената. Беше очаквал да види активни благородни мъже, готови да действат в изпълнение на клетвата, която изричаха всеки ден, а не да се сблъска с дребнави спорове и противоборстващи фракции. Потънал в тези мисли, той пропусна следващата точка и се

вслуша едва когато чу името си.

— ... Цезар, на когото ще бъде даден пост военен трибун с всички права и почести като благодарност за победата над Митридат в Гърция и пленяването на два пиратски кораба.

Всички сенатори станаха, дори Катон се надигна тежко.

Юлий се ухили като момче, когато започнаха да го поздравяват, и се направи, че не вижда онези, които си замълчаха, макар че отбелязваше всяко лице, докато обхождаше с поглед претъпканите скамейки. Седна си с бурно разтуптяно сърце. Трибунът имаше право да набира войски, а той знаеше, че недалече оттук има триста души, които веднага ще се подчинят на заповедите му. Катон улови погледа му и му кимна; изпитваше го. Юлий му отвърна с щастлива усмивка. Нямаше защо да предупреждава този човек, че вече си е спечелил нов враг.

Когато бронзовите врати се отвориха, за да пуснат дневната светлина в сенатската зала, Юлий бързо тръгна сред сенаторите, за да хване на излизане бащата на Светоний.

— Бих искал да поговорим, сенаторе — обърна се той към него, като прекъсна разговора му с някакъв непознат.

Сенатор Пранд се обърна към него, вдигна изненадано вежди и отвърна:

— Не виждам какво имаме да обсъждаме.

Юлий пренебрегна студения тон и продължи така, сякаш говореше със стар приятел.

— Става дума за земята, която управителят на имението ми ти е продал, за да събере пари за моя откуп. Знаеш, че успях да си върна златото, върнах дори откупа на твоя син. Бих искал да се срещнем, за да обсъдим цената, срещу която мога да си върна семейната земя.

Сенаторът поклати глава.

— Съжалявам. Отдавна исках да разширя имението си и планирам да построя там нова къща за сина си, след като разчистя горите. Съжалявам, но не мога да ти помогна.

Усмихна се студено и понечи да му обърне гръб. Юлий обаче посегна и го хвана за ръката. Сенатор Пранд я дръпна и лицето му почервения от гняв.

— Внимавай, младежо. Намираш се в залата на сената, не в някое африканско село. Ако пак ме докоснеш, ще наредя да те арестуват. От това, което ми разказа синът ми, не си човек, с когото искам да си имам работа.

— Може да е споменал и че не съм човек, когото си струва да спечелиш за неприятел — каза Юлий тихо, за да не може да го чуе никой друг.

Сенаторът замръзна за миг, преценявайки заплахата, после се обърна сковано и тръгна да настигне Катон, който тъкмо минаваше през вратата.

Юлий го изгледа замислено. Беше очаквал нещо такова... но новината за предстоящия строеж на къща върху бившата му земя му подеждаше като плесница. От върха на хълма тя щеше да гледа към неговото имение — позиция на превъзходство, която несъмнено би доставила огромно удоволствие на Светоний. Огледа се за Крас и Цина, искаше да говори с тях, преди да са си тръгнали. До известна степен думите на бащата на Светоний бяха верни. Ако прибягнеш до сила сред стените на града, бързо щеше да стигне до провал. Налагаше се да действа ловко.

— Значи първо Антонид — измърмори той под нос.

Там силата щеше да му послужи много добре.

Юлий вървеше през града начело на десетимата си войници към бившия дом на Марий. Измъчваха го болезнени спомени. Отново усети вълнението, което беше изпитал, когато избликът на енергия около Марий го беше въвлякъл във вихъра си. Всяка улица и всеки завой му напомняха онова негово първо, бурно приближаване към сената, заобиколен от най-силните мъже сред Първородните. На колко години беше тогава? На четиринадесет? Достатъчно голям, за да схване поуката — законът се подчинява на силата. Дори Сула беше подвил опашка пред войниците на форума — там, на камъните, опръскани от кръвта на напирашите тълпи. Марий беше получил искания триумф, а след това и консулството, макар че в крайна сметка победител беше излязъл Сула. Тъга обхвана Юлий — искаше му се да беше преживял поне още един миг с властния пълководец.

Никой от хората му не беше виждал досега Рим; четирима от тях идваха от малки селца по африканското крайбрежие. Всички се мъчеха да не се зазяпват, но не успяваха — бяха омаяни от великия град.

Кир беше омагьосан от гъстите тълпи по оживените улици и благодарение на реакцията на гиганта Юлий видя града с нови очи. Рим наистина нямаше равен на себе си. Миризмите на храни и подправки се смесваха с виковете и ударите на чукове, тълпите бяха облечени в туники и тоги в синьо, червено и златно. Беше истински празник за сетивата и Юлий се наслаждаваше на учудването на войниците си и си спомняше как беше стоял с Марий на позлатената колесница и как тогава улиците също бяха изпълнени с ликуващи хора. В паметта му непомръкващата слава на този момент се смесваше с болката от случилото се после, но все пак тогава, в онзи ден, той беше тук.

Макар че само по-големите улици имаха имена, Юлий безпогрешно си спомни пътя и почти несъзнателно пое в правилната посока, която беше следвал при първото си посещение след минаването през форума. Постепенно улиците ставаха все по-празни откъм хора и почисти, докато се изкачваха по змиевидно криволичещите улици и по павирания път, покрай който се редяха скромни врати и порти, всяка от които скриваше зад себе си съкровища.

Юлий спря хората си доста преди портата, която помнеше толкова добре, и се приближи към нея сам. Един дребен набит роб с проста туника се приближи към решетките, за да го посрещне. Макар че се усмихваше учтиво, Юлий забеляза, че очите му се стрелкат насам-натам по улицата с предпазливост, породена от навика.

— Дойдох да говоря със собственика на къщата — каза Юлий спокойно и се усмихна.

— Господаря Антонид го няма — отвърна вратарят предпазливо.

Юлий кимна, сякаш беше очаквал точно този отговор.

— Значи се налага да го почакам вътре. Той трябва да получи вестите, които му носят.

— Не може да влезеш, докато не... — започна мъжът.

Юлий внезапно посегна през пречките, както някога беше видял да го прави Рений. Вратарят почти успя да отскочи, но пръстите на Юлий се впиха здраво в туниката му и го дръпнаха към решетките.

— Отвори вратата — прошепна той на ухото на дърпащия се роб.

— Няма! Ако знаеше кой е собственикът на тази къща, нямаше да посмееш се държиш така. Ще си мъртъв още преди залез, освен ако не ме пуснеш веднага!

Юлий дръпна още по-силно и лицето на мъжа опря в решетките.

— Знам кой е. Аз съм собственикът на тази къща. Отвори вратата или ще те убия.

— Убий ме, но няма да влезеш! — изръмжа робът; продължаваше да се дърпа.

Пое си въздух, за да извика за помощ, и Юлий внезапно се усмихна на смелостта му. Без да каже и дума повече, бръкна през решетките с другата си ръка и взе ключовете от пояса му. Вратарят изпъшка сърдито, а Юлий подсвирна на хората си да се приближат.

— Дръжте го и гледайте да не вика. Трябват ми и двете ръце, за да отключа и да вдигна резето. Не го наранявайте. Той е смел човек.

— Помощ! — успя да извика вратарят, преди тежките ръце на Кир да затиснат устата му.

Юлий пхна ключа в ключалката и се усмихна, щом го чу да прещраква. Вдигна резето и портата се отвори. Двама стражи дотичаха с трополене в двора, вдигнали мечовете си.

Хората на Юлий бързо се хвърлиха да ги обезоръжат. Щом видяха колко много са противниците им, стражите хвърлиха мечовете си. Вратарят обаче не се предаваше — дори се опита да ухапе Кир по ръката и получи силна плесница.

— Вържете ги и претърсете навсякъде. Не проливайте кръв — заповяда Юлий и загледа хладнокръвно как хората му се пръскаат по двойки, за да претърсят къщата, която познаваше толкова добре.

Тя почти не се беше променила. Фонтанът си беше същият. Антонид беше оставил градините във вида, в който ги беше заварил. Юлий видя мястото, където беше целунал Александрия — можеше без водач да отиде до нейната стая в отделението за роби. Лесно беше да си представи как Марий реве от смях — невидим някъде; в този миг би дал много, за да види отново едрия мъж. Тъгата на спомена го притисна внезапно.

Не познаваше никого от слугите и робите, които неговите хора изведоха и вързаха на двора, като действаха с развеселена бързина. Един-двама от легионерите му бяха получили драскотини по лицата в резултат на съпротивата им, но Юлий с удоволствие видя, че никой от заловените не е пострадал. Знаеше, че ако иска да постигне успех пред съда и да възстанови правото си върху дома като единствен жив наследник, е много важно това да се направи по мирен път. Магистратите бяха благородното съсловие и всякакви истории за кръвопролитие в центъра на града щяха да ги настроят против него още от самото начало.

Всичко стана много бързо и без никакви излишни разговори; хората му извлякоха пленените на улицата, най-накрая избутаха и вратаря. Устата му беше вързана и той не можеше да вика, но продължаваше да им мята гневни погледи. Юлий лично затвори портата и я заключи с ключа, който беше взел от пояса на вратаря, като при това му намигна. Вратарят го изгледа вбесено.

Мъжете се строиха пред него в две редици по петима. Не бяха достатъчни, за да удържат дома при атака, и се налагаше да прати двама от тях в имението, за да доведат петдесет от най-добрите му бойци. Добре беше да планира процеса, но онзи, който владееше дома, щеше да има неоспоримо предимство, а Юлий беше решен да не го загуби, когато Антонид се върне.

В крайна сметка изпрати трима от най-бързите бегачи, като ги накара да облекат вестителски туники, взети от складовете на къщата. Най-вече се тревожеше да не се загубят в непознатия им град и се прокле, че не бе взел човек от имението да им помогне да намерят обратния път към моста над Тибър.

Когато вестителите изчезнаха, той се обърна към хората си и по лицето му се разля бавна усмивка.

— Казах ви, че ще ви намеря казарми в Рим — бяха думите му.

Те се изхилиха и се спогледаха одобрително.

— Трима от вас ще пазят портата. Други трима ще ги сменят след два часа. Бъдете нащрек. Антонид ще се върне много преди денят да свърши — абсолютно съм сигурен. Повикайте ме, когато пристигне.

Мисълта за предстоящия разговор го ободри невероятно. Беше обезопасил дома до падането на нощта и дотогава би могъл да насочи вниманието си към реабилитацията на името на Марий в Рим, дори ако трябваше да се пребори с целия сенат.

Когато двама от пратениците на Юлий дотичаха — третият беше изостанал с цели две мили, — Брут и Кабера бяха в двора на имението. Свикнал да командва, Брут начаса организира петдесет души и пое с бърз ход към града. Юлий нямаше откъде да знае, че толкова много въоръжени мъже няма да бъдат пуснати вътре, затова Брут ги накара да свалят броните и мечовете си и им заповяда да влязат в града по двама и по трима; щяха да се съберат отново извън погледа на градските стражи, които бяха очите и ушите на сената сред стените на Рим. Последна през портите щеше да мине каруцата, натоварена с оръжията им.

Брут стигна до портите с нея, за да подкупи капитана на стражите. Кабера извади бутилка вино изпод чергилото и я пъкна в ръката на капитана заедно с няколко монети; с едно конспиративно намигване стражите ги пуснаха да влязат.

— Не знам дали да се радвам, или да се тревожа колко лесно мина всичко — измърмори Брут, когато продължиха. — След като всичко свърши, изкушавам се да се върна при капитана и да си поговоря с него. Подкупът дори не беше особено голям.

Кабера се изкикоти

— Щеше да заподозре нещо, ако беше по-голям. Не, платихме точно колкото да ни помисли за търговци на вино, които са решили да си спестят градския данък. Ти изглеждаш като страж, а може би мене ме е помислил за богатия винотърговец.

Брут изсумтя.

— Помислил те е за каруцаря на търговеца. Тази мръсна раздърпана роба не ми изглежда много като дреха на богаташ.

Кабера не каза нищо, но го погледна раздражено.

Каруцата заприщваше почти цялата ширина на улиците, колелата ѝ точно се вместиха между камъните за стъпване. Нямаше къде да обърнат, затова напредваха доста бавно към дома на Марий, макар че на Кабера много му харесваше да крещи на другите каруцари и да размахва юмрук на всеки осмелил се да пресече пътя им. Четирима от хората на Юлий тръгнаха зад тях, явно доволни, че ще могат да вървят подир каруцата през лабиринта от улици. И Брут, и Кабера не се осмеляваха да погледнат към войниците, макар Брут да се питаше колко време още ще се провират през града, преди слънцето да залезе. Дадените на войниците инструкции бяха достатъчно прости, но след месеците упражнения с Първородните в казармите и след честите пътувания, за да се види с майка си, той вече добре познаваше Рим, а те — не. Като се престори, че проверява колелата на каруцата, Брут се огледа и с облекчение видя, че след тях вървят вече деветима от поисканите от Юлий войници. Надяваше се да не бият много на очи, иначе любопитните римски граждани бързо щяха да тръгнат подир тях и пред бившия дом на Марий щеше да се дотътри цяла импровизирана процесия, предвождана от неговата каруца, поради което всеки опит да останат незабелязани щеше да пропадне.

Когато започнаха да се изкачват по стръмната улица към голямата къща, която толкова

живо си спомняше, Брут видя някакъв човек пред портите — ръкомахаше и викаше нещо. Поне пътят тук беше широк и ако спреше каруцата, нямаше да затрудни движението, помисли той.

— Слез и провери колелата, изобщо направи каквото се сетиш, ако щеш ги брой — изсъска той на Кабера, който се смъкна тромаво долу, започна да обикаля каруцата и наистина да брой колелата.

Мъжът пред портата като че ли не забеляза натоварената каруца, спряла точно зад него, и Брут рискува да хвърли още един поглед зад гърба си — премигна изненадано, когато видя мъжете зад себе си.

Лоша работа: бяха се строили в редици и въпреки липсата на оръжие изглеждаха точно това, което си бяха — група легионери, преструващи се на цивилни. Брут скочи от каруцата и изтича към тях.

— Не ми стойте мирно, глупаци такива. След малко всяка къща наоколо ще прати стражите си да видят какво става!

Мъжете се размърдаха неуверено и той се огледа. Не можеше да направи нищо. Слугите и стражите от околните домове вече се бяха приближили към решетките на вратите, за да огледат групата войници. До слуха му долитаха тревожните им подвиквания.

— Добре. Да забравим за секретността. Взимайте мечовете и броните и ме следвайте към портата. Бързо! В сената ще полудеят, когато разберат, че в града е влязла войска.

Забравили несигурността си, войниците грабнаха екипировката си и я надянаха без излишно суетене. Това им отне само минута, след което Брут нареди на Кабера да преустанови броенето на колелата, продължило до момента без никакво спиране.

— А сега напред — изръмжа той с пламнало лице пред непрекъснатото растящия брой зяпачи.

Тръгнаха с бойна стъпка към вратата в съвършени редици и за момент Брут забрави смущението си, като видя колко бързо и професионално се престоляват мъжете, вървящи след него. Бяха идеални за Първородните.

Когато Юлий му обясни как стоят нещата, Антонид побесня.

— Как смееш! — изрева той. — Ще се оплача пред сената. Тази къща е моя според правото на покупката и ще те видя мъртъв, преди да допусна да ми я откраднеш.

— Не съм откраднал нищо от никого. Не си имал право да предлагаш пари за нещо, което е било собственост на вуйчо ми — отвърна Юлий спокойно; всъщност се наслаждаваше на яростта на мъжа.

— Собственост на враг на държавата! Земите и богатството му бяха конфискувани. Собственост на предател! — извика Антонид.

Много му се искаше да се пресегне през решетките и да сграбчи безсрамния младеж за гърлото, но стражите до Юлий бяха изтеглили мечовете си, а неговите стражи бяха само двама. Помисли какво би могъл да намери Юлий в стаите вътре. Дали имаше някаква улика, свързана с дъщерята на Помпей? Струваше му се, че няма, но тази мисъл не му даваше мира и прибавяше към яда му и доста паника.

— Предател според думите на човека, който тръгна в атака против собствения си град? — отвърна Юлий и присви очи. — Следователно погрешно обявен за предател. Марий защитаваше сената от един човек, който сам искаше да се назначи за диктатор. Марий беше мъж на честта.

Антонид плю с отвращение и плюнката едва не попадна върху туниката на все още вързания вратар.

— Ето *това* мисля аз за неговата чест — изрева той и сграбчи решетката с две ръце.

Юлий махна на един от хората си и Антонид се принуди да я пусне.

— Да не си и помислил да пипнеш нещо, което притежавам — каза заплашително Юлий.

Антонид понечи да отговори, но внезапният тропот на легионерски сандали зад него го накара да замълчи. Обърна се да види идващите и по лицето му плъзна усмивка.

— Сега ще видиш, престъпнико. Сенатът е изпратил хора да възстановят реда. Ще накарам да те бичуват и да те изхвърлят на улицата, както ти си изхвърлил моите хора.

После се обърна към новодошлите.

— Този човек е нахлул в дома ми и е вързал слугите ми!

На устата му беше избила пяна.

— Е, изглежда симпатичен, нека да му го оставим — отвърна Брут.

В първите няколко секунди Антонид не разбра, после се вгледа в бронята на въоръжените мъже, застанали срещу него, и видя, че не носят никакви отличителни знаци.

Дръпна се бавно назад и изправи предизвикателно глава.

Брут се изсмя.

Антонид застана между собствените си двама стражи, които запристъпваха нервно от крак на крак, защото вече на всички беше ясно — в присъствието на толкова много потенциални врагове, — че те са негови хора.

— Сенатът ще ме чуе — изсъска Антонид.

— Кажете на господарите си да определят дата за изслушване. Ще защитя действията си в рамките на закона — отвърна Юлий и отключи портата, за да може Брут да въведе хората си.

Антонид го изгледа вбесено, после се обърна и се отдалечи, последван от двамата си стражи.

Юлий спря Брут, докато минаваше край него.

— Не е точно срещата, която предвиждах, Брут.

Приятелят му сви устни за миг, без да вдига очи към него.

— Но ги доведох, нали? Нямах представа колко е трудно да вкараш въоръжени хора в този град. Денят, когато Марий въведе в Рим петдесет души в пълно въоръжение, отдавна отмина.

Кабера се присъедини към тях заедно с последните войници и каза весело:

— Стражите при градските порти ме взеха за преуспяващ търговец на вино.

Юлий и Брут не му обърнаха внимание, вгледани един в друг. Накрая Брут наведе глава.

— Да, всичко би могло да стане и по-гладко.

Напрежението между тях изчезна и Юлий се усмихна.

— Хареса ми, когато Антонид помисли, че ви праща сенатът. Точно този момент бе най-подходящият войниците да се появят, и точно както го направиха — без да се прикриват.

Брут все още изглеждаше навъсен, но на лицето му полека се изписа усмивка.

— Може би. Виж, сенатът бързо ще разбере, че си вкарал в града толкова много хора. Няма да допуснат подобно нещо. Трябва да помислиш да пратиш някои от тях в казармите на Първородните.

— По-късно — отвърна Юлий. — Първо трябва да обмислим добре някои неща. Другите ни центурии, които сега са в имението, също ще бъдат докарани тук. — Пред главата му мина

една мисъл. — Как така сенатът не възразява срещу присъствието на Първородните в града?

Брут вдигна рамене.

— Не забравяй, че те са в списъка на легионите. А и казармите им всъщност са извън стените, в северната част, близо до Квириналската порта. Имам едно от най-добрите полета за упражнения в Рим и *Рений* за учител. Трябва да го видиш.

— Направил си много, Брут — каза Юлий и го стисна за рамото. — Рим вече няма да е същият, след като ти се върна. Ще докарам хората си при тебе веднага щом се убедя, че Антонид няма да се опита да ме извади оттук.

Брут стисна ръката му и възкликна:

— Твоите хора ми трябва. Първородните трябва да увеличат броя си. Няма да се спра, докато не си възвърнем старата сила. Марий...

— Не, Брут. — Юлий пусна ръката му. — Не ме разбра. Моите хора са се клели във вярност само към мене. Не могат да бъдат под твое командване.

Не искаше да говори по този начин на приятеля си, но по-добре беше да си изяснят нещата от самото начало.

— Какво? — отвърна изненадано Брут. — Виж, те не са в състава на никой легион, а Първородните имат по-малко от хиляда души. Просто трябва...

Юлий поклати отрицателно глава.

— Ще ти помогна с набирането на нови войници, както обещах, но не мога да ти дам тези. Съжалявам.

Брут го изгледа невярващо.

— Но аз възстановявам Първородните заради тебе! Ще бъда твоят меч в Рим, не помниш ли?

— Помня — отвърна Юлий и отново хвана ръката му. — Твоето приятелство означава за мене повече от всичко друго, освен може би живота на жена ми и дъщеря ми. Твоята кръв е в моите вени, нали и ти помниш *това*? Както моята е в твоите.

Млъкна и силно стисна ръката му.

— Тези хора са моите Вълци. Не могат да бъдат под твое командване. Нека не говорим повече.

Брут отдръпна ръката си и лицето му стана сурово.

— Добре. Запази си твоите Вълци, докато аз се боря за всеки новобранец. Ще се върна в моите казарми при моите си хора. Ела да ме видиш там, когато решиш да докараш войниците си. Може би ще обсъдим наема за настаняването им.

Обърна се и отвори портата.

— Марк! — извика Юлий след него.

Брут замръзна за миг, после излезе, без да се обръща.

Въпреки че двамата му стражи го охраняваха, Антонид държеше ръка на камата, пъхната в пояса му, докато вървеше през тъмните улички. Каквито бяха тесни, през нощта имаше много места, където да се укрият мародери. Опитваше се да диша през устата и се мъчеше да не обръща внимание на локвите мръсна вода, изцапали сандалите му веднага след като направи първите няколко стъпки встрани от главните улици. Един от хората му се подхлъзна и изруга.

Дори дневната светлина рядко стигаше до тази част на Рим, а през нощта сенките ставаха направо ужасяващи. Тук нямаше закони, никакви войници не можеха да влязат, никой

гражданин не би се осмелил да се отзове на вик за помощ. Антонид стисна камата си още по-здраво и трепна, когато нещо отпълзя настрани от тях, докато минаваха покрай него. Не се вгледа, само продължи напред почти слепешком — броеше ъглите, като ги напипваше с ръце. Три ъгла след влизането, после още четири наляво.

Дори през нощта по тези улички имаше такова оживление, каквото по-голямата част от Рим никога нямаше да види. Хората, с които се разминаваха, почти не говореха. Бързаци фигури минаваха покрай тримата мъже, без да ги погледнат, заобикаляха мръсните локви с наведени глави. Там, където някоя факла осветяваше по две-три стъпки от уличката, хората се пазеха от светлината, сякаш ако попаднеха в нейния кръг, това щеше да им навлече някакво нещастие.

Само яростта караше Антонид да продължава напред, и то не без страх. Мъжът, с когото се беше запознал, му беше казал никога да не идва неканен в тези улици, но загубата на дома му вля смелост, породена от гнева. Дори тя обаче се изпаряваше в мрака от растящия му вътрешен смут.

Най-накрая стигна до мястото, което беше намерил и преди — кръстовище между плесенявали стени някъде дълбоко в сърцето на бордеите. Спря, за да потърси своя човек, и напрегна очи в тъмното. Вода капеше бавно по близките камъни. Внезапно изшумоляване на стъпки накара хората му да се извърнат нервно и да измъкнат камите си.

— Казах ти да не ме търсиш до последната нощ от месеца — прошепна един съскаш глас до ухото му.

Антонид едва не изпадна в паника, краката му се подхлъзнаха по мокрите камъни, докато отскачаше в ужас от внезапната близост. Камата моментално изскочи от пояса му, но китката му се озова в желязна хватка, срещу която не можеше да се съпротивлява.

Мъжът, който се изправи пред него, носеше наметало с качулка от тъмен груб плат, която прикриваше чертите му, макар че това едва ли беше необходимо в мастилената чернота на тези улички.

Антонид едва не се задави, когато от непознатия го лъхна странна сладникава миризма. Това беше миризмата на болестта, на невидимото разложение, замаскирано с ароматизирано масло, и той се запита дали наметалото не крие и нещо друго освен самоличността. Тъмният мъж се наведе толкова близо, че почти докосна ухото му с невидимите си устни.

— Защо дойде така шумно? Притесни половината ни съгледвачи!

Гневният шепот се чуваше толкова близо, че сладникавите вълни на топлия дъх едва не накараха Антонид да повърне. Той потрепери, когато качулката докосна бузата му.

— Налагаше се. Имам още работа за тебе и искам да се свърши много бързо.

Менгемето стисна китката му с почти болезнена сила. Антонид не се дръпна, за да не погледне право в мъжа, от страх, че лицата им ще се докоснат. Вместо това отмести очи и се помъчи да не се намръщи — гадният дъх като че ли заразяваше всяка поета от него глътка въздух.

— Още не съм намерил път към сина на Крас. Много е рано за следващия. Когато се бърза, умирам мои братя. Не си ми платил достатъчно, за да губя хора заради тебе само за да ти направя услуга.

— Забрави Крас. Сега не ме интересува той. Искам да убиеш дъщерята на Цина. Тя е твоята жертва. Остави знак с името на Сула, както направи за малката кучка на Помпей.

Мъжът натисна китката му към кръста му и Антонид разбра жеста и прибра камата. Зачака, без да се осмелява да покаже открито отвращението си, като се дръпне. Знаеше, че

ако поведението му изглежда оскърбително, нито той, нито хората му ще успеят да се върнат на широките улици.

— Сигурно я пазят много добре. Ще трябва да платиш за живота на онези, които ще загубя, докато стигна до нея. Цената е десет хиляди сестерции.

Антонид стисна зъби. Катон щеше да покрие дълга, беше абсолютно сигурен в това. Нима не беше негова идеята да наеме тези мъже?

— Добре. Ще платя. Стражите ми ще докарат златото тук в деня, за който се уговорихме, както преди.

— Трябва да намериш други стражи. И не идвай тук неканен, защото цената ще стане още по-висока — прошепна гласът и човекът с наметалото го пусна.

Чуха се бързи стъпки и само след миг Антонид усети, че вече е сам. Приблужи се предпазливо към мястото, където бяха стояли хората му, приклезна, опипа и отдръпна ръце, когато усети мокротата на прерязаните им гърла.

Юлий докара хората си в казармите на Първородните един час преди зазоряване. Както беше казал Брут, постройките и дворът за упражнения бяха внушителни и Юлий чак подсвирна, когато мина под арката на главната порта и забеляза доброто разположение на часовите и укрепените позиции вътре.

Пазачите на портата сигурно знаеха, че трябва да ги очакват, и магнаха на войниците да влизат. Щом всички влязоха и тежката врата се затвори, Юлий се намери в обстановка, сходна на онази между двете стени на Митилена. Всяка от постройките, които гледаха към главния двор, можеше да се пази от стрелци и тъй като нямаше никакъв изход, единственият път напред беше тесен проход с бойници за още стрелци по стените. Юлий вдигна ръка и центуриите му спряха в двора в съвършено каре.

Запита се колко ли време Брут ще го остави да чака тук. Трудно беше да се предскаже, след като толкова дълго не се беше виждал с най-добрия си приятел. Момчето, което познаваше някога, вече щеше да е дошло при него, но мъжът, предвождащ останките от легиона на Първородните, се беше променил много през годините, в които не се бяха виждали — може би достатъчно, за да погребее момчето, но Юлий все още не беше сигурен в това.

Без никакъв външен признак на нетърпение той остана безстрастно да чака заедно с хората си. Казармите му трябваша и от това, което му беше разказал Тубрук, преценяваше, че са толкова добри, колкото твърдеше и Брут. С помощта на Крас, поел разходите по покупката, той в края на краищата получаваше достатъчно много средства, за да купи най-добрите в града. Докато продължаваше да чака, помисли дали да не купи част от казармите направо от Крас. В мислите си обаче се съгласяваше с Тубрук, че връзката, която поддържаше с богатия сенатор, в бъдеще може да се превърне в неудобство, независимо колко добре настроен към него беше Крас в момента.

Брут излезе от главната постройка, следван от Рений. Юлий погледна чукана, останал от лявата ръка на стария гладиатор, но лицето му не издаде нищо. Брут изглеждаше бесен и Юлий усети как надеждите му умират. Приятелят му стигна до него, спря и му отдаде чест като на равен. Юлий без колебание отвърна на поздрава. За секунда усети болка от спречкването, което ги разделяше... но нямаше да отстъпи. Брут не беше човек, когото би искал да ласкае или да контролира. Този вид манипулация беше предназначена за неговите врагове или за формалните съюзници, но не и за момчето, с което беше уловил гарвана преди толкова много години.

— Добре дошъл в казармите на Първородните, трибуне — каза Брут.

Официалният тон накара Юлий да поклати глава. Бодна го леко раздражение и той заговори на Рений, като пренебрегна Брут:

— Радвам се, че те виждам. Не можеш ли да го накараш да разбере, че тези мъже не са Първородните?

Рений го изгледа безстрастно за миг, после каза:

— Сега не е време да разделяте силите си, момче. Денят за избор на Марсово поле за тази година мина. Няма да има повече войници за друг легион. Вие двамата би трябвало да престанете да се дуете и да вземете да се помирите.

— Кълна се в боговете, Брут — изсумтя раздражено Юлий. — Какво искаш да направя?

Първородните не могат да имат двама командири, а моите хора са се клели само пред мене. Намерих ги в разни селца и ги направих легионери от едното нищо. Не можеш да очакваш да ги предам на друг командир след всичко, което преживяха заедно с мен.

— Помислих... че най-вече ти би искал да видиш Първородните отново събрани и силни.

— Като трибун имам властта да събера войници за тебе. Ще пратя хора из страната. Кълна се, че ще възстановим Първородните. Дължа на Марий толкова, колкото и ти, дори повече.

Брут се взря в очите му; претегляше думите му. После попита със скован от напрежение глас:

— Ще събираш свой собствен легион, нали? Ще искаш ли в списъците да фигурира ново име?

Юлий се поколеба. Рений се изкашля — готвеше се да проговори: Навикът от годините послушание ги накара да го изчакат. Той погледна Юлий в очите.

— Лоялността се среща много рядко, момче, но Брут рискува живота си за тебе, когато накара да възстановят Първородните в списъците на сената. Хора като Катон сега са против него, а той го направи заради тебе. Няма конфликт. Първородните са твоят легион. Нима не виждаш? Твоите хора могат да се закълнат да служат пред друг командир и пак да бъдат твои хора.

Юлий ги погледна — сякаш хвърляше поглед назад, към детството си — и нерешително поклати глава.

— Не може да има двама командири.

Брут се втренчи в него.

— Да не би да искаш да положи клетва пред тебе? Да ти предам командването?

— Как иначе можеш да си моят меч, Брут? Но не мога да те моля да се откажеш от ранга, за който винаги си мечтал; твърде много ще е.

И стисна леко ръката му.

— Не — отвърна Брут, внезапно взел решение. — Не е твърде много. Между нас има и по-отдавнашни клетви и винаги съм се клел, че ще дойда при тебе, когато ме призовеш. Призоваваш ли ме сега?

Юлий си пое дълъг, бавен дъх — преценяваше приятеля си — и усети как сърцето му внезапно започва да бие по-силно.

— Призовавам те — отвърна той тихо.

Брут го погледна право в очите.

— Тогава ще положи клетва заедно с твоите Вълци и ще започнем този ден, като възродим Първородните.

Юлий взе като лична стража само пет от хората си и тръгна по оживените градски улици, като следваше указанията, които му беше дал Тубрук. Увереността му нарастваше. Беше си осигурил собствеността над дома на вуйчо си, добре пазен от двадесет войници. И нещо още по-важно — проблемът с Първородните беше решен. Мълчаливо благославяше Брут и Рений за проявената към него лоялност. Дори в прилива на гордост частица от него му нашепваше, че в края на краищата е манипулирал любовта им към него толкова хладнокръвно, колкото би го направил и с всеки свой враг. Нямахте друг начин, казваше си той... само че вътрешният глас не искаше да замълчи.

Намери лесно работилничката на Табик, недалече от дома на Марий. Докато се приближаваше, го изпълни вълнение. Не беше виждал Александрия от деня на сватбата си и след като се върна, го беше страх да попита Тубрук дали е оцеляла в жестоките размирици след бягството му от града. Докосна дръжката на вратата и се поколеба — обзе го предишната нервност, която винаги го беше притеснявала в присъствието на Александрия. Поклати глава развеселено, осъзнал какво изпитва, и влезе, а хората му блокираха тясната уличка.

Александрия — стоеше само на няколко крачки от вратата — се обърна, за да поздрави новодошлия. Щом го видя, се засмя от простичкото удоволствие, че отново е срещнала стар приятел. На врата ѝ имаше златна верижка. Табик се бе навел над тезгяха зад нея. Юлий я гледаше жадно. Златото сияеше на шията ѝ и тя като че ли излъчваше самоувереност, каквато навремето ѝ липсваше.

— Много си красива — каза Юлий, докато затваряше вратата.

— Защото съм застанала до Табик — отвърна тя весело.

Старият бижутер изсумтя и вдигна очи от работата си. Погледна мъжа, който беше влязъл в работилничката, и се изправи, като се хвана за кръста.

— Купуваш или продаваш? — попита той и свали верижката от врата на Александрия.

Юлий със съжаление проследи изчезването на украшението.

— Нито едното, нито другото. Юлий е стар приятел — отвърна тя.

Табик кимна сдържано.

— Онзи, който се грижи за Октавиан?

— Момчето е добре — каза Юлий.

Табик изсумтя и се опита да скрие доволната си усмивка.

— Радвам се.

После се оттегли към дъното на работилничката и ги остави насаме.

— Отслабнал си, Юлий. Красивата ти съпруга не те ли храни? — попита закачливо Александрия.

Юлий се засмя.

— Върнах се само преди няколко дни. Сега се нанесох в къщата на Марий.

Александрия премига изненадано.

— Бързо действаш. Мислех, че там живее Антонид.

— Живееше. Трябва да заведе дело срещу него, за да запазя къщата, но пък това ще ми даде шанс да очистя името на Марий пред града.

Споменът за трудните времена накара усмивката ѝ да изчезне. Александрия почна да сваля престилката си — сумтеше, понеже не успяваше да развърже възела. Юлий понечи да пристъпи напред и да ѝ помогне, но с усилие на волята се сдържа. Стресна се, че усеща прилив на старото си желание към нея, и остана неподвижен, докато тя не развърза връзките.

„Ти си женен мъж“, каза си той твърдо, но усети, че се изчервява, когато Александрия отново го погледна.

— И защо си дошъл в скромната ни малка работилничка? Съмнявам се, че е само за да ме видиш, Юлий.

— Може и така да се каже. Зарадвах се, когато Тубрук каза, че си оцеляла. Чух, че Метела се самоубила.

Както винаги, в нейно присъствие му беше трудно да намери думи; плашеше се от това,

че тя като че ли убива красноречието му.

Александрия се обърна към него с блеснали очи.

— Нямахте да я оставя, ако знаех какво е намислила. Богове, щях да я взема с мен в дома на Табик. Тя беше жертва, както и мъжете, които оня негодник Сула изби по улиците. Само съжалявам, че е умрял бързо, поне така казват. Искане ми се да беше умрял бавно и мъчително.

— Не съм го забравил, колкото и на сената да му се иска да е така — съгласи се Юлий с горчивина в гласа.

Между двамата прелетя поглед на взаимно разбиране — спомен за онези, които бяха загубили, и възродена интимност — по-голяма, отколкото можеха да допуснат.

— Ще ги накараш да си платят, нали, Юлий? Не искам да видя пак онзи измет да се разхожда свободно. Рим е по-мръсно място, отколкото се вижда от форума, знаейки го много добре.

— Ще направя, каквото мога. Ще започна, като ги накарам да отдадат почести на Марий, което би трябвало да приседне на доста хора — отвърна той съвсем сериозно.

Александрия му се усмихна.

— Богове, колко се радвам да те видя след толкова много време. Напомня ми за миналото — каза тя и той отново се изчерви.

Увереността ѝ като свободна жена я беше направила почти неузнаваема, но Юлий все още усещаше, че тази жена е човек, на когото може да вярва, просто защото беше част от неговото минало. По-циничният глас в него заподозря, че е безнадеждно наивен. Всички се бяха променили — Брут трябваше да му е достатъчен като напомняне.

— Искане да ти благодаря за парите, които си оставил на Метела за освобождаването ми — поде Александрия. — С тях купих дял в тази работилница. Това означаваше много за мене.

Юлий махна с ръка.

— Искане да ти помогна. — Той неловко пристъпи от крак на крак.

— Да не си дошъл тук да видиш как съм ги похарчила?

— Не. Знаем, че казах, че бих могъл да дойда да те видя просто от приятелство, но всъщност... — започна неуверено той.

— Знаех си! Искане да поръчаш колие за съпругата си или красива фибула? Ще направя нещо специално, да подхожда на очите ѝ.

Веселостта ѝ контрастираше със сериозното му настроение — беше толкова различен от неувереното момче, което познаваше преди.

— Не, става дума за процеса и за след това. Искане да поръчам бронзови щитове в чест на Марий; портретът му, битките му, дори смъртта му, когато градът падна. Искане да разкажа историята на неговия живот.

Александрия прокара ръка по вързаната си коса, като остави лека следа от златен пращец. Прашинките улавяха светлината в такт с движенията ѝ и на Юлий му се дося да прокара нежно палец по нея, за да ги махне. Ядоса се на себе си и се навъси.

Тя се намръщи замислено, после взе от лавицата едно стило и восъчна табличка.

— Трябва да са големи, може би три стъпки в диаметър, да се виждат отдалече.

Започна да скицира върху восъчната табличка, притворила едното си око. Юлий я загледа как отмята един кичур от челото си. Тубрук беше казал, че я бива в работата ѝ, а на преценката му обикновено можеше да се вярва.

— Първият трябва да е портрет. Какво мислиш за това?

Обърна табличната към него и Юлий се успокои, когато видя лицето, което познаваше. В

чертите имаше нещо от силата, която помнеше, макар че простите линии не можеха да бъдат друго освен ехо на живота, изпълвал някога тялото на Марий.

— Това е той! Не знаех, че можеш да правиш такива неща.

— Табик обича да учи другите. Мога да изработя тези щитове, но металът е твърде скъп. Не искам да се пазаря с тебе, Юлий, но става дума за месеци работа. Но пък може да се прославя в целия град.

— Цената не е важна. Доверявам ти се да определиш почтена цена, само че ще ми трябва за след седмици, а не месеци. Сенатът няма да отлага процеса толкова дълго, а Антонид беснее заради къщата. Трябва ми най-доброто, което можеш да направиш, възможно най-бързо.

— Табик? — подвикна Александрия.

Побелелият майстор излезе от задната стаичка. Тя му обясни бързо за какво става дума и Юлий се усмихна, когато лицето на мъжа грейна заинтересувано. Накрая Табик кимна.

— Може да поема нормалната работа в магазина, но украшенията по поръчка трябва да се отложат. Не забравяй — той потърка замислено брадичката си, — тази поръчка може да повиши цените на нещата, които вече си завършила, а това никак няма да е зле. Ще трябва да наемем по-голямо помещение. Дай сега да видим...

Той взе още една табличка от лавицата и двамата заедно започнаха да драскат и да си говорят тихо. Юлий ги наблюдаваше развълнувано. Накрая се споразумяха и Александрия се обърна към него, все още със златните пращинки в косата.

— Наемам се да изпълня поръчката. Цената ще зависи от броя на неуспешните отливки. Когато ти остане свободно време, ще трябва да обсъдим какво искаш да бъде изобразено на щитовете.

— Знаеш къде съм — отвърна той, — Винаги можеш да ме намериш там, когато имаш нужда от мене.

Александрия започна да върти стилото между пръстите си, внезапно изпаднала в смущение.

— Предпочитам ти да дойдеш — каза тя; не искаше да обяснява как старото имение беше подложило на изпитание силите й последния път, когато беше минала през портите му.

Юлий разбра неизказаното.

— Добре. Може да доведе и момчето. Тубрук каза, че все говорело за тебе и... мм... за Табик.

— Непременно. Октавиан липсва и на двама ни. Майка му ходи да го види, когато може, но сигурно му е трудно без нея — отвърна тя.

— Обърнал е имението с главата надолу. Преди няколко дни Тубрук го хванал да язди моя кон из полето.

— И го набил? — попита препалено бързо Александрия.

Юлий поклати глава и се усмихна.

— И през ум не му е минало. Добре, че Рений не го е хванал, макар че не знам как би го ступал с една ръка. Кажи на майка му да не се тревожи. Той е мой роднина, ще се грижа за него.

— Октавиан никога не е имал баща, Юлий. На едно момче му трябва баща много повече, отколкото на момичетата.

Юлий се поколеба. Не искаше да поема такава отговорност.

— Мога само да кажа, че с Рений и Тубрук ще израсне както трябва.

— Те не са негови роднини, Юлий — отвърна Александрия и впи очи в него, докато той не отмести поглед.

— Добре! Ще го държа при мен, макар че не съм имал и миг спокойствие, откакто се върнах в града. Ще го наглеждам.

Александрия му се усмихна широко и каза, сякаш четеше по книга:

— Няма по-голямо изпитание за способностите на мъжа от възпитанието на сина му.

Юлий въздъхна и отвърна замислено:

— Баща ми казваше така.

— Знам. И е имал право. Това момче няма бъдеще по улиците на града. Никакво. Къде щеше да е Брут, ако семейството ти не го беше прибрало?

— Съгласих се, Александрия. Трябва ли да го повтарям до безкрай?

Без да го предупреди, тя вдигна ръка и докосна белия белег, който пресичаше челото му.

— Дай да го видя. — Приблужи се към него и подсвирна. — Цяло чудо е, че си оживял. Затова ли окото ти изглежда различно?

Той вдигна рамене, готов да смени темата. После внезапно започна да разказва за битката на „Акципитер“, за раната на главата, за чието излекуване му бяха необходими цели месеци, за припадъците, от които все още страдеше.

— След като заминах, вече нищо не е същото — въздъхна той. — Или може би всичко е същото, а аз съм се променил твърде много. Кабера каза, че припадъците може да ме преследват до края на живота ми или да спрат още утре. Няма начин да се разбере.

Вдигна лявата си ръка и присви очи, за да я погледне. Видя, че не трепери.

— Понякога си мисля, че животът не е нищо друго освен болка с моменти на радост — отвърна Александрия. — Ти си по-силен отпреди, Юлий, дори след това раняване. Просто трябва да изчакаш болката да мине и да уловиш моментите на щастие, без да се тревожиш за бъдещето.

Той отпусна ръка, усетил внезапно смущение, че е говорил толкова открито за тайните си страхове. Не беше бreme, което да стоварва върху нея или върху друг; беше само негово. Той беше главата на семейството, римски трибун и военачалник на Първородните. Странно как не можеше да изпита удоволствието, което някога му беше доставяла подобна мечта.

— Виждала ли си... Брут? — попита Юлий след известна пауза.

Александрия се обърна и се захвана да подрежда сечивата, пръснати по тезгяха на Табик. После отрони:

— Виждаме се.

— О. Не съм му казал, че с тебе...

Александрия внезапно се засмя и го погледна през рамо.

— По-добре недей. Достатъчно се състезавате двамата, за да намесвате и мене в съперничествата си.

За свое учудване Юлий усети жилото на ревността да разбърква мислите му. Помъчи се да се пребори с това. Александрия не беше негова и с изключение на замръзналите спомени отпреди години никога не му беше принадлежала. Тя го погледна. Като че ли не усещаше водовъртежа на скритите му мисли.

— Дръж го близо до себе си, Юлий. Рим е по-опасен, отколкото ти се струва.

Юлий едва не се усмихна при мисълта какво беше преживял, само и само да се върне тук, но фактът, че животът му имаше значение за нея, изведнъж го отрезви. — Непременно — увери я той.

Юлий слезе от коня и извървя пеша последните две мили до имението си. Най-различни планове се въртяха в главата му, докато вървеше, увил юздите около ръката си. Откакто се беше върнал, събитията се развиваха прекалено бързо. Получи поста военен трибун, върна си дома на Марий и пое командването на Първородните, отново се срещна с Александрия. Грижеше се за Октавиан. Корнелия... съпругата му беше като непозната за него. Намръщи се, докато вървеше, унасян от потропването на подковите в праха. Споменът за нея му беше помогнал да мине през най-големите изпитания на пленничеството. Желанието да се върне при Корнелия се таеше в него като невидима сила, превъзможваща раните, страданията и болката. Но когато накрая я беше прегърнал, му се стори, че държи в ръцете си друга жена. Надяваше се, че с времето това ще отmine, но част от него още копнееше за съпругата, която обичаше — макар че тя беше съвсем близо сега и чакаше завръщането му.

Предстоящият съдебен процес изобщо не го безпокоеше. Беше издържал половин година влудяващо еднообразие в килията на кораба, обзет от мисли как ще реабилитира Марий, и ако Антонид не му беше дал сегашния шанс, щеше да повдигне този въпрос по някакъв друг начин. В никакъв случай не би понесъл вуйчо му да остане обект на ненавист в очите на римските граждани.

Корнелия излезе на портата да го посрещне и той я целуна. Със закъснение му хрумна, че в нощите след завръщането си беше пренебрегвал едни други, съкровени неща, случващи се между съпрузи. Интимността щеше да възстанови любовта му към нея, беше сигурен в това. Изтощението от пътуването изчезна почти мигновено и Юлий я целуна пак. Не искаше да я пусне. Но понеже беше потънал в мислите си, не забеляза, че тя замръзва, вцепенена от внезапна паника. Юлий подхвърли юздите на коня на един роб, който чакаше наблизко, и прошепна на ухото ѝ:

— Как си?

Ароматът на парфюма ѝ изпълни дробовете му с хладина. Корнелия се усмихна притеснено.

— Детето спи ли?

Тя отдръпна леко глава, за да го погледне.

— Какво имаш предвид? — Мъчеше се да остане спокойна.

— Ще ти покажа, ако искаш — отвърна той и я целуна още веднъж.

Кожата ѝ искреше, светла и красива. Тръгнаха заедно към усамотението на дома.

Когато останаха сами в спалнята, Юлий почувства известна неловкост. Прикри нервността си с целувки, докато разхвърляше дрехите си по пода. Долавяше нещо в реакцията на Корнелия, но не можеше да е сигурен дали не си дължи просто на дългата раздяла. Бяха се познавали толкова кратко, че знаеше, че не би могъл да иска бързо да си възвърнат предишната интимност, и се мъчеше да я накара да се отпусне. Гледаше я и леко прокарваше ръце по гърба ѝ, докато седяха един до друг голи. Само една мигаща лампа осветяваше стаята в златисто сияние.

Корнелия едва понасяше целувките му. Искаше да изплаче тъгата си. На никого не беше казвала какво бе направил Сула, дори на Клавдия. Беше срам, който се надяваше да забрави, нещо, което държеше дълбоко в себе си. Пое Юлий, когато той се възбуди, но не чувстваше нищо освен страх — спомените за последното ѝ посещение в дома на диктатора се върнаха неканени в ума ѝ. Чу отново плача на дъщеря си в люлката до леглото, докато Сула я затискаше под себе си, и сълзите бликнаха в очите ѝ: жестокостта се връщаше в спомените ѝ

с ужасяваща сила.

— Не... не мога, Гай — прошепна тя пресекнато.

— Какво има? — запита Юлий, смаян от сълзите ѝ.

Корнелия се притисна до него и той я прегърна и притисна бузата си към нейната. Хлипанията продължаваха да я разтърсват.

— Какво ти е? — прошепна той. — Да не бе някой да... Изведнъж се почувства празен, докато устата му изричаше ужасната мисъл.

Отначало тя не можа да отговори, но после зашепна, стиснала очи. Не за най-лошото, но за началото... за ужаса на бременността, за безпомощния гняв, че няма никой, който да спре Сула.

Юлий слушаше. Затисна го огромна тъга. Сълзи на гняв и безсилие напиреха под клепачите му, докато слушаше какво е преживяла. Хапеше устни, за да не зададе въпросите, които искаше да зададе, безсмислените глупави въпроси, които нямаше да послужат за нищо, освен да наранят още повече и двамата. Нищо нямаше значение — той искаше само да я прегръща. Накрая хлипането замря в къси, болезнени тръпки.

— Той е мъртъв, Корнелия. Не може да ти нарани. Не може да ти направи нищо — тихо каза Юлий.

И започна да ѝ разказва как любовта му към нея го е крепила, докато е мислил, че ще полудее в тъмната килия, колко горд е бил на сватбата им, колко много значи тя в живота му. Сълзите му изсъхнаха заедно с нейните и докато луната потъваше зад утринния хоризонт, двамата заспаха — но непрегърнати.

Рано сутринта, когато слънцето тъкмо се беше издигнало над хоризонта, Тубрук намери Юлий облегнат на външната страна на имението, увил с одеяло голите си гърди, за да се предпази от утринния студ.

— Да не си болен? — попита старият гладиатор.

За негово учудване Юлий не проговори — като че ли дори не бе усетил приближаването му. Очите на младия мъж бяха зачервени от недоспиване и той потръпваше от слабия ветреца. Тубрук огледа белите белези по загорелите му рамене — следи от стари болки и борби. После тихо каза:

— Юлий?

Не получи отговор, но Юлий отметна одеялото и остана само по сандали и къси кожени гащи, стигащи до средата на бедрата.

— Трябва да потичам — каза той и вдигна очи към гората на хълма над тях.

Гласът му беше студен като вятъра и Тубрук загрижено присви очи.

— Ще дойда с тебе, момче, ако нямаш нищо против да ме почакаш.

И когато Юлий вдигна рамене, влезе в къщата, за да свали туниката и панталоните си.

След малко затичаха към хълма със скорост, наложена от Юлий.

Тубрук пробяга с лекота първата миля през гората — радваше се, че не е занемарил упражненията. После, когато гърдите му започнаха да горят от напрежение, погледна Юлий. Младият мъж тичаше леко по пресечения терен, дробовете му разпъваха гърдите в дълги, бавни вдишвания. Тубрук го настигна, остана наравно с него за кратко, после пак забави. Юлий продължаваше да тича. Не отронваше и дума. Потта се лееше от челото му на капчици, които пареха очите му.

След още една миля излязоха от хладния зелен мрак на гората и затичаха по границата на имението. Тубрук вече се задъхваше, мускулите на краката му протестираха. Колкото и да беше трениран, никой мъж на негова възраст не можеше дълго да поддържа тази скорост, а Юлий не показваше никакъв признак на умора, сякаш напрежението на тялото бе пренебрегнато и дори забравено. Очите му бяха вперени право напред; той не виждаше, че Тубрук започва да се уморява. Старият гладиатор разбираше, че е много важно да е до възпитаника си, когато той най-накрая се поддаде на умората, но усилието караше пред погледа му да пробягват светкавици и сърцето му биеше болезнено; обливаха го горещи вълни, които увеличаваха вече нарасналото му замайване още повече.

Юлий спря без предупреждение, стисна глава с ръцете си и задиша тежко. Тубрук също спря, благодарен за почивката. Застана пред Юлий, за да блокира пътеката — надяваше се, че той няма да затича отново само след няколко секунди отдих.

— Знаеш ли какво се е случило с Корнелия? — попита Юлий.

Тубрук усети хлад и изтощението му моментално изчезна.

— Разбрах — каза той и се навъси. — Клавдия ми каза.

Юлий изруга яростно и стисна юмруци. Лицето му почервеня. Тубрук едва не отскочи от него и се зачуди на себе си. Младият мъж се изправи и закрачи нервено, яростта караше ръцете му да търсят нещо, което да убият. Очите му се впериха в управителя на имението и Тубрук призова цялата си воля, за да отвърне на погледа му.

— Ти ми обеща, че ще я пазиш! — изсъска Юлий, пристъпи напред и лицето му се озова

само на няколко пръста от лицето на Тубрук. — Поверих ти Корнелия!

Вдигна юмрук във внезапен спазъм и Тубрук замря, за да не трепне пред идващия удар. Но младият мъж само изсумтя и се извърна.

Тубрук заговори тихо — разбираше емоциите, които изпълваха Юлий:

— Когато Клавдия ми каза, предприех някои действия...

Юлий като че ли не го чу.

— Този негодник Сула я е измъчвал, Тубрук! Пипал я е с мръсните си ръце... — Юлий избухна в сълзи.

Смъкна се на колене в жилавата трева и закри очите си с ръце. Тубрук клекна, прегърна го и го придърпа към гърдите си с внезапно избликнала сила. Юлий не се възпротиви и заговори със сподавен глас:

— Тя мислела, че ще я намразя, Тубрук! Можеш ли да повярваш?

Тубрук го прегърна здраво и остави тъгата да се излива свободно. Когато Юлий най-накрая се поуспокои, го пусна и погледна пребледнялото му от мъка лице.

— Аз го убих, Юлий. Аз убих Сула, когато научих.

Юлий го погледна смаяно и Тубрук продължи, облекчен, че най-накрая може да си признае.

— Уредих да ме вкарат като кухненски роб и сложих в храната аконит.

Юлий се размърда, осъзнал опасността, пред която бяха изправени. Стисна силно ръцете на Тубрук.

— Кой друг знае за това?

— Само Клавдия. Не казах на Корнелия, за да я предпазя — отвърна Тубрук и потисна подтика да се освободи от ръцете му.

— И никой друг? Сигурен ли си? Може ли някой да те познае?

Разгневен, Тубрук откопчи от себе си вкочанените пръсти на Юлий.

— Всички, които биха могли да ме познаят, са мъртви. Приятелят ми от тридесет години, когото накарах да ме продаде в домакинството на Сула, умря от изтезанията, без да ме издаде. С изключение на Клавдия и нас двамата никой друг няма да се сети, кълна се. — Погледна студените очи на Юлий и заговори бавно през зъби, отгатнал мислите му: — Няма да посегнеш на Клавдия, Юлий. Не си го и помисляй.

— Докато е жива, жена ми и дъщеря ми са в опасност — отвърна Юлий.

— Докато аз съм жив, също. И мене ли ще убиеш? Ще ти се наложи, ако посегнеш на Клавдия. Кълна ти се. Тогава аз ще трябва да те убия.

Стояха един срещу друг, сковани от напрежение. Мълчанието продължаваше, никой от двамата не отместваше очи. Накрая Юлий потръпна и лудостта в очите му се стопи. Тубрук продължаваше да се взира яростно в него. Искаше младият мъж да се откаже от намерението си. Накрая Юлий проговори:

— Добре, Тубрук. Но ако привържениците на Сула дойдат да я търсят — или да търсят тебе, не трябва да те свържат със семейството ми.

— Не ме моли! — отговори яростно Тубрук. — Десетилетия служих на семейството ти. Няма да дам моята кръв, нито нейната. Обичам я, Юлий, и тя ме обича. Дългът ми, любовта ми към тебе няма да ме накарат да я предам. Просто няма да стане. Сигурен съм, че никой няма да свърже Сула с мене или с тебе. Ръцете ми са в кръв — това е доказателството.

Юлий проговори отново. Гласът му беше натежал от умора.

— Тогава трябва да заминеш. Имам достатъчно средства да те настаня някъде далече от

Рим. Мога да освободя Клавдия и да я вземеш с теб.

Тубрук стисна зъби.

— А майка ти? Кой ще я гледа?

Цялото напрежение се оттече от младия мъж — вече изглеждаше изтощен, приличаше на празна черупка.

— Корнелия е тук... може да наема и болногледачка. Какъв избор имам, Тубрук? Да не мислиш, че го искам? Ти си с мене, откакто се помня. Не мога да си представя ти да не управляваш имението... но привържениците на Сула още търсят убийците, и ти го знаеш. О, богове, дъщерята на Помпей!

Замръзна в ужас, осъзнал последиците от тази смърт. Гласът му прозвуча като дрезгав шепот.

— Удрят на сляпо! Корнелия вече е в опасност!

И без да каже и дума повече, затича към имението — направо през потока, отляво на тясното мостче. Тубрук изруга и хукна след него, макар да знаеше, че не може да го настигне с уморените си крака. Беше разбрал, че Юлий има право, и паниката завладя и него.

Корнелия не беше спала много, също като съпруга си, и сега седеше с Клавдия и Юлия и обсъждаше предстоящото си пътуване до града. Чу Юлий да вика войниците и се надигна нервно. Въпреки миговете на нежност, които ѝ беше засвидетелствал съпругът ѝ, това не беше мъжът, заминал от Рим толкова набързо преди години. Невинността беше изчезнала, може би с получаването на белезите, за които той не искаше да говори. Имаше моменти, когато тя мислеше, че вече няма сълзи у нея заради онова, което ѝ беше направил Сула, което беше отнел на двамата с Юлий.

— Какво е станало? — възкликна Корнелия.

Юлий погледна навъсено към Клавдия: знаеше, също както и Тубрук, че ако посвети Корнелия в тайната, това само ще увеличи риска. Тубрук, който го следваше по петите, се спогледа с бавачката и кимна, за да потвърди онова, което тя вече беше отгатнала. Юлий заговори бързо, облекчен, че Корнелия е жива и здрава. Тичането до дома беше истински ужас — измъчваха го представите за убийци, промъкващи се в къщата.

— Помислих, че може да си в опасност... от врагове, от приятелите на Сула. Помпей загуби дъщеря си, а той беше близък до Марий, Трябваше да се сетя по-рано. Възможно е онези, които търсят да отмъстят за диктатора, да удрят по враговете му, като се надяват да хванат в мрежите си истинския убиец. Трябва да повикам хора от Първородните да те пазят тук и да пратя вест до Крас. Той може да е следващият набеязан. Богове, дори и Брут! Макар че той поне е добре предпазен.

Юлий крачеше нервно из стаята, голите му гърди се надигаха тежко от лудешкото тичане.

— Трябва да си послужи с хитрост срещу тях, но не мога да ги оставя живи. По един или друг начин трябва да пречупя гръбнака на съюза им, основан в името на Сула. Не можем да живеем и всеки момент да чакаме ножа на убиеца.

Изведнъж се обърна и насочи пръст към управителя на имението, застанал целият изпотен до вратата.

— Тубрук, искам да пазиш семейството ми, докато всичко свърши. Ще трябва да отида в Рим и ми трябва човек, на когото да вярвам, човек, който да се грижи за семейството ми тук.

Възрастният мъж изправи рамене, изпълнен с достойнство. Нямахше да спомене на

никого за жестоките заплахи, които му беше отправил Юлий, но да се опитва да отгатне накъде ще се насочи постоянно променящата се негова мисъл — това не беше по силите му.

— Искаш да съм тук? — Думите му прозвучаха толкова твърдо, че Юлий спря.

— Да. Допуснах грешка. Майка ми има нужда от тебе. Аз имам нужда от тебе, повече от всякога. На кого друго мога да се доверя?

Тубрук кимна — разбираше, че разговорът на хълма няма да бъде споменат повече. Младият мъж, който се разхождаше като леопард, не беше от хората, които не искат да се освободят от миналите си грешки.

— Кой е заплахата? — попита Корнелия, затаила дъх от страх.

— Катон ги води, заедно с последователите си. Може би Антонид. Дори бащата на Светоний може да е част от заговора. Те ще са зад него или поне ще знаят — отговори Юлий.

Корнелия потръпна. Съпругът ѝ изруга, поразен от внезапна мисъл.

— Трябваше да убия Кучето на Сула, когато имах възможност. Беше само на няколко стъпки от мене, пред портата на Марий. Ако той има пръст в убийството на дъщерята на Помпей... тогава е по-опасен, отколкото си мислех. Богове, колко съм бил сляп!

— Значи трябва да се видиш с Помпей. Той е твой съюзник, независимо дали го съзнава, или не — бързо каза Тубрук.

— И с Крас, и с баща ти също — отвърна Юлий и погледна към Корнелия. — Трябва да се срещна и с тримата.

Корнелия седна. Юлий коленичи до нея и хвана ръката ѝ.

— Няма да допусна нищо да те нарани, обещавам. С петдесет войници мога да направя от това имение истинска крепост.

В очите му тя прочете намерението да я защити. Не любов, а съпружески дълг. Мислеше си, че е станала неуязвима за загубите, но да види лицето му толкова студено и открито — това беше по-лошо от всичко.

Насили се да се усмихне и притисна ръка към бузата му — още гореща от тичането. „Крепост или затвор“, помисли си.

След два дни откъм града дойдоха конници. Юлий и Брут само за минути вдигнаха имението на крак. Рений беше докарал петдесет души от Първородните от казармите и на конниците щеше да им трябва цяла армия, за да пробие защитата. Стрелци стояха по цялата стена, Корнелия заедно с другите бе скрита в новото отделение, специално предназначено от Юлий за тази цел. Клавдия беше отнесла Юлия долу, без да спори, но изгубиха ценно време, докато преместят Аврелия, която не разбираше какво става.

Юлий стоеше сам на двора и гледаше как Тубрук и Рений заемат позициите си. Октавиан беше пратен долу с жените въпреки яростните му протести. Юлий кимна. Имението беше обезопасено.

Качи се по стълбите на обходната пътека над портата и загледа как конниците спират на известно разстояние, внезапно станали предпазливи от демонстрацията на сила по стените. Една карета се придвижи между двете им редици, теглена от два коня — животните пристъпваха нерешително, усещаха напрежението. Юлий безмълвно загледа как един от конниците слиза и постила парче коприна в праха пред каретата.

От нея, стъпвайки тежко, слезе Катон и внимателно оправи гънките на тогата си. Не се беше напращил от пътя и погледна към Юлий с безстрастно изражение, преди да махне на няколко от хората си да слязат от седлата и да се приближат към портата.

Зад гърба си Юлий вдигна няколко пръста, за да покаже колко души идват. Бяха твърде малко, за да предприемат открита атака, но той се притесни от приближаването на този опасен човек до хората, които обичаше. Стисна зъби, когато войниците спряха под сянката на портата. Брут му беше казал за сина на Катон, но той не можеше да промени нищо от случилото се. Също като Брут, просто искаше да се отърве от това. Нечий юмрук удари по дебелиите дъски на портата.

— Кой идва в моя дом? — попита високо Юлий. Гледаше Катон.

Катон му отвърна с безстрастен поглед. Щеше да изчака, докато свършат формалностите. Много добре разбираше какво се върти в главата на Юлий, но пък не можеш току-така да отпратиш един сенатор, нали.

Един от войниците на Катон заговори също така високо:

— Сенатор Катон желае да влезе и да поговори по личен въпрос. Отпрати хората си и отвори портата.

Юлий не отговори, а слезе в двора и бързо се посъветва с Брут и Тубрук. Пратиха част от защитниците да се приберат и да чакат. Другите получиха задачи, които им позволяваха да останат наблизо. Смешно беше да видиш въоръжени мъже да извеждат коне от конюшните и да ги чешат на открито, но Юлий не искаше да рискува и докато лично отваряше вратата, се питаше дали след миг няма да се лее кръв. Катон влезе и се усмихна, като видя колко въоръжени мъже стоят наоколо.

— Война ли очакваш, Цезаре?

— Легионът трябва да се упражнява, сенаторе. Не бих искал врагът да ме свари неподготвен — отвърна Юлий.

Намръщи се, докато войниците на Катон влизаха заедно с господаря си. Трябваше да ги пусне — но благодари на домашните си богове за предвидливостта да доведе толкова много войници от Първородните от казармите им в града. Хората на Катон щяха да умрат за секунди, ако дадеше заповед. Лицата им показваха, че разбират това: гледаха как слугите отвеждат конете им и те остават незащитени в открития двор.

— Значи ти си сега водачът на Първородните? — каза Катон. — Не си спомням това да е било обсъждано в сената.

В гласа му не се криеше никаква заплаха, но Юлий замръзна: знаеше, че трябва да претегля всяка своя дума.

— Още не е официално, но да, аз говоря от тяхно име — отвърна той.

Учтивостта изискваше да покани сенатора да седне и да му предложи да се освежи след пътуването, но той не можеше да се принуди да спази протокола — знаеше, че Катон ще приеме това като малък триумф.

Рений и Брут се приближиха и Катон погледна първо единия, после другия, видимо необезпокоен.

— Добре, Юлий. Дойдох да говоря с теб за моя син — продължи той. — Предложих злато за него, но получих отказ. Тази вечер идвам да питам какво искаш срещу него.

Вдигна глава и Юлий видя, че хлътналите му очи пламтят. Запита се дали този мъж е заповядал да убият дъщерята на Помпей. Щеше ли да намали риска за себе си, ако върнеше Герминий на баща му? Или това щеше да се сметне за слабост, която Катон би използвал, за да превърне дома му в пепел?

— Той положи клетва, сенаторе. Така че...

— Хората не ви достигат, нали? — прекъсна го Катон. — Мога да докарам тук утре

сутрин хиляда души. Здрави роби от собственото ми имение, за да се превърнат в гръбнака на Първородните.

— В легионите няма роби, сенаторе — изсумтя Рений. — Първородните са свободни мъже.

Катон махна с ръка, сякаш ставаше дума за нещо незначително.

— Освободете ги, след като положат скъпоценната ви клетва. Не се съмнявам, че човек като тебе ще намери начин. Ти си толкова... изобретателен.

Частица от злобата му пролича в казаните думи. Юлий знаеше, че ако отстъпи пред него, това ще означава катастрофа.

— Отговорът ми е „не“, сенаторе. Клетва не се отменя.

Катон го изгледа безмълвно за момент.

— Тогава не ми оставяш избор. Ако синът ми трябва да служи две години при тебе, искам, след като минат тези години, да го видя жив. Ще пратя мъжете — млъкна за миг, — *освободените* роби, Рений. Ще ти ги пратя, за да пазят сина ми.

— Когато ги освободиш, може да не искат да направят това, което искаш ти — отвърна Рений. Гледаше сенатора строго.

— Ще дойдат — изсъска Катон. — Малко хора са ми са създавали толкова неприятности като тебе.

— Те няма да са пазачи на сина ти, ако влязат в легиона на Първородните — каза Юлий. — Повярвай ми, няма да допусна подобно нещо.

— И ще ме върнеш с *празни ръце*? — попита Катон нервно.

Хората в двора започнаха да посягат към мечовете.

— Ако боговете позволят, ще ти върна сина след две години. Това е всичко — отговори твърдо Юлий.

— Погрижи се да стане така, Цезаре. Ако не оцелее... — Катон стисна зъби, изоставил всяка привидна любезност. — Погрижи се *да оцелее*.

Обърна се и даде знак да отворят портата. После се качи в каретата и потегли, без да поглежда назад.

Щом затвориха портата, Брут се обърна към Юлий.

— Какво си въобразяваш?! Колко от неговите „освободени роби“ ще са шпиони според тебе? Колко от тях ще са убийци? Помисли ли за това? Богове, трябва да го спреш.

— Не искаш ли още хиляда души за Първородните? — попита Юлий.

— На тази цена? По-скоро бих върнал Герминий на баща му или бих взел златото. Ако бяха по-малко, щяхме да можем да ги наблюдаваме. Но хиляда! Да не можем да вярваме на половината от легиона! Това е лудост.

— Брут е прав — обади се Рений. — Дори сто души не ми се иска да приема, какво остава за толкова много.

Юлий ги изгледа. Те не бяха с него, когато беше претърсвал африканското крайбрежие, за да събере синове на римски войници, нито когато беше намерил ветераните в Гърция.

— Ще ги направим наши — каза той. В гласа му нямаше и капка съмнение.

Обработка The Last Survivors: Daenerys, sqnka, 2018

Катон спа, докато слънцето не се издигна високо над зимния град. Събуди се с

главоболие, което не можа да премахне дори греяното вино. Главата му все още туптеше, докато слушаше Антонид: едва успяваше да седи изправен.

— Десет хиляди сестерции е много дори за смърт — каза накрая намусено.

С наслада загледа потта, която изби по челото на Антонид — знаеше много добре, както го знаеше и самият Антонид, че ако парите не бъдат платени, злобата на наемниците ще намери излаз в неминуемо убийство. Дребнаво беше да го кара да чака, знаеше Катон, но все пак остави времето да се проточи. Трябваше да очакват публична проява на враждебност от страна на Помпей дори ако убиецът не беше оставил в ръката на момичето глинена табличка, както му бяха заповядали. Катон не би могъл да предположи, че сенаторът ще отхвърли услугите му само за да наложи своето, макар че се възхищаваше на силния му ход. Беше се надявал, че Помпей ще действа, подтикван от мъка и лудост, че ще му даде повод да прати да го арестуват и да го извади от играта на власт в сената. Вместо това Помпей беше показал съдържаност, която го правеше още по-опасен враг, отколкото му се струваше преди. Катон въздъхна и се почеса по устата. Ако го преценяваха според враговете му, сигурно имаше голяма власт в Рим.

— Бих се изкушил да оттегля подкрепата си и парите си от твоето отмъщение, Антониде, ако не ставаше дума за този твой процес. Наех Руф Сулпиций за твой адвокат.

— Мога и сам да се защитавам срещу Цезар, сенаторе. Делото е просто — отговори изненадано Антонид.

— Не. Искам този млад нахалник да бъде унижен. От това, което видях, той е доста млад и невъздържан и ще бъде победен лесно. Публично излагане пред магистратите и плебеите ще отнеме от блясъка на ранга му на военен трибун. Дори можем да искаме смъртта му заради неpravдите, които си изтърпял. — Катон потърка челото си, затвори очи и нацупи уста. — *Има* цена за моя син и той трябва да я плати. Използвай Сулпиций. Няма кой знае колко добри адвокати като него в Рим. Той ще ти назначи юристи и ще намери прецеденти в обичайното право. Не се съмнявам, че Цезар ще се подготви добре. Изпрати ли поканите?

— Още не. Чаках да определят дата. Обърнах се към претора, но досега нямам отговор.

— Точно затова имаш нужда от човек като Сулпиций. Срещни се с него и го остави да води делото. Той ще ти определи дата за процеса след един месец или по-малко. Това му е работата, нали знаеш? Скъпоценният ти дом ще се върне при тебе, за което очаквам съответно да ми бъдеш благодарен и задължен.

— Аз съм ти задължен, сенаторе. А парите?

— Да, да — произнесе заядливо Катон. — Ще имаш парите за съда и... за другото. Сега ме остави да си почивам.

Дори в дома си той говореше предпазливо, наслаждаваше се на конспирацията, която го караше да използва мъже като Антонид. Знаеше, че много от сенаторите гледат на него само като на празнодумец, предпочитащ да отговаря с хапливи реплики. Убийствата бяха приятно отклонение от обичайните за него интриги и той намираще властта, която те му даваха, за възхитителна. Да посочиш с пръст някого и да му пратиш убийци — това беше тръпка дори за толкова обръгнал човек като него. Когато Антонид си тръгна, Катон нареди да му донесат хладна кърпа, с която да увие лицето си.

Процесът започна на разсъмване — още преди зората, която събуждаше работниците и пращаше крадците и проститутките по леглата им. Мястото на форума, определено за съдебни процеси, беше все още осветено с факли и голяма тълпа се блъскаше по края му, възпирана само от гъстата редица войници, докарани от градските казарми. Пряко командвани от квестора, натоварен да наблюдава процеса, те имаха задачата да поддържат реда в случай, че се стигне до неприемлива за плебса присъда, затова хората внимаваха да не се озоват в обсега на тоягите им. Необичайно за процес, засягащ такава привидно незначителна материя, пейките от двете страни на адвокатското каре също бяха пълни. Много от хората, които Юлий познаваше от сената, бяха дошли да слушат или по негова покана, или повикани от Антонид. Собственото му семейство беше останало в имението извън Рим. Корнелия и дъщеря му трябваше да стоят там под покровителството на Първородните — а и Юлий не искаше Тубрук да се приближава до Антонид или до сенаторите въпреки всичките му уверения, че никой няма да го познае.

Търсещият му поглед намери Брут на втората редица до една жена, която вдигна глава и го погледна. Имаше нещо смушаващо в хладната ѝ оценка и той се запита как тя успява да изпъкне сред тълпата, сякаш седи много по-близо до него от всеки друг. За един кратък миг жената се облегна леко назад, може би за да привлече вниманието му. Косата ѝ беше пусната свободно и преди той да призове волята си, за да отклони очи, тя вдигна ръка и отмахна един кичур, паднал на лицето ѝ.

Юлий се насили да се отпусне и да се съсредоточи, вдиша топлия въздух и запрехвърля в ума си точките, които беше подготвил заедно с юристите си през седмиците след официалното изпращане на поканите. Ако съдиите бъдеха почтени, имаше превъзходен шанс да спечели, но ако някой от римските магистрати беше подкупен от неприятелите му, процесът щеше да се превърне в подигравка. Погледът му се зарея над събиращата се тълпа, която не знаеше какъв е залогът. Бяха дошли, за да се поразвлекат с речите, да аплодират или да ругаят остроумията в дебатите. Юлий се надяваше, че някои са дошли заради слуховете, които неговите юристи бяха пръснали из града — че процесът щял да бъде реабилитация на Марий. Бяха се събрали много плебеи и продавачите на печена риба и димящ хляб въртяха добра търговия, докато хората търпеливо очакваха идването на магистратите и на претора.

Юлий отново погледна към закритите с драперия щитове, които Александрия беше успяла да завърши, и забеляза, че много хора в тълпата се напрягат, за да ги зърнат, сочат ги и си говорят. Само Александрия, Табик и той знаеха какво се крие зад гънките на драпериите и сърцето на Юлий трепна при мисълта за реакцията на събралите се, щом дръпнеше плата.

Зад него тримата юристи ровеха в документите си, навели глави, и разговаряха тихо. Наемането на Квинт Сцевола, за да му помогне да подготви делото, му струваше два златни таланта, но нямаше много мъже в Рим, които да са по-вещи от него и в обичайното право, и в законите от Дванадесетте таблици. Голяма сума му беше струвало да го подмами да излезе от усамотението си, но въпреки упорития артрит мозъкът зад очите, забулени с тежки клепахи, беше толкова остър, какъвто го бяха описали на Юлий. Той загледа Квинт, докато адвокатът дращеше някаква бележка в документите, и хвана погледа му, когато той вдигна замислено очи.

— Нервен ли си? — запита Квинт и махна с пергаментата към съда и тълпите, потънали в

сенките отгатак.

— Малко — призна Юлий. — Залогът ми е голям.

— Не забравяй цената. Винаги я пренебрегваш.

— Няма да забравя, Квинт. Достатъчно преговаряхме — отвърна Юлий.

Беше обикнал възрастния юрист, въпреки че мъжът като че ли живееше само заради закона и не се интересувахе от другите грижи на Рим. Като на шега през първата седмица от подготовката Юлий го беше запитал какво ще направи, ако разбере, че някой от синовете му е подпалил къща в града. След като мисли дълго, Квинт каза, че няма да може да поеме случая, защото законът забранява да призове сам себе си като свидетел.

Квинт пхна бележките в ръцете на Юлий и каза строго:

— Не се страхувай да ги поглеждаш. Те ще се опитат да те накарат да говориш, без да мислиш. Ако усещаш, че аргументите ти се изплъзват, обърни се и аз ще те посъветвам колкото мога по-добре. Помниш ли пасажа от Дванадесетте таблици?

— Онзи, който всички учехме наизуст като деца? Да, знам го.

Квинт изсумтя саркастично.

— Може би трябва да ми го изрецитираш пак, за да съм сигурен.

Юлий отвори уста да отговори, но му попречиха развълнувани викове, долитащи откъм публиката.

— Идват магистратите и преторът. Само с един час закъснение, уважаеми Сцевола — прошепна един от по-младите юристи на Квинт.

Юлий проследи погледа му и видя групата да излиза от сената, където обикновено се подготвяха магистратите.

Тълпата замълча. Групата от четирима мъже вървеше бавно заедно със стражите си. Юлий ги огледа. Не познаваше претора — нисък червенолик мъж с голо теме. Вървеше с наведена глава, все едно унесен в мисли, и зае мястото си на издигнатата платформа, специално направена за процеса. После кимна на центуриона на стражите и даде сигнал на магистратите да заемат местата си до него.

Тези хора му бяха познати и Юлий въздъхна облекчено, когато видя, че никой от тях не спада към фракциите в сената. Най-много се боеше, че ще бъдат подставени от Катон, но се зарадва, когато един от тях му се усмихна. Народният трибун зае мястото си последен, като най-старши от магистратите. Тълпата нададе откъслечни приветствени викове към своя представител и той се усмихна и вдигна ръка за кратък поздрав. Казваше се Сервий Пела, но Юлий не можеше да си спомни нищо друго за него. Косата му беше бяла и ниско остригана над ъглестия череп, хлътналите му очи изглеждаха черни в мътната светлина на факлите. Юлий бегло си пожела да беше имал време да се запознае с него при някое от сенатските събрания, но отпъди тази мисъл. Нямаше защо да се притеснява за магистратите, знаеше го. Ако успееше да се справи с хитрините на Руф, адвоката на Антонид, щеше да спечели делото. Ако не, щеше да изгуби не само дома, който беше принадлежал на Марий, но и голяма част от влиянието си в сената и в самия град. Не съжаляваше за рисковете, които беше поел, като бе избързал с процеса. Марий не би очаквал по-малко от него.

Погледна към мястото, където седеше Катон, и усети тежкия му поглед, прикован в него. Бибул беше там, както винаги, също и Катул. Юлий видя, че Светоний седи до баща си — и двамата се усмихваха по един и същи начин. Израженията им издаваха, че са роднини, дори ако човек не го знаеше.

Отмести поглед: предпочиташе да не показва гнева си. Привържениците на Катон щяха

да се научат да се страхуват, когато премахнеш един по един стълбовете на тяхното влияние.

Квинт го потупа по рамото и седна заедно с другите юристи. Тълпата зашушука в очакване процесът да започне. Юлий погледна отново към щитовете, за да е сигурен, че драперията не се е смъкнала.

Преторът бавно се изправи и приглади гънките на тогата си. Заповяда да угасят факлите и всички зачакаха, докато светлините угаснаха. Вече само сивата зора осветяваше форумата.

— Този съд се събира на деветдесет и четвъртия ден от консулската година. Нека се отбележи в регистрите. Натоварвам всички присъстващи пред погледа на боговете да говорят само истината под страх от изгнание. Ако някой даде лъжливи показания пред този съд, нека му бъдат отказани огън, сол и вода и да бъде прогонен далеч от този град, за да не се завърне никога, съгласно едиктите.

Преторът спря и изгледа най-напред Антонид, после Юлий. Двамата наведоха глави, за да покажат, че са разбрали, и той продължи; острият му глас се извиси над мълчаливите редици насядали хора.

— В това дело за *rei vindicatio* кой е ищецът?

Антонид пристъпи напред.

— Аз. Антонид Север Серторий. Обявявам, че собствеността ми е отнета неправомерно.

— Кой ще говори от твое име?

— Руф Сулпиций — отвърна Антонид.

Думите му породиха оживен шепот сред зрителите и това накара претора да ги погледне строго.

— Да излезе ответникът — каза той високо.

Юлий слезе от платформата с щитовете и се изправи пред Антонид.

— Аз съм Гай Юлий Цезар, ответникът пред този съд. Обявявам, че имам право на собственост върху имота. Ще говоря от свое име.

— Донесе ли част от имота като негов символ?

— Да, почитаеми преторе — отвърна Юлий.

Обърна се към драпериите, дръпна едната и разкри първия бронзов щит пред съда. Тълпата ахна, чуха се доволни, макар и само прошепнати коментари.

Щитът беше точно какъвто бе искал Юлий. Александрия беше вложила всичко в създаването му — нали знаеше, че може да си създаде име само за един ден пред съда, сената и народа.

Щитът беше обточен с малки бронзови дискове, но всички очи бяха приковани в лицето и раменете на Марий в центъра — релеф в естествена големина. Марий гледаше строго. Хората се развикаха одобрително — показваха уважението си към покойния военачалник.

Антонид зашепна оживено с адвокатата си, после се изкашля, за да привлече вниманието на магистратите. Шумът на тълпата беше прекалено силен и преторът махна на центуриона на съда. Като един войниците удариха с тоягите си по камъните и тълпата се усмири. Руф пристъпи напред, кокалест и прегърбен като лешояд, облечен в тъмна роба. Посочи с ехидна усмивка щита.

— Уважаеми преторе, моят клиент настоява, че това... нещо не е част от въпросния дом. Не може да се квалифицира като символ, освен ако не е било част от въпросната собственост.

— Знаем закона, Руф. Не си мисли да ме поучаваш — отвърна преторът и се обърна към Юлий. — Можеш ли да отговориш?

— Вярно е, че докато Антонид неправомерно владееше дома на Марий, подобен щит не е висял на стените, но висеше тази сутрин и както всичко друго, би могъл да е символ на оспорваната собственост. Мога да доведа свидетели, които да го потвърдят — каза Юлий, без да се смути.

Преторът кимна.

— Няма да е необходимо. Приемам твърдението. Щитът ще бъде използван като символ.

Намръщи се, когато тълпата отново завика приветствено, и понечи да вдигне ръка за друг сигнал към стражите. Хората се смълчаха — знаеха, че не бива да подлагат търпението му на изпитание.

— Ищецът и ответникът, приближете се към символа и извършете ритуала на оспорването — подкани преторът високо.

Антонид мина през площадката; държеше тънко копие. Юлий, със също такова копие в ръка, пристъпи на платформата заедно с него. Изражението му не издаваше никакъв триумф — това би оскърбило магистратите. Допря копието си до щита — чу се леко прозвънване на метал — и се отдръпна. Антонид сведе своето копие и сви устни, когато в тълпата се чуха подигравателни смехове. Руф стоеше със скръстени ръце и безизразно лице.

— Собствеността беше белязана за оспорване. Съдът може да започне — каза преторът и се настани по-удобно на седалката си.

Неговото участие в действието за момента беше приключило — той щеше да се намеси пак едва когато дойде време да разпусне съда. Тримата магистрати станаха и му се поклониха, после единият се прокашля и се обърна към Антонид:

— Понеже си ищец, твоят защитник трябва да говори пръв.

Руф се поклони и пристъпи три крачки напред.

— Преторе, магистрати, сенатори — започна той. — Случаят е прост, макар че предвижданите наказания стигат до крайностите в нашите закони. Преди пет седмици ответникът вкара въоръжени мъже в града с цел насилие. Подобно действие е наказуемо със смърт или изгнание. Освен това ответникът използва хората си, за да нахлуе в частен дом — дома на ищеца Антонид. Наказанието за това е бичуване, но след смъртното наказание може да бъде схванато като ненужна жестокост.

Изчака смехът на съдиите да спре. Тълпата остана мълчалива.

— Слугите и стражите на дома са били вързани, а когато собственикът се е върнал, въпросните въоръжени мъже са му попречили да влезе в собствения си дом. Той не е отмъстителен човек, но престъпленията срещу него са много и са сериозни. Като негов адвокат настоявам да наложите най-строгото наказание. Смърт от меч е единствената възможна присъда за подобно нарушаване на римските закони.

Учтиво ръкопляскане се разнесе от хората, седнали край Катон, и Руф им кимна кратко и зае отново мястото си; но блесналите му очи опровергаваха привидното му спокойствие.

— Има думата ответникът — продължи магистратът.

Нищо в държането му не показваше дали е бил развълнуван от думите на Руф, но Юлий въпреки това пристъпи с чувство на празнота в стомаха. Знаеше, че Руф ще поиска смъртно наказание, но сега, като го чу, то се превърна в действителност, която разколеба увереността му.

— Преторе, магистрати, сенатори, римски народе — започна Юлий достатъчно високо, за да го чуе и тълпата.

Плебеите го приветстваха, макар че преторът им отправи смръщен поглед. Юлий спря

за момент. Инстинктивно усещаше, че реабилитирането на Марий ще се хареса по-скоро на народа, който беше страдал от действията на Сула, отколкото на мълчаливите съдии, но играта с тълпата беше опасен ход и дори можеше да настрои магистратите срещу него. Трябваше да внимава.

— Този процес започна много отдавна, не преди пет седмици — поде той. — Процесът започна в една нощ преди три години, когато градът се готвеше за гражданска война. В онзи момент Марий беше законно назначеният консул на Рим и неговият легион беше укрепил града срещу нападение...

— Уважаеми магистрати, призовавам ви да го накарате да прекрати тази реч — намеси се Руф и стана от мястото си. — Тук говорим за собственост над една къща, а не за отминали битки.

Магистратите се посъветваха, после един от тях се изправи.

— Не го прекъсвай, Руф. Ответникът има право да изложи позицията си така, както намери за добре.

Руф се подчини и седна.

— Благодаря, уважаеми магистрате — продължи Юлий. — Всички знаят много добре, че Марий беше мой вуйчо. Той пое отбраната на града, когато Сула замина за Гърция, за да срази Митридат — задача, която Сула не изпълни докрай.

Тълпата захихика, после се смълча, защото преторът я изгледа яростно. Юлий продължи:

— Марий беше убеден, че Сула ще се върне в града с цел да завземе властта. За да предотврати това, той укрепил стените на Рим и подготвил войниците си да защитават града и гражданите му срещу въоръжено нападение. Ако Сула се беше приближил към стените с мир, щеше да му бъде позволено да заеме консулски пост и спокойствието в града щеше да остане ненарушено. Той обаче беше оставил убийци вътре в града, убийци, които нападнаха Марий в тъмнината коварно, за да го премахнат. Хората на Сула отвориха вратите и пуснаха господаря си в града. Това беше първото въоръжено нападение срещу града за повече от двеста години.

Юлий спря и си пое дъх. Гледаше магистратите, за да види как ще реагират на думите му. Те го гледаха безстрастно, лицата им не издаваха нищо.

— Вуйчо ми падна убит от ръката на Сула и макар че хората му се сражаваха геройски дни наред, те също паднаха под оръжията на нашественика.

— Това е прекалено! — извика Руф и скочи. — Този човек очерня името на любимия водач на Рим, и то под закрилата на съда. Призовавам ви да го порицаете!

Магистратът, който се беше изказал последен, се наведе напред и каза на Юлий:

— Злоупотребяваш с търпението ни, Цезар. Ако бъдеш признат за виновен в това дело, бъди сигурен, че ще имаме предвид неуважението ти. Разбираш ли?

Юлий кимна и преглътна — гърлото му внезапно бе пресъхнало.

— Разбирам. Но трябва да кажа истината.

Магистратът вдигна рамене.

— Е, ти си решаваш.

Юлий си пое дъх и заговори отново:

— Известна ви е по-голямата част от останалото. Като победител Сула взе титлата диктатор. Няма да говоря за този период от историята на града.

Магистратът кимна отсечено и Юлий продължи:

— Макар че беше защитавал града в рамките на закона, Марий беше обявен за предател

и имуществата му бяха продадени от държавата. Домът му беше обявен за продан на публичен търг и купен от ищеца пред този съд, Антонид. Легионът на Марий беше разпуснат и името му беше зачеркнато от почетните списъци в сената.

Юлий спря и наведе глава, сякаш от срам заради това действие. Сред сенаторите се чу съдържан шепот. Юлий отново вдигна глава и гласът му прозвуча над съдиите и над тълпата:

— Моята защита се крепи на три точки. Първата е, че легионът на Първородните беше възстановен в списъците с всички почести. Щом тяхната чест е неопетнена, как може водачът им да бъде наричан предател? Второ, ако Марий е бил погрешно наказан, значи имуществата му трябва да преминат към живия наследник, тоест към мене. И трето, действията ми, с които отнех собствеността върху моята къща от крадците, бяха извършени със съзнанието, че съдът ще прояви снизхождение, като има предвид несправедливата съдба на Марий. Голяма грешка беше извършена, но *срещу* мене, а не *от* мене.

Тълпата нададе приветствени викове и стражите отново удариха с тоягите си по земята.

Магистратите събраха глави за момент, после един от тях махна на Руф, за да отговори. Той стана, въздъхна и почна:

— Опитите на Цезар да обърка нещата са възхитителни със своята искреност, но законът вижда всичко съвсем ясно. Сигурен съм, че на съдиите това връщане в историята им е харесало, както и на мене, но подозирам, че те разбират, че тази интерпретация е повлияна от личните връзки на ответника с Марий. Колкото и да ми се иска да оспоря тезата, която той представя като факт, имам възможността да проследя случая до основата му в закона и да не хабя времето на присъстващите.

Адвокатът погледна Юлий и му се усмихна приятелски, та всички да видят, че прощава на младия мъж глупостта му.

— Както ми беше казано, моят клиент е купил този дом на търга в напълно законна сделка. Името му фигурира в договора за продажба. Отнемането на неговата собственост с помощта на въоръжени стражи е връщане към използването на сила за разрешаване на спорове. Сигурен съм, че всички забелязахте докосванията на копията до този интересен щит в началото на процеса. Напомням ви, че символичният акт на борба е точно това. В Рим ние не изтегляме мечове, за да приключим споровете, без да се подчиним на закона. Симпатизирам на доводите, които издигна младият Цезар, но те нямат никакво отношение към днешното дело. Сигурен съм, че той ще иска да се върне още по-назад и да разкрие историята на дома до деня на самото му построяване, но няма причина за подобно разширяване на темата. Трябва отново да призова за смъртно наказание, макар да съжалявам, че Рим ще изгуби един толкова надарен младеж.

На лицето му се изписа тъга заради суровото наказание, което неминуемо щеше да бъде наложено, после той седна на мястото си и заговори на Антонид, който гледаше Юлий с присвити очи.

Юлий стана и отново се обърна към магистратите.

— Тъй като Руф спомена за договора за продажба, смятам, че би трябвало да представи документа пред съда.

Руф се намръщи и отвърна:

— Ако собствеността беше кон или роб, уважаеми съдии, тогава, разбира се, бих могъл да представя исканото. За съжаление, тъй като става дума за къща, превзета с изненада и въоръжена сила, документите бяха вътре в нея, както Цезар добре знае.

Магистратът, който като че ли говореше от името на останалите, погледна намръщено

Юлий и попита:

— Тези документи у теб ли са?

— Не — отговори Юлий. — Няма и следа от тях в дома на Марий, кълна се.

И си седна. По съвет на Квинт предната нощ беше изгорил договора за продажба и съвестта му беше чиста.

— Значи нито една от страните не може да представи документи за собственост? — продължи магистратът.

Юлий поклати глава; същото направи и Руф, доста раздражено, после стана и се обърна отново към магистратите.

— Моят клиент подозираше, че подобни важни документи ще „изчезнат“ преди процеса. — Каза го с едва прикриван гняв. — Но ние имаме свидетел, който е присъствал на търга и може да потвърди законната продажба в полза на Антонид.

Свидетелят стана. Юлий го позна веднага — беше един от онези, които седяха около Катон в сената, висок слаб мъж с оредяла коса.

— Казвам се Публий Тенелия. Мога да свидетелствам за законността на продажбата.

— Може ли да разпитам този мъж? — попита Юлий и пристъпи напред, след като получи позволение. — Ти беше ли свидетел на целия търг? — обърна се той към Тенелия.

— Да, бях. От началото до края.

— Видя ли договор за продажба, написан на името на Антонид?

Мъжът се поколеба.

— Видях... името.

Погледът му беше нервен и Юлий разбра, че лъже.

— Значи си видял документа за малко? — настоя той.

— Не, видях го съвсем ясно — отвърна мъжът по-уверено.

— Каква сума плати Антонид?

Руф се усмихна. Номерът нямаше да мине — свидетелят беше грижливо подготвен за подобни въпроси.

— Хиляда сестерции — отвърна триумфално мъжът.

Усмивката му изчезна при внезапните подигравателни викове, долитащи от тълпата извън съда. Много глави се обърнаха към струпаните плебеи и Юлий видя, както и съдиите, че с напредването на процеса улиците са се запълнили с гъсти тълпи. Всяко възможно място беше заето, целият форум беше пълен с хора. Магистратите се спогледаха и преторът гневно стисна уста. Подобна голяма публика увеличаваше възможността да настъпят размирици и той помисли дали да не прати куриер до казармите, за да доведе още войници, които да пазят реда.

Когато тълпата се умълча, Юлий проговори отново:

— Като подготовка за този процес, уважаеми магистрати, накарах да направят оценка на къщата. Ако трябваше да се продаде тази сутрин, купувачът би трябвало да плати около един милион сестерции, а не хиляда. Един пасаж от Дванадесетте таблици има отношение по този въпрос.

Докато той се готвеше да цитира старинния закон, Руф вдигна очи в знак, че му е досадно, и свидетелят се размърда нервно, защото още не го бяха освободили.

— „Собствеността не може да мине от продавача към купувача, преди да е платена цената ѝ“ — високо каза Юлий.

Хората се развикаха одобрително.

— Хиляда сестерции за собственост, която струва един милион, не е цена, уважаеми магистрати. Продажбата е била фарс, подигравка с търга. След като няма дори договор за продажба, значи не е осъществена законна сделка.

Руф бавно се изправи.

— Цезар иска да ни накара да повярваме, че всяка сделка е нарушение на Таблиците.

Тълпата закрещя и преторът все пак прати куриера да доведе още войници.

— Отново ще повторя, че Цезар се опитва да обърка съда с безсмислени отклонения. Свидетелят доказва, че продажбата е била реална. Сумата не е важна. Моят клиент умее да се пазари.

И си седна, като се намръщи с преднамерена досада. Не можеше да признае, че търгът е бил формален, за да може Сула да възнагради фаворитите си, макар че Цезар го беше показал ясно — пък и хората го знаеха отпреди. Много сърдити погледи се втренчиха в Антонид и той се сви на седалката си.

— Нещо повече — продължи Юлий, сякаш Руф не се беше обаждал. — Тъй като въпросът за собствеността на къщата беше повдигнат от свидетеля на Антонид, има още нещо, което бих искал да изнеса пред вниманието на съда. Ако присъдите в моя полза, като законен наследник на собствеността, ще искам наем за двете години ползване от Антонид. Приблизителната оценка на сумата е тридесет хиляди сестерции, които добавям към претенцията за къщата като пари, неполучени от моето семейство, докато ищецът е живял там.

— Какво? Как смееш да искаш такова нещо? — изсъска Антонид гневно и скочи от мястото си.

Руф едва успя да го убеди да си седне — шепнеше му припряно нещо. Когато Антонид се успокои, Руф пак се обърна към магистратите.

— Цезар добавя публично оскърбление към обидата, уважаеми магистрати, като дразни клиента ми. Къщата беше празна, когато Антонид законно влезе в нейно владение след продажбата. Не може да става въпрос за плащане на наем.

— Моето семейство реши да я държи празна, както имаше право. Но бих могъл да получа тази сума, ако не беше наемателят, когото представяш — викна Юлий.

Магистратът се изкашля, после наведе глава, за да чуе другите двама, преди да говори. След като се посъветваха, отново се изправи.

— Струва ми се, случаят е достатъчно ясен. Някой от вас двамата има ли да добави още нещо, преди да пристъпим към отсъждането?

Юлий се замисли, но всичко, което искаше да каже, вече беше казано. Погледът му се отклони към бронзовите щитове, които още стояха покрити, но той съдържа желанието си да ги открие пред тълпата — знаеше, че съдиите ще преценят това като евтин ход за печелене на популярност. Изобщо не беше сигурен каква ще е присъдата. Обърна се към Квинт, но старият мъж само сви рамене.

— Нямам какво да добавя, уважаеми магистрати — каза Юлий.

Тълпата го приветства и завика оскърбително към Руф, когато той също приключи речта си. Тримата магистрати станаха и се поклониха на претора, преди да тръгнат към сградата на сената, където щяха да оформят окончателната присъда. Войниците, които бяха дошли от казармите, разчистиха пътя пред тях, въоръжени не с тояги, а вече с мечове.

След като те се отдалечиха, преторът стана и се обърна към тълпата; говореше високо, за да го чуят и застаналите най-далече:

— Когато съдиите се върнат, няма да има размирици, каквато и да е присъдата. Бъдете сигурни, че всички безредици ще бъдат посрещнати с бързо и окончателно наказание. Ще се разотидете тихо и мирно, а всеки, който не направи така, ще понесе последиците от моето неодобрение.

И седна на мястото си, без да обръща внимание на яростните погледи, които му мятаха римските граждани. Само след няколко секунди един далечен глас извика: „Марий!“ и след миг още гласове започнаха да скандират. След малко цялата тълпа затропа с крака и завика името на Марий, а събраните членове на сената се огледаха нервно, внезапно осъзнали, че между тях и тълпата стои само рехавя редица войници.

Юлий реши, че точно сега е моментът да разкрие останалата част от работата на Александрия. Улови погледа ѝ на пейките, докато хващаше платното, закриващо втория щит, и видя, че тя се усмихва развълнувана. Дръпна го с царствена бавност и тълпата завика радостно. Беше щитът с трите кръстосани стрели на Първородните, любимия легион на Марий. Седналият на пейките Брут внезапно стана и завика също така диво като тълпата; хората около него последваха примера му.

Преторът извика нещо на Юлий, но той не го чу от шума на тълпата и тръгна към останалите щитове; отмяташе покривалата едно след друго. С всеки открит щит тълпата полудяваше все повече; тези, които виждаха изображенията, ги преразказваха на подалечните. Родители вдигаха малките си деца на раменете си, за да видят и те, юмруци се размахваха ликуващо във въздуха. Щитовете показваха сцени от живота на Марий — битките му в Африка, триумфа му по улиците на града, гордото му стоене на стените в очакване на Сула.

Когато стисна до последния щит, Юлий направи драматична пауза и тълпата се смълча, сякаш по невидим сигнал. Той издърпа покривалото и последният щит блесна под утринното слънце... свършено празен.

В настъпилата тишина се разнесе гласът му:

— Римски народе, ти избираш последното изображение днес, в този ден — извика той и хората избухнаха в приветствен рев и викове, които накараха претора да скочи на крака и да призове стражите.

Разстоянието между тълпата и съда беше разширено — войниците използваша тоягите си, за да избутат хората назад. Тълпата отстъпи объркано, със сърдити викове; всички освиркваха Антонид.

Името на Марий се разнесе отново като боен зов — сякаш целият Рим започна да го скандира.

В сивата утринна светлина Корнелия загледа как Тубрук се навежда към Клавдия и я целува. Беше толкова нежен, че почти я заболя да го гледа, но не можеше да отмести очи. Скри се да не я видят в тъмния прозорец и се почувства по-самотна от всякога. Беше сигурна, че Клавдия ще помоли да я освободи, и тогава тя щеше да остане съвсем сама.

Усмихна се горчиво, припомняше си нежните моменти от миналото. Не трябваше да стане така. Юлий изглеждаше толкова пълен с живот и енергия, когато поемаше Рим в ръцете си, но нищо от това не беше предназначено за нея. Спомни си думите, които бликаха от него, докато Марий беше още жив. Трябваше да запушва с ръка устата му, за да не може слугите на баща ѝ да ги чуят, докато той говореше и се смееше с нея. Тогава в него имаше толкова радост... Сега беше като някакъв непознат и макар че един-два пъти го беше зърнала

да я гледа със стария огън, пламъкът в очите му угасваше в мига, когато тя го улавяше. Имаше моменти, когато събираше кураж да поиска той да се люби с нея, само за да разчупи леда, настанил се помежду им. Желаяше го, дори го сънуваше, но всеки път споменът за другите ръце, на Сула, отнемаше решителността ѝ и тя отново потъваше сама в кошмарите си. Сула беше мъртъв, не преставаше да си повтаря, но все виждаше лицето му и понякога ѝ се струваше, че долавя миризмата му. Тогава ужасът я караше да се свие в завивките, за да се защити от света.

Тубрук прегърна бавачката ѝ през раменете и Клавдия положи глава на рамото му, шепнеше му нещо. Корнелия чу дълбокия му смях да звъни и завидя на това, което бяха открили. Не би могла да откаже, ако Клавдия я помолеше да я освободи, макар че мисълта, че е забравената съпруга, докато Юлий се радваше на своя град и своя легион, беше непоносима. Тя ги беше виждала и преди, онези отровни римски матрони с дойки за децата си и с роби, които шетаха в домовете им. Те прекарваха дните си в купуване на скъпи дрехи и организиране на обществен кръг, който Корнелия смяташе за равностоен на бавна смърт. Как ли щяха да я одумват, ако знаеха истината за един брак, в който нямаше любов?

Корнелия сърдито разтърка очи. Беше твърде млада, за да допусне това да я унищожи. Ако беше необходима една година, за да се възстанови, значи щеше да изчака. Макар че пленничеството го беше променило, Юлий все още беше младият мъж, когото беше познавала. Онзи, който беше рискувал живота си в дома на баща ѝ, за да стигне до стаята ѝ по хлъзгавите покриви. Само да можеше да запази този мъж в ума си, щеше да успее отново да говори с него и може би той щеше да си припомни момичето, което беше обичал. Разговорът нямаше да се превърне в спор и никой от тях нямаше да остави другия в самота.

Една сянка се мярна в двора и Корнелия вдигна глава, за да види по-добре. Можеше да е някой от часовите, обикалящи по време на дежурството си — но беше Октавиан. Шпионираше влюбените. Ако го повикаше, моментът на интимност между Клавдия и Тубрук щеше да бъде развален. Тя се надяваше момчето да прояви достатъчно разум да не се приближава твърде много.

Юлий също беше израснал сред тези стени и някога сигурно също така беше омаян от любовта, както сега Октавиан.

Тя мълчаливо загледа как Октавиан се снишава зад цистерната за вода и гледа Тубрук и Клавдия. Дватама отново се целунаха, после Тубрук посегна надолу и се засмя. Явно намери, каквото търсеше, защото ръката му за миг замря... а после се стрелна напред и към мястото, където се криеше Октавиан, литна камъче.

— Връщай се в леглото! — подвижна Тубрук към момчето.

Корнелия се усмихна и се обърна, за да се подчини и тя на този съвет.

— Вратите на сената се отварят! — каза Квинт зад рамото на Юлий.

Юлий се обърна и видя, че магистратите се връщат.

— Много са бързи — каза той нервно.

Старият мъж кимна и изсумтя:

— Бързането, бих казал, не е добро при дела за спорна собственост.

Юлий се напрегна, обзе го внезапен страх. Беше ли направил достатъчно? Ако решението беше против него и съдиите приемеха призива за смъртно наказание, щеше да е мъртъв, преди слънцето да залезе. Чуваше сандалите им по камъните на форума, сякаш отбелязваха последните му мигове. Пот пропълзя под мишниците му под тогата, лепнеше

студено по кожата му.

Заедно с останалите в съда, той стана да посрещне магистратите и им се поклони. Войниците, които ги бяха придружили в сградата на сената, заеха местата си като втора редица между тълпата и съда, положили ръце на дръжките на мечовете. Сърцето на Юлий затупа бясно. Ако се очакваха размирици, беше редно магистратите вече да са им казали каква е присъдата.

Тримата съдии се придвижиха към местата си с бавно достойнство. Юлий се опита да хване погледите им, докато сядаха; отчаяно искаше да разбере какво ще кажат. Те не издаваха нищо и тълпата се смълча в растящо напрежение — чакаше ги да проговорят.

Магистратът, който беше говорил през целия процес, се изправи тежко на крака; лицето му беше мрачно.

— Чуй присъдата ни, римски народе — призова той. — Ние потърсихме истината и говорим от името на закона.

Юлий неволно затаи дъх. Мълчанието, което го обкръжаваше, стана почти болезнено след оглушителните радостни викове и скандирания допреди малко.

— Отсъждам в полза на Антонид — каза мъжът, почти без да помръдва главата и врата си.

Зрителите изреваха гневно, после отново замълчаха, когато се изправи вторият съдия.
— Аз също отсъждам в полза на Антонид. — И погледът му мина над непокорния хаос на тълпата.

Нов рев последва думите му и Юлий неочаквано се почувства зашеметен от реакцията на зрителите.

Народният трибун стана и изгледа тълпата и бронзовото изображение на Марий; накрая погледът му падна върху Юлий.

— Като трибун имам право да наложа вето над присъдите на колегите магистрати. Това не е път, който бих избрал лекомислено, и аз прецених внимателно аргументите.

Замълча, за да придаде тежест на думите си, и всички очи се приковаха към него.

— Днес упражнявам правото си на вето. Отсъждам в полза на Цезар — изрече трибунът. Хората подлудяха от радост и отново започнаха да скандират името на Марий, още по-високо отпреди.

Юлий се отпусна на стола и обърса потта от челото си.

— Много добре, момче — усмихна му се беззъбо Квинт. — Има много хора, които ще запомнят името ти, ако стигнеш до по-висок пост. Много ми хареса как използва тези твои щитове. Показно е, но хората обичат показността. Моите поздравления.

Юлий бавно си пое дъх, все още замаян, че беше толкова близо до катастрофата. Краката му трепереха, докато пресичаше подиума към мястото, където седеше Антонид. Достатъчно високо за магистратите, за да го чуят над рева на тълпата, той започна първата част от отмъщението си за Корнелия.

— Слагам ръка върху тебе за сумата от тридесет хиляди сестерции — изрече Юлий и сграбчи грубо робата на Антонид.

Мъжът застина в безсилен гняв, очите му затърсиха Катон в тълпата на пейките. Юлий също се обърна, без да го пуска. Видя Катон да среща очите на Антонид и после бавно и отвратно да поклаща глава. Антонид изглеждаше замаян от развоя на събитията.

— Нямам толкова пари — каза той.

Руф се спусна към Юлий.

— Обичайно е да се даде тридесетдневен срок за плащане на такъв голям дълг.

Юлий се усмихна, но в усмивката му нямаше никаква веселост.

— Не. Ще ги получа сега или Антонид ще бъде продаден в робство.

Антонид се задърпа яростно, но не можа да се изтръгне.

— Не можеш! Катоне, не можеш да позволиш да ме отведат! — извика той, но Катон му обърна гръб и се приготви да напусне съда.

Помпей беше сред тълпата — гледаше зрелището с жаден интерес. Антонид все още се владееше достатъчно, за да не издаде тайната на убийците. Или Катон, или самите убийци щяха да се погрижат той да бъде измъчван и премахнат, ако ги издадеше.

Брут дойде и застана до Юлий. Носеше дебело въже.

— Вържи го, Бруте, но без грубост. Искам да получа възможно най-много за него на робския пазар — каза сурово Юлий. Гласът му бе пълен с гняв.

Брут изпълни задачата си бързо и сръчно, като накрая запуши устата на Антонид, за да заглуши ръмженето му. Магистратите гледаха, без да се намесват — връзването бе в рамките на закона. Двамата, които бяха гласували срещу Юлий, бяха почервенели от едва сдържан гняв.

Когато работата беше свършена, Руф докосна ръката на Юлий.

— Добре говори, Цезар, но Квинт е твърде стар, за да го избереш за свой юрист за в бъдеще. Надявам се, че ще запомниш името ми, ако ти самият се нуждаеш от адвокат.

Юлий се взря в него и отвърна:

— Няма вероятност да те забравя.

След като Антонид беше вързан и обявен за продаване в робство, преторът разпусна съда и тълпата отново заликува. Катон вече си беше тръгнал. Повечето от другите сенатори също напуснаха бързо пейките — явно се чувстваха неудобно в присъствието на толкова граждани, които ги бяха избирали за свои представители.

Юлий и Брут повлякоха Антонид по пода на съда и го стовариха грубо на платформата с щитовете.

Александрия заобиколи сенаторите и дойде при тях. Очите ѝ блестяха от триумф.

— Чудесна работа свърши. За момент ми се стори, че ще загубиш.

— И аз така си помислих. Трябва да благодаря на трибуна за това, което направи. Той ми спаси живота.

— Трибунът е от народа, не забравяй — изсумтя Брут. — Щяха да го разкъсат, ако беше гласувал против тебе, както другите. Богове, погледни!

Брут махна с ръка към гражданите, които се тълпяха, за да зърнат Юлий по-отблизо.

— Застани до щитовете и им благодари — посъветва го Александрия със сияйна усмивка.

Каквото и да станеше по-нататък, тя знаеше, че работите ѝ ще се търсят и заможните римляни ще плащат за тях висока цена.

Юлий се изправи и тълпата го приветства. Разнесоха се нови скандирания. Доволна червенина се разля по бузите му, когато чу името си изричано наред с това на Марий.

Той вдигна ръка за поздрав и разбра, че Квинт е прав. Името на Цезар щеше да остане в умовете на хората... и кой знае какво щеше да му донесе това?

Утринното слънце се беше издигнало, за да освети форума и бронзовите щитовете, изработени от Александрия. Те искряха и Юлий се усмихна, когато ги погледна. Надяваше се, че и Марий ги вижда, където и да беше сега.

В утринния въздух се усещаше първата топлина на пролетта. Юлий тичаше през любимите си гори; чувстваше как се освобождава от напрежението на последните дни. След като вълнението от процеса премина, той прекарваше повечето време с Рений и Брут в казармите на Първородните и се връщаше вкъщи само за да спи. Мъжете, които беше набрал в Африка и Гърция, напредваха в обучението и сред оцелелите от Първородните се долавяше ново чувство на гордост, когато видяха възраждането на любимия легион на Марий. Мъжете, които им беше пратил Катон, бяха млади и неопитни. Юлий се изкушаваше да ги разпита за миналото им, но устоя. Нищо друго освен клетвата им нямаше значение, независимо с какво ги държеше Катон — щяха да го научат с времето. Рений прекарваше всеки час с тях, като използваше по-опитните да му помагат в обучението на новобранците.

Макар че все още бяха по-малко от половината от необходимия брой, Първородните пратиха вести и в другите градове, като Крас обеща да плати за всички новобранци, които успеят да привлекат под знамето на легиона.

Дългът към него беше добил зашеметяващи размери, но Юлий се беше съгласил. Златото на Целз не стигаше — трябваше му огромно състояние, за да поддържа цял легион, но пък Крас беше противник на привържениците на Сула. Големите суми отстъпиха назад в ума на Юлий. Всеки ден нови пътници с подбити крака идваха от всички краища на страната, примамени от обещанията на пратениците в далечните провинции. Беше вълнуващо време и всяка вечер, щом слънцето залезе, Юлий се разделяше неохотно с тях... за да намери хладен прием в дома си.

Макар че спяха в едно легло, Корнелия подскачаше, щом той я докоснеше, а после се разбесняваше срещу него, докато и той не се разсърдеше и не излезеше да спи в някоя друга стая. Всяка нощ ставаше все по-зле и той лягаше да спи, измъчван от копнеж за нея. Предишната Корнелия му липсваше. Понякога той се обръщаше към нея, за да сподели някоя мисъл или шега, но виждаше лицето ѝ изпълнено с горчивина, която не можеше да си обясни.

От време на време се изкушаваше да повика някоя робиня, просто за да се облекчи. Знаеше обаче, че Корнелия ще го намрази заради това, и страдаше в дългите нощи; постоянен гняв започна да запълва будните му часове и само сънят му носеше спокойствие. Сънуваше Александрия.

Макар че го беше срам, беше водил Октавиан цели три пъти в града, просто за да си намери извинение да се отбие в работилничката на Табик. На третия път Брут беше там и след като тримата побъбриха няколко минути, като се запъваха на всяка втора дума, Юлий се закле да не стъпва повече в работилницата.

Спря задъхан, когато стигна билото на хълма, който гледаше към имението му, недалеч от новата граница — вдигнатата от бащата на Светоний ограда. Може би беше вече време да направи нещо по този въпрос. Изпълнил дробовете си с хубавия чист въздух и изпотен от тичането, той усети въодушевление, докато наблюдаваше своята земя. Рим беше готов за промяна. Усещаше го, както чувстваше неуловимата смяна на сезоните, която щеше да върне топлината на лятото по улиците и на полето.

Тропот на подкови прекъсна мечтанията му и Юлий отстъпи настрани от пътеката. Тропотът се засилваше. Предположи кой е още преди да зърне малката фигурка, кацнала на гърба на най-мощния жребец в конюшната. Забеляза умението на момчето, но се намръщи,

което накара Октавиан рязко да спре сред мокрите горски листа.

Жребецът изцвили и затанцува, сърдит, че е спрял толкова внезапно. Момчето се смъкна от голия гръб на коня, стиснало с ръка гривата му. Юлий не каза нищо, само го изгледа свъсено.

— Съ-жалявам — заекна Октавиан и се изчерви от смущение. — На коня му трябваше да се поразтъпче, а момчетата в конюшните не искаха да го разходят. Знам, че обещах да не...

— Ела с мене — прекъсна го Юлий.

Тръгнаха мълчаливо надолу по хълма; унилият Октавиан водеше жребеца зад Юлий. Щяха да го набият или още по-зле, да го пратят обратно в града и никога отново да не види кон. Очите му се напълниха със сълзи, но той бързо ги избърса. Юлий щеше да го презира, ако го видеше да плаче като бебе. Реши да приеме наказанието си без сълзи, дори ако трябваше да си иде оттук.

Юлий викна да отворят вратата и двамата с Октавиан тръгнаха към конюшните. Някои от животните бяха продадени, когато Тубрук бе събирал парите за откупа, но управителят беше запазил най-добрите коне, за да възстановят стадото. Юлий влезе в сенчестата конюшня, носеща благословен дъх на топлина. Поколеба се, когато конете обърнаха глави и задушиха въздуха с меките си ноздри. Без нито дума той се приближи към един млад жребец, който Тубрук беше отгледал и обучил от малко жребче, и прокара ръка по мощното му кафяво рамо.

Октавиан го гледаше мълчаливо. Юлий надяна юздите и избра седло от висящите на стената. После поведе пръхтящия кон навън към сутрешното слънце.

— Защо не яздиш твоя кон?

Октавиан го изгледа; не знаеше какво да отговори.

— Много е бавен — отвърна и потупа жребеца по шията.

Мощният кон се извисяваше над него, но остана мирен, без да показва нищо от темперамента, който дразнеше конярчетата.

— Знаещ, че си мой роднина, нали? — попита Юлий.

— Майка ми ми каза — отвърна момчето.

Юлий се замисли за миг. Подозираше, че баща му би го набил с пръчка — и Брут също, — ако бяха изкарали най-добрия жребец да галопира из горите, но не искаше да разваля хубавото настроение, което го беше обзело. Пък и в края на краищата беше обещал на Александрия да се грижи за момчето.

— Тогава ела, братовчеде, да видим дали си толкова добър, колкото си мислиш.

Лицето на Октавиан светна, когато Юлий поведе конете навън и загледа как момчето леко скача на гърба на жребеца. Юлий подкара своя кон бавно, после изведнъж изкрещя и го смуши да полети в галоп нагоре по склона.

Октавиан го изгледа със зяпнала уста, след това се усмихна щастливо, заби пети в корема на коня си, изкрещя от радост и вятърът развя косата му.

Когато Юлий се върна, Корнелия копнееше да го прегърне. Зачервен от ездата и разчорлен, той изглеждаше толкова млад и пълен с живот, че сърцето ѝ се късаше. Искаше да го види как ѝ се усмихва, да усети силата на ръцете му, когато я прегърне, но изведнъж усети, че му заговаря сърдито: горчивината се изливаше неконтролируемо, докато част от нея плачеше за по-меки думи, които не можеше да намери.

— Колко време още трябва да живея тук като затворничка? — попита тя. — Ти имаш

свобода, докато аз не мога да ям или да тръгна нанякъде, без цяла тълпа от твоите Първородни да ме следва!

— Те са тук, за да те пазят! — отвърна Юлий, стреснат от дълбочината на чувствата й.

Корнелия го изгледа яростно.

— Докога, Юлий? Знаеш много добре, че може да минат години, преди враговете ти да престанат да бъдат опасни. Да не би да си решил да ме държиш затворена до края на живота ми? А дъщеря ти? Кога за последен път си я прегърнал? Да не би да искаш да израсне без баща? Войниците ти претърсиха дори приятелите на баща ми, когато дойдоха на гости. Няма да дойдат втори път, можеш да си сигурен.

— Работа, Корнелия, знаеш го. Ще отделям време за нея, обещавам. Може би войниците са били прекалено предпазливи — призна Юлий, — но им казах да се грижат за безопасността ти, докато не се справя със заплахата от убийци.

— И само заради това, което се случи с дъщерята на Помпей? — викна ядосано Корнелия. — Хрумвало ли ти е, че може да няма никаква опасност? Доколкото знаем, всъщност Помпей е бил нападнат за нещо, което няма нищо общо със сената, но в резултат на това на мене ми се забранява дори да ходя в града! Това е прекалено, Юлий, не мога да го понеса!

Не успяваше да сдържи думите, макар че вътрешно се гърчеше от объркване. Не трябваше да стане така. Той трябваше да види любовта й, но вместо това се отдръпваше.

Юлий я погледна твърдо.

— Искаш да оставя семейството ни уязвимо за атаки? Не мога. Няма да го направя. Вече предприех действия срещу враговете си. Пречупих Антонид пред очите на Катон и неговите поддръжници. Те знаят, че съм опасен за тях, и това увеличава много риска за тебе. Дори ако техните убийци се прицелват само в мене, могат да се натъкнат на тебе.

Корнелия си пое дълбоко дъх.

— Ние сме затворници в собствения си дом... за да спасиш нас, или да спасиш своята гордост?

Видя как очите му пламват гневно и й стана мъчно за него.

— Какво искаш да ти кажа? — изсъска той. — Искаш ли да се върнеш при баща си? Върви. Но тогава Първородните ще дойдат с тебе и ще превърнат дома му в крепост. Докато враговете ми не умрат, ти трябва да си в безопасност.

Той притисна силно очите си с длани, сякаш за да отпъди гнева, който се събираше в него. После протегна ръце към нея и прегърна вцепененото й тяло.

— Моята гордост няма нищо общо с това, Корнелия. В живота ми няма нищо по-важно от вас двете с Юлия. Мисълта, че някой може да ви нарани, е... непоносима. Просто трябва да си в безопасност.

— Но това не е вярно, нали? — прошепна тя. — Повече се грижиш за града, отколкото за собственото си семейство. Повече си загрижен за репутацията си и за любовта на народа към тебе, отколкото за нас.

Сълзи потекоха от очите й и Юлий я прегърна и притисна бузата си до нейната. Думите й го изплашиха и той започна да се бори с вътрешния глас, който забелязваше истината в тях.

— Не, скъпа — каза тихо и нежно. — За мене ти си повече от всичко на света.

Тя отстъпи и го погледна в очите.

— Тогава ела с нас, Юлий. Ако това е вярно, вземи златото си и семейството си и да забравим този грозен спор. Има други земи, където можем да се установим, където Рим е

твърде далече, за да ни създава неприятности, и дъщеря ти може да излезе без страх от ножове в нощта. Тя вече сънува кошмари, Юлий. Страхувам се повече от това, което затворничеството прави с нея, отколкото за себе си. Ако означаваме толкова много за тебе, напусни Рим.

Очите му се затвориха скръбно.

— Не можеш... да ме молиш за това — каза той.

Тя се изтръгна от прегръдката му и макар че ръцете му копнееха да я прегърнат, той не можа. Гласът ѝ беше суров и висок, изпълваше цялата стая.

— Тогава не ме *убеждавай* колко много ни обичаш, Юлий. Никога повече не го казвай. Твоят скъпоценен град ни държи в опасност и ти се обграждаш с лъжи за дълг и любов.

Гневни сълзи потекоха отново от зачервените ѝ очи, тя отвори вратата и мина покрай войниците от Първородните, които стояха от другата страна. Лицата им бяха бледи от това, което бяха чули, и и двамата бяха приковали очи в пода. И все пак следваха Корнелия — но на разстояние, за да не предизвикат гнева ѝ.

Юлий остана сам в стаята. Вече за трети път след процеса се караха и сега беше най-лошото. Беше си дошъл у дома изпълнен с вълнение от триумфа и докато ѝ разказваше, това някак си беше извадило наяве чувствата ѝ, беше я накарало да говори с гняв, какъвто не беше виждал у нея досега. Надяваше се, че Клавдия е наблизко. Като че ли само старата бавачка можеше да я успокои. Всичко, казано от него, само влошаваше нещата.

Навъси се и се замисли за какво всъщност се бяха скарали. Тя не разбираше работата, подета от него в града. Той стисна юмруци във внезапен гняв спрямо себе си. Корнелия беше права: притежаваше богатство, достатъчно, за да заминат. Имението можеше да бъде продадено на алчните му съседи, можеше да остави борбите в сената на другите. Тубрук можеше да се пенсионира, но тогава щеше да е все едно че семейството на Цезарите никога не е играло никаква роля в най-големия град на света.

В ума му проблесна спомен как Тубрук натиска ръката му в черната земя на полето — отдавна, когато беше малко момче. Той беше част от земята и никога не би могъл да я напусне, макар че го беше срам, че наранява Корнелия. Когато неприятелите бяха победени, тя щеше да разбере, че това е било просто мимолетна тревога, и двамата щяха да гледат дъщеря си как расте на спокойствие в ръцете на Рим. Само да можеше Корнелия да издържи настоящето, щеше да ѝ се отплати в бъдеще.

Накрая се отърси от мрачните си мисли и се изправи. Наближаваше пладне, събранието на сената беше определено за късния следобед. Трябваше да побърза да свърши работата си в дома на Светоний, преди да тръгне към града.

Октавиан беше в конюшната — помагаше на Тубрук да оседлае конете. Жребецът, който Юлий беше яздил тази сутрин, блестеше, добре изчесан. Юлий потупа момчето по рамото, докато премяташе крак през седлото, и споменът за развеселяващата езда малко намали гнева му. В пристъп на вина неволно осъзна, че му се иска да се махне от имението... от Корнелия.

Земите, притежавани от бащата на Светоний, бяха по-близо до града, отколкото тези на Юлий, с една голяма ивица, вървяща успоредно на собствените му граници. Макар че сенаторът нямаше военен ранг, беше наел много стражи, които се изправиха срещу двамата пътници веднага след като те минаха границата, а после ги придружиха до къщата с професионална предпазливост и бързина. Пратиха напред няколко души и когато Юлий и

Тубрук наближиха входа на дома, се спогледаха, учудени от бързата реакция.

Мястото, където беше израснал Светоний, представляваше обширен конгломерат от белосани затворени дворове — беше може би два пъти по-голямо от имението, наследено от Юлий. Потокът, който подхранваше собствените му земи, течеше и през земите на Пранд и навсякъде растяха дървета и храсти. Стари борове засенчваха входа и пътят към него беше хладен от сенките им. Тубрук изсумтя неодобрително.

— Невъзможно да е се защитава това място — измърмори той. — Дърветата дават твърде много прикритие за нападатели. Трябва им външна стена и порта. Мога да го превзема с двадесет души.

Юлий не отговори — мислеше за собствения си дом и разчистената земя около него. Досега не беше разбирал каква следа е оставило влиянието на Тубрук, особено след робските безредици преди години. Домът на Светоний беше красив и контрастът правеше неговия дом да бледнее. Може би Корнелия щеше да е щастлива и времето ѝ щеше да минава по-лесно, ако живееше в такъв дом, дом, който да не прилича на войнишка казарма.

Минаха през входа — тухлена арка, водеща към градина, където се чуваше ромонът на течаща вода, скрита сред цъфтящи храсти и растения. Юлий свали тежките торби от конете и нарами едната. Тубрук взе другата и подаде юздите на робите, които дойдоха да ги посрещнат. Настаниха ги да седнат в една прохладна стая и им казаха да чакат.

Юлий се разположи удобно — очакваше, че сенаторът ще се направи, че не знае за пристигането им. Тубрук отиде до прозореца и загледа цветята. Юлий си помисли, че сигурно ще се харесат на Корнелия, ако ги насадят около дома му.

Един млад роб влезе и каза:

— Сенатор Пранд приветства трибуна. Моля, последвайте ме.

Тубрук вдигна вежди, изненадан от бързината, с която ги приемаха. Юлий само вдигна рамене и двамата последваха роба в едно отдалечено крило. Той отвори една врата и се поклони, докато те минаваха през нея.

Сенатор Пранд седеше със сина си в стая, която приличаше повече на храм, отколкото на място за живеене. Богат, изпъстрен с жилки мрамор покриваше стените и пода, домашният олтар беше поставен до отсрещната стена. Миришеше на благовония. Юлий отново си помисли, че трябва да направи доста промени в имението си. Всяка стъпка донасяше нови и интересни детайли за омото — от бюста на един предшественик в олтара до колекцията гръцки и египетски реликви на стената, които много му се прииска да проучи. Беше преднамерена демонстрация, на богатство, но Юлий го възприе като насока за промените, които сам щеше да направи, и напълно пропусна предвиждания ефект.

— Посещението ти е неочаквано, Цезаре — каза Пранд.

Юлий се усмихна.

— Имаш прекрасен дом, сенаторе. Особено градината.

Пранд премига изненадано и отвърна любезно:

— Благодаря, трибуне. Работих много години, за да постигна това. Но ти още не си ми казал защо си дошъл.

Юлий вдигна торбата от рамото си и я пусна на мраморния под. Чу се звън на монети.

— Знаеш защо съм дошъл, сенаторе. Дойдох да си откупя земята, която е била продадена на тебе, докато бях в плен заедно със сина ти.

Юлий погледна Светоний. Лицето на младия мъж беше замръзнало в презрителна маска. Юлий не прие предизвикателството и му отвърна с безучастен поглед. Трябваше да се

споразумее с бащата.

— Мислех да построя къща за сина си на тази земя — каза сенаторът.

— Помня — отвърна Юлий. — Донесох толкова пари, колкото си платил, плюс още една четвърт, за да те компенсирам за загубата. Няма да се пазаря с тебе за земята си, няма и да правя повторно предложение — каза той твърдо и развърза торбата, за да покаже златото.

— Това е... честно споразумение — отвърна Пранд. — Ще наредя на робите си да върнат старите граници.

— Какво?! Татко, не можеш да... — започна сърдито Светоний.

— Мълчи! — изсъска сенаторът.

Младият мъж поклати невярващо глава. Юлий стисна ръката на баща му в знак, че сделката е сключена. После, без нито дума повече, Юлий и Тубрук си тръгнаха и Светоний остана с баща си.

— Защо го направи? — попита младият мъж гневно.

Баща му сви презрително уста, за да наподоби физиономията му.

— Ти си глупак, синко. Обичам те, но си глупак. Нали беше на процеса заедно с мене. Не можеш да си позволиш този човек да ти е враг. Ясно ли ти е?

— Ами къщата, която щеше да построиш? Богове, нали вече говорих с архитектите!

Сенатор Пранд погледна сина си и погледът му изразяваше неодобрение, което нарани младия мъж по-зле от плесница.

— Повярвай ми, Светоний. Щеше да умреш в тази къща, на границата на неговите земи. Независимо дали го съзнаваш, или не, аз те опазих жив. Не се страхувам за себе си, но ти си най-големият ми син, а Юлий е твърде опасен за тебе. Катон се страхува от него, значи и ти би трябвало да се боиш.

— Не се боя нито от Цезар, нито от войниците му! — извика Светоний.

Баща му тъжно поклати глава.

— Точно затова си глупак, сине.

Докато влизаха в имението, Юлий и Тубрук чуха викове откъм главната постройка. Брут изтича да ги посрещне и радостните им усмивки замръзнаха, щом видяха изражението му.

— Слава на боговете, че се върнахте — бяха първите му думи. — Сенаторите свикват всички. Първородните трябва незабавно да се приготвят за тръгване.

Един роб изведе коня на Брут и той веднага го яхна.

— Какво е станало? — попита развълнувано Юлий.

— Робите са въстали, някъде на север. Хиляди роби и стотици гладиатори. Избили са собствениците си. Мутина е опустошена — отвърна Брут. Лицето му беше преbledняло.

— Не е възможно! Там има два легиона — намеси се Тубрук ужасено.

— Така казаха. Разпратиха вестители, но мисля, че ще искате лично да чуете новините колкото може по-скоро.

— Не мога да махна оттук хората, които пазят съпругата ми — каза Юлий. — Не и когато има опасност тук да възникне друг бунт.

Брут вдигна рамене.

— Заповядано е всеки наличен войник да бъде готов да тръгне на север, Юлий... но аз ще забравя, че тук има някакви войници. — И потупа приятеля си по рамото.

Юлий стисна юздите, готов да забие пети в хълбоците на коня, и се обърна към управителя:

— Обезопаси къщата, Тубрук. Ако въстанието се разрасне, можем да се поздравим, че сме го предвидили. Пази семейството ми, както си го правил винаги.

Тубрук го погледна в очите и двамата се разбраха без думи. За да не може Брут да го чуе, Юлий се наведе над рамото на жребеца си и прошепна на ухото на управителя:

— Знам какво ти дължа.

Смъртта на Сула ги беше спасила всички.

— Не се притеснявай, върви! — отвърна намръщено Тубрук и потупа задницата на коня на господаря си.

Двамата млади мъже се наведоха на седлата и препуснаха към Рим. Скоро след тях остана само облак прах.

Сенатът гъмжеше в оживление. Брут и Юлий слязоха в края на форума и поведоха конете си сред групичките сенатори, които прииждаха от всички посоки, повикани по спешност от целия град и от именията извън града.

— Как така получи новината толкова бързо? — попита Юлий приятеля си.

Брут като че ли се смути, но после го погледна в очите.

— Майка ми ми каза. Тя има... връзки в сената. Може би е една от първите, които са научили.

Юлий забеляза сдържаността на приятеля си и се зачуди. Брут упорито настояваше да го запознае със Сервилия и сега Юлий усети колко е важно това за него.

— Наистина би трябвало да се запозная с майка ти — каза наглед небрежно.

Брут го погледна, помисли, че му се подиграва, но след миг се успокои.

— Тя също иска да се запознае с тебе, особено след процеса. Искам да я опознаеш. Не си срещал човек като нея.

— Значи може би тази вечер, ако имаме време — отговори Юлий, като се помъчи да прикрие нерешителността си.

Тубрук му беше разказал доста неща за тази жена, но той все пак дължеше това на Брут.

Когато стигнаха до първото стъпало, Брут пое юздите на двата коня и каза:

— Ела после в казармите, ако можеш. Ще подготвя Първородните да тръгнат под твое командване.

Очите му блестяха от въодушевление и това накара Юлий да се засмее.

— Веднага щом се освободя — обеща той и се заизкачва по стълбите, за да влезе в залата.

Говорителят и консултът още не бяха дошли, така че официалните дискусии не бяха започнали. Половината сенатори се бяха събрали в тревожни групички и спореха така шумно, че това още повече усилваше впечатлението, че се е случило нещо необичайно.

Юлий веднага отиде да поговори с познатите си сенатори и да получи още сведения.

Помпей стоеше заедно с Крас и Цина — бяха увлечени в разгорещен спор. Кимнаха на Юлий, после продължиха разговора си.

— Разбира се, че ти ще поемеш командването, приятелю. Нямаме никакъв друг изтъкнат пълководец и дори Катон няма да се поколебае, щом имаме само войските в Ариминум, които да пазят юга — тъкмо казваше Крас на Помпей.

Помпей вдигна рамене. На лицето му се изписа огорчение.

— Той ще направи всичко, за да ми попречи да поема военния контрол, знаеш го много добре. Не бива да му се позволява да издига свои хора. Виж какво става в Гърция. А и пиратите, които бродят свободно и нападат търговците! Ако тези гладиатори са същите, които не успяхме да победим при Везувий, значи Мутина е загубена заради плахата ни политика след смъртта на Сула. И всичко това, защото Катон блокира сената, за да не може да прати военачалник, достоен за задачата. Мислиш ли, че днес ще е по-различно?

— Може би — отвърна Цина. — Катон има на север имения, които сигурно са заплашени от въстаналите роби. Те дори могат да слязат на юг и да атакуват града. Няма да е такъв глупак да пренебрегне заплаха срещу Рим. Трябва да те прати. Поне върнахме легионите от Гърция, за да се присъединят към другите.

— Ето, идва консултът. Той трябва да наложи ветото си срещу Катон, ако дебелият глупак се намеси. Това е нещо повече от личен спор помежду ни. Заложена е безопасността на севера. И безопасността на самия Рим.

Помпей се запрозира между събиращите се сенатори, за да говори с консула. Юлий ги загледа. Консултът беше възрастен мъж, чието избиране на този пост бе компромис между фракциите в сената. Докато Помпей му говореше, като подкрепяше думите си с жестове, той се оглеждаше нервно и неспокойно. Юлий се намръщи, когато консултът обърна гръб на жестикулиращия Помпей, изкачи се на рострата и извика:

— Заемете местата си, сенатори.

Бързо изрекоха встъпителната клетва и после консултът се изкашля, за да привлече вниманието на всички.

— Повикахме ви на спешно съвещание, за да обсъдим как да реагираме на въстанието. Имам нови сведения, и те са много тревожни. Това е въстание на гладиатори от школата в Капуа. Най-напред местният квестор сметнал, че може да се справи, но не успял да потуши бунта. Изглежда, са събрали армия от роби и са избягали на север. Опустошили са много градове и имения, убили са стотици хора и са опожарили всичко, което не са могли да плякосат. Легатът в Мутина излязъл срещу тях, но гарнизонът бил унищожен, няма оцелели.

Консултът млъкна. Сенаторите, които досега не бяха чули новините, ахнаха и завикаха възмутено и той вдигна ръце, за да ги успокои.

— Сенатори, не бива да подценяваме тази заплаха. Легионите в Ариминум получиха заповед да укрепят града, но понеже загубихме Мутина, северът е напълно открит. Пресмятанията са приблизителни, но е възможно армията им да се състои от около тридесет хиляди роби; нови и нови се присъединяват към тях, след като те опустошат поредния град. Мога само да предполагам, че са надвили легионите в Мутина с голямо числено превъзходство. Трябва да ги посрещнем с възможно най-голямата войска, която успеем да съберем, и същевременно да държим здраво юга. Няма нужда да ви казвам, че не можем да оголим гарнизоните в Гърция, без да се изложим на риск, толкова скоро след тамошното въстание. За момента робите не са дали признаци да се насочват към Рим, но ако го направят, в града има повече от осемдесет хиляди роби, които могат да се присъединят към тях, докато ние стигнем юга. Това е сериозна заплаха и отговорът ни трябва да е твърд и окончателен.

Консултът погледна бързо към Катон, после към Помпей.

— Искам да оставите настрана разногласията си за доброто на града и римските земи. Призовавам говорителя, за да изслушаме мненията.

Консултът седна и избърса нервно челото си, явно облекчен, че може да предаде на друго ръководството на събранието. Говорителят вече дълги години заемаше този пост и опитът му позволяваше да се дистанцира, което успяваше да охлади и най-горещите темпераменти. Той изчака търпеливо да се възцари тишина, преди да даде думата на първия оратор.

— Помпей?

— Благодаря, уважаеми говорителю. Сенатори, искам да ми бъде дадено командването на легионите, които ще пратите срещу тези въстаници. Познавате миналото ми и моля да гласувате бързо. Всички римски войници на сто мили наоколо са призовани да се явят в града. След седмица ще имаме армия от шест легиона, които да пратим срещу робите; те ще се съединят с двата легиона от Ариминум, когато стигнем там. Ако се забавим, армията на робите може да стигне доста далече и да стане невъзможно да я спрем. Помнете, че те са

повече от нас, сенатори. Дори в нашите собствени домове. Дайте ми командването и ще ги унищожа в името на сената.

Помпей седна, съпроводен от акламации и одобрително тропане с крака. Не реагира на шума — беше вперил поглед в Катон, който се изправи бавно, със зачервено лице.

— Думата има Катон — обяви говорителят.

— Ние наистина добре познаваме Помпей — започна Катон и отправи студена усмивка към сенатора с каменното лице. — Съгласен съм с него, че трябва да се събере войска и да се изпрати, за да удари бързо, преди огънят на въстанието да ни отнеме севера. Но има и други кандидатури за командващи тази войска, има и други с опит във войните, водени от Рим. Изглежда странно, но мъж, който се самопредлага, може и да не е подходящ за подобна роля. По-добре за тази трудна задача да назначим човек, приемлив за всички нас. Признавам, че готовността на Помпей ме смущава, като се имат предвид неотдавнашните събития в града, и вместо това предлагам командването да бъде дадено на Лепид, който току-що се завърна от Гърция.

Катон седна. За миг се възцари мълчание, което обаче почти веднага отстъпи място на сърдити викове и взаимни нападки между двете фракции.

— Замълчете. Не служите на Рим със злобата си — викна говорителят.

Огледа седналите сенатори и кимна на Юлий, който се беше изправил в края на речта на Катон.

— Бях свидетел на предпазливостта на Лепид срещу Митридат. Не посмя да го нападне и не се беше отдалечил кой знае колко от мястото, където беше стоварил войската си, когато му предадох трупа на гръцкия цар. Виждал съм много подобни компромиси в този сенат. Лепид е лош избор в момент, когато имаме нужда да се придвижим бързо и да смажем въстанието, преди да сме изпуснали положението от контрол. Трябва да оставим настрана раздорите и деленето и да поверим командването на единствения, който ще действа най-активно и най-бързо. А това е Помпей.

Говорителят кимна в знак на съгласие, като изостави обичайното си безпристрастие, но след миг беше принуден да даде думата на Катон, който отново се изправи.

— Сенатори, обезпокоен съм, че заплахата срещу нас се използва като прикритие за нечии амбиции. Лепид никога няма да ни застраши, след като битката свърши, но Помпей може да има предвид разни неща, дори сега, в момента когато разискваме този избор. Аз ще гласувам за Лепид.

Отпусна се на мястото си и отправи бърз, яростен поглед към Юлий.

— Има ли други кандидати да се изкажат? Ако има, да станат, иначе преминаваме към гласуване.

Говорителят зачака, оглеждайки редиците.

Крас се изправи сковано, като пренебрегна изненадата на подръжниците на Катон. Когато му кимнаха да говори, той хвана ръце зад гърба си като учител, обръщаш се към учениците си.

— Сенатори, страхувам се, че тази политика ще ни накара да направим погрешния избор. Не знам кой ще спечели — Помпей или Лепид, но ако е Лепид, това може само да доведе до катастрофа. Издигам моята кандидатура, за да не допусна напразната смърт на много хора, което сигурно ще стане, ако Лепид бъде назначен за командващ. Макар че през последните години се занимавам с личните си дела, аз също имам опит с легионите.

И седна. Залата забръмча от нервни реплики. Помпей, удивен от хода на своя приятел, се

опита да улови погледа му, но не успя, защото Крас отказа да погледне към него. След като шумът утихна, Помпей се изправи, несъзнателно стиснал юмруци, и каза:

— Оттеглям кандидатурата си в полза на Крас.

— Значи гласуваме без повече отлагане. Потвърждавайте избора си, като ставате — каза говорителят, изненадан, както и всички други, от развоя на събитията.

Изчака още малко сенаторите да помислят, после започна да извиква имената.

— Лепид!

Юлий завъртя глава, преброи станалите и въздъхна облекчено. Не бяха достатъчно, за да решат избора.

— Крас! — произнесе говорителят и се усмихна.

Юлий стана заедно с Помпей и другите, които бяха преценили, че именно този избор е правилният. Говорителят кимна на консула и той се изправи и заяви тържествено:

— Крас е назначен за военачалник на северните армии и му се заповядва да поеме срещу въстаниците и да ги унищожи.

Крас стана, за да благодари на сенаторите.

— Ще дам всичко от себе си, за да запазя нашите земи и нашия град. Веднага щом легионите се съберат на Марсово поле, ще тръгна срещу въстаниците.

Изчака за миг и се усмихна хитро.

— Легатите ще са под мое командване, но трябва да имам помощник в случай, че ме убият. За свой помощник назначавам Гней Помпей.

От всички краища на залата се чува викове — и на възмущение, и на одобрение. Говорителят призова за тишина, но никой не му обърна внимание. Юлий се засмя на удара и Крас му кимна — явно се забавляваше.

— Тишина! — изрева говорителят, вече изгубил търпение.

Разговорите неохотно утихнаха под свирепия му поглед.

— Трябва да обсъдим подробностите, сенатори — каза консултът и почна да рови в документите пред себе си. — Вестителите съобщават, че робите са добре въоръжени след Мутина, взели са оръжията и броните на легионерите. Един от нашите хора казва, че видял гладиатори да обучават робите да се бият с меч и копие, да подражават на нашите полеви формации. След случилото се в Мутина не бива да ги подценяваме.

Консултът нервно хвърли поглед към пергамента пред себе си.

— Имат ли водачи? — извика Помпей.

Консултът кимна, без да вдига глава от документите.

— Изглежда, във всички отношения имат структура като на нашите легиони. Ето съобщението от собственика на школата, откъдето са избягали гладиаторите.

Сенаторите зачакаха търпеливо, докато консулт намери документа, който търсеше.

— Да, били са седемдесет и всички стражи са били убити. Робите от казармите са тръгнали с тях, макар че той не знае дали доброволно, или насила. Пише, че едва се е спасил. Изглежда, тези гладиатори са водачите на робската армия.

— Кой ги предвожда? — запита Помпей, без да го е грижа, че тонът му донякъде потвърждава фиктивността на ръководната позиция на Крас.

Консултът се вгледа отново в документите и пак наплюнчи пръстите си, за да ги отдели един от друг.

— Да, ето. Води ги един гладиатор, Спартак, тракиец. Той е започнал и останалите са го последвали. Няма друго, но аз ще предам всичко на Крас, когато дойдат още съобщения.

— С ваше позволение, бих искал да се оттегля заедно с моя помощник, за да се приготвя за похода — обади се Крас.

После се обърна към Юлий:

— Искам Първородните да тръгнат с мен, Юлий.

— Ще са готови — обеща младият мъж.

Крас се отпусна в топлината на ваната и остави неприятностите от деня да се оттекат от него. Отвън тъмнината беше дошла рано, но банята беше осветена от леко мигащи лампи и свещи, водните пари насищаха въздуха. Той отпусна ръце на мраморния ръб, наслаждаваше се на хладината му под ръцете си. Водата му стигаше до врата и седнал на гладката каменна седалка, той можеше да се отпусне напълно. Издиша бавно и се запита защо басейнът в собственото му имение никога не му се е струвал толкова удобен.

Сервилия седеше гола във водата срещу него — само раменете ѝ се подаваха над повърхността. Когато се раздвижи, извивките на гърдите ѝ се показаха за един изкусителен момент, преди отново да се скрият под воала на ароматните масла, които беше изляла в басейна. Знаеше, че Крас иска точно това, и го направи веднага щом дойде при нея след военния съвет, уморен и раздразнен. Ядът му обаче се беше изпарил, докато пръстите ѝ разтриваха болезнено схванатия му врат, преди той да влезе в дълбокия басейн, вграден в пода в частното отделение на къщата ѝ. Сервилия винаги усещаше настроението му.

Загледа как напрежението на деня се оттича от Крас, поразвеселена от въздишките и стоновеите му. Знаеше това, което едва ли някой друг подозираше за застаряващия сенатор — че е ужасно самотен мъж, натрупал състояние и авторитет, без да разчита на приятелите от младостта си. Рядко искаше от нея нещо повече, отколкото да си поговорят, макар Сервилия да знаеше, че голотата ѝ може да го възбуди, ако тя реши. Беше удобна връзка, без мръсните принуди на плащането да съсипят интимността. Крас не ѝ предлагаше пари, а разговори — макар че понякога думите струваха повече от злато.

Маслото блестеше по повърхността на басейна и тя прокарваше пръста си по него — знаеше, че той се наслаждава, като я гледа.

— Ти възроди Първородните — каза Сервилия. — Синът ми е ужасно горд с хората, които е намерил за легиона.

Крас се усмихна бавно.

— Ако беше познавала Марий, щеше да знаеш защо ми беше толкова приятно да го направя.

Реша да не ѝ припомня за ролята на Помпей и Цина — предпочиташе да не чува имената им в нейната къща. Това беше още едно от нещата, които тя разбираше, без да бъде изречено.

Сервилия се надигна над водата и гърдите ѝ се показаха. Много се гордееше с тях и се движеше без смущение. Крас се усмихна оценяващо; чувстваше се съвсем удобно в нейно присъствие.

— Малко се изненадах, като чух, че е предал командването на Юлий — продължи Крас.

Сервилия сви рамене с движение, което го омагьоса.

— Обича го — отвърна тя. — Рим е щастлив, че има синове като тях.

— Катон няма да е съгласен, скъпа. Трябва да внимаваш с него.

— Знам, Крас. И двамата са много млади. Прекалено млади, за да видят опасността от нарастващите дългове.

Крас въздъхна.

— Ти дойде при мене за помощ, не забравяй. Не съм сложил ограничения на разходите за Първородните. Искаш ли да отменя дълга? Ще ми се смеят.

— Задето си възродил легиона на Марий от пепелта? Никога. Постъпи като държавник, Крас; те ще го оценят. Това е благородна постъпка.

Крас се засмя, облегна назад глава на студения камък и се вгледа в тавана, където парата се виеше, охладена в ароматна мъгла.

— Доста очевидно ме ласкаеш, не мислиш ли? Не говорим за малка сума, колкото и да ми беше приятно отново да видя Първородните в списъците на сената.

— Мислил ли си, че Юлий може и да е в състояние да плати дълга си? Той разполага с доста пари.

Въздухът охлаждаше кожата ѝ и тя леко потръпна и се плъзна обратно във водата.

— Значи още по-добре за тебе да му подариш това — голям жест, за да засрамиш дребните душици в сената. Знам, че парите не те интересуват, Крас, точно затова имаш много. Ти обичаш влиянието, което дават те. Има друг вид дългове. Колко пъти съм ти давала информация, от която си се възползвал?

Сервилия сви рамене, отговаряйки на собствения си въпрос, и димящата вода се разбяга на вълнички от нея. Крас вдигна глава и плъзна поглед по нея. Тя му се усмихна.

— Това е част от приятелството ни и ми доставяше удоволствие от време на време да ти помагам. Синът ми винаги ще е добре разположен към тебе, ако му подариш тези пари. Юлий ще те подкрепи във всичко. Не можеш да купиш подобни хора със злато, Крас. Те имат твърде много гордост. Но един опростен дълг? Това е благородна постъпка и ти го знаеш също толкова добре, колкото и аз.

— Ще... помисля — каза той и затвори очи.

Сервилия го загледа, докато той потъваше в дрямка. Крас щеше да направи всичко, за което го помоли. Мислите ѝ се върнаха към Юлий и процеса му. Много упорит младеж! Когато синът ѝ му беше предал Първородните, тя се запита дали не са забравили дълга си към Крас. Сега този дълг нямаше да е бремене. Странно как мисълта за благодарността на сина ѝ доставяше по-малко удоволствие в сравнение с това, че Юлий знаеше, че тя е допринесла за подаръка.

Леко плъзна ръце по корема си; мислеше за младия римлянин със странните очи. У него имаше сила, пред която силата на спящия Крас бе само слабо ехо, макар че именно той щеше да поведе легионите на север.

Една от робините ѝ влезе в стаята — красиво момиче, което Сервилия беше спасила от едно малко стопанство на север.

— Синът ти дойде, господарке, заедно с трибуна — прошепна момичето.

Сервилия погледна Крас, после даде знак на робинята да заеме мястото ѝ в топлата вода. Когато Крас се събудеше, нямаше да му хареса, че е сам, а момичето беше достатъчно привлекателно, за да събуди интереса му.

Сервилия, без да се бърше, облече една роба и леко потръпна в предусещане.

Спря за момент пред едно огромно огледало на стената и отметна влажната коса от челото си. Усещаше лекота в корема от изненадващото напрежение при мисълта да се срещне най-накрая с Юлий. Усмихна се развеселено на себе си.

Брут седеше заедно с Юлий в стая, абсолютно лишена от показността, с която бяха обзаведени работните ѝ помещения. Мебелите бяха прости, стените бяха изрисувани, което

даваше усещане за топлина. Огънят припукваше със златиста светлина. Двата станаха, за да я посрещнат.

— Хубаво е, че най-накрая те виждам, Цезар — каза тя и му подаде ръка.

Робата лепнеше върху влажната ѝ кожа, точно както се беше надявала, и изражението му я развесели, защото той се опитваше да не я гледа.

Юлий бе зашеметен. Запита се дали Брут е смутен от факта, че тя изглежда почти гола под тънката материя, която покриваше кожата ѝ. Видя, че се е къпала, и пулсът му затуптя при мисълта какво е ставало преди пристигането му. „Не е красива“, помисли той, но когато се усмихнеше, имаше нещо непресторено в чувствеността ѝ. Неясно осъзна, че отдавна не е спал с жена и че почти е забравил какво е усещането — но дори Корнелия и Александрия не го бяха вълнували така, както тази жена го постигаше без никакво усилие.

Изчерви се и хвана ръката ѝ.

— Синът ти говори много хубави неща за тебе. Радвам се, че се срещаме, макар и за малко, преди да се върна у дома. Съжалявам, че не мога да остана повече.

— Първородните сигурно нямат търпение да смажат въстанието — каза разбиращо Сервилия.

Очите му се разшириха, когато осъзна думите ѝ.

— Няма да те задържам — трябва да се върна в банята. Само запомни, че в мое лице може да намериш приятелка, когато имаш нужда.

Юлий се запита дали наистина в очите ѝ, които го гледаха толкова топло, има обещание. Гласът ѝ беше нисък и мек, би могъл да го слуша безкрайно. Разтърси глава, сякаш за да излезе от някакъв транс.

— Няма да забравя. — И я погледна право в очите.

А когато Сервилия отмести очи към сина си, хвърли поглед към мястото, където линиите на влажната материя се заобляха около гърдите ѝ, и пак се изчерви, щом тя улови погледа му и се усмихна с явно удоволствие.

— Трябва пак да го доведеш, Брут, когато имате повече време.

Юлий погледна приятеля си, който се понамръщи и отвърна:

— Непременно.

Двата млади мъже излязоха. Сервилия остана да гледа след тях. Пръстите ѝ леко докоснаха гърдите ѝ — тя мислеше за младия римлянин. Щръкналите ѝ зърна нямаха нищо общо със студенината на въздуха.

Въпреки тъмнината по улиците Брут лесно намери дома на Александрия. Облечен в бронята на Първородните, младият мъж бе неапетитна плячка за злосторниците, които нападаха само слабите и бедните. Атия, майката на Октавиан, отвори вратата малко стреснато, но страхът ѝ изчезна мигом, щом го позна. Брут влезе. Питаше се колко ли други хора живеят в ужас, че войници може да дойдат през нощта. Сенаторите се обграждаха със стражи, но обикновените хора в Рим не можеха да си позволят друга защита освен вратите, които запречваха с резета, за да се отделят от останалата част на града.

Александрия се беше прибрала, но Брут се смути, като видя, че майката на Октавиан приготвя вечерята съвсем близо до тях.

— Няма ли къде да поговорим насаме? — попита той.

Александрия погледна към отворената врата на стаята си, но Атия стисна уста и се намръщи.

— Не в моя дом. Не сте женени.

Брут се изчерви.

— Заминавам утре. Исках само...

— Много добре разбирам какво искаш, но няма да стане в моя дом.

И продължи да реже зеленчуците. Брут и Александрия сподавиха кикота си, който само би потвърдил подозренията ѝ.

— Ще дойдеш ли навън с мене, Брут? Сигурна съм, че Атия може да ни вярва, след като и съседите ще ни виждат — предложи Александрия.

После взе наметалото си и излезе. Атия невъзмутимо изсипа нарязаните зеленчуци в гърнето.

Навън Александрия се приближи към него и се целунаха. Макар да беше тъмно, улиците още бяха пълни с хора. Брут се огледа наоколо раздразнено. Малкия портик едва ги предпазваше от вятъра, камо ли да им осигури някакво усамотение.

— Смешно е — каза той, макар че всъщност се надяваше на точно такава среща, каквато Атия беше предотвратила.

Та той заминаваше да се бие! Почти традиция беше да си потърси гостоприемно женско легло, преди да потегли.

Александрия се засмя и го целуна по врата, точно над бронята.

— Загърни ни с наметалото ми — прошепна тя на ухото му и сърцето му се разтупка като лудо.

Той нагласи наметката така, че уви и двамата. Дъхът им се смесваше.

— Ще ми липсваш — каза натъжено Брут; усещаше тялото ѝ да се притиска до него.

Трябваше да държи наметалото с едната си ръка, но другата беше свободна и той я плъзна по топлината на гърба ѝ и надолу. Александрия ахна и тихо прошепна:

— Мисля, че Атия беше права...

Тръпнеше под силната му ръка, сякаш беше гола. Хората в тъмнината около тях само увеличаваха възбудата ѝ. Притисна се силно към Брут, усещаше твърдостта на бронята му. Краката му бяха голи, както винаги, и смаяна от смелостта си, Александрия плъзна ръка по бедрата му и усети гладката им сила.

— Трябва да я повикам да ме пази от тебе — прошепна тя и ръцете ѝ се плъзнаха нагоре.

Намери връзките и ги отхлаби, напипа топлината му. Той изстена, когато пръстите ѝ го обгърнаха, и се огледа да види дали някой не ги гледа. Минувачите не им обръщаха внимание в тъмното — и изведнъж му стана безразлично дали могат да ги видят.

— Искам да ме помниш, докато си далече оттук, Брут. Не искам да лягаш с лагерните проститутки — прошепна тя. — С тебе имаме някои недовършени работи...

— Няма... О, богове, толкова отдавна те искам...

Тя дръпна нагоре столата си под наметалото, позволи му да се плъзне в нея и затвори очи. Опряха се на портика — не усещаха нищо около себе си — и се задвижиха безмълвно. Нощта ги погълна.

Александрия прехапа устни в наслада и уви наметалото още по-плътнo около тях, така че то едва не се вряза в гърлото ѝ. Нагръдникът на бронята му се притискаше студено към нея, но тя не чувстваше неудобство, а само топлината на Брут в себе си. Дъхът му изгаряше устните ѝ. Тя пъшкеше и го усещаше как се напруга.

Като че ли мина безкрайно много време, преди да усетят схващането в мускулите и

студа. Александрия изстена леко, когато той излезе от нея. В тъмнината Брут галеше кожата, която не можеше да види, с някакво благоговение. Топлината, създадена от двамата, се кълбеше във въздуха. Той се взря в очите ѝ и те отвърнаха на погледа му. Видя в тях уязвимост въпреки всичката ѝ увереност, но това нямаше значение. Той нямаше да я нарани. Помъчи се да намери думи, за да ѝ каже какво означава тя за него, но Александрия сложи ръка на устата му.

— Шт... знам. Само се върни при мене. Само се върни.

Загърна се в наметалото, за да прикрие раздърпаните си дрехи, целуна го за последен път и отвори вратата. Светлината се появи за миг, после изчезна заедно с нея и той остана сам.

Забави се за малко под портика, за да се приведе в приличен вид, та да може да върви спокойно по улицата. Все още трепереше целият — и се чувстваше ужасно жив.

Юлий се обърна да огледа блестящата змия, която се виеше по Виа Фламиния към високия проход. Първите три дни, преди да започне да си възвръща тренировката от Гърция, бяха трудни. Сега краката му се бяха превърнали в планини от мускули и той се наслаждаваше на удоволствието, което идваше от простото движение — чувстваше тялото си неизтощимо. Всяка вечер в лагера се упражняваше в бой с меч с майсторите, които беше довел Крас, и макар да знаеше, че няма да стане толкова добър като тях, китките му ден след ден ставаха все по-силни и само учителите по меч можеха да пробият защитата му.

Вятърът духаше около маршируващата колона и Юлий потрепна. Макар че беше виждал много различни земи, докато се намираше извън Рим, студът на апенинските върхове беше нов за него и той го понасяше с мрачно неудоволствие, също като повечето от войниците.

За да премахне вкуса на прах в гърлото си, глътна малко вода от меха. Колоната спираше само два пъти на ден: за малко по пладне и после вечерта, която започваше с три часа изтощителна работа, за да издигнат стена около лагера срещу засада или нападение. Юлий погледна към колоната на легиона и се удиви на дължината ѝ. От високия проход през планините виждаше на огромно разстояние в чистия въздух, но невидимият ариергард на конницата беше на повече от тридесет мили. Тъй като Крас беше наложил бърз ход, двадесет и пет мили от зори до здрач, това означаваше, че войниците в ариергарда са на един ден път от челото на колоната и ще ги настигнат едва при Ариминум. Всяко спиране трябваше да бъде предадено назад по колоната от тръбачи; изсвирените ноти се губеха в далечината, докато не заглъхнеха съвсем.

Горе по стръмните склонове яздеха екстраординариите — специалните конни разузнавачи. Яхнали здрави коне, те покриваха три, дори четири пъти дължината на колоната, докато препускаха напред-назад. Юлий знаеше, че това е стандартна тактика, макар че всеки, който би се осмелил да атакува колона с тяхната сила, щеше да е истински самоубиец.

Начело беше авангардът — легион, избран всеки ден с жребий. Тъй като Първородните нямаха достатъчна численост, не можеха да вземат участие в смените и винаги бяха на десет мили по-назад, загубени някъде по средата на колоната. Юлий се запита какво мислят Брут и Рений за похода. Кабера беше по-стар от някои от ветераните, които се бяха сражавали заедно с него против Митридат. Когато се върнеше в Рим, помисли той, щеше да е важно да се държи близо до Крас — но приятелите му му липсваха. Колкото и да се напругаше, не можеше да различи орела на Първородните сред другите знамена. Гледаше как конницата препуска покрай колоната, също като мравките войници, които беше видял в Африка, винаги готови да отблъскват неуморно всяка атака, докато бойните линии не се подредят зад тях.

Юлий маршируваше с авангарда на един вик разстояние от Крас и Помпей, които яздеха ходом наред с предвожданите от тях войници. Понеже пред тях имаше повече от четири хиляди мъже, когато прозвуча сигналът за вечерното спиране, пълководците бяха наредили нещата така, че основният лагер да бъде вдигнат и палатките да бъдат опънати, когато те стигнат до мястото. Така имаха възможност веднага да започнат да се хранят и да обсъждат положението, докато войниците издигат огромните насипи около тях — стена, която да отблъсне всяка атака.

Всяка вечер маркираха и трите лагера с флагове — по един и същи начин. Когато

слънцето най-накрая залезете зад планините, шестте легиона оставаха сред огромни квадратни укрепления, разчертани от идеално прави улици: град, издигнат от нищото сред пустошта. Юлий се учудваше на тази организация, която по-старите войници приемаха за нещо съвсем естествено. Заедно с другите той всяка вечер зачукваше железните колчета за палатките на мястото, определено за тях. После се присъединяваше към отделенията, които копаеха рова и вдигаха насипите, образуващи външната стена на обезопасения лагер, непрекъснатата с изключение на четирите врати, които си имаха стража и пароли. Макар че беше научил от учителите си много неща за всекидневния живот в легиона, реалността го омайваше и той още от самото начало прозря, че част от тяхната сила идва от миналите грешки, от които са си извадили поука. Ако Митридат беше се оградил със стена, каквато легионите издигаха в момента, той още щеше да стои в Гърция и да се чуди как да влезе във вражеския лагер.

Настланият с камъни Виа Фламиния се виеше в тясна клисура между склонове от ронливи скали. Макар че светлината на деня вече гаснеше, Юлий предположи, че Крас ще накара войниците да маршируват, докато авангардът не достигне достатъчно широко място за първия лагер. Един от легионите трябваше да се върне назад, долу в равнините, за по-голяма сигурност, което щеше да остави прохода свободен с изключение на часовите и екстраординариите, патрулиращи с конете си в тъмнината. Каквото и да станеше, легионите не биваше да бъдат изненадани от враг — предпазна мярка, научена преди повече от сто години, докато се бяха сражавали срещу Ханибал в равнините. Юлий си спомни възхищението на Марий от стария враг. Но дори и Ханибал в края на краищата беше отстъпил пред Рим.

Земята може някога да беше представлявала дива пустош, но сега широките площи на Виа Фламиния прорязваха планините и на всеки двадесет мили имаше стражеви постове. Села изникваха около тези постове, хората търсеха закрила под сянката на Рим. Мнозина намираха препитание в поддържането на пътя и от време на време Юлий виждаше малки групи чакащи работници, мрачно безразлични към всичко освен към прекъсването на работата им.

Друг път отминаваха търговци, на които им се беше наложило да излязат от пътя и които гледаха войниците със смесица от гняв и благоговение. Не можеха да се придвижат към Рим, докато легионите маршируваха, и онези, които караха бързо развалящи се стоки, гледаха намусено, докато пресмятаха бъдещите си загуби. Легионерите не им обръщаха никакво внимание. Те бяха построили търговските артерии със собствените си ръце и гърбове и имаха предимство при използването им.

Искаше му се Тубрук да е тук. Навремето той беше пътувал по същия път през планините и през широките равнини на север, където Крас се надяваше да се срещне с армията на робите. Но управителят на имението вече не би искал да участва в никаква кампания, дори Юлий да не му беше възложил задачата да осигурява безопасността на Корнелия.

Несъзнателно стисна устни, когато си спомни раздялата им. Беше горчива и макар никак да не му се искаше да тръгва с още неуталожено гняв, не можеше да отлага присъединяването си към Първородните сред другите легиони на Марсово поле, готови да тръгнат на север.

Спомените от последния път, когато беше напуснал града, бяха още пресни в ума му. Тогава Рим гореше на хоризонта зад гърба му и хората на Сула преследваха остатъците от Първородните. Юлий се намръщи. От друга страна, легионът беше жив, а отровената плът на

Сула се беше превърнала в пепел.

Съдът донякъде беше реабилитирал името на Марий в Рим, но докато приятелите на Сула бяха още живи и докато играеха отмъстителните си игри в сената, Юлий знаеше, че не може да изгради онзи Рим, който беше искал Марий. Катон беше в безопасност, докато основните му противници бяха на война, но след като се върнеха, Юлий щеше да обедини силите си с Помпей, за да го пречупи. Помпей разбираше тази необходимост повече от мнозина други. За миг Юлий се замисли за съдбата на сина на Катон. Много лесно беше да го праща в първата редица при всяка атака, докато не падне убит, но това щеше да е победа на страхливец. Закле се, че ако Герминий умре, смъртта му ще е като на всеки друг войник — по прищявка на съдбата. Бяха намерили дъщерята на Помпей с глинена плочка в ръка — и на плочката бе написано името на Сула, но Юлий нямаше да се принизи да убива невинни, макар да се надяваше, че Катон ще се тревожи за сина си. Е, нека изгубеше съня си, докато те се бият за Рим.

Най-напред трябваше да дойдат дългите, горчиви месеци на кампанията. Юлий знаеше, че ще има щастието да види стените на града може би чак след цяла година. Но се бе научил да е търпелив. Само армия би могла да превземе имението му, а Цина, бащата на Корнелия, беше останал, за да пречи на Катон в сената. Бяха създали почти роднински съюз и Юлий знаеше, че могат да постигнат много неща благодарение на силата на Помпей и богатството на Крас.

Слънцето вече залязваше и тръбачите дадоха сигнал за спиране. Юлий виждаше Виа Фламиния в дълбоката долина. Напред пътят се катереше по далечния черен връх, който, казваха, бил последното изкачване преди Ариминум. Пожела си Брут да беше тук да го види или пък Кабера, който пътуваше с обоза още по-назад в колоната. Рангът на военен трибун му беше позволил да заеме място близо до челото, но походът в боен строй не беше място за разговори с приятели.

Слънцето залезе и първата стража зае позиции, като остави щитовете си при другите от отделенията, по силата на отдавнашна традиция. Върху хаотичния пейзаж беше наложен ред. Десет хиляди войници се нахраниха бързо и легнаха да спят в миниатюрния град, който бяха създали. През цялата нощ ги събуждаха подред, за да поемат дежурството си, а онези, които се връщаха от стража, лягаха в още топлите постели, за да се спасят от планинския студ.

Юлий застъпи на стража в тъмнината; гледаше издигнатите насипи и суровия пейзаж. Взе един дървен квадрат от ръцете на един центурион и запомни паролата, изрязана на него. После остана сам в тъмното, с мълчаливия лагер зад гърба си. С крива усмивка разбра защо на стражите не им се дават щитове: твърде лесно беше да положиш ръце на ръба на щита, после глава на ръцете — и да се забравиш. Остана нащрек и се запита преди колко време за последно са намерили някой страж заспал. Наказанието беше бой до смърт от собствените съжителници по палатка, което не позволяваше и на най-уморения войник да затвори очи.

Дежурството му мина без произшествия и Юлий се смени с друг от палатката; пожела си сънят да дойде бързо. Проблемите с Корнелия и Катон му се струваха някак си далечни, докато лежеше със затворени очи, заслушан в хъркането на мъжете наоколо. Лесно беше да си представи, че няма сила на света, която да попречи на огромната мощ, предвождана от Крас по пътя на север. Докато се унасяше в сън, последно му се мярна мисълта, че двамата с Брут имат възможност да отличат името на Първородните в предстоящото кръвопролитие.

Октавиан изкрещя и нападна. Скупчилите се срещу него противници не знаеха, че е

роден боец и че след всеки нанесен от него удар някой пада и призовава майка си за сетен път. Момчето скочи напред, за да прободне водача, който в трескавото му въображение много му приличаше на чирака на касапина. Врагът падна, изхърка и махна на Октавиан да се наведе към окървавената му уста, за да чуе последните му думи.

— Сражавал съм се в стотици битки, но никога не съм срещал толкова умел противник — прошепна врагът с последния си дъх.

Октавиан извика тържествуващо и затича из конюшната, като размахваше тежкия меч над главата си. Внезапно една силна ръка го стисна за китката изотзад и той извика изненадано.

— Защо си взел меча ми? — изсумтя Тубрук.

Октавиан премига — очакваше удар; после, когато удар не последва, бавно отвори очи. Старият гладиатор го гледаше сурово и очакваше отговор.

— Ами... да се поупражнявам.

Без да пуска китката на момчето, за да не му избяга, Тубрук посегна и издърпа меча от несъпротивляващите се пръсти. Огледа го, изруга и Октавиан подскочи и се ококори, като видя свъсените му вежди. Не беше очаквал Тубрук да се върне от полето толкова скоро, мислеше, че няма да го има поне още няколко часа, а дотогава щеше отдавна да остави меча на мястото му.

— Я погледни! Знаеш ли колко време ще ми трябва да го наточа наново? Не, разбира се, че не знаеш. Ти си просто един малък глупак, който мисли, че може да открадне каквото си поиска.

Очите на Октавиан се напълниха със сълзи. Най-много от всичко искаше старият гладиатор да го харесва — неодобрението беше по-лошо от всяка болка.

— Съжалявам. Само го взех за малко. Ще го наточа и нащърбеното няма да личи!

Тубрук отново огледа острието.

— Какво си го направил? Нарочно ли го удари? Това не може да се наточи. Трябва да се преработи или изобщо да се изхвърли. Носил съм този меч на гладиаторския ринг и в три войни — и всичко това унищожено за един час от едно момче, което не може да си държи ръцете настрана от чуждите неща. Този път прекали.

Тубрук ядосано хвърли меча на земята, пусна трепереция Октавиан и излезе от конюшната, като остави момчето само с нещастieto му.

Октавиан взе меча и прокара палец по острието, сериозно нащърбено на няколко места. Ако успееше да намери хубав брус и да изчезне от имението за няколко часа, когато се върнеше, Тубрук щеше вече да се е успокоил и той щеше да му върне меча. В ума му се появи представата как старият гладиатор се изненадва, когато му връща меча — като нов.

„Мислех, че не може да се поправи!“, представи си думите на Тубрук. Октавиан пък мислеше, че лично той може да не каже нищо, а просто да сведе смирено очи и да изчака Тубрук да разроши косата му, вече забравил за инцидента.

Връщането на стария гладиатор прекъсна бляновете му и Октавиан пусна меча от страх — Тубрук държеше тежък кожен колан.

— Не! Ще го наточа, обещавам! — викна Октавиан, но Тубрук, все така със свирепото мълчание, го извлече от конюшната под ярката слънчева светлина.

Октавиан се бореше безнадеждно, но ръката, която го държеше, беше силна и той не можеше да се изскубне, колкото и да беше пораснал. Тубрук отвори главната порта с ръката, с която държеше колана, изпъшка от усилието и изръмжа:

— Трябваше да го направя много отдавна. Ето ти пътя към града. Махай се и изобщо не поглеждай назад. Ако останеш тук, ще те бия, докато не ти дойде умът в главата. Какво избираш? Тръгваш или оставаш?

— Не искам да си отида, Тубрук — извика момчето и захлипа от ужас и срам.

Тубрук стисна устни, глух за молбите му, после каза сурово:

— Добре тогава.

Хвана туниката на Октавиан и го шибна отзад с колана. Ударът отекна в двора.

Октавиан се задърпа и завика, но Тубрук не му обърна внимание и отново вдигна колана.

— Тубрук! Спри! — извика Корнелия.

Беше излязла на двора да види кой вдига такъв шум и застана пред тях с блеснали очи. Октавиан използва момента да издърпа туниката си от хватката на Тубрук и да изтича при нея: прегърна я и скри глава в гънките на роклята ѝ.

— Какво правиш, Тубрук? — изфуча Корнелия.

Управителят на имението не отговори и пристъпи, за да сграбчи отново Октавиан. Дори притиснал глава в гънките на дрехата ѝ, Октавиан го усети да идва и отскочи зад нея. Корнелия разпери ръце, за да спре стария гладиатор, и той наистина спря. Дишаше тежко.

— Престани. Детето е уплашено до смърт, не виждаш ли? — настоя Корнелия.

Тубрук бавно поклати глава. Очите му блеснаха.

— Ако го оставиш сега да се крие зад тебе, ще стане още по-лош, когато порасне. Искам да запомни това и да не го забравя следващия път, когато помисли да открадне нещо.

Корнелия се наведе, хвана ръцете на Октавиан и го попита:

— Какво си взел този път?

— Меча му. Само за малко. Щях да го върна, обаче той се нащърби и Тубрук си дойде, преди да го наточа — захленчи Октавиан. Поглеждаше стария гладиатор с крайчеца на окото си, да не би случайно пак да поиска да го сграбчи.

Корнелия поклати глава.

— Повредил си меча му? О, това вече е прекалено. Трябва да си понесеш наказанието. Съжалявам.

Октавиан запищя, докато тя откопчваше пръстите му от дрехата си. Тубрук отново го сграбчи за туниката. Корнелия прехапа долната си устна, докато управителят вдигна колана още четири пъти, а после пусна Октавиан да избяга в успокояващия мрак на конюшните.

— Ужасно го е страх от тебе — каза Корнелия; гледаше подир отдалечаващото се тичешком момче.

— Сам си го изпроси. Оставял съм го ненаказван за неща, каквито никога не бих търпял от Юлий или Брут, докато бяха момчета. Прекарва половината си време в света на мечтите. Няма да е зле някой от време на време да му позагрее задника. Може би следващия път, когато реши да открадне нещо, ще се позамисли.

— Мечът съсипан ли е? — попита Корнелия. Все още не знаеше как да се държи с този мъж, който беше познавал Юлий като малък, когато е бил колкото Октавиан.

Тубрук сви рамене.

— Почти. Ще го оправя. Но и това момче трябва да се оправя, иначе нищо няма да излезе от него. Остави го да постои в конюшните. Ще се наплаче и доколкото го познавам, след малко ще излезе да яде, ни лук ял, ни лук мирисал.

Октавиан обаче не дойде на вечеря и след като се стъмни, Клавдия занесе в конюшните

купа с храна. Не можа да го намери при животните, а и когато претърсиха имението, не откриха никакви следи от момчето. Беше изчезнало заедно с меча.

— Много си грозен, за да се справяш добре с меча — подметна весело Брут, докато двамата със сърдития легионер се въртяха в кръг.

Денят постепенно гаснеше. Мъжете се бяха събрали в центъра на лагера, както предните три вечери, за да гледат състезанията, организирани от Брут.

— Трябва ти умение, вярно е, но да си малко по-хубав също е важно — продължи Брут. Гледаше мъжа с втренчен поглед, който противоречеше на шеговития му тон.

Легионерът го изгледа кръвнишки и стисна учебния меч още по-силно. Макар че дървените оръжия не можеха да убиват, с един солиден удар човек можеше да счупи пръст или да извади око. Острието беше кухо и запълнено с олово, което го правеше по-тежко от обикновен меч. Когато войниците вземеха в ръце истинските си оръжия, ги усещаха почти чудотворно леки.

Брут се извъртя, за да избегне удара — остави острието да мине на косъм от него. Беше започнал състезанията в края на шестата вечер, когато разбра, че не е толкова изморен, колкото очакваше. Двубоите бързо бяха станали основното развлечение за скучаещите войници, привлечени от наперената самоувереност на Брут и от хвалбите му, че никой сред тях не може да го победи. Често се биеше с трима или четирима подред и след втората вечер дори хазартните игри в лагера престанаха, защото всички пари се залагаха за или против него. Ако продължеше да побеждава, щеше да завърши похода с цяло съкровище.

— Хората харесват красиви герои, нали разбираш. А ти не си от тях — заяви Брут и атакува внезапно. — Красотата не е в нещо определено, като например нос или уста...

Започна поредица удари, която легионерът отбиваше отчаяно, после отстъпи, за да му позволи да си поеме дъх. В началото и легионерът беше също толкова наперен като него, но сега косата му беше плувнала в пот. Брут се вгледа в него с присвити очи, сякаш оценяваше физиономията му, и каза подигравателно:

— Не, това е натрупана грозота. Сякаш нищо не си е на мястото.

Войникът изръмжа и нанесе удар с такава сила, че ако беше улучил, щеше да разцепи черепа на Брут. Но ударът пропусна целта си и докато войникът политаше след меча, Брут го удари със своя в основата на врата, само колкото да го накара да загуби равновесие. Легионерът се просна на земята, после се надигна. Дишаше тежко.

— Утре? Мисля, че утре ще мога да те бия, ако ми дадеш шанс, нищо че съм грозен.

Брут сви рамене и посочи редицата чакащи войници.

— Има други преди тебе, но ще опитам да направя нещо, та Кабера да те вреди в опашката утре вечер, ако искаш. Все още държиш меча твърде стегнато.

Войникът погледна ръката си и кимна.

— Работи върху китките — продължи сериозно Брут. — Ако можеш да вярваш на силата им, ще успееш малко да отпуснеш хватката.

Мъжът се оттегли в тълпата, като въртеше съсредоточено дървения меч.

Кабера изведе следващия. Представи го така, сякаш беше любимо дете:

— Казва, че много го бивало. Бил шампион на центурията си преди няколко години. Интендантът иска да знае дали ще позволиш пак да залагат. Мисля, че много го безпокоиш — ухили се Кабера на Брут. Беше доволен, че се е вмъкнал в редиците на Първородните след първата скучна вечер в ариергарда на колоната.

Брут огледа следващия си противник от глава до пети, забеляза мощните му рамене и тънкия кръст. Мъжът не обърна внимание на огледа — разкършваше рамене.

— Как се казваш? — попита Брут.

— Домиций. Центурион — отвърна мъжът.

В него имаше нещо, което накара Брут да присвие подозрително очи.

— Бил си шампион на центурията, така ли? Преди колко години?

— Три. И шампион на легиона миналата година — отговори Домиций, без да го поглежда.

Брут бързо погледна Кабера и осъзна, че тълпата около тях е нараснала дотам, че сигурно само часовете бяха останали на поста си. Рений също беше дошъл и Брут се намръщи, когато го видя. Трудно е да се отпуснеш, докато мъжът, който те е учил, поклаща глава в явно неверие. Но бързо си възвърна увереността.

— Там е работата, Домиций, че съм сигурен, че си достатъчно способен, но във всяко поколение трябва да има някой, който да е по-добър от всички останали. Някой по-млад. Това е природен закон.

Домиций, който бавно разтягаше мускулите на краката си, като че ли се позамисли.

— Може и да си прав.

— Прав съм. Някой трябва да е най-добрият и почти се притеснявам да призная, че това съм аз.

Започна да дебне реакцията на Домиций.

— Почти се притесняваш? — измърмори мъжът и разкърши гръб.

Брут усети как спокойствието на легионера започва да го дразни. Почти хипнотичните му движения го оплитаха в някаква мрежа.

— Точно така. Кабера? Върви при интенданта и му кажи, че може да залагат за още един тур с Домиций.

— Не мисля, че... — започна Кабера. Гледаше Домиций със съмнение.

Центурионът беше почти една глава по-висок от Брут и се движеше с рядко срещана лекота и гъвкавост.

— Просто му кажи. Само един залог и идвам да прибера парите.

Кабера направи гримаса и се отдалечи със ситни стъпки.

Домиций се изправи и се усмихна на Брут.

— Точно това чаках — каза той. — Приятелите ми загубиха доста пари в залози срещу тебе.

— Това нищо ли не ти говори? Хайде да започваме — рязко каза Брут.

Домиций въздъхна.

— Вие, по-ниските, винаги сте толкова нетърпеливи. — И поклати глава почти укорително.

Октавиан изтри нос с опакото на ръката си и по кожата му остана сребриста следа. Отначало градът му се видя различен. Лесно беше да се промъкне покрай стражите на портата — използва една каруца като прикритие, но когато влезе вътре, шумът, миризмите и забързаните тълпи започнаха да го безпокоят. През месеците в имението беше забравил каква енергия излъчва Рим дори през нощта.

Надяваше се Тубрук да се разтревожи за него. След един-два дни щяха да го приемат с любов. Особено ако успееше да убеди Табик да оправи меча. Само трябваше да не се забърква

в неприятности до сутринта, когато малката работилничка щеше да отвори. Беше увил меча в един конски чул и го държеше под мишница. Иначе нямаше да стигне далече с него. Някой загрижен за общото благо гражданин щеше да го спре или още по-зле, някой крадец можеше да го отмъкне и да го продаде за дребни пари.

Почти несъзнателно Октавиан насочи стъпките си към дома на майка си. Ако прекараше нощта там, на сутринта щеше да отиде при Табик и да се върне в имението след един-два дни, и Тубрук пак щеше да е доволен. Помисли как ще реагира майка му, като го види, и премига. Щеше да види меча и да помисли, че го е откраднал. Като за майка не проявяваше особено много доверие към него, призна тъжно пред себе си Октавиан. Никога не му вярваше, дори когато казваше истината, а това неизменно го вбесяваше.

Може би трябваше да се опита да се свърже с Александрия, да я накара да излезе, без да събужда останалите в къщата. Тя сигурно по-добре от майка му щеше да го посъветва какво да направи. Октавиан се запровира сред минувачите, като заобикаляше уличните продавачи и устояваше на подтика да грабне от горещата храна, която изпълваше въздуха с изкусителни ухания. Умираще от глад, но празнотата в стомаха отстъпваше пред нуждата да се реабилитира пред Тубрук. Ако го хванеше някой сърдит уличен продавач, това щеше да развали нещата толкова сигурно, колкото и един разговор с майка му.

— Я, плъхът!

Внезапното възклицание го изтръгна от мислите му. Той вдигна изненадано глава, видя чирака на касапина и го обхвана паника. Затича по улицата, за да избегне ръцете, които се протягаха да го хванат. Всички бяха тук — всичките му стари врагове. Октавиан отчаяно разви чула, стисна меча на Тубрук и го вдигна пред себе си, когато чиракът на касапина се втурна към него, протегнал ръце, за да го сграбчи. Дивият удар едва не посече протегнатите пръсти и чиракът изруга изненадано.

— Ще те убия, копеленце малко! Чудех се къде ли си се дянал. Значи сега крадеш мечове, а?

Докато чиракът му се зъбеше, Октавиан видя как другите се разпръсват, за да му отрежат пътя. След миг беше обграден от тях. Хората около тях се правеха, че не виждат нищо — сигурно просто не искаха да се намесват.

Октавиан вдигна меча в първа позиция, както го беше учил Тубрук. Не можеше да избяга, затова се закле да ги натръшка, преди да го хванат.

Чиракът на касапина се засмя и пристъпи към него.

— Май вече не си толкова наперен, а, плъх такъв?

Видя му се огромен и мечът сякаш беше безполезен в ръцете му. По-голямото момче се приближи, протегнало ръка, за да отбие внезапна атака. На лицето му се четеше животинска възбуда.

— Дай ми го и ще ти оставя живота — ухили се чиракът.

Октавиан стисна още по-здраво меча. Чудеше се какво би направил Тубрук в неговото положение. Сети се, когато чиракът пристъпи в обсега на размахания меч.

Изкрещя и нападна, и стовари острието върху протегнатата към него ръка. Ако мечът беше остър, чиракът на касапина щеше да бъде осакатен. Но сега той само извика и отстъпи назад с ругатня, хванал ударената си ръка с другата.

— Остави ме на мира! — изкрещя Октавиан и се огледа за пролука, откъдето да избяга.

Не намери обаче никаква пролука. Чиракът на касапина огледа порязаната си ръка и изкриви лице в зловеща физиономия. Полегна зад гърба си, измъкна от колана си тежък нож

и го размаха пред лицето на Октавиан. Ножът беше черен от кръвта на животните, които момчето колеше с него, и Октавиан не можеше да откъсне очи от острието.

— Ще те заколя, плъх такъв! Ще ти извадя очите и ще те пусна да просиш — изсъска по-голямото момче.

Октавиан се опита да побегне, но вместо да го хванат, другите момчета се разсмяха и го заблъскаха обратно към чирака на касапина. Октавиан вдигна отново меча... и тогава една сянка се извиси над по-големите момчета, и една тежка ръка удари чирака на касапина по главата и го просна на земята.

Тубрук протегна ръка и взе ножа от мястото, където беше паднал. Чиракът на касапина започна да се изправя и Тубрук стисна юмрук и го повали отново в уличната мръсотия, където той се загърни зашеметен.

— Никога не съм мислил, че един ден ще се бия с деца — изръмжа Тубрук. — Ти добре ли си?

Октавиан го гледаше зяпнал и смаян.

— От часове те търся.

— Аз... носех меча при Табик. Не съм го откраднал — отвърна Октавиан. В очите му напиреха сълзи.

— Знам, момче. Клавдия каза, че сигурно си се запътил точно натам. Май е добре, че дойдох да те намеря, нали?

Старият гладиатор огледа скупчилите се чираци, които стояха нащрек около тях — не знаеха дали да бягат, или не.

— Ако бях на ваше място, момчета, щях да се махна — търпението ми вече взе да се изчерпва — каза Тубрук.

От изражението му бе ясно какви може да са последиците, така че момчетата изчезнаха, без да губят време.

— Аз ще се оправя с Табик и меча. Сега идваш ли в имението, или не?

Октавиан кимна. Тубрук се обърна и тръгна към портата. Щяха да стигнат в имението малко преди разсъмване, но той и без това не би могъл да заспи, ако не разбереше къде е Октавиан. Харесваше това момче въпреки всичките му пакости.

— Почакай, Тубрук, само за малко — каза Октавиан.

Тубрук се обърна и се навъси.

— Сега пък какво?

Октавиан се приближи към падналия чирак и го срита с всичка сила в слабините.

— Богове, колко още имаш да учиш — въздъхна Тубрук. — Не се постъпва така с повален враг.

— Знам. Обаче трябваше да му го върна.

Тубрук пак въздъхна и тръгна. Октавиан тръгна след него.

— Може и да си прав, момче.

Брут не можеше да повярва какво му се случва. Този мъж не беше човек. Вече не му бе останал дъх за шег и почти беше загубил двубоя още в първите няколко секунди, когато Домиций го беше нападнал с бързина, каквато никога не беше виждал; гневът беше изострил рефлексите на центуриона, за да съответстват на атаката, той блокираше ударите му с трясък и на Брут почти не му се вярваше, че това е възможно. Домиций като че ли не спираше да си поеме дъх. Ударите валяха безспир, от всички страни, и Брут вече на два пъти едва не беше

загубил меча си, когато попадаха върху ръката му. Ако се биеха с истински оръжия, това щеше да е достатъчно, за да го довърши, но и в учебните боеве такива удари се смятаха за решаващи, особено когато се залагаха пари.

Брут се движеше в плавния стил, научен от диваците в Гърция. Както се надяваше, разликата в ритъма беше разстроила атаката на Домиций и той успя да го улучи с удар, който би отсякъл ръката му при китката, ако мечът беше истински.

Домиций отстъпи и го изгледа малко учудено, и Брут използва момента, за да се успокои и да се стегне. Домиций дишаше тежко, но изглеждаше съвсем спокоен.

За да може да се чуе шумът от евентуална вражеска атака, на гледащите войници беше забранено да викат и те само съскаха и ахкаха тихо, размахваха свити юмруци и стискаха зъби в потискано вълнение.

В един момент Брут можеше да го наръга в ребрата, но това беше забранено, защото при сериозни травми на следващия ден войниците нямаше да могат нито да се бият, нито да маршируват в поход.

— Можех... да те наръгам — изгъркори Брут.

— И аз можех преди малко — отвърна Домиций. — Все пак ръцете ми са по-дълги от твоите.

Последва нова атака и Брут блокира два удара, преди третият да проникне през защитата му. Той впери очи в дървения връх на меча, притиснал се болезнено към гърдите му точно под ребрата.

— Мисля, че печеля — каза Домиций. — Наистина си много добър. Едва не ме победи с този стил, който използваше в първата половина на боя. Трябва някой път да ми го покажеш.

Видя унилото изражение на Брут и се изкикоти.

— Синко, бил съм шампион на легиона пет пъти, откакто бях на твоите години. Още си твърде млад, за да разгърнеш докрай уменията си, а за да станеш много добър, се иска още повече време. Нека се срещнем пак след година-две и резултатът може да е различен. Доста добре се справи засега.

Домиций се отдалечи сред тълпата войници, които радостно го тупаха по гърба и раменете. Кабера се приближи към Брут с кисела физиономия.

— Много е добър — измърмори Брут. — По-добър е дори от Рений.

— Можеш ли да го победиш, ако се биете пак?

Брут се замисли и потърка брадичката и устата си.

— Мога. Ако си извлека поуки от днешния бой.

— Добре. Защото аз взех залозите от интенданта още преди да започнете.

— Какво? Казах ти да ги оставиш! — възкликна Брут. — Ха! И колко спечелихме?

— Двадесет ауреуса, тоест първоначалните пари, удвоени за седемте боя, които спечели. Трябваше да заложа малко на тебе срещу Домиций, просто от учтивост, но останалото си е чиста сума.

Брут се засмя високо, после премига — натъртените от дървения меч места го боляха.

— Той ме предизвика само за да даде възможност на приятелите си да си върнат парите. Май ще имам друг шанс все пак.

— Мога да го уредя за утре, ако искаш. Залозите ще са невероятни. Ако спечелиш, в лагера няма да остане и пукната пара.

— Добре. Искам пак да се бия с Домиций. Ама че си умен, старче. Откъде знаеше, че ще загубя?

Кабера въздъхна и се наведе към него, сякаш да сподели някаква съкровена тайна.

— Знаех, защото си идиот. Никой не може да победи шампион на легиона, след като се е бил с трима души.

— Следващия път ще оставя Рений да прави залозите — изсумтя Брут.

— В такъв случай ще си взема моя дял, преди да започнеш — засмя се Кабера.

Юлий мислеше, че е виждал оживени пристанища в Африка и Гърция, но Ариминум беше центърът на търговията със зърно в цялата страна и на пристаните плътно се редяха един до друг кораби, товарици и разтоварващи стоки. Дори имаше централен форум и храмове за войниците, за да се молят на спокойствие за избавление в предстоящия конфликт. Същински малък Рим, построен в края на голямата равнина на река Пад и врата към юга. Всичко от север, което идваше в Рим, минаваше първо през Ариминум.

Крас и Помпей бяха заели един частен дом до форума и именно натам се беше запътил Юлий втората вечер, след като се наложи веднъж-дваж да попита за пътя. Пътуваше с десет от войниците на Първородните като предпазна мярка в непознат град, но жителите изглеждаха твърде заети с търговията, за да имат време за заговори и политика. Дали огромната войска, разположена в кръг около града, ги тревожеше — това не му беше известно. Корабите и керваните със зърно влизаха и излизаха, работите се вършеха без прекъсване, сякаш единствената военна заплаха беше възможността да се вдигнат цените по пазарите.

Юлий мина лесно през забързаните тълпи с хората си. Слушаше бърбенето на гражданите, които почти не забелязваха войниците, макар да се налагаше да ги заобикалят. Може би имаха право да се чувстват сигурни, помисли той. С двата северни легиона, които беше срещнал в града, събраната армия наближаваше четиридесет хиляди опитни войници. Трудно беше да си представи войска, с която не биха се справили, въпреки целия шок от въстанието на Спартак, след като този гладиатор беше всял ужас в Мутина.

Намери къщата лесно. На стъпалата пред вратата пазеха часовите. Типично за Крас да открие такъв разкошен дом, помисли Юлий с усмивка. Въпреки всичките си лични задръжки, той обичаше да е обграден от красиви неща. Юлий се запита дали собственикът на дома няма да открие някои липси сред съкровищата си след заминаването на войските. Помнеше какво беше казал Марий — че на Крас може да се повери всичко, само не и произведения на изкуството.

Един войник го въведе в стая, където се извисяваше сметаненобяла статуя на голо момиче. Крас и Помпей бяха сложили столове при краката на статуята, пред тях в кръг бяха подредени няколко пейки.

Шестима от осмината легати вече бяха дошли и когато влязоха и последните двама, Юлий седна, сложи ръце в скута си и зачака. Последен влезе Лепид, който навремето беше приел от него трупа на Митридат в Гърция. Това сякаш се беше разиграло преди много време, но мъжът все още имаше същото безстрашно и безгрижно изражение; кимна разсеяно на Юлий, седна и започна да чисти ноктите на едната си ръка с другата.

Помпей се наведе напред, така че задните крака на стола му се отделиха от пода.

— Оттук нататък очаквам да се срещам с вас всяка вечер, след като разположите часовите. Вместо да имаме уязвима линия от четири лагера, дадох нареждания да се издигнат само два, с по четири легиона във всеки. Трябва да сте достатъчно близо, за да стигате до позицията на командващия два часа преди полунощ.

Легатите си зашепнаха, обсъждайки току-що чутото. След малко Помпей продължи:

— Според последните сведения армията на робите се е запътила на север и се придвижва много бързо. Възможно е да достигнат Алпите и Галия. Ако не можем да ги

хванем преди това, ще изчезнат. Галия е огромна, а влиянието ни там е слабо. Не бива да им се позволява да се изплъзнат на свобода, иначе следващата година ще се озовем пред въстание на всички роби, останали в римските земи. Това ще предизвика огромни щети, ще измрат много хора.

Замълча, за да даде възможност на събраните да осмислят думите му, но легатите само го гледаха безмълвно. Един-двама стрелнаха погледи към Крас, явно питайки се кой тук е сенатският командващ, но другарят на Помпей седеше спокойно на стола си и само кимаше, докато Помпей продължаваше да изрежда:

— Получавате нареждане да тръгнете в боен ред първо на запад, по пътищата в равнините, докато не дам сигнал да завиете на север. Като цяло пътят е по-дълъг, но ще се придвижваме по-бързо, отколкото ако минем на пряко. Искам тридесет мили на ден, после двадесет, после пак тридесет.

— За колко време? — прекъсна го Лепид.

Помпей замръзна и остави мълчанието да покаже колко е раздразнен.

— Може би трябва да вървим около петстотин мили на запад и после още известно разстояние на север, което не можем да определим, без да знаем точно къде се намира врагът. Разбира се, зависи доколко ще се приближат към планините. Очаквам...

— Това не може да стане — пак го прекъсна Лепид, съвсем категорично.

Помпей стана и го погледна остро.

— Казвам ти какво ще стане, Лепид. Ако твоят легион не може да настигне другите, които командвам аз, значи ще те лиша от ранга ти и ще го дам на човек, който може да ги накара да маршируват.

Лепид изсумтя възмутено.

Юлий се запита дали някой е казвал на Лепид колко малко му е оставало, за да овладее целия контрол над легионите. Но заради няколко гласа в сената сега позициите им бяха разменени. Вгледа се в лицето му по-внимателно и заподозря, че това му е много добре известно. Без съмнение Катон беше пуснал слуха, докато се събираха на Марсово поле, с надеждата по-нататък да предизвика смутове.

— Моите войници изминаха триста мили с усилен ход — каза Лепид. — Могат пак да го направят, но ще им трябват две седмици, за да си починат, и не повече от двадесет — двадесет и пет мили на ден след това. Иначе ще изгубя хора.

— Значи ще изгубим хора! — изсъска Помпей. — С всеки ден, който изчакваме в Ариминум, Спартак се доближава до планините и до свободата в Галия. Няма да стоя тук нито ден повече, отколкото е необходимо, за да натоварим провизии. Ако накрая останем с няколко десетки осакатени, цената ще си струва. Или няколкостотин, ако има разлика между това да ги хванем и това да ги гледаме как избягват наказанието заради римската кръв по ръцете си. Девет хиляди убити в Мутина!

Гласът на Помпей се беше повишил в пристъп на гняв и той се наведе към Лепид, който му отвърна с ужасяващо спокоен поглед.

— *Кой* командва тук? — запита Лепид и махна с ръка към Крас.

— Даде ми се да разбера, че сенатът е предпочел Крас пред мене. Не признавам това „помощник-командващ“. Законно ли е въобще?

Другите легати не пропуснаха евентуалната насока, което Лепид би могъл да даде на дискусиата — Юлий също. Гледаха говорещите като котки, с внимателно скрити нокти, и изчакваха изхода. Крас също се изправи и застана до Помпей.

— Помпей говори с моя глас, Лепид, и това е гласът на сената. Каквото и да си чул, би трябвало да знаеш, че не бива да се съмняваш в командващия.

Лицето на Помпей беше станало мораво от гняв.

— Чуй какво ще ти кажа, Лепид. Ще накарам да ти отнемат ранга в първия миг, когато допуснеш грешка. Само още веднъж да се усъмниш в някоя моя заповед, ще накарам да те убият и да те оставят на пътя. Разбра ли?

— Напълно — отвърна Лепид, явно удовлетворен.

Юлий се запита какво ли се е надявал да спечели легатът от тази размяна на гневни думи. Дали бе имал намерение да саботира Крас? Юлий знаеше, че не би могъл да служи при такъв човек, независимо колко ходове правеше, за да си спечели власт. Заплахата в лицето на Помпей беше огромна. Ако Лепид вдъхваше онзи вид лична лоялност, която Юлий беше видял у Първородните и Марий, значи Помпей поемаше огромен риск. Ако беше в положението на Помпей, помисли Юлий, би било по-добре да нареди незабавно да убият Лепид и да върне легиона му посрамен в Рим. Загубването на войници беше по-леко наказание, отколкото да вървиш в поход с хора, които могат да те предадат.

— Ще тръгнем след два дни, на разсъмване — каза Помпей. — Пратил съм вече шпиони напред по пътя; имат заповед да се срещнат с основната войска, когато се приближим. Ще уточним бойната тактика, когато имаме повече сведения. Свободни сте. Трибуне Цезар, искам да поговоря с тебе, ако можеш да останеш.

Лепид стана заедно с другите легати и заговори двама от тях, докато излизаха от стаята. Преди гласовете им да заглъхнат, Юлий го чу да се смее на някакво остроумие и видя Помпей да замръзва раздражено.

— Този е очите и ушите на Катон — обърна се Помпей към Крас.

— Можеш да си сигурен, че следи всичко, което правим, за да го съобщи, когато се върнем.

Крас сви рамене.

— Тогава го върни в Рим. Ще подпечатам заповедта с моя печат. Можем да победим бунтовниците със седем легиона също толкова лесно, както и с осем.

Помпей поклати глава.

— Може би. Но има и други доклади, за които не споменах. Юлий, това не бива да продължава, разбираш ли? Няма смисъл да се пръскат слухове из целия лагер, преди да е настъпил утрешният ден, което ще се случи, ако бях казал всичко на другите и особено на Лепид. Армията на робите е нараснала застрашително. Получавам сведения, че вече са над петдесет хиляди. Стотици имена са опустошени. Сега те вече не могат да се предадат и ще се бият отчаяно. Знаят как наказваме избягалите роби, затова въстанието няма как да приключи без огромно насилие. Мисля, че ще имаме нужда от всички легиони, с които разполагаме.

— Значи не можем да разчитаме да ги разгромим — каза Юлий.

Помпей се намръщи.

— Не, струва ми се, че не е така. Очаквам да побягнат при първата атака, но пък водят със себе си жени и деца и нямат накъде да отстъпят, ако загубят. Гладиаторите вече са постигнали не един успех и сигурно представляват нещо повече от сбирщина. — Изсумтя тихо. — Ако не знаех как стоят нещата, бих се зачудил дали Катон не се надява да загубим, но не е така. Това би било твърде много и от негова страна. Те все още може да решат да се насочат на юг, а от Ариминум нататък цялата страна е оголена. Трябва да бъдат смазани и са

ми нужни добри командири, за да го направим, разбираш ли, Юлий?

— Имам над две хиляди под знамето на Първородните — отвърна Юлий.

Реши да не споменава, че Катон му беше пратил половината от тях, за да пазят сина му. Рений ги беше обучавал до припадък, но качеството на уменията им все още беше доста под равнището на опитните войници. Запита се колко души чакат удобния момент да му забият нож в гърба. Да имаш такива хора зад себе си не вдъхваше сигурност, въпреки всичките уверения, които даваше Рений, че те наистина ще станат част от Първородните.

— Хубаво е да видя отново това име на бойното поле. Нямах представа колко се радвам — отвърна Помпей и се усмихна с удивително момчешка усмивка. Но след миг мантията на постоянния му гняв отново се настани на раменете му, както беше още от първия миг след смъртта на дъщеря му. — Искам Първородните да маршируват отстрани на Лепид. Не вярвам на човек, чийто наставник е Катон. Когато се стигне до бой, стой близо до него. Вярвам, че ще направиш всичко необходимо. Смятам, че ще бъдеш моят личен екстраординарий. Добре се справи в Гърция. Направи го и за мене.

— На твое разположение съм — потвърди Юлий и кимна отсечено.

После срещна очите на Крас; знаеше, че е включен в плана още от самото начало. Трябваше да каже и на Брут.

Когато си тръгна, обграден от войниците от Първородните, усети вълнение и гордост. Не беше забравен и щеше да се погрижи Помпей да не съжалява за оказаното му доверие.

Робът заби лопатата в земята и изпъшка — буците светла пръст бяха невероятно твърди. Пот капеше от лицето му и оставяше тъмни петна в праха, раменете му пламтяха от усилието. Отначало не забеляза мъжа, застанал до него, защото беше твърде потънал в собственото си нещастие. После долови някакво движение с крайчеца на окоото си. Не реагира веднага — прикри изненадата си и продължи да копае. Мехурите по ръцете му се бяха пукнали и той остави за миг лопатата, за да се погрижи за тях; осъзнаваше присъствието на непознатия, но все още не искаше да му даде да разбере, че го е усетил. Беше се научил да прикрива дори най-дребните неща от господарите си.

— Кой си ти? — попита тихо непознатият.

Робът се обърна спокойно към него. Мъжът беше загърнат в груба кафява роба, под нея се виждаше окъсана туника. Лицето му беше отчасти скрито, но очите му светеха от интерес и съжаление.

— Роб — отвърна робът и присви очи срещу слънцето.

Дори сред редиците лози то прежуриаше, пареше и предизвикваше болезнени мехури по кожата му. Раменете му бяха целите зачервени от изгаряния, белещата се кожа го сърбеше непрекъснато. Той се почеса лениво; наблюдаваше новодошия. Запита се дали знае колко близо са пазачите.

— Не би трябвало да си тук, приятелю. Собственикът държи пазачи на полето. Ще те убият, ако видят, че влизаш в чужда собственост.

Странникът сви рамене, без да отмества поглед.

— Пазачите са мъртви.

Робът престана да се чеше и се изправи. Усещаше ума си изпразнен от преумора.

Как бе възможно пазачите да са мъртви? Този човек да не беше луд? Какво искаше от него? Дрехите му не бяха по-различни от неговите. Непознатият явно не беше богат; нищо чудно да беше слуга на господаря, пратен да изпита лоялността му. Или просто просяк.

— Аз... трябва да работя — измърмори робът.

— Пазачите са мъртви, не ме ли чу? Не си длъжен да работиш. Кой си ти?

— Роб — изсъска робът, без да може да съдържа горчивината в гласа си.

Очите на странника се приковаха в него по такъв начин, че робът разбра, че се усмихва под покривалото си.

— Не, братко. Ние те направихме свободен човек.

— Невъзможно.

Мъжът се засмя високо и дръпна покривалото от устата си. Видя се силно, здраво лице. Без никакво предупреждение непознатият пхна два пръста в устата си и извири. Лозите зашумоляха и робът грабна лопатата си в пристъп на страх; в ума му загъмжаха представи за убийци, дошли от Рим, за да му отнемат живота. Обзе го слабост и стомахът му се сви в спазъм, макар че нямаше какво да повърне.

Сред зелените сенки се появиха мъже. Усмихваха се. Робът вдигна лопатата и я размаха заплашително.

— Които и да сте, оставете ме. Няма да кажа на никого, че сте тук — извика той. Сърцето му туптеше диво, гладът замайваше сетивата му.

Първият мъж се изсмя.

— Няма на кого да кажеш, приятелю. Беше роб, а сега вече си свободен. Това е истината. Пазачите са мъртви, а ние продължаваме напред. Ще дойдеш ли с нас?

— Ами... — не можеше да се застави да каже „господарят“ пред тези мъже, — ами собственикът и семейството му?

— Те са затворени в къщата си. Искаш ли да ги видиш?

Робът погледна мъжете и осъзна смисъла на израженията им. В тях имаше вълнение, което той разбираше, и започна да им вярва.

— Да, искам. Искам един час насаме с дъщерите и бащата.

Мъжът отново се засмя; смехът му не беше никак приятен.

— Каква омраза! Но я разбирам. Умееш ли да си служиш с меч? Имам тук един за тебе, ако искаш.

Протегна го, сякаш на шега.

На робите им беше забранено да носят оръжие. Ако го вземеше, го чакаше смърт, заедно с останалите. Но робът протегна ръка и стисна здраво меча, зарадва се на тежината му.

— А сега ни кажи кой си ти? — попита тихо странникът.

— Казвам се Антонид. Някога бях римски военачалник — отговори робът и изправи гръб.

Мъжът вдигна вежди.

— Спартак ще иска да се запознае с тебе. Той също е бил войник преди... всичко това.

— Ще ми оставите ли семейството? — запита нетърпеливо Антонид.

— Ще ти дадем един час, но след това трябва да тръгваме. Днес имаме да освобождаваме още роби, а и армията ни се нуждае от зърното в тукашните житници.

Антонид се усмихна при мисълта какво щеше да направи с хората, които се бяха нарекли негови господари. Беше ги виждал само отдалече, докато работеше на полето, но във въображението си си представяше ехидните им физиономии, които не беше имал възможност да зърне отблизо. Прокара палец по острието на меча.

— Първо ме заведете в къщата. Щом свърша там, съм ваш.

Гъмжилото в мръсните улички като че ли нямаше нищо общо с живота и светлините на Рим. Двамата мъже, пратени от Катон, предпазливо си пробиваха път през отпадъците, като се опитваха да не реагират на пискливите гласове на плъховете. В тъмните улички обаче имаше по-големи хищници. По едно време чува рязък детски писък, който бързо заглъхна, сякаш внезапно задушен. Двамата затаиха дъх, зачакаха да го чуят отново и кимнаха разбиращо, когато мълчанието се проточи сякаш до безкрайност. По тези места животът не струваше много.

Преброиха няколко завоя, като от време на време се съветваха шепнешком, когато се наложеше да включат в броенето някоя малка пролука между сградите. Понякога пролуката биваше по-тясна от една стъпка и запълнена с тъмна маса, която не се осмеляваха да изследват. Единият от тях настъпи мъртво куче, удавено в канавката — то като че ли се мъчеше да изпълзи и потрепваше леко, докато невидими зъби гризяха потопената част от трупа му.

Стигнаха пресечката, където Катон им беше казал да чакат. Беше пусто, не се мяркаха никакви минавачи.

След известно време една сянка се отдели от тъмнината и тръгна към тях.

— Кого търсите тук? — прошепна един глас.

Двамата мъже преглътнаха уплашено и се възряха, за да различат чертите на непознатия в тъмното.

— Не ме гледайте! — изсъска гласът.

Двамата се извърнаха рязко, сякаш получили тласък в гърба, и се възряха в земята, опръскана с нещо, наподобяващо ръжда. Тъмната фигура пристъпи толкова близо, че можеха дори да я докоснат. Облъхна ги непоносима смрад.

— Нашият господар ни каза да кажем името на Антонид на човека, който ще дойде — каза единият от двамата. Дишаше през уста.

— Той беше продаден като роб на север. Кой е вашият господар сега? — отвърна гласът.

Единият мъж внезапно си спомни, че когато баща му беше умрял, миришеше точно по същия начин, преви се и повърна, избълва последното си ядене в неузнаваемата каша, застилаща земята. Другият заговори задъхано:

— Казаха — никакви имена. Господарят иска да продължи съюза с тебе, но не бива да се казват имена.

В носовете им влезе топла миризма на гнилоч.

— Мога да го отгатна, глупаци такива, но знам как да играя тази игра. Добре, какво ще иска господарят ви от мене? Съобщете посланието си, докато още проявявам търпение.

— Той... господарят ни каза, че сега трябва да забравиш за онзи, за когото помоли Антонид, понеже е продаден в робство. Ще ти даде други имена и ще ти плати каквото поискаш. Иска съюзът да продължи.

Непознатият изсумтя, сякаш съжеляваше за нещо.

— Кажи му да ми каже имената и ще реша. Няма да обещаю да служа на никого. Колкото до смъртта, откупена от Антонид, твърде късно е да връщам хората, които пратих. Едната е мъртва, макар че още ходи нагоре-надолу, без да го знае. Сега се върни при господаря си и вземи и своя приятел със слабия стомах.

Непознатият изчезна и слугата на Катон си пое дълбоко дъх — предпочиташе смрадта на улицата пред неуловимата миризма, която като че ли беше пропила дрехите и кожата му, докато говореха. Тя продължи да лепне по двамата мъже, докато се връщаха към широките

улицы и към света, който се смееше и викаше, без да има представа за вонящите улички, намиращи се в такава непосредствена близост до него.

Редица наметнати в бяло хребети запречваше хоризонта. Някъде между зъберите се намираха трите прохода, които се надяваха да достигнат, за да избягат от гнева на Рим. Студените върхове накараха Спартак да изпита пристъп на носталгия. Макар че не беше виждал Тракия от детските си години, си спомняше как се беше катерил по склоновете на планините там. Винаги беше обичал високите места, където вятърът постоянно обвяваше кожата му. Така човек се чувстваше истински жив.

— Толкова са близо — каза той. — Можем да ги прекосим след една-две седмици и никога повече да не зърнем римска униформа.

— Докато не дойдат следващата година и не преровят Галия, за да те открият, доколкото ги познавам — отвърна Крикс.

Крикс винаги се държеше безцеремонно. Имаше репутацията на практичен човек, не си позволяваше да се разсейва в мечти и неразумни планове, които да го откъсват от оловната реалност на стореното от тях. Беше нисък и набит в сравнение със Спартак, който бе гъвкав и подвижен, с тяло, което издаваше сила и бързина дори и когато не помръдваше. Крикс не притежаваше подобна грациозност. Роден в мина, той беше толкова грозен, колкото и силен, а освен това беше и единственият гладиатор, който би могъл да победи Спартак в двубой.

— Не могат да ни намерят, Крикс. Галите казват, че земята отатък планините е пълна с войнствени племена. Легионите трябва да воюват десетки години, а нямат сили за това. Сега, след като им липсва Сула, нямат и приличен водач в цялата си глутница. Ако пресечем Алпите, ще сме свободни.

— Още ли си такъв мечтател, Спартак? — възрази Крикс с явно раздражение. — Каква свобода виждаш, че да си заслужава? Свободата да работиш по-усилено, отколкото когато бяхме роби, за да изтръгнеш нищожна реколта от земя, заплашвана от местните? Онези племена няма да ни искат. Не повече, отколкото римляните, можеш да бъдеш сигурен. Тази твоя свобода ще ни изяде силите. Прати стотина мъже да преведат жените и децата през проходите и да завършим започнатото.

Спартак изгледа помощника си. У Крикс имаше кръвожадност, която само се беше разгоряла от триумфа в Мутина. След всичко, което бе преживял като роб, това бе разбираемо, но Спартак знаеше, че не е само това.

— Техния изнежен живот ли искаш, Крикс? — попита той.

— Защо не? — отвърна с въпрос Крикс. — Ние разбутахме кошера им и сега трябва да вземем меда. Помниш гражданската война, и аз я помня. Който притежава Рим, притежава всичко. Ако можем да превземем града, те ще паднат на колене. Сула го знаеше!

— Той беше римски пълководец, а не роб.

— Няма значение! Щом влезеш вътре, можеш да промениш правилата по своя угода. Няма други правила освен това, което решиш, щом си по-силният. Казвам ти, ако пропуснеш този шанс, ще съсипеш всичко, което направихме. След десет години писарите ще напишат, че войниците от гарнизона в Мутина са били бунтовници, а ние сме били лоялните римляни. Ако превземем града, ще можем да им натикаме историята и гордостта в гърлата и да ги накараме да признаят новия ред. Само дай заповед, Спартак. Аз ще се погрижа да бъде изпълнена.

— А дворците и имененията? — запита Спартак и присви очи.

— Наши! Защо не? Какво има в Галия освен пустош и мизерни селца?

— Ще ти трябват роби, за да ги поддържаш, Крикс, помисли ли за това? Кой ще събира жътвата и ще се грижи за лозята ти?

Крикс размахна покрития си с белези юмрук към мъжа, когото обичаше повече от всички на света.

— Знам какво мислиш, но ние няма да го направим като онези проклетници. Не трябва да е по този начин.

Спартак го загледа мълчаливо и той продължи сърдито:

— Добре, щом искаш отговор, ще накарам сенаторите да обработват полята ми и дори ще им плащам надница на тия кучи синове.

Спартак се изсмя.

— Кой е мечтателят сега, Крикс? Виж, ние стигнахме дотук. Достигнахме място, където можем да оставим всичко зад себе си и да започнем живота си отново. Не! Да се върнем към живота си такъв, какъвто би трябвало да бъде. Те може да ни настигнат, в края на краищата, но както казах, Галия е достатъчно голяма да скрие не само една армия. Ще продължим на север, докато не намерим място, където Рим е само празен звук и никой не е чувал за него. Ако пак се върнем на юг, дори без жените и децата, рискуваме да загубим всичко, което спечелихме. И заради какво? За да седнеш в една мраморна постройка и да ругаеш някакви старци?

— Значи ще им позволиш да те изгонят от тяхната земя? — попита огорчено Крикс.

Спартак стисна китката му с мощната си ръка.

— А ти ще чакаш ли да дойдат да те убият?

Думите му накараха гнева на Крикс да се стопи.

— Нищо не разбираш, проклет тракиецо — каза той с измъчена усмивка. — Сега това е и моята земя. Тук аз съм твоят помощник, робският юмрук, който съкруши един легион на собствената му земя и още два в Мутина. В Галия ще съм поредният дивак, облечен в зле ощавена кожа. И ти също. Ще сме луди, ако се откажем от цялата тази власт и богатство само за да прекараме оставащите ни години в надежда, че няма да ни намерят. Виж, сега имаме Антонид. Той знае къде са им слабостите. Ако не мислех, че *можем* да победим, щях да им обърна гръб и да изчезна, преди да съм видял поредния легионер, но ни е можем да победим. Антонид казва, че те са вързани на всичките си граници — в Гърция, Африка, навсякъде. Няма достатъчно легиони в страната, за да ни нападнат. Богове, северът е отворен, нали видя. Антонид казва, че можем да извадим трима войници срещу всеки легионер. Числеността ни не би могла да бъде по-добра, не и в този живот. Каквото и да имат, ние можем да ги победим и след това Рим, градовете, страната, богатството, всичко ще бъде наше. Всичко.

Протегна ръка и прошепна думите, които бяха белязали всеки етап от въстанието им от първите диви дни до все по-ясно очертаващата се вяра, че могат да пречупят реда, съществувал столетия наред:

— Всичко или нищо, Спартак?

Гладиаторът погледна ръката му и си спомни клетвата им за вечно приятелство. Погледът му се отклони към орела на Мутина, подпрян на стената на палатката му. След миг безмълвно съзерцание въздъхна.

— Добре, всичко или нищо. Отпрати жените и децата. А после искам да поговоря с Антонид, преди да се срещна с хората. Мислиш ли, че ще ни последват?

— Не, Спартак. Но *тебе* ще те последват навсякъде.

Спартак кимна.

— Значи ще тръгнем на юг и ще ги ударим право в сърцето.

— И ще го изтръгнем.

Помпей беше наредил Лепид да върви в челото на колоната със своя легион, като по такъв начин определя скоростта. Зад тях маршируваха Първородните начело с Крас и Помпей. Посланието беше ясно и първите сто мили бяха изминати с исканата от Помпей бързина, без нито един войник да изостане.

Вечерите в двата големи лагера по Виа Фламиния бяха по-тихи отпреди. Походът изсмукваше силите на легионерите и когато дадяха сигнал за почивка, те искаха само да ядат и да спят — и нищо друго. Дори и Брут беше прекратил състезанията по бой с меч след две загуби и две победи срещу Домиций. Кабера изпитваше видимо огорчение.

Екстраординариите непрекъснато сновяха напред-назад с конете си, разузнаваха далеч напред пред основните сили. Съобщенията, които донасяха, бяха обезпокоително кратки — не се забелязваше никаква следа от армията на робите. Помпей прашаше още и още разузнавачи със заповед да препускат на север и на запад, за да ги намерят. Никой не го казваше на глас, но всички се страхуваха, че в подобна огромна страна въстаниците могат да им се изплъзнат и да се придвижат към незащитения юг.

Всяка вечер съвещанието на военачалниците протичаше сред ожесточени спорове и гневни избухвания. Вместо да приеме това, че върви начело, като доказателство, че Помпей не е доволен от него, на Лепид като че ли много му харесваше да води колоната. Помпей пък ставаше все по-глух за оплакванията му. Според Лепид само неговият авторитет би могъл да наложи бързината, която Помпей искаше от легионите, и всяка вечер той твърдеше, че крайната цена може да се окаже съсипваща. Много добре знаеше кога да престане да изпитва търпението на Помпей и срещите на командващите се бяха превърнали едва ли не в борба на воли между двамата, а Крас не можеше да се намеси. Юлий се надяваше, че Лепид умее да се бие също толкова добре, колкото и да спори.

След две седмици марш на запад Лепид триумфално съобщи, че падналите по пътя войници са оставени в селата и им е заповядано веднага щом се излекуват, да се присъединят отново към войските. Всяка вечер стотици легионери по цялата дължина на колоната се оплакваха от мехури и пришки. Легионите започнаха да се изтощават много бързо и другите легати започнаха да вземат страната на Лепид — подкрепяха призива му да се даде почивка. Помпей се съгласи неохотно — не искаше авторитетът му да се подкопава, затова даде почивка от четири дни. Само екстраординариите трябваше да продължат разузнаването и Помпей ги изпрати за последен път, надявайки се вече да открият въстаническата армия.

Конниците се прибяха в галоп. Бунтовниците се движели на юг и изток, далече от планините: били се насочили към равнините. Помпей веднага събра хората си, за да им предаде лошите новини.

— Те се насочват към Рим и разузнавачите казват, че сигурно са повече от осемдесет хиляди. Всички роби от севера са се присъединили към тях.

Нямаше смисъл да крие обезпокоителните цифри от легатите, тъй като бунтовниците бяха само на стотина мили. Сега, когато разузнавачите ги бяха намерили, нямаше да им позволят да се изплъзнат. Независимо от броя им трябваше само да се избере най-доброто място, за да ги атакуват.

— Щом се насочват на юг, можем или да тръгнем да ги пресрещнем, или да чакаме да

стигнат до нас — продължи Помпей. — Каквото и да стане, те не бива да минат, иначе изгубваме Рим. Не допускайте грешки! Ако пробият линията ни, Рим ще падне и всичко, което обичаме, ще умре като Картаген. Ще стоим тук и ще се отбраняваме до последния човек, ако се наложи. Съобщете това на хората си. Няма накъде да се оттеглим, няма безопасно място, където да се прегрупираме и отново да настъпим. Републиката зависи само от нас.

Лепид изглеждаше смаян като другите.

— Осемдесет хиляди! И аз, както всички други, вярвам на нашите войници, но... Трябва да дойдат и легионите от Гърция и Испания. Сенатът не знаеше каква е заплахата, когато ни изпрати.

Този път Помпей понесе упрека, без да избухне.

— Изпратих съобщения в Рим, но сега тук сме ние. Дори ако можем да оголим границите, без да загубим всичко, което сме спечелили за сто години, тези легиони няма как да стигнат тук навреме, за да вземат участие в битката.

— Но ние можем да се бием и същевременно да отстъпваме, докато не пристигнат подкрепления. Осемдесет хиляди ще ни надвият. Ще ни обградят отстрани и ще ни пречупят още в първия час на боя. Невъзможно е!

— Кажете го пред легионерите и точно това ще се случи — изръмжа му Помпей. — Пред нас не са обучени войници, Лепид. Те можеха да избягат през планините, но вместо това са тръгнали да плякосват, докато нашите войници се бият за родните си градове и за живота на всички техни жители. Те няма да отстъпят. Ще издържим.

— Командващият в Мутина сигурно е казал същото — промърмори Лепид — не достатъчно високо, за да накара Помпей да отговори, но достатъчно, за да си спечели яростен поглед.

— Моите заповеди са да нападнем и да ги унищожим. Точно това ще направим. Ако ги изчакваме, те може да ни заобиколят, така че трябва да нападнем. Пригответе хората да тръгнем на север. Лепид, ти поемаш левия фланг и ще държиш широк фронт, за да не ни обградят. Те нямат почти никаква конница, затова използвай нашата, за да държиш крилата. Юлий, искам да си отляво, за да подкрепиш Лепид, ако стане нужда. Ние двамата с Крас ще поемем десния фланг, както винаги, и ще съсредоточа по-голямата част от конницата там, за да не им позволя да се пръснат срещу нас и да тръгнат на юг и изток към Ариминум. Не трябва да им се позволи да стигнат този град.

Единият от двамата легати от Ариминум се обади:

— Моля да дойда на десния фланг с тебе. Много от хората ми са оставили семействата си в Ариминум, и моето е там. Ще се бият още по-ожесточено, като знаят какво може да стане, ако флангът бъде пробит.

Помпей кимна.

— Добре. Легионите от Ариминум ще са сърцевината на десния фланг. Другите остават в центъра. Искам манипулите с хастати да излязат на предна линия вместо велитите. Трябва ни по-скоро тежест, отколкото бързина, за да ги пречупим още с първата атака. Вкарайте бързо триариите, ако напредването се забави. Не съм виждал войска, която да може да надвие нашите ветерани.

Зазори се, преди събранието да свърши, и денят мина в подготовка за тръгване. Юлий остана с Първородните, след като предаде заповедите на Брут и центурионите. Следобед вече всички знаеха колко сериозна битка предстои и изтощението от похода беше забравено

— войниците мислеха само за предстоящия сблъсък. Въпреки слуховете за огромната численост на врага всички войници твърдо бяха решили, че няма да оставят Рим и семействата си незащитени пред лицето на нашественика. По-добре от всеки друг те знаеха, че нямат равни в дисциплина и умение, независимо кои или колко са срещу тях.

Наближиха армията на Спартак по залез-слънце.

Заповедта беше да се издигне укрепен лагер със стени два пъти по-високи от обикновеното. Всички войници бяха готови да отблъснат евентуална нощна атака — проверяваха броните и мечовете, мажеха кожените части с масло и лъскаха металните части. Върховете на копията бяха наточени или заменени с нови в ковачниците. Огромните балисти и онагри бяха сглобени, каменните снаряди бяха струпани край тях, дълбоки коловози очертаваха пътя на тежките бойни машини. Армията на робите не разполагаше с каменометни съоръжения и макар че редицата машини беше само една, ритникът на онагрите можеше да отвори огромни пробиви във вражеската атака.

Брут събуди Юлий от неспокойния му сън, като го разтърси за рамото.

— Трябва да застъпвам ли? — попита Юлий сънено и се надигна в тъмната палатка.

— Шт. Излез. Искам да ти покажа нещо.

Юлий го последва през лагера — на два пъти спряха, за да кажат паролата на бдящите часови. Обезпокояващо близо до врага, лагерът съвсем не беше тих. Много от мъжете, които не можеха да заспят, седяха около палатките си или край малки огньове и говореха тихо.

Брут водеше Юлий към преторианската врата в северната стена на лагера.

— Какво си намислил? — изсъска Юлий.

— Трябваш ми, за да излезем от лагера. Ти си военен трибун, ще те пуснат.

Обясни му идеята си и Юлий се вгледа в него с присвити очи — чудеше се на дивата енергия, която, изглежда, му беше толкова присъща. Помисли да откаже и да се върне в палатката, но нощният въздух беше прояснил главата му и той се съмняваше, че ще може да заспи пак. Не се чувстваше уморен. Напротив, мускулите му трепереха от нервна енергия и ленивото чакане щеше да е по-лошо от всичко друго.

На преторианската врата пазеха часови екстраординарии. Когато Юлий и Брут наближиха, командирът им подкара коня си към тях и попита безцеремонно:

— Какво искате?

— Да излезем от лагера — отговори Юлий.

— Имам заповед никой да не излиза.

— Аз съм легатът на Първородните, римски военен трибун и племенник на Марий. Пусни ни да минем.

Центурионът се поколеба.

— Трябва да съобщя за това. Ако излезете, нарушавате заповедта на Помпей.

Юлий погледна Брут и мълчаливо го изруга, задето го е поставил в такова положение.

— Ще му обясня, когато се върна. А ти събщи каквото намериш за добре.

— Той ще иска да знае какво смятате да правите — продължи центурионът.

Юлий се възхищаваше на лоялността му, но и се притесняваше как ще реагира Помпей, ако мъжът изпълнеше заплахата си да докладва.

— Има една висока скала, която гледа към бойното поле — каза той тихо. — Брут вярва, че оттам можем да огледаме вражеските сили.

— Знам я, легате, но разузнавачите казаха, че е много стръмна и не могат да я изкачат.

Недостъпна е — отвърна мъжът и потърка замислено брадичката си.

— Струва си поне да се опита — намеси се Брут.

Едва сега центурионът го погледна и се навъси. После каза:

— Мога да отложам докладването, докато не дойдат новите часове след три часа. Ако дотогава не сте се върнали, ще трябва да докладвам, че сте дезертирали. Това мога да направя за племенника на Марий, но не повече.

— Добре. Няма да се стигне дотам. Как се казваш? — попита Юлий.

— Таран, легате.

Юлий потупа шията на коня му.

— Аз съм Юлий Цезар, а това е Марк Брут. Ще се върнем, преди да се сменят часовете, Таран. Давам ти дума, че ще се върнем.

Стражите се отместиха, за да ги пуснат, и Юлий и Брут излязоха на каменистата равнина; неприятелят беше някъде далече пред тях.

Когато се отдалечиха достатъчно, за да не могат стражите да ги чуят, Юлий се обърна към Брут.

— Не мога да повярвам, че ме уговори да го направя. Ако Помпей разбере, ще ни одере живи.

Брут безгрижно сви рамене.

— Няма, ако се качим на онази скала. Неговите разузнавачи са конници, не забравяй. Те мислят, че там, където не може да се изкачи кон, и човек не може. Гледах я, преди да се стъмни, и мисля, че отгоре ще виждаме добре. Има достатъчно лунна светлина, за да огледаме вражеския лагер, и ще е полезно, каквото и да каже Помпей за това, че сме излезли от лагера.

— Дано да си прав — сърдито отвърна Юлий. — Хайде. Три часа не са много време.

Затичаха към черната скала, очертана срещу звездите. Извисяваше се като остър зъб сред равнината.

— Отблизо е още по-висока — прошепна Брут, докато сваляше сандалите и меча си, за да се катери по-лесно.

Подкованите с желязо сандали можеше да се подхлъзнат, а и щяха да стържат по камъните. Нямаше начин да разберат колко близо са до патрулите на робите, но сигурно бяха близо. Юлий погледна луната и се опита да прецени колко време им остава, преди да залезе.

После също свали меча и сандалите и си пое дъх, дълбоко и бавно.

Макар че лунната светлина им помагаше, катеренето беше трудно и страшно. По целия път нагоре Юлий се тревожеше, че е напълно възможно някой стрелец от робите да ги види, да ги набучи със стрели и те да паднат и да се сплескат долу на камъните. Колкото повече се изкачваха, толкова по-висока им се струваше скалата — Юлий беше сигурен, че е висока над сто стъпки, дори двеста. След известно време краката му се превърнаха в безчувствени цепеници, едва успяваше да ги движи. Пръстите му се схванаха и той започна да се тревожи, че няма да могат да се върнат в лагера, преди да съобщят за отсъствието им. Стори му се, че е минал почти час, докато стигнат голия връх на скалата. В първите няколко мига двамата с Брут не можеха да направят друго, освен да лежат задъхани по корем, докато чакаха измъчените им мускули да се отпуснат.

Върхът бе осветен от лунните лъчи почти в бяло. Юлий се надигна, клекна — и замръзна от ужас.

На скалата имаше хора — само на една стъпка от него. Двама души стояха и ги наблюдаваха. Юлий посегна към кръста си, където обикновено висеше мечът му, и едва не изруга на глас, щом си спомни, че го е оставил долу.

— Вие двамата май сте намислили същото като нас — каза един дълбок глас.

Брут изруга и се изправи, обхванат от внезапен страх, също както Юлий. Мъжът говореше на латински, но явно не беше римлянин.

— Нямахте да успеете да се изкатерите с мечове, момчета, но аз например си взех камата. А когато човек е толкова нависоко и е бос, е по-добре да кротува. Така че гледайте да не ме ядосате.

Брут и Юлий се спогледаха. Нямахте накъде да бягат. Двамата мъже пред тях също бяха боси и носеха само туники и кожени панталони. Онзи, който беше проговорил, показа камата си.

— Това е положението, момчета. По дрехите ви виждам, че сте римляни. Дойдохте да видите какво става, а?

— Да ги убием — обади се другарят му.

Брут го погледна и потръпна. Мъжът беше здраво сложен, същински борец, и лунната светлина разкриваше безмилостното му изражение. Най-доброто, на което можеше да се надява, беше да го повлече със себе си надолу, но тази мисъл не го успокояваше. Затова се отдръпна от ръба. Другият мъж докосна гърдите на приятеля си и го спря.

— Няма нужда, Крикс. Ще имаме достатъчно време в битката утре. Тогава всички можем да проливаме кръв, да режем и да заплашваме колкото ни се иска.

Борецът се подчини със сумтене и обърна гръб на двамата римляни. Почти можеха да го докоснат, но нещо в позата му предупреждаваше Брут, че той очаква това. Може би се надяваше да го направят.

— Въоръжени ли сте? — запита почти любезно първият, като им махна да се приближат.

Когато те не помръднаха, той пристъпи към Юлий, като държеше камата готова. Зад него по-ниският се беше обърнал и гледаше свирепо младите мъже — предизвикваше ги да се опитат да направят нещо.

Юлий позволи да го опипат за оръжие и застана настрана, за да проверят и Брут за скрити оръжия. Мъжът беше висок и раменете му изглеждаха достатъчно мощни, за да му дават сила дори без камата.

— Добре, момчета — каза той, когато са увери, че са без оръжия. — Аз нося оръжие само защото ми е професия. Ще се биете ли утре?

Юлий кимна. Не можеше да повярва на случващото се. И изведнъж се засмя, което накара Брут да подскочи. Мъжът с камата също се засмя, погледна младия римлянин и каза:

— И ти можеш да се засмееш, момче. Тук няма да се бием. Направете това, за което сте дошли; все едно, няма смисъл. Утре нищо не може да ни спре, каквото и да съобщите във вашия лагер.

Юлий — наблюдаваше мъжа, за да не би изненадващо да го нападне — седна. Сърцето му бурно туптеше при мисълта да го бутне долу. Ситуацията беше, най-меко казано, странна, но мъжът с камата изглеждаше съвсем спокоен, все едно утрешната битка, в която всички щяха да участват, изобщо не го интересуваше.

От високата скала встаническият лагер изглеждаше невероятно близко, сякаш с един голям скок биха могли да се озоват право в центъра му. Юлий го гледаше и се питаше дали двамата ще им позволят да се върнат, преди часовият да съобщи за отсъствието им.

Високият мъж прибра камата, седна до Юлий и проследи погледа му.

— Най-голямата армия, която съм виждал — каза той и махна към въстаническия лагер. — Утре ще ви е доста трудно.

Юлий не каза нищо. Но в себе си се съгласи с тези думи. Вражеският лагер беше много голям. Въстаниците щяха да залееят осемте легиона без никакви трудности.

Брут и борецът стояха прави — всеки наблюдаваше вгренчено движенията на другия. Мъжът с камата им се ухили и каза:

— Седнете и вие.

Двамата бавно седнаха, но останаха нащрек.

— Имате тридесет-четиридесет хиляди войници, нали? — обърна се борецът към Брут.

— Почти позна — отвърна късо Брут и мъжът се наежи, но другарят му го докосна леко и го спря.

— Какво значение има? Ще обърнем римляните в бягство, независимо колко са на брой.

Усмихна се на Юлий — надяваше се, че ще разбере шегата. Юлий не му обърна внимание — мъчеше се да запомни малкото подробности от лагера, които успяваше да различи в неясната светлина. Забеляза, че луната се е снишила, и стана бавно, за да не стресне странните си другари.

— Вече трябва да се връщаме.

Напрежението отново го обзе. Усети, че всичко го боли.

— Да, всички трябва да се връщаме — отговори мъжът с камата и също се изправи.

Беше най-висок от четиримата, гъвкавите му движения издаваха, че е роден боец. Брут усети това и може би именно несъзнателното му усещане накара онзи с фигурата на борец пак да се наежи.

— Беше... интересно. Дано не се срещнем утре с тебе — обади се Юлий.

— Надявам се *ние* да се срещнем — обърна се Брут към бореца, но той само изсумтя презрително.

Мъжът с камата се разкърши, после тупна Юлий по рамото и се усмихна.

— Ние сме в ръцете на боговете, момчета. Мисля, че двамата с приятеля ми трябва да слезем първи, нали? Не ми се иска да се отметнете от краткото ни войнишко примирие, когато си вземете мечовете. Слезте оттам, откъдето се качихте. Ние ще изчезнем веднага.

След миг двамата непознати се запускаха по скалата с небрежна лекота. Брут шумно издиша и изсумтя:

— Помислих, че вече сме мъртви.

— И аз. Според тебе това Спартак ли беше?

— Може би. Когато разказвам тази история, със сигурност ще е той. — Брут се разсмя, за да се отърве от ужасното напрежение от срещата.

— Да тръгваме, че часовият ще ни докладва на Помпей — каза Юлий, без да му обърща внимание.

Спуснаха се бързо и безшумно, но с цената на доста драскотини и синини. Намериха сандалите, където ги бяха оставили — но мечовете им ги нямаше. Брут ги потърси в храстите наоколо, но се върна с празни ръце.

— Робите са си роби — изсумтя. — Никаква чест нямат.

Легионите се строиха в боен ред два часа преди разсъмване. Веднага щом стана достатъчно светло, тръбачите дадоха сигнал и огромните карета легионери се придвижиха напред, отърсвайки от раменете си утринната скованост. Сред редиците не се чуваха безгрижни разговори, защото армията на Спартак запълваше равнината и като че ли се губеше зад хоризонта. Дори тропотът на сандалите бе приглушен. Всички мълчаха и чакаха момента, когато мълчанието щеше да експлодира в хаос.

Тежките онагри и катапулти бяха разположени по цялата линия на легионите. Натрупаните на огромни купчини камъни, гюлета и стрели с тежината на трима мъже щяха да бъдат изстреляни, за да смажат неприятелите. Мъжете около тях надаваха доволни възклицания, докато опъваха дебелия въжет от конски косъм.

От двете страни на Юлий вървяха Брут и Кир, Рений беше на една стъпка зад него. Макар че за всеки от новобранците на Катон щеше да е самоубийство да се опита да го нападне, тримата мъже около Юлий бяха нащрек за подобна възможност. При тях нямаше място за Кабера — той беше оставен в лагера въпреки възраженията си. Старецът също искаше да надене броня и да вземе меч, но никога не се беше сражавал във формация и само щеше да наруши ритъма на войниците около себе си, така че Юлий твърдо му забрани да тръгне с тях.

Четиримата вървяха в осмата редица зад облечените в броня хастати, обградени от най-добрите от Първородните — тренирани от Рений, който ги беше научил да са готови за подобен ден. Новобранците на Катон бяха на повече от един изстрел с лък зад тях.

Макар че мнозина нямаха търпение да нападнат, всички съобразяваха хода си с предната линия. Несъзнателно оголваха стиснатите си зъби, забравили всичко на света. Всички подтици към насилие, които трябваше да съдържат в градовете, бяха добре дошли в този боен строй и някои от мъжете едва съдържаха смеха си, обзети от странната свобода, която даваше това чувство.

Чу се заповед да спрат и след секунди трещенето на каменометните машини раздра въздуха; огромните съоръжения блъвнаха смъртоносния си заряд. Робите не можеха да избягнат летящите камъни и желяза, стотици бяха смазани, метателните машини бяха заредени отново и Помпей зачака да даде повторно сигнал, като облизваше сухите си устни.

След третия изстрел дойде заповед да тръгнат напред. Още един път машините щяха да стрелят над главите им, преди линиите на двете войски да се сблъскат.

Когато армиите се сближиха, легионерите отхвърлиха от раменете си гладката кожа на цивилизацията — остана само дисциплината на легиона и неукротимо надигащото се желание да убиват. През пролуките в предните редици те виждаха неприятеля, който ги чакаше — тъмна стена от мъже, които бяха дошли да изпитат силата на защитниците на Рим. Някои носеха мечове, но други размахваха брадви и коси. Кървави петна по земята бележеха широките пробиви, направени от каменните снаряди на онагрите, но бързо се запълваха от настъпващите бойци.

Юлий усети връзката с хората около себе си — сърцата им започнаха да бият диво, изпълвайки ги със сила и безразсъдна енергия.

— Напред, Първородни! — изкрещя Юлий, обзет от непреодолимото желание да се затича срещу врага с войниците си.

Брут също бе изпълнен със странна радост.

Сякаш сто години минаха, докато прекосят равнината, а после внезапен звук проряза спокойствието — предните две редици хвърлиха копията си и сумтенето им премина в див рев.

Врагът ревеше оглушително и се хвърляше срещу легионерите. Трясъкът на първите схватки заглуши звуците, които дойдоха след него. Тежките римски щитове се устремиха право напред в нападащата редица и ударът на легионерите повали стотици роби. Мечовете започнаха да се забиват във вражеските тела, зашуртя кръв, ръцете и лицата на войниците почервеняха.

Брут беше вдясно от Юлий и той сечеше пред щита му. Кир се биеше сам и с огромната си сила смазваше всеки, който се изпречеше пред него. Юлий и Брут забиваха мечове в телата на врага и всеки техен удар беше смъртоносен. Когато задните редици минеха над труповете, щяха да останат само кървави кости и смазана плът.

Хастатите бяха гръбнакът на армията, мъже с десет години опит, и у тях нямаше страх. Но след малко Юлий започна да усеща лека промяна в скоростта — започнаха да напредват по-бавно. Дори хастатите се уморяваха срещу безчетните врагове и мнозина от задните редици минаха напред, за да запълнят празнините, като прекрачваха и прескачаха гърчещите се тела на мъже, които познаваха и брояха за свои приятели. Рений вървеше с тях. Щитът беше привързан към тялото му със здрави върви. Той убиваше с единични удари, отново и отново поемаше удари по щита си, за да успее да контраатакува. Щитът се огъваше и трещеше под ударите, но издържаше.

Тръбачите изсвириха сигнал от три ноти и цялата линия се раздвижи — римските манипули тръгнаха напред с дисциплина, нямаща равна на себе си. Хастатите вдигнаха щитовете, за да се предпазят, отстъпиха като един назад през редиците и триариите заеха мястото им. Хастатите бяха задъхани и уморени, но изпълнени с диво удоволствие: викаха насърчително на ветераните с двадесетгодишна практика, които тичаха напред, за да оформят новата първа линия. Триариите бяха най-добрите войници, в разцвета на силата си. Семейство и приятели за тях бяха легионите, където служеха, и скоро те също се обляха в червено като хастатите преди тях. Освен Рений Първородните имаха само шепа войници, допълнени с пресните сили, осигурени от Катон. Робите се хвърляха срещу легионите и Първородните понесоха най-големи загуби, защото новобранците умираха по-бързо от опитните войници.

Единственият път напред беше през труповете; никоя от двете страни не отстъпваше от кървавата пропаст, в каквата се беше превърнала предната линия. Юлий стоеше в петата редица на Първородните, готов като тях за атака. Ръце и мечове трепереха във въодушевление — мъжете бяха достатъчно близко до боя, пръскани от все повече и повече капки кръв, които валяха върху тях като червен дъжд и се стичаха по блестящите им брони.

Някои роби отстъпиха пред хастатите, други — когато триариите влязоха в боя, за да съкрушат волята на врага. Телата, които газеха и пробождаха толкова небрежно, ставаха все повече — стотици, дори хиляди, но те едва-що бяха започнали да посичат външните слоеве от армията на Спартак и скоро останалите разбраха, че трябва да заемат местата им. Щом осъзнаха, че е неизбежно, нервите се успокоиха, дори на най-слабите духом. Всички чакаха да влязат в първата редица.

— Първородни! Хвърляйте вторите копия! — заповяда Юлий.

Копията литнаха над главите на първата линия и западаха сред вражеската армия.

Десетките и стотици викове свидетелстваха за отлитащия под острите върхове човешки живот.

Юлий се надигна на пръсти, за да види какво става по фланговете. Изправена срещу толкова много врагове, конницата трябваше да не допусне легионите да бъдат обкръжени. Докато линията на армията на Спартак се огъваше пред римляните, един спомен проблесна в главата на Юлий — далечна учебна стая и урок за войните на Александър. Колкото и да беше голяма, римската армия можеше да бъде погълната и унищожена, освен ако фланговете не останеха силни. Още с първия поглед усети промяната вляво. Видя линията да се огъва навътре, точно при легиона на Лепид, видя как враговете се изсипват през отворилата се пролука. Беше твърде далече, за да види подробности, и докато се придвижваше напред заедно с Брут, ги изгуби от поглед и изруга.

— Брут, виждаш ли Лепид? Пробиват при него. Можеш ли да видиш дали се държат?

Брут също се надигна, за да разбере какво става.

— Линията е пробита — каза той ужасено. — Богове, мисля, че обръщат боя!

Юлий огледа предната линия на четири редици пред него. Триариите сечаха робите и като че ли не се уморяваха. Обзе го страх. Ако придвижеше Първородните наляво в подкрепа, както беше обещал на Помпей, щеше да остави триариите оголени. Ако линията им оредееше или бъдеше прекъсната, очакваните от тях подкрепления нямаше да дойдат и робите щяха да имат две места, откъдето да пробият — щяха да накъсат римската линия на островчета, които щяха да се смаяват и чезнат със смъртта на всеки легионер.

Видя левия фланг да се сгъстява — пробивът се разшири и някои от хората на Лепид започнаха да обръщат гръб на неприятеля и хукваха да бягат. Това щеше да се разпространи като чума: бягащите помитаха с отстъплението си задните редици и ги заразяваха със страхливостта си. Юлий взе решение.

— Първородни! Наляво към фланга!

Предните редици го чуха, но не можеха да се обърнат. Но пък щяха да знаят, че зад тях няма никой да ги подкрепи, и щяха да се бият още по-свирепо.

Първородните се придвижиха бързо. Беше опасна маневра напред боя, но Юлий знаеше, че трябва да използва хората си, за да подсили легиона на Лепид, преди целият ляв фланг да се е сгромолясал. Тичаше през редиците заедно с другите, прескачаше трупове и продължаваше да вика заповеди. В най-добрия случай имаше само секунди, за да предотврати разгрома.

Брут стигна пръв, като нарочно събори един бягащ легионер с щита си. Юлий и Кир застанаха до него и образуваха ядрото, а Първородните оформиха наоколо им стена, през която оттеглящите се римляни трябваше да преминат, за да избягат. Рений беше изчезнал в навалищата, отделен от тях от стотици войници.

— Бойци! — изрева Юлий, лицето му бе разкривено в животинска маска на ярост. — Никой да не премине тази линия жив. Покажете на Лепид *кои сме!*

Изпадналите в паника легионери на Лепид внезапно спряха — редиците на Първородните пречеха на отстъплението им. Огънят на паниката изчезна от очите им, когато видяха мечовете, готови да ги посекаат. Нямаше съмнение, че мечовете ще влязат в действие. Първородните, както и Юлий, разбираха, че всички ще умрат, ако легионът на Лепид избяга пред фланга на робите. Това щеше да означава пълно поражение.

След миг в тълпата, в каквата се бяха превърнали войниците на Лепид, се върна някакво подобие на ред. Центурионите и опциите използваша плоското на мечовете си и дебели

тояги, за да принудят войниците да се строят, и успяха да го постигнат, макар и в последния момент.

Армията на робите беше усетила слабостта им. Чуваха непрестанни заповеди, стотици роби напиреха в пролуката, за да я разширят. Юлий се разкъсваше — дали да върви напред през редиците, или да накара Първородните да затворят пробива и да задържат позицията си, ако случайно войниците на Лепид отново се разбягат? Знаеше, че затворената пролука може всеки момент отново да се отвори, ужасените войници едва контролираха страха си от смъртта. Втория път бягството им щеше да е по-лесно.

— Юлий? — викна Брут. Чакаше заповед.

Юлий погледна приятеля си и видя готовността му. В края на краищата нямаше избор. Трябваше сами да поемат фронта и да се молят войниците на Лепид да не ги оставят оголени.

— Първородни! Напред! — извика той и седемстотин мъже под негова команда се втурнаха напред заедно с него в свършена формация.

Последните от войниците на Лепид се обърнаха, за да избягат от робите, и Първородните ги посякоха, преди да внесат паника. Направиха го бързо и ефикасно, което трябваше да послужи като предупреждение към робите, опитващи се да се възползват от предимството, което бяха спечелили.

Щитовете на Първородните запълниха пробива, мечовете им се издигаха и падаха светкавично, всички жертваха предпазливостта в името на бързината. Газеха ранените, които викаха под краката им, и вървяха напред с такава скорост, че имаше опасност да оставят цялата първа редица зад себе си и да бъдат съсечени. Рений ги настигна запъхтян, без да престава да реве заповеди.

Юлий се биеше трескаво. Ръката го болеше — дълга рана я беше белязала с червена линия от китката почти до рамото. Огромен роб с римска броня скочи към него, но Рений го прободеше в пролуката между плочките на бронята и той падна.

Юлий уби следващия, който се изправи пред него, но после го нападнах трима. Беше благодарен заради хилядите часове упражнения, които го бяха научили да действа още преди да започне да мисли. Пристъпи към първия и го блъсна в другите, без да го убие — искаше да ги обърка. Мъжът блъсна втория, той се олюля и Юлий преряза гърлото му със странично плъзване на меча, после скочи покрай него и заби меча си в гърдите на третия. Острието заседна в ребрата му и Юлий изрева гневно, защото окървавената му ръка се хлъзна по дръжката и за миг той остана без оръжие.

Последният замахна с меча си и Юлий се хвърли на земята, за да избегне удара. Обзе го паника, очакваше да усети как металът влиза в тялото му и как кръвта му се смесва с хлъзгавата каша под него. Мъжът умря с меча на Кир, забит в устата му, и Юлий посегна и издърпа собствения си меч от трупа — чу се пукане на цепещи се кости.

Брут беше на крачка пред него и Юлий го видя да убива още двама с лекота и бързина, каквито не беше виждал у никой друг, още повече у момчето, което беше познавал цял живот. Като че ли около Брут оставаше свободно пространство, а лицето му беше спокойно, почти величествено. Всичко живо, което влизаше в обсега на меча му, умираше след един-два удара и робите сякаш усещаха това и се дърпаха по-надалече.

— Брут! — извика Юлий. — Гладии пред тебе!

Към Първородните се бяха устремили мъже, облечени в гладиаторски брони. Носеха цели шлемове, които покриваха лицата им — имаха само дупки за очите и това подсилваше

нечовешката свирепост на вида им. Пристигането им като че ли въодушеви робите, така че Първородните спряха и опряха щитовете си в меката земя.

Юлий се запита дали сред тях са мъжете, които бяха срещнали през нощта. Невъзможно беше да е сигурен сред дрънченето на метала. Гладиаторите бяха бързи и обучени, но Юлий видя Рений да поваля с рамо един от тях, когато редиците се сближиха. Вдигна високо щита си, отби два удара и ответният му удар нащърби някаква броня. Мускулите го боляха, дъхът като че ли прогаряше гърлото му.

Брут чакаше в езеро от тишина, недокоснато от натиска на телата навсякъде около него. Гладиаторът, срещу когото се беше изправил, направи лъжливо движение, но Брут лесно го разгада и отскочи от истинския удар. Мечът му се изнесе рязко напред в отговор и прониза врата на мъжа. Бликна кръв и на една крачка от него Юлий чу тихото учудено ахване на гладиатора и за миг го видя как смаяно вдига ръка. Ударът не беше силен, но бе прерязал голяма вена и краката на гладиатора омекнаха. Той се опита да се изправи, лъхтеше и стенеше като ранен бик, но в следващия миг животът го напусна.

Юлий заби меч си в нечий оголен врат и отлитна назад, когато някой се блъсна в щита му и скъса връзките, които го държаха. Юлий го пусна и сграбчи нападателя, за да го отблъсне достатъчно, та да може да го прободне. Усети бодване в гърба — мъжът се опита да го пониже с кама.

Първородните падаха около него. Още гладиатори се втурваха напред, за да се възползват от пробива, който още не се беше затворил. Юлий се огледа и с облекчение видя, че легионът на Лепид се е престроил и е готов да тръгне напред.

— Първородни! Строй се по манипули! — извика той и уби още двама разярени роби, които налитаха диво... но пък умираха бързо.

Бяха безброй дори без да придвижват пресни сили напред. Първородните щяха да бъдат победени. Брут скочи към него и Юлий странно защо се зарадва, като видя, че диша тежко: допреди малко приятелят му беше изглеждал недосегаем в битката, затова му подеждаше ободряващо да разбере, че и той може да се умори като всички. Юлий загледа одобрително как хората на Лепид се хвърлят в атака. Време беше да се върне на първоначалната си позиция. Левият фланг беше обезопасен.

— Господарю! — чу глас отляво.

Обърна се рязко, твърде напрегнат, за да очаква друго освен заплаха. Видя един центурион без шлем. Голяма синина на бузата и окървавените му ръце показваха, че допреди миг се е сражавал ожесточено.

— Какво? — попита Юлий.

— Лепид е мъртъв. Няма кой да командва вляво.

Юлий затвори очи за секунда, за да отпъди умората. Погледна Брут, който се усмихна и каза малко огорчено:

— Пак извади късмет.

Юлий стисна силно ръката на приятеля си в мълчаливо признание за това, от което се беше отказал, после се обърна към чакащия войник.

— Добре, центурионе. Аз поемам командването. Да донесат орела при мене, за да знаят хората къде да идват за заповеди. Кажете им, че ако се огънат, след битката ще ги разпъна до един.

Центурионът се втрени в очите на младия командир, после отдаде чест и изтича да доведе знаменосеца. На четири редици пред тях битката беснееше.

Помпей и Крас наблюдаваха боя от конете си. Слънцето изгряваше, хълмовете гъмжаха от армията на робите. Помпей беше наредил онагрите и катапултите да стрелят непрекъснато над фронтвата линия, докато не свършат снарядите. Бяха спрели след първите три часа и след това битката беше станала още по-свирепа.

Сенаторите наблюдаваха в сравнителна безопасност на повече от сто крачки зад фронтвата линия, застанали на десния фланг. Една центурия пазеше позицията и позволяваше само на екстраординариите да стигат до двамата командири. Конете пристигаха в командния пункт покрити с пяна. Един от конниците се вгурна към сенаторите и отдаде чест въпреки очевидната си умора.

— Пробивът е затворен, господарю. Цезар командва левия фланг. Лепид е мъртъв. — Дишаше тежко.

— Добре — отвърна късо Помпей. — Това ми спестява задачата да убия този глупак след битката. Върви при Марций и му кажи да поведе хиляда души в помощ на Цезар. Да го остави да командва. Заслужил си го е.

Конникът отдаде чест и се отдалечи в галоп сред стражите; умората му личеше по това как се е навел над врата на коня. Помпей махна на друг от екстраординариите да се приближи и да е готов за следващата заповед. После погледна към биещите се, за да прецени развоя на битката.

Знаеше, че римляните трябва да надвият робите. Хиляди от тях бяха паднали, но останалите изглеждаха като обладани от демони и легионите се изтощаваха. Колкото и да подсилваха фронтвата линия с нови манипули, непрекъснато идваха още и още врагове, които подкопаваха силата и волята им. Беше дал нареждания стрелците да стрелят по всеки в гладиаторска броня, но улучването на отделни мишени беше почти невъзможна задача.

Крас, който наблюдаваше десния фланг, където конницата се опитваше да задържи спечеленото в първата атака, но явно губеше, викна:

— Помпей! Отдясно!

Помпей пое риска и прати вестonosец да докара подкрепление. Беше опасно да махат твърде много хора от центъра. Ако там се получи пробив, армията щеше да бъде разполовена и това щеше да е краят. Обзе го отчаяние. Робите сякаш извираха от земята. Въпреки цялото римско умение и дисциплина той не виждаше как ще могат да ги победят. Неговите хора убиваха, докато се изтощат, но на свой ред непрекъснато падаха убити.

Помпей махна на тръбачите да дадат сигнал да дойде още една манипула. Вече не знаеше колко пъти беше дал тази заповед и можеше да си представи какво чувстваха хората му, когато ги връщаше на предната линия, преди да са възстановили силите си. Трябваше да ги праща наново в боя на кратки интервали, за да ги щади, но това означаваше и по-малко време за възвръщане на силите им.

Отдясно долетя предупредителен вик. Робите бяха преодолели последните конници и напирала напред, като заплашваха да заобиколят фланга и дори да го ударят отзад. Помпей изруга и повика още един конник.

— Вдясно да се оттеглят в боен ред. Вляво да тръгнат напред. Трябва да обърнем изцяло реда, преди да са ни обкръжили. Тръбачите да тръбят завой надясно. Върви.

Мъжът се отдалечи в галоп. Двамата пълководци изоставиха достойнството и се надигнаха на седлата си, за да виждат по-добре. Стиснатите юмруци на Помпей бяха побелели — той знаеше, че цялата битка се крепи на неговото решение. Ако отстъплението

се превърнеше в паника, армията на робите щеше да обгради римляните. Устата му беше пресъхнала.

На заповедите им трябваше доста време, за да стигнат до всички. Но после отекнаха викове и десният фланг започна да отстъпва дисциплинирано — отместваше линията като червен диагонал през равнината. Левият фланг пък започна да намира напред срещу редиците на робите.

Цялата битка започна да се обръща и Помпей усети трескава тревога. Това беше единственият начин да спаси пробития десен фланг, но докато хилядите правеха завои, робите имаха възможност да се оттеглят и да се насочат към Ариминум, ако командирите им видеха този шанс.

Като видя, че легионите не се огъват, Спартак изруга. Отначало помисли, че Антонид е прав и че флангът ще бъде преодолян, но някак си римляните се бяха извъртели заедно, осемте легиона се движеха като един, за да обърнат битката на изток. Спартак дори изпита нещо като възхищение, докато гледеше как мечтите му се превръщат в прах на бойното поле. За миг си спомни собствените си дни като легионер. Беше хубаво, преди всичко да рухне — пиянско сбиване и убит офицер... и оттогава нищо не беше както трябва. Беше избягал, защото знаеше, че ще го наклеветят пред приятелите на убития и ще го осъдят на смърт. Нямаше справедливост за човек като него: беше още дете, когато го взеха от Тракия. Според римляните не беше римлянин, а нещо само малко повече от животно. Най-различни спомени, повечето горчиви: плен и робство, после гладиаторската школа, където се отнасяха с тях като с кучета, държани на верига и бити, за да станат свирепи.

— *Morituri te salutamus* — прошепна той, докато гледеше как хората му умират.

„Ние, които ще умрем, те поздравяваме“. Погледна към слънцето и видя, че е слязло оттагък пладне, студено и бледо зад облаците. Дните вече бяха започнали да се удължават и до смрачаване оставаха още няколко часа.

Гледа битката дълго. Надяваше се да види легионите да се пречупват, но те стояха здраво срещу множеството на робите и той започна да се отчайва. Накрая кимна замислено. Щом римляните се оттегляха в лагера си за през нощта, щеше да тръгне за Ариминум. Хората му не бяха яли вече четири дни, а римският град беше пълен с храна и щяха да възстановят силите си.

— Трябва да бягаме, Крикс — измърмори Спартак.

Приятелят му и Антонид стояха до него.

— Може да се пречупят, преди да се смрачи — каза Крикс.

Антонид изръмжа и плю ядосано. Беше им обещал победа и усещаше, че колкото повече нараства броят на убитите, толкова по-бързо намалява влиянието му сред робите.

Спартак поклати глава.

— Не. Щом не ги победихме досега, няма да се огънат. Ще се върнат в лагера си, ще се наядат здравата и утре ще дойдат пак, за да си довършат работата. Но няма да ни намерят.

— *Защо* няма да се огънат? — запита сърдито Крикс.

— Защото ако се огънат, Рим става наш — изръмжа Антонид. — Те знаят какъв е залогът, но ние все още можем да победим. Изтегли предните линии и ги замени с отпочинали хора. Обгради левия им фланг. Няма значение дали ще избягат — можем поне да ги изморим.

Спартак го изгледа накриво. У този мъж имаше само жлъч: той като че ли не разбираше,

че войниците, които настоява да бъдат пожертвани, са техни приятели и братя. За миг гладиаторът затвори очи. Всички бяха приветствали възторжено Крикс, когато им го беше показал, облечен в броня, взета от труп на римлянин. Бяха го разходили като всеобщ любимец пред войниците, но обещанията му излязоха безпочвени, а умната му тактика само безнадеждно объркваше робите, които никога не бяха хващали меч, преди да грабнат оръжие и да въстанат.

— Нашите хора са изтощени от глад — каза Спартак. — Видях ги да ядат треви и корени. Не можем да оцелеем още един ден, нямаме сили и да се бием.

— Може да опитаме да се промъкнем към проходите и да тръгнем към Галия... — започна Крикс.

— И колко хора ще стигнат живи там? — попита Спартак. — Легионите ще тръгнат след нас още преди да сме се измъкнали от равнините. Не, вече пропуснахме този шанс. Трябва да тръгнем към Ариминум. Ще вземем каквато храна намерим там. Все пак имаме преднина.

— Ако можем да намерим кораби, ще се отървем — каза Крикс.

— Ще ни трябва цяла флота — отвърна Спартак.

Копнееше да се изплъзне от властта на Рим и знаеше, че трябва да поведе хората си през планините. Да им даде възможността да си създадат собствена малка държавица. Добре е човек да е свободен.

Антонид едва се сдържаше. Тези хора го бяха освободили от робство, за да бъде убит сега от своите. Никой не разбираше, че Рим няма да прости на човек, който е освободил робите. Та нали всички роби в страната щяха да се вдигнат срещу господарите си. Слушаше плановете им с нарастващ гняв. Единствената свобода, която виждаха, идваше от разбиването на легионите в равнината, независимо колко ще им струва. Антонид си обеща да избяга, преди да дойде краят. За нищо на света нямаше да допусне да го поведат като пленник през Рим. Не можеше да понесе мисълта как триумфиращият Катон го осъжда само с едно махване на тлъстата си ръка.

— Хората са изтощени — изсъска Крас. — Трябва да дадеш отбой, преди да започнат да падат от умора.

— Ще издържат — каза Помпей и присви очи към залязващото слънце. — Прати екстраординариите да дадат заповед за прибиране в лагера за през нощта. Ще се отдръпнем, когато се стъмни.

Ако сега дам такава заповед, робите ще помислят, че са пречупили единствените легиони между тази равнина и Рим. *Трябва* да издържат.

Крас закърши безпомощно ръце. Легионите бяха под негово командване и ако Помпей изчакаше твърде дълго, за да ги призове обратно, това би означавало край на всичко. Ако легионите се огънеха, след тях щеше да падне и Рим.

Юлий си пое дъх и зачака сигнала за следващата атака. Кръвта по него беше засъхнала и с всяко движение се лющеше на тъмни корички. Стара кръв. Той уморено вдигна ръка и присви очи, когато усети колко е изтощен.

Някой до него изпъшка и Юлий се обърна. Мъжът се беше сражавал яростно в последната атака с увереността на безсмъртен. Видя, че Юлий го гледа, и през сивите му очи мина сянка. Нямаше какво да се каже. Юлий само се запита дали синът на Катон ще оцелее в битката. Ако оцелееше, Катон най-вероятно нямаше да разбере промяната в него.

Зад гърба му Кир плю — повече кръв, отколкото слюнка. Устните му бяха сцепени и подути и усмивката му червенееше.

Всички бяха ранени и изтощени. Юлий свиваше очи от болка при всяко движение — беше си сецнал кръста, когато беше избутал от себе си един труп. Болезнените бодежи стигаха чак до раменете му и той не искаше нищо друго, освен да легне и да заспи. Погледна Брут, когото един освирепял роб беше повалил в безсъзнание. Кир го беше извлякъл през редиците и по здрач той се беше свестил, но се движеше по-бавно, без предишната сръчност. Юлий се запита дали главата му не е пукната, но не можеше да го върне в лагера — имаха нужда от всеки войник, който можеше да се държи на крака.

Всички бяха преодолели изтощението и болката, бяха изпаднали в някакво вцепенение, което оставяше ума да се рее свободен. Цветовете избледняваха, мъжете губеха представа за времето — виждаха го как се забавя и после отново се забързва с плашеща скорост.

Юлий чу роговете на тръбачите и трепна. Пристъпи напред, залитна и ръката на Кир се стрелна да го подкрепи.

— Е, свърши за днес — каза Кир и хвана Юлий през раменете. — Вече се стъмни. Трябва да се прибираме в лагера.

Юлий го изгледа неразбиращо за миг, после кимна уморено.

— Кажи на Брут и Рений да строят хората и да се оттеглят в приличен ред. Да си отворят очите за внезапна атака.

От умора говореше завалено, но все пак вдигна глава и се усмихна на мъжа, когото беше намерил на един друг континент, в един съвсем различен свят. — Тук по-хубаво ли е, отколкото в твоето село, Кир?

Кир огледа труповете около тях. Беше най-трудният ден в живота му, но сега беше с другари. А там, в своето село, беше сам.

— Да — каза той тихо и Юлий го разбра.

Светоний се облегна на оградата в гората и загледа как работят робите на баща му — изваждаха коловете, за да премахнат границата. След няколко часа всички следи от нея щяха да изчезнат. Светоний се намръщи. Къщата, която беше планирал, щеше да е красива, щеше да се издига над дърветата и над земите на Цезар. Беше решил да я направи с тераса, за да седи на нея в топлите вечери с чаша студено питие. Всичко това се беше изпарило поради внезапната слабост, проявена от баща му.

Той зачопли една тресчица от кола; мислеше за дребните обиди, които беше понасял от Юлий, докато бяха пленници, а после и при Вълците в Гърция. Знаеше, че ако него го нямаше там, другите щяха да го приемат с по-голяма готовност, може би дори щяха да се съгласят той да ги командва, вместо да се подчинят на Юлий. Тогава той щеше да предаде трупа на Митридат на легата Лепид и да вечеря с него, вместо да бърза към пристанището. Сенатът щеше да даде на него ранга военен трибун и баща му щеше ужасно да се гордее с това.

Но вместо това беше получил единствено откупа, който принадлежеше на баща му, и няколко белега, като спомен от всичко, което беше преживял. Цезар пък беше отвел Вълците далеч на север и Светоний бе останал тук, дори без минималната утеха да види построен собствения си дом.

Дръпна рязко тресчицата във внезапен гняв и присви очи, когато тя го одраска. Беше искал да тръгне на север с шестте легиона, но никой от легатите не го беше приел. Нямаше съмнение кой ги е наговорил. Знаеше, че баща му би могъл да си поиска дължимите услуги, за да приемат сина му, но старецът не го беше направил. Срамът от това, на което беше подложен, го изгаряше дори тук, в хладната гора.

Долови някакво движение и погледна натам. Може би някой от робите на баща му бе избягал от работа. Бичуването, което непременно щеше да заповяда, донякъде би го успокоило — животът течеше по-силно във вените му, когато наказваше мързеливците. Знаеше, че робите го мразят, но така беше редно. Пое си дълбоко дъх, за да излае някоя заповед и да ги види как подскочат. Но изведнъж замръзна. Неколцина мъже се прокрадваха през гъстия храсталак от другата страна на оградата. Не бяха от неговите роби. Светоний сниши глава, много бавно, и ги загледа мълчаливо, докато минаваха недалече от него, без да го видят. Сърцето му заби във внезапен страх и дъхът му секна. Не го бяха видели... но цялата тази работа му изглеждаше много странна. Трима от мъжете се придвижваха много бавно, четвърти ги следваше на разстояние. Някакъв инстинкт го предупреди да се сниши и да изчака първите да изчезнат зад дърветата. Четвъртият се придвижваше извънредно предпазливо. Носеше тъмни груби дрехи, също като останалите, и с лекота прескачаше падналите дървета: безшумните му движения издаваха уменията на дългогодишен ловец.

Беше въоръжен и на Светоний изведнъж му се стори, че го е видял сред дърветата. Понечи да избяга или да викне на робите си. Сети се какво говореха за въстанието на робите на север и умът му се изпълни с представата за ножовете им, картинна и ужасяваща. Беше виждал десетки и стотици хора да умират и лесно можеше да си представи как тези мъже го нападат като свирепи зверове. Носеше меч, но не посегна към него.

Затаи дъх. Мъжът като че ли усети, че някой го наблюдава, и се поколеба и се заоглежда. Не забеляза Светоний и след малко продължи подир другарите си.

Светоний бавно си пое дъх. Все още не се осмеляваше да помръдне. Бяха се запътили към имението на север. Очите му станаха жестоки, когато осъзна това. Нека Цезар си вземе земята, с тези мъже, които вървят по нея. Той нямаше да ги издаде. Всичко беше в ръцете на боговете, а не в неговите.

Болката и горчивината го бяха напуснали. Изправи се и се разкърши. Каквито и да бяха непознатите, той им пожела успех и тръгна към робите, които разваляха оградата. Заповяда им да се приберат в имението, с инстинктивното намерение през следващите няколко дни да стои по-далече от гората.

Робите видяха, че настроението му се е подобрило, и се спогледаха; питаха се каква ли диващина е замислил, че е толкова весел.

Юлий се спъна в един камък и изруга. Знаеше, че ако падне, може и да не стане и да го оставят на пътя.

Не можеха да спрат, защото армията на робите вървеше пред тях право към Ариминум. Бягството през полето в тъмнината им беше дало половин ден преднина и Помпей беше заповядал да ги последват. За седем дни легионите така и не бяха успели да скъсат разстоянието, защото преследваха далеч по-отпочинала армия. Робите събираха храна от селата, през които минаваха, опустошаваха ги като скакалци, а легионите вървяха по следите на техните разрушения. Юлий знаеше, че ще изгубят още много войници, но ако робите тръгнаха на юг, щяха да заварят Рим оголен за първи път в историята му.

Взря се в гърба на легионера пред себе си. Гледаше този гръб от дни и го познаваше до последната подробност, от прошарената коса, която се подаваше под шлема, до кървавите петна по глезените на мъжа, вървял десетки мили, докато пришките по краката му се пробият. Мина с безразличие през мокрото петно от нечия пикня и се запита кога ли и той ще спре за малко, за да се изпикае.

До него Брут се изкашля и плю. Обичайната му енергия като че ли беше изчезнала. Беше се превил под тежестта на екипировката си и личеше, че раменете му са охлузени. Всяка вечер ги мажеше с мазнина и стоически чакаше да заздравеят.

Не бяха разменили нито дума от сутринта — схватката им с умората и пътя протичаше безшумно. Повечето войници бяха като тях. Вървяха отпуснати, с отворени усти, свили съзнанието си до една точка някъде напред по пътя. Когато роговете изсвиреха за почивка, се блъскаха в другите пред себе си; ходеха почти като насън.

Без да спират, Юлий и Брут задъвкаха коравия хляб и месото, което им бяха раздали. Докато се опитваха да изцедят слюнка, за да преглътнат, минаха покрай още един паднал войник и се запитаха дали и те също ще останат някъде по пътя.

Ако Спартак искаше да изтощи легионите, не би могъл да избере по-успешен начин. Освен това всички знаеха, че задължително ще има още една битка, когато робите и гладиаторите решат да спрат. Но пък само смъртта щеше да спре легионите.

Кабера изкашля праха от гърлото си и Юлий го погледна, за стотен път учуден, че старецът още не е паднал. Оскъдните дажби и дългите мили път бяха направили слабата му фигура още по-слаба, така че изглеждаше почти като скелет. Бузите му бяха хлътнали и тъмни, походът беше изтощил и чувството му за хумор, и бърливостта му. Също като Брут и Рений пред него, и Кабера не беше проговорил от мига, когато опциите ги сръчкаха да стават — също толкова уморени и отслабнали, те мушкаха с тоягите си и офицери, и войници, без разлика.

Спяха само по четири часа. Помпей знаеше, че може да заварят Ариминум в пламъци, но робите едва ли щяха да имат възможност да спрат, преди легионите да се появят на хоризонта и да ги принудят да продължат напред. Не биваше да позволят на Спартак да се прегрупира. Ако се наложеше, щяха да го подгонят към морето.

Юлий едва държеше главата си изправена, но го правеше, защото знаеше, че Първородните го гледат. Легионът на Лепид вървеше заедно с тях — но бойците се държаха настрана едни от други. Първородните не бяха избягали, а другите бяха. Всички знаеха, че наказанието заради бягството на бойното поле предстои. В очите на войниците от легиона на Лепид се четеше страх, който унищожаваше волята им, докато запълваха часовете вървене с безмълвни тревоги. Юлий и Брут не можеха да направят нищо за тях. Единствено смъртта на Лепид оправдаваше донякъде паниката на бойците му.

Стигнаха мястото на някакъв стар лагер и тръбачите изсвириха. До времето за нощна почивка оставаха още два часа, но Помпей явно беше решил да използва старата лагерна стена, още повече че хората направо падаха от умора. Всички умираха за сън, но първо трябваше да се нахранят, затова готвачите загриха възможно най-бързо питките и сушеното месо. Легионерите се нахраниха механично, после развиха тънките походни одеяла и налягаха.

Внезапно един тръбач изсвири. Идваха Помпей и Крас.

Юлий стана и срита Брут, който се беше свил на кълбо и вече се унасяше в сън. Рений изпъшка и се надигна тежко, подпирайки се на единствената си ръка.

— Ставайте! Всички да стават. Центуриони, стройте Първородните в карета за инспекция. Бързо!

Никак не му се искаше да го прави. Гледаше как мъжете се надигат с мъка, зашеметени от умора. Мнозина спяха прави и се олюляваха, ръцете им бяха увиснали. Центурионите ги мушкаха и дърпаха, докато не постигнаха някакво подобие на ред. Нямаше стонове и оплаквания — легионерите нямаха нито енергия, нито воля да се съпротивляват. Стояха там, където ги бяха изправили, и чакаха да им се каже, че могат отново да легнат.

Помпей и Крас влязоха в лагера на коне и спряха близо до Юлий. Сериозно свитите им устни накараха някои от войниците на Лепид да усетят опасността и да започнат нервно да се споглеждат. Помпей се обърна към Юлий, който му отдаде чест и викна:

— Първородните са строени.

— Първородните да си почиват. На тяхно място да се строят хората на Лепид — студено каза Помпей.

Юлий даде заповед и тримата загледаха как войниците бързо се строят. Дори и след загубите в паниката на битката от легиона все още имаше над три хиляди оцелели. Някои бяха ранени, макар че най-тежко ранените още преди дни бяха останали назад по пътищата. Преди да се обърне към тях, Помпей се наведе към Юлий и тихо каза:

— Не се меси, Юлий. Решението е взето.

Юлий отвърна безстрастно на погледа му. Помпей кимна, после двамата с Крас тръгнаха в тръс към предната редица на събраните войници.

— Центуриони, излезте напред! — викна високо Помпей. — Този легион се посрами и трябва да бъде наказан. Няма извинение за страхливостта. Чуйте какво наказание ви се налага. Всеки десети в редиците ще бъде белязан от центурионите. Ще умре от ръцете на другите. Няма да използвате оръжия, а ще ги смажете до смърт с юмруци и тояги. Ще пролеете кръвта на собствените си приятели и винаги ще запомните това. Всеки десети от

вас ще умре днес. Центуриони, започвайте броенето.

Юлий загледа с ужас, когато центурионите започнаха да отброяват. Докато те вървяха покрай редиците, мъжете около белязаните нещастници се свиваха в страх, когато офицерът стигнеше до тях, а после си отдъхваха, когато ръката му паднеше върху нечие друго рамо. Някои ахнаха, заради себе си или заради приятелите си, но нямаше място за никаква милост. Крас и Помпей наблюдаваха всичко с мълчаливо презрение.

Накрая триста мъже излязоха от редиците. Някои хлипаха, други гледаха безстрастно в земята: не можеха да разберат какво се случва с тях и защо са белязани да умрат.

— Запомнете това! — изрева Помпей на войниците. — Вие избягахте пред робите! От поколения никой легион не е бягал. Оставете оръжията и изпълнете заповедта.

Редиците се разсипаха и всеки от отделените беше обграден от по деветима свои приятели и братя. Юлий чу как някой измърмори полугласно извинение, преди да нанесе първия удар. Беше по-ужасно от всичко, което беше виждал. Опциите имаха тояги, но обикновените войници разполагаха само с юмруците си, с които да смажат лицата и гърдите на хората, които познаваха от години. Някои от тях плачеха, докато удряха, разкривили лица като деца, но никой не отстъпи.

Мина много време. Някои от пребитите войници умряха бързо с премазани гърла, но други продължаваха да треперят и да пищят. Дори Брут се разтрепери, докато гледаше замаяно как мъжете ритат и бият като изпаднали в транс другарите си. Поклати глава невярващо, после отвратено отмести поглед. Рений стоеше неподвижно, лицето му беше пребледняло.

— Никога не съм мислил, че отново ще видя това — измърмори той. — Мислех, че този обичай е отмрял преди години.

— Така беше — каза Юлий. — Помпей, изглежда, го съживи.

Кир гледаше изплашено. Отправи въпросителен поглед към Юлий, но той нямаше какво да му каже.

Центурионите започнаха да проверяват трупите един по един. Легионерите пак се подредиха в сравнително стройни редици. Телата лежаха проснати пред тях сред кръгове кървава трева.

— Ако бяхме в Рим, щях да заповядам да ви разформироваат и да ви се забрани да носите оръжие — изрева Помпей в настъпилата тишина. — Но сега обстоятелствата ви спасиха.

Погледна Крас и сенаторът се размърда на седлото си. Внезапно Юлий се намръщи. Щом Помпей отстъпваше пред Крас, това означаваше, че му се налага зад всичките му думи непременно да стои тежестта на сенатския авторитет. Въпреки всичките увъртания само Крас притежаваше тази власт.

Крас се прокашля и проговори:

— Заповядвам да се сформира нов легион, който да изтрие петното от легиона на Лепид. Ще се присъедините към Първородните и ще създадете нова история. Знамената ви ще бъдат сменени. Ще получите ново име, незасегнато от позора. Назначавам Гай Юлий Цезар за ваш командващ. Говоря от името на сената.

Крас обърна коня си и погледна Юлий.

— Няма ли да влязат в състава на Първородните? — попита невярващо младият мъж.

Крас поклати глава.

— Знам какво ще ти причини това, Юлий, но така е по-добре. Ако просто се присъединят към тебе, никога няма да станете едно цяло. Новото име ще прочисти полето

пред тях... и пред тебе. С Помпей го обсъдихме. Подчини се на нашите заповеди. Днес настъпи краят на Първородните.

За момент Юлий не можа да каже нито дума от гняв. Крас го наблюдаваше внимателно, изчакваше реакцията му. Младият мъж разбираше какво се опитват да направят, но споменът за Марий не напускаше мислите му. Крас усети това, наведе се и заговори тихо, за да не го чуят другите:

— Вуйчо ти би разбрал това, бъди сигурен.

Юлий стисна зъби и кимна рязко. Не можеше да каже нищо. Дължеше много на този мъж.

Крас се изправи и каза вече по-спокойно:

— Ще имаш нужда от ново име за тях. Помпей мисли, че би трябвало...

— Не — прекъсна го Юлий. — Имам име за новия си легион.

Крас вдигна вежди изненадано, когато Юлий заобиколи коня му и се изправи срещу окървавените мъже, които трябваше да командва. Пое си дълбоко дъх, та гласът му да стигне възможно най-далече.

— Ще приема клетвата ви, ако ми я дадете. Помня, че вие не напуснахте бойното поле, а се събрахте, когато го поисках от вас, дори след смъртта на Лепид. — Сведе очи към премазаните тела пред редиците. — Цената за онзи момент беше платена и това никога повече няма да се споменава след днешния ден. Но трябва да го запомните.

Мълчанието беше ужасно, въздухът миришеше на кръв.

— Вие сте белязани със смъртта на всеки десети от вас. Наричам ви Десети легион, за да не забравите никога каква цена платихте и никога да не се пречупвате.

С крайчеца на окото си Юлий видя Крас да премигва, когато чу новото име, но знаеше, че е направил правилния избор.

— Първородни! Последната ми команда към вас. Стройте се в редици заедно с вашите братя. Вгледайте се в лицата им, научете имената им. И знайте — когато някой чуе, че срещу него е застанал Десети легион, ще изпита страх, защото този легион е платил дълга си със собствената си кръв.

Докато редиците се престоляваха, Юлий се върна при Крас. Помпей също се приближи към сенатора. Двамата погледнаха младия мъж с предпазлив интерес.

— Ти говори... добре, Юлий — каза Помпей.

И поклати глава, докато гледаше строяващите се редици. Беше помислил, че Юлий може да се възпротиви на заповедта заради името на Първородните, и беше готов да му наложи волята си. Но като видя лекотата, с която младият командир прие новината и я накара да заработи за него, се изненада. Чак сега му стана ясно защо и как младият мъж беше постигнал такъв успех в Гърция срещу Митридат и срещу пиратите преди това. Той като че ли знаеше какви думи да изрича и думите му се забиваха по-силно и от мечове.

— Бих искал да удължа почивката в лагера, преди да тръгнем напред — каза Юлий. — Това ще ми даде възможност да говоря с хората и да ги оставя да се нахранят и да си отспят.

За момент Помпей се изкуши да откаже. Освен че беше наложително да преследват робите, инстинктът го предупреждаваше да не прави нещата твърде лесни за младия командир, който се обръщаше право към сърцата на войниците и само за миг ги караше да се отърсят от нещастieto си. Но отстъпи. Цезар щеше да има нужда от всяко предимство, щом се налагаше да възстанови достойнството на новия легион, да го въздигне от пепелта.

— Можеш да им кажеш, че съм им отпуснал още два часа по твоя молба, Юлий. Бъдете

готови да тръгнете по залез.

— Благодаря. Ще се погрижа за нови щитове и броня за хората веднага щом приключим с въстанието.

Помпей кимна разсеяно и махна на Крас да тръгнат към челото на колоната. Юлий загледа след тях с неразгадаемо изражение. После се обърна към Брут и видя, че е дошъл и Кабера; нещичко от предишната жизненост и интерес се беше върнало на лицето на учителя. Юлий се усмихна криво.

— Брут, кажи им да си довършат вечерята. След това искам да говоря с колкото мога повече хора, преди да легнат да спят. На мое място Марий би научил имената им. И аз ще го направя.

— Боли ме, че изгубихме Първородните — измърмори Брут.

Юлий поклати глава.

— Не сме ги изгубили. Името ще остане в списъците на сената. Ще се погрижа за това. Помпей и Крас бяха прави да дадат ново начало, макар че наистина е болезнено. Хайде, ела да се разходим сред Десетия. Време е да се освободим от миналото.

Облак дим скриваше Ариминум. Армията на робите нахлу в града и го плякоса. Гражданите се бяха затворили зад залостените си врати и Спартак вървеше свободно с армията си по тихите улици. Подпалиха житниците и изоставените пазари: знаеха, че преследвачите им със сигурност ще загубят поне малко време, за да ги загасят, преди отново да ги подгонят. Всеки спечелен час имаше значение, защото легионите неотстъпно вървяха по петите им.

Стражите на градската хазна бяха избягали и Спартак нареди златото да бъде натоварено на мулета и изпратено на юг. Това съкровище беше натрупано от търговия и мечтата за кораби, които да ги отведат към свободата, стана действителност веднага щом гладиаторите видяха сандъците, пълни с пари.

По кейовете нямаше никакви кораби — те бяха далеч навътре в морето и хората по палубите наблюдаваха как ордата роби ограбва града им под издигащите се пламъци и стълбове дим. Корабите бяха претъпкани с безмълвни хора, които не можеха да направят нищо, само гледаха. Спартак се приближи към ръба на пристана и се взря в тях.

— Виж колко са много, Крикс. Имаме достатъчно злато, за да откупим превоза на всички ни.

— Няма да си мръднат и пръста, за да ни спасят — отвърна Крикс. — Трябва да се обърнем към пиратите. Боговете знаят, че те имат достатъчно кораби, а освен това, струва ми се, ще им достави удоволствие да плюят в лицето на Рим.

— Но как да се свържем с тях? Да пратим конници? Не може да няма начин да стигнем до пиратите.

Спартак пак погледна към далечните кораби. Плановете им щяха да се осъществят, ако успееш да се свържат с враговете на Рим.

Антонид застана до него и присви очи.

— Храбрите римски граждани се крият от нас като деца.

Спартак сви рамене — огорчението и озлоблението на Антонид му бяха омръзнали.

— Шестдесетина кораба като тези ще ни дадат възможност да напуснем римските земи. Флота, купена със собственото им злато — това ще е справедливо.

Антонид погледна с интерес двамата гладиатори. Доскоро се изкушаваше да се измъкне

от района на пристанището, да вземе бронята си и да се присъедини към тълпите, които сигурно щяха да се съберат след заминаването на робите. После обаче видя златото, което бяха взели от съкровищницата. Достатъчно, за да си купи имение в Испания или голямо стопанство в Африка. Имаше много места, където човек да се скрие, места, които обаче не биха подслонили цяла армия. Антонид знаеше, че ако остане с тях, вярата им в него би могла да му даде необходимия му шанс. Щеше ли да му прости Помпей, ако му донесеше главата на Спартак? Не. Вече се беше изправял пред римски съд и преживяното му стигаше. По-добре беше да избяга на някое тихо местенце и да започне живота си отново.

Спартак обърна гръб на морето и каза:

— Ще пратим хора до всяко пристанище. Ще носят пари, за да покажат, че не говорят празни приказки. Това е твоя задача, Крикс. Ех, ако знаех как да се свържем с пиратите. Кажим им какъв е планът. Това ще повдигне духа им, когато тръгнем на юг.

— Значи се насочваме на юг, към Рим? — запита остро Антонид.

Ужасен гняв сгърчи за миг чертите на гладиатора и Антонид се дръпна.

— Изобщо не трябваше да слизаме от планините — отвърна Спартак. — Но сега трябва да спечелим преднина. Ще изпреварим легионите. И помнете, ние опустошаваме полята им и с всеки ден унищожаваме тяхното богатство. То ни прави силни. Нека видим каква държава ще имат в момента, когато се изправим пред любимия им град.

И се взря на запад, в слънцето, и очите му блеснаха в златисто. Представяше си как легионите преследват армията му. На лицето му се изписа огорчение и Антонид отмести поглед.

Александрия стоеше на стената. Дъждът тупкаше по камъните. Факли светеха из целия Рим, прашаха и съскаха, и озаряваха с мътна светлина лицата на защитниците. Щом бяха чули предупредителните сигнали на роговете, всички граждани се бяха стекли на стените, грабнали кой каквото му падне, за да защитят града от мълчаливата армия, която се точеше през калта на Марсово поле.

Табик държеше здраво железния си чук, лицето му беше изопнато и бледо. Беше безпощаден, както и останалите, съзнаваше много добре Александрия. Ако робите ги нападнеха, гражданите трябваше да се бият също толкова свирепо, както и самите легиони. Тя се обърна наляво и надясно по линията защитници — огледа светлините, огледа лицата, взиращи се в тъмното — и се учуди на царящото спокойствие. Семейства стояха заедно, безмълвни, дори децата не вдигаха шум пред лицето на армията, която минаваше покрай тях. Светлината беше оскъдна, но достатъчна, за да виждат белите лица на робите, когато поглеждаха нагоре към стените на града, осъдил армията им на смърт. Колоната като че ли нямаше край.

Пратеници, дошли от легионите, бяха съобщили, че робите приближават града, и сенаторите бяха наредили на гражданите да стоят на стените, докато опасността не отминее; дадоха пример, като заеха места на големите порти, понесли мечовете на бащите и дедите си.

Накрая и последните роби се стопиха в нощта и Александрия вдиша дълбоко. Дъждът беше започнал да отслабва и Рим беше оцелял. Внезапни усмивки и смях около нея й показаха, че всички са го почувствали, и за миг тя разбра, че в мрака са се свързали с неразрушима връзка. Но вътрешно се разкъсваше. Някога беше робиня, също като тези роби, и бленуваше да се издигне, за да разруши скъпоценните къщи на господарите.

— Всички ли ще ги убият? — измърмори тя почти на себе си.

Табик се обърна към нея.

— Да. Сенаторите се уплашиха и няма да простят на нито един. Легионите ще се окъпят в кръв.

Помпей четеше съобщенията от Рим. Дъждът барабанеше по платнището на командирската палатка и на места прокапваше вътре. Храната седеше недокосната на масата. Помпей четеше и препрочиташе всяко съобщение. Трябваше да каже на Крас.

След малко стана и закричи нервно. Взе една факла и се приближи до картата, която покриваше едната стена на палатката. Тъмни петна влага личаха по пергаментата и Помпей си помисли, че трябва да я свали, ако продължи да вали все така силно. Рим представляваше малко кръгче на дебелия кожа, някъде на юг от него робите вървяха към морето. Той се взря в символа на града — знаеше, че трябва да вземе решение, преди Крас да е дошъл. Само часовете се движеха в мълчаливия лагер, унили и измокрени до кости. Сенатът им беше изпратил припаси веднага щом армията на Спартак се беше насочила на юг.

Помпей се гордееше със своя народ, гордееше се, че стари и млади, жени и лоялни роби бяха излезли по стените, готови да се бият. Дори сенаторите се бяха въоръжили, защото имаха свои центурии, които да защитят града с цената на живота си. Това беше дало надежда на гражданите.

Тихи гласове отвън оповестиха приближаването на Крас. След миг той влезе и се огледа в полутъмната палатка. Носеше тежко кожено наметало над бронята си. Рязко свали качулката и пръсна навсякъде капки вода.

— Невъзможна нощ.

— Някои от новините са... ужасни — отвърна Помпей, — но трябва да почакаат. На брега има четири легиона, току-що пристигнали от Гърция. Ще се срещна с тях и ще ги накарам да тръгнат с нас.

— Защо ти? Можеш да пратиш екстраординарии с нашите печати на заповедите. Защо да отиваш лично?

Помпей направи гримаса.

— Намерили са човека, който уби дъщеря ми. Хората, които пратих да го търсят, го наблюдават. Ще се отбия в града, преди да се срещна с вървящите на запад легиони. Трябва да продължиш без мене.

Крас седна и го загледа. После каза:

— Ако се обърнат и влязат в бой, няма да мога да те изчакам.

Помпей поклати глава.

— Тогава не ги карай да се обръщат. Остави им място да бягат и след няколко дни, след една седмица ще се върна със свежи подкрепления и ще свършим с този лов. Не рискувай да загубиш всичко, приятелю. Колкото и да си изкусен в сената, не си пълководец. Знаеш го много добре.

Крас скри гнева си. Винаги гледаха на него като на търговец, като на заемодавец, сякаш легионите криеха някаква голяма тайна, която само малцина избрани можеха да разберат. Сякаш в неговото богатство имаше нещо срамно. Виждаше с какво отчаяние Помпей се мъчи да не загуби тази победа. Колко ужасно щеше да е, ако презреният Крас му я открадне изпод носа! Който съкрушеше въстанието, щеше да стане следващият консул, той беше сигурен в това. Как би могъл сенатът да устои пред волята на хората, пред толкова много месеци страх? Не за първи път Крас усети съжаление за великодушното си, за това, че бе предпочел Помпей в сенатските дебати. Ако беше знаел как ще тръгне кампанията, щеше да потегли сам.

— Ще ги подгоня на юг — каза той и Помпей кимна доволен.

Взе друго послание от масата и го подаде на Крас. Когато той почна да чете, стана и посочи картата.

— Тези съобщения за флота могат да са само във връзка с робите. Бих останал, ако не бях сигурен, че ще продължат напред, но стига да не ги предизвикваш, те трябва да се насочат на юг, за да се срещнат с корабите. Ще повикам галери срещу тях. Няма да избягат по море, кълна се.

— Ако имат такова намерение — измърмори Крас, без да спира да чете.

— Не могат да бягат вечно. Ще започнат да гладуват, независимо какво са намерили да ограбват. Всеки ден отнема от силите им. Не, те се опитват да избягат и тези съобщения са ключът към това.

— А когато видят нашите галери да се събират, за да предотвратят бягството, ти ще настъпиш заедно с гръцките легиони, за да ги довършиш? — попита Крас и в тона му се промъкна жлъчна нотка.

— Точно така — отвърна остро Помпей. — Не приемай леко тази заплаха, Крас. Ако загубим сега, губим всичко. Трябват ни допълнителните легиони, които ще докарам. Не влизай в битка, докато не видиш моите знамена. По-скоро бих искал да те видя да се

оттегляш, отколкото да узная, че са те победили, преди да се върна.

— Добре — отвърна Крас, ужилен от небрежното подценяване на способностите му.

Ако Спартак нападнеше в отсъствието на Помпей, моментът щеше да е негов и той щеше да го сграбчи, и славата заедно с него.

— Знам, че ще дойдеш колкото може по-бързо — добави на глас.

Помпей се поотпусна и опря юмруци на масата.

— Има още нещо. Заминавам веднага за града и не знам дали трябва да го пазя в тайна, докато не сме свършили тук.

— Каж ми — тихо промълви Крас.

Палатките бяха натежали от дъжда. Мъжете спяха дълбоко. Юлий сънуваше имението. Цял ден легионите бяха вървели усилено към Рим и когато беше дошла заповед да разпънат палатките, легионерите едва бяха успели да свалят броните си, преди да заспят. Онези, които бяха издържали форсираните походи, бяха по-здрави от когато и да било — стегната кожа над яки мускули. Бяха видели приятели да изостават в похода, просто да падат край пътя с треперещи крака. Някои се бяха присъединили към края на колоната, но много от ранените бяха умрели — губеха кръв с всяка стъпка, накрая изтощените им сърца просто спираха и те рухваха там, където ги надвиеше слабостта.

Легионите обаче бяха станали по-здрави в похода и вървяха напред с гордо вдигнати глави. На третата седмица Помпей беше наложил още по-бърз ход по Виа Фламиния и те се бяха подчинили без протест.

Юлий измърмори раздражено, защото някой го побутна по рамото.

— Дойде пратеник от Помпей. Събуди се. Бързо.

Той моментално скочи и разтърси глава, за да прогони съня. Надникна навън към пратеника, носещ бронзовия печат на Помпей, бързо се облече и излезе под дъжда.

Юлий влезе и отдаде чест на Крас и Помпей. Имаше нещо странно в израженията им.

— Седни, Юлий — каза Крас.

Възрастният мъж избягваше да срещне погледа му и Юлий леко се намръщи, докато сядаше на една пейка до масата. Крас и Помпей продължиха да мълчат и неясна тревога сви стомаха му. Помпей наля чаша вино и я побутна към младия трибун.

— Получих... лоши новини, Юлий. Дойдоха съобщения от града — започна той.

Пое си бавно дъх и продължи:

— Нападнали са имението ти. Жена ти е убита.

Юлий скочи.

— Не! Това не е вярно!

— Съжалявам, Юлий. Получихме го заедно с военните съобщения.

Ужасът на младия мъж събуди собствения му спомен — как беше намерил дъщеря си в градината. Подаде пергамента на Юлий и мълчаливо загледа как той на няколко пъти започва да го чете със замъглени очи. Младият мъж дишаше тежко, ръцете му трепереха.

— О, богове, не! — прошепна той. — Ами Тубрук? Октавиан? За дъщеря ми не се казва нищо. Нищо, само няколко думи. Корнелия...

Не можа да довърши.

— Това е официално съобщение, Юлий — каза Помпей. — Възможно е да са живи. Ще има и други писма. — Спря за миг и взе решение. — Тъй като сме близо до града, ще те

разбера, ако отсъстваш за малко, за да видиш какво става в дома ти.

Юлий като че ли не го чу. Крас се приближи към младия мъж, който беше видял толкова много мъка в живота си.

— Ако искаш да се върнеш в имението си, ще подпиша заповедите. Чуваш ли ме?

Юлий вдигна глава и двамата мъже отместиха очи — не можеха да гледат страданието му.

— Моля за разрешение да взема Десети с мене — каза Юлий с треперещ глас.

— Не мога да позволя това, Юлий — отвърна Помпей. — Дори ако можехме да се лишим от тях, не мога да ти дам цял легион.

— Само петдесет, само десет души... — замоли се Юлий.

Помпей поклати глава.

— Аз самият също се връщам в града. Ще има правосъдие, кълна ти се, но ще бъде по правилата на Пакс Романа, по римския закон. Всичко, за което работеше Марий. Ти ще се върнеш с мене тук след няколко дни, за да сложим край на въстанието. Това е твой дълг, както и мой.

Юлий стана, за да излезе. Помпей положи ръка на рамото му.

— Не можем да отхвърлим републиката, понеже не ни харесват ограниченията, Юлий. Когато дъщеря ми умря, аз се заставих да чакам. Самият Марий казваше, че републиката си струва един живот. Не помниш ли?

— Не и нейния живот — отговори Юлий и избухна в хлипове. — Тя не беше част от това...

Двамата пълководци се спогледаха.

— Върви у дома си, Юлий — каза тихо Крас. — Отвън те чака кон. Брут ще командва Десети, докато те няма.

Юлий си пое дълбоко дъх, за да си възвърне някакво подобие на самообладание.

— Благодаря ви — изрече тихо и се опита да отдаде чест.

Още стискаше съобщението в ръка и като забеляза това, го остави на пейката, преди да излезе и да яхне коня. Искаше просто да забие пети в хълбоците на животното и да се отдалечи в галоп от лагера, но вместо това го подкара към Десети легион.

— Отивам в Рим, Брут. Корнелия е мъртва.

— О, Юлий, не! — смаяно възкликна Брут.

Прегърна го и сълзите на Юлий най-накрая потекоха.

— Тръгваме ли? — прошепна Брут.

— Помпей забрани.

— Въпреки това, тръгваме ли? Дай ми заповед.

Юлий затвори очи за миг — мислеше за думите на Помпей. Той също беше понесъл мъчителна загуба. Можеше ли да се покаже по-слаб от него? Смъртта на Корнелия го беше освободила от задръжки. Сега нищо не можеше да го спре да хвърли цяла армия срещу Катон и да го изтръгне от плътта на Рим. Част от него отчаяно искаше да види пламъци да се извисяват над града, да заличат завинаги това име и спомена за привържениците на Сула. Катул, Бибул, Пранд, самият Катон — те имаха семейства, които можеха да платят с кръвта си за онова, което му бяха отнели.

Но оставаше дъщеря му Юлия. В съобщението не се казваше дали е жива — нито една дума.

Щом помисли за нея, връзките на живота, който беше избрал, го обгърнаха като успокояващо наметало и някак си заглушиха мъката му. Брут го гледаше в напрегнато очакване.

— Не, Брут, още не. Ще чакам. Но има един кръвен дълг, който трябва да се плати. Предвождай Десети, докато се върна.

— Сам ли тръгваш? Нека дойда с тебе.

— Не бива. Ти трябва да поемеш командването. Помпей ми забрани да взема хора от Десети. Доведи ми Кабера. Трябва ми.

Брут изтича да събуди стария лечител. Когато разбра какво е станало, старецът забърза въпреки явното си изтощение.

Брут се върна при Цезар и го погледна в очите.

— Помпей не знае за войниците, които оставихме в имението, Юлий. Те са готови да умрат за тебе.

— Стига да са живи — отвърна Юлий.

Беше ослепял от сълзи под неспирния дъжд.

Тежки кълбести облаци скриваха пролетното слънце и дъждът продължаваше да вали. Юлий и Кабера влязоха в имението. Юлий бе обзет от дълбока умора, която нямаше нищо общо с нощната езда. Заради тежестта на стареца беше яздил почти ходом часове наред. Не усещаше обаче никакво желание да бърза. Искаше му се времето да се разтегне до безкрайност, мръщеше се на всяка стъпка, която го приближаваше към този момент. Кабера мълча през цялото пътуване — вечната му заразителна радост се беше стопила. Мократа дреха лепнеше по изтънелите му кости и той трепереше.

Юлий слезе пред портата и загледа как тя се отваря пред него. Някак си сега, когато беше стигнал тук, не искаше да влезе, но все пак вкара коня в двора. Усещаше се вцепенен.

На лицата на войниците, които го посрещнаха, беше изписана мъка. Той не им каза нищо, а тръгна през калния двор. Кабера го гледаше как се отдалечава и поглаждаше меката муцуна на коня.

Клавдия държеше някакъв окървавен парцал. Беше бледа и изтощена, с тъмни торбички под очите.

— Къде е тя? — попита Юлий и Клавдия като че ли се стопи пред него.

— В триклиниума — отвърна бавачката. — Господарю, аз...

Юлий мина покрай нея, влезе в триклиниума и спря. Факли осветяваха проста постеля и озаряваха лицето на Корнелия. Юлий се приближи към съпругата си и я погледна, ръцете му затрепериха. Беше измита и облечена в бяло, с чисто лице и коса, вързана на тила.

Той докосна лицето ѝ и премига, усещайки мекотата му.

Смъртта не можеше да се скрие. Очите ѝ се бяха поотворили и той виждаше бялото под клепачите. Помъчи се да ги затвори, но те пак се отвориха, когато отдръпна пръсти.

— Съжалявам — прошепна Юлий. Шепотът му отекна под трептенето на факлите.

Хвана ръката ѝ, стисна студените пръсти и коленичи до нея.

— Съжалявам. Ти никога не си била част от това. Съжалявам, че не те отведох. Ако можеш да ме чуеш... аз те обичам, винаги съм те обичал.

Наведе глава, защото срамът го връхлетя. Последните му думи към тази жена, която се беше закълел да обича, бяха изпълнени с гняв и сега вече нямаше как да се освободи от тази вина. Беше толкова глупав! Не ѝ беше помогнал, някак си бе уверен, че тя винаги ще е тук и че кавгите нямат никакво значение. А сега тя си беше отишла... Той сви юмруци и стисна главата си с тях. Как се беше хвалил пред нея! Че враговете му ще бъдат съкрушени и че тя ще е в безопасност...

Един глас разтърси тишината:

— Не! Не влизай там!

Беше Клавдия. Юлий се извъртя и посегна към меча.

Дъщеря му дотича в тишината и спря, щом го видя. Той помръдна инстинктивно, за да скрие Корнелия от очите ѝ, после пристъпи към нея и я вдигна на ръце.

— Мама умряла — каза момиченцето и той поклати глава. Не можеше да спре бликащите сълзи.

— Не, не! Тя е тук. Тя те обича — отвърна Юлий.

Хората на Помпей едва не се задавяха от миризмата на гнило, лъхаща от мъжа, когото държаха. Плътта, която усещаша под наметалото, като че ли се плъзгаше по костите и когато поотпуснаха хватката, закачуленият мъж изохка от болка, сякаш нещо се беше откъснало. Помпей се изправи пред тях с блеснали от злорадство очи. До него стояха две млади момичета, които беше намерил в къщата, дълбоко скрита в лабиринта на уличките. Бяха уплашени до смърт, но нямаше къде да избягат и мълчаха.

Помпей изтри потта от бузата си.

— Свалете му качулката. Искам да видя човека, който е убил дъщеря ми.

Двамата войници дръпнаха грубия плат и извърнаха отвратено очи. Убиецът го изглежда яростно; лицето му представляваше маса от пришки и циреи. Нямаше и петънце здрава плът, нашарената с белези кървяща кожа се пукаше, докато говореше.

— Не съм този, когото търсите!

— Ти си един от тях — озъби се Помпей. — Имаш едно име за мене, знам. Но този живот тук е мой и ще го взема заради това, което си направил.

Сълзящите очи на мъжа се отместиха към двете момичета, които се свиха от страх. Ако Помпей вече не беше отгатнал, в този момент щеше да разбере, че това са дъщерите му. Сенаторът познаваше много добре този страх. Убиецът заговори бързо, сякаш за да се опита да ги заблуди.

— Как ме намери?

Помпей извади от колана си нож и острието блесна в полумрака на стаята.

— Загубих доста време и злато, и живота на четирима добри мъже, за да те проследя, но мръсниците, които използваш, в края на краищата те издадоха. Казаха ми, че си построил красиво имение на север, далече от тази дупка. Построено от моята кръв. Да не би да си мислил, че съм забравил за убиеца на дъщеря си?

Мъжът се закашля; дъхът му беше зловонен въпреки сладникавия парфюм, който използваше, за да задуши миризмата на гнило.

— Не от моя нож...

— Но по твоя заповед. Кой ти каза името? Чие злато взе? Аз знам, но го кажи пред свидетели, за да мога да потърся правосъдие.

За един дълъг миг погледите им се кръстосаха, после очите на убиеца се спуснаха към острието, което Помпей държеше сякаш небрежно. Дъщерите му ги гледаха ококорени. Те не разбираха опасността и на убиеца му се прииска да изкрещи, че са невинни. Гледаха го толкова доверчиво... Не се ужасяваха от раните му. Ако не бяха нежните грижи, които полагаха за него, той би отнел живота си дълго преди да беше настъпил сегашният миг. Дъщерите му не бяха болни, кожата им беше свършена под пластовете мръсотия, с която се прикриваха от хищниците по мръсните улици. Кой щеше да се грижи за тях, когато той умреше? Убиецът знаеше достатъчно за Помпей, за да разбере, че животът му е свършил. Помпей не изпитваше никаква милост след смъртта на дъщеря си... ако изобщо някога беше изпитвал.

— Пусни дъщерите ми и ще ти кажа — изскимтя убиецът.

Помпей изсумтя, после посегна към по-малката и я хвана за косата. С другата ръка прекара камата през гърлото ѝ и я пусна, когато тя омекна в хватката му.

Убиецът изпищя заедно със сестра ѝ, която се мъчеше да се изскубне от държащите я мъже, после заплака.

— Е? — каза Помпей.

Избърса камата с два пръста; кръвта падаше на тежки беззвучни капки по пръстения под. Зачака търпеливо, докато главата на убиеца не престана да се тресе от хлипове.

— Другата ще живее. Може би. За последен път те питам. Чие злато взе?

— Катон... Беше Катон, чрез Антонид. Само това знам, кълна се.

Помпей се обърна към войниците.

— Чухте ли?

Те кимнаха. Бяха навъсени като командира си.

— Е, значи тук свършихме.

Обърна се да си тръгне. Само едно малко петно кръв на ръката му подсказваше, че е бил тук.

— Убийте и двамата. Първо момичето — добави той и излезе на мръсната уличка.

— Буден ли е? — попита Юлий.

В стаята миришеше на болест. Тубрук лежеше прострян на леглото, по чаршафа имаше тъмни петна кръв. Преди да влезе, Юлий беше изчакал дъщеря си да престане да плаче и полека беше свалил пръстите ѝ от врата си. Тя се беше разплакала отново, но той не искаше да я въвежда в друго обиталище на смъртта, затова Клавдия повика една млада робиня да се погрижи за нея. От начина, по който момиченцето се прилепи към девойката, ставаше ясно, че тя го е успокоявала неведнъж през последните ужасни дни.

— Може да се събуди, ако му говориш, но отдавна не се е събуждал — тихо каза Клавдия.

Лицето ѝ казваше на Юлий повече, отколкото би искал да узнае. Тубрук лежеше в странна поза, пресни шевове минаваха през гърдите му и се губеха под завивките. Макар да изглеждаше, че спи, той потръпна и Юлий придърпа завивката нагоре. По устата на стария гладиатор имаше несъсирена кръв. Клавдия вдигна от пода купа с почервеняла вода и я попи. Юлий гледеше отчаяно.

Тубрук изстена и отвори очи.

— Още ли си тук, бабке? — прошепна той и слаба усмивка раздвижи устата му.

— Докато ме искаш, любов моя — отвърна тя.

Вдигна очи към Юлий, после погледна мъжа в леглото и каза:

— Юлий дойде.

Тубрук обърна глава и изхърка:

— Ела насам да те видя.

Клавдия се дръпна и Юлий се приближи и погледна Тубрук в очите. Старият гладиатор си пое дълбоко дъх и цялото му тяло потръпна.

— Не можах да ги спра, Юлий. Опитах, но... не можах да стигна навреме.

— Не си виновен ти — прошепна Юлий и от очите му бликнаха сълзи.

— Убих всичките... убих го, за да я спася — каза Тубрук отпаднало.

Дишаше на пресекулки. Юлий се отчая. Боговете бяха отредили твърде много мъки на най-любимите му хора.

— Повикай Кабера. Той е лечител — обърна се Юлий към Клавдия.

Тя му махна да наведе глава и прошепна:

— Не го оставяй да се мъчи. Нищо не може да се направи. Не му е останала никаква кръв.

— Доведи Кабера — отвърна Юлий свирепо.

Помисли, че ще възрази, но после Клавдия излезе и той я чу да вика в коридора.

— Кабера е тук, Тубрук. Ще ти стане по-добре — поде Юлий и лек хлип задра отново гърлото му.

Старецът влезе — пръскаше навсякъде дъждовни капки — и бързо се приближи до леглото. Със сръчни пръсти провери раните, като повдигна завивките, за да ги види изцяло. Погледна отчаяния Юлий и въздъхна:

— Ще се опитам.

Положи ръце на гърдите на Тубрук и затвори очи.

Юлий се наведе напред и зашепна молитва. Не виждаше нищо, само приведената фигура на стария лечител и ръцете му, неподвижни и тъмни върху белите гърди. Тубрук си пое дъх във внезапен спазъм, после бавно издиша. Отвори очи, погледна Клавдия и прошепна:

— Болката си отиде, любов моя...

В същия миг животът го напусна. Кабера се олюля и падна на пода.

Помпей изгледа смръщено капитана на галерата, който стоеше сковано пред него.

— Не ме интересува какви заповеди си получил. Ето какви са моите. Ще отплаваш на юг към Сицилия и ще събереш всички галери, които срещнеш по пътя. Всички римски кораби трябва да пазят юга и да попречат на робите да избягат. Разбра ли, или трябва да те арестувам и да назнача друг капитан на твое място?

Гадитик отдаде чест; не харесваше надмения сенатор, но не се осмеляваше да го покаже. След половин година, прекарана в плаване, се беше надявал да остане поне малко на суша, в града, но сега получаваше заповед да излезе отново в морето, без дори да му се даде възможност да почисти кораба. Пракс щеше да се вбеси.

— Разбрах, господарю. Ще излезем от пристанището с отлива.

— И нито миг по-късно — отговори Помпей, обърна се и тръгна към чакащите го войници.

Гадитик го загледа да се отдалечава, после хвърли поглед към другите галери, които вече отплаваха. Тъй като всички се бяха запътили към Сицилийския проток, римските пристанища щяха да станат лесна плячка за пиратите. Каквото и да беше замислил сенатът, Гадитик се надяваше, че начинанието ще си струва риска.

Клавдия намери Юлий да пие от мъка в една тъмна стая. Той вдигна очи, когато тя влезе, но в погледа му не се четеше нищо.

— Сега тук ли ще останеш? — попита бавачката.

Той поклати глава.

— Не. Ще се погрижа за погребенията и тръгвам.

Говореше завалено, в гласа му се усещаше невероятна тъга, но тя не можеше да го утеши с никакви думи. Част от нея искаше да го накара да почувства болка заради жестокия начин, по който се беше държал с Корнелия, и тя с последни сили се сдържа да не проговори, за да не го нарани. Лицето му показваше, че той съзнава това.

— Ще останеш ли да се грижиш за майка ми и дъщеря ми? — попита Юлий, без да я поглежда.

— Аз съм робиня. Длъжна съм да се върна в дома на сенатор Цина — отвърна тя.

Той я погледна и махна с ръка в пьянски жест.

— Освобождавам те. Ще откупя документите от баща й. Поне това ще направя, преди да замина. Просто се грижи за Юлия. Октавиан тук ли е?

— В конюшнята. Не знаех дали да го върна на майка му...

— Грижи се и за него. Той е моя кръв и аз му го обещах. Държа на обещанията си. — Лицето му се изкриви в мъка. — Искам да останеш тук и да управляваш тази къща. Не знам кога ще се върна, но когато си дойда, искам да ми говориш за нея. Познавала си я преди мене и искам да знам всичко.

Той беше толкова млад, помисли тя. Млад, глупав и едва сега научаваше, че животът е ужасно нечестен. Колко дълго беше чакала любовта, преди да я намери с Тубрук? Корнелия щеше да я освободи, за да се омъжи, а Тубрук щеше да я помоли за това, щом събереше кураж. Сега не й бе останало нищо — момичето, което беше отгледала от бебе, лежеше безжизнено в другата стая. Когато събереше сили, Клавдия щеше да измие и Тубрук. Но не веднага.

— Ще остана — каза тя и се запита дали Юлий я е чул.

Катон стоеше на форума под тъмното небе. Тогата му бе смъкната и отпуснатата му бяла плът блестеше под стичащите се струйки вода. Гърбът му беше белязан с ивици от ударите на камшика, а в болката, която изпитваше, отекваха гневът и отвращението му от дребните душици, които го бяха победили. Никой от тях не би се погнусил да направи това, което беше направил той, стига да имаха възможност. Но сега те го гледаха яростно и го сочеха с пръст, сякаш изобщо не бяха същите като него. Бившият сенатор направи презрителна физиономия и изправи още повече глава, когато палачът се приближи с дългия меч, блеснал в ръцете му.

Помпей гледаше, без да показва вътрешното си задоволство. Беше отложил завръщането си при Крас, за да се погрижи да приключи с тази задача. Би предпочел да види тези дебели ръце приковани към дървения кръст и изложени на форума за бавна смърт — такъв край щеше да е по-подходящ за Катон. Но поне беше получил удовлетворение, когато семейството на осъдения беше продадено в робство въпреки отчаяните му викове. Къщата му беше предадена на сената и парите, получени от продажбата ѝ, щяха да финансират легионите, които Помпей щеше да хвърли срещу робите.

Юлий гледаше вцепенено: Помпей го беше поканил да участва в триумфалното му шествие, за да гледа екзекуцията, но той не виждаше нищо. Не изпитваше никаква радост, че ще види как убиват Катон. Не повече, отколкото ако би видял смъртта на някое куче или настъпена хлебарка. Дебелият сенатор нямаше представа каква мъка беше причинил — и нищо от неговите страдания не би могло да върне Корнелия. Да свършват бързо, прошепна той на себе си. По-бързо.

Катон плю на камъните на форума и огледа тълпата от сенатори и граждани, които се бяха стекли да гледат екзекуцията. Сега поне тълпата не изглеждаше заплашително настроена. Той така и не си беше спечелил популярност сред хората от града; като че ли пък някой се тревожеше какво правят или мислят те. Плю отново и сви гневно уста при вида на чакащата тълпа. Животни, които изобщо си нямат представа как един велик мъж може да държи закона в шепата си. Марий го знаеше, Сула също. Никой от тези тук не можеше да разбере, че закон няма — има само това, което можеш да хванеш.

Отекнаха стъпки и Катон обърна глава и видя Помпей да се насочва към него. Намръщи се. Този човек дори нямаше благовъзпитаността да го остави да умре без още подигравки. Не беше създаден за величие. Сула би позволил на врага си достойнството на самотната смърт, независимо какво беше станало помежду им. Той беше мъж, който разбираше какво означава власт.

Помпей се приближи и се наведе към ухото му.

— Семейството ти няма да живее дълго в робство. Купих ги всичките — прошепна съскащият му глас.

Катон го изгледа студено и попита също така тихо:

— И Герминий ли?

— Той няма да оцелее в следващата битка.

Катон се усмихна. Запита се дали Помпей си мисли, че Юлий и Брут ще са по-лесни за манипулиране. Вдигна презрително глава. Изглеждаше уместно родът му да свърши с него. Беше чувал за древни царе, които заповядвали семействата им да бъдат хвърлени на погребалните им клади. Помпей постъпваше глупаво, като се опитваше да го нарани.

— И ти ще познаеш подобен ден — каза му той. — Твърде нищожен си, за да държиш този град в юмрука си.

Изсмя се прегракнало, когато лицето на Помпей трепна в гневен спазъм.

— Довърши го — изсъска Помпей на палача, обърна се и сърдито тръгна към чакащите сенатори.

Катон кимна на палача. Изведнъж се почувства уморен, почти вцепенен.

— Не, момче. Някои неща човек трябва да свърши със собствената си ръка — измърмори той и свали тежката гривна от ръката си.

С палец освободи скрития бръснач, обърна се към тълпата и я изгледа презрително. Дръпна бързо, преряза гърлото си и зачака. Кръвта бликна и обля бялата му плът.

Палачът стреснато пристъпи напред, но Катон вдигна ръка и го спря — отказваше меч. Тълпата гледаше в животинска омая как краката му започнаха да треперят... после той се смъкна на колене. Продължи да гледа свирепо още миг, преди да рухне на камъните.

Събралите се граждани си поеха дъх и напрежението от смъртта се разсея. Въпреки престъпленията на Катон, които се обсъждаха шепнешком, смелостта му развали удоволствието, което бяха дошли да намерят тук. Хората започнаха да се пръскат безмълвно, подминаваха падналото тяло с наведени глави и с по някоя кратка молитва.

Помпей гневно сви устни. Подобен завършек отнемаше радостта от отмъщението, караше го да се усеща някак си ограбен. Даде знак на стражите си да отнесат трупа и се обърна към Юлий:

— Сега тръгваме на юг, за да си довършим работата.

Легатът учудено изгледа Крас.

— Та това са повече от двадесет мили неравен терен. Моля те, помисли. Трябва да заемем централна позиция, да сме готови да ги спрем, да не им позволим да пробият...

Крас го изчака да свърши; тропаше нервно с пръсти по масата, докато го слушаше. Беше сигурен, че това е единственото, което трябва да се направи. Робите бяха притиснати до морето и ако Помпей беше стигнал до галерите, сега нямаше да има кораби, на които да се качат. Той само трябваше да ги задържи, да ги притисне в тесния участък в края на полуострова. Погледна картата на Помпей на стената. На нея разстоянието изглеждаше съвсем малко.

— Заповедите ми са ясни. Нови легиони идват от север, водени от Помпей. Ще задържим линията, докато не пристигнат, и искам в полето да се издигнат укрепления. Не ми губи времето.

В гласа му се дочу опасна нотка. Легатът сигурно не би се колебал така, ако Помпей даваше заповедите. Това беше непоносимо.

— Тръгвай! — изсъска Крас и стана от стола си.

Когато остана сам, пак седна, потърка нервно чело и отново погледна картата.

Всеки шум в нощта го караше да подскача от страх, че робите може да са пробии редиците му и да тръгнат пак да опустошават страната. Не биваше да допусне това да се повтори. Отначало мислеше да ги притисне към морето, но ако те започнеха да се бият така, както се бяха сражавали там, на север? Щом пътят им за бягство бъдеше отрязан, щяха да се бият отчаяно и ако надвиеха римските войници, той беше загубен, дори да не загинеше в битката. Сенатът щеше да заповяда да го екзекутират. Намръщи се. Колко от сенаторите имаха дългове, които само смъртта му би могла да заличи? Можеше да си представи

благочестивите им лица, докато обсъждат съдбата му в сената. Откакто Помпей го остави да действа сам, започна по-добре да разбира колко са сложни нещата. Нямаше кого да пита, трябваше лично да взема решенията.

Отиде до картата, прокара пръст по най-тясната ивица земя в югозападния край на полуострова, намръщи се и прошепна:

— Ще ви задържим тук, докато дойдат легионите.

Двадесет мили насипи. Подобен вал не беше вдиган никога и когато го издигнеха, римляните щяха да разказват на децата си за него и за Крас, който построил стена през цялата държава. Драсна отново с пръст, пак и пак, докато на пергаментата не пролича тъмна линия.

Стената щеше да спре робите, освен ако Помпей не се беше провалил в усилията си да събере достатъчно галери, за да им попречи да избягат и за да не стане после Крас посмешище за цялата страна, че е пазил само пустите полета.

След забавянето за екзекуцията на Катон Помпей накара гръцките легиони да вървят на юг без почивка. Те бяха ветерани от гръцките граници и сред тях имаше достатъчно хастати и триарии, които да подтикват младите напред. Вървяха по камъните на Виа Апия и първия ден изминаха тридесет и пет мили. Помпей знаеше, че ще започнат да вървят по-бавно, когато излязат от пътя, но дори ако робите бяха избягали в най-отдалечената част на страната, за по-малко от две седмици можеше да ги настигне с пристигналите от Гърция легиони.

Юлий яздеше заедно с Кабера. Сменяха конете на всеки дванадесет мили в пътните станции. Помпей се учудваше на младия трибун. Беше му казал само няколко думи, докато стояха и гледаха как Катон умира на форумата, но младият мъж сякаш се беше превърнал в друг човек. Вътрешният огън, който беше нервирал Помпей, когато Юлий беше поел контрола над новия Десети легион, като че ли беше угаснал. Всеки ден, докато яздеха един до друг, Помпей го оглеждаше внимателно. Беше виждал мъже, които се пречупваха след подобна трагедия, и ако Юлий не беше в състояние да командва, той нямаше да се поколебае да го свали от поста му. Марк Брут също беше подходящ за задачата, но дълбоко в себе си Помпей признаваше, че Брут никога няма да е такава заплаха за него, каквато би могъл да представлява този. Начинът, по който Юлий беше поел властта над Първородните и същевременно беше запазил приятелството на Брут, говореше много за способностите му. Може би щеше да е по-добре да накара да го свалят, преди да се е възстановил след убийството на съпругата си, докато все още е слаб.

Помпей погледна далече напред по широкия път. Крас нямаше смелостта да нападне армията на робите — той го знаеше от момента, когато беше чул да произнасят името му в сената. Победата щеше да е само негова и само това щеше да му е нужно, за да обедини фракциите в сената и да си осигури властта над Рим. Някъде далеч пред него флотилията галери блокираше морето и макар че робите още не го знаеха, беше дошъл краят на тяхното въстание.

Спартак погледна над скалите към дима от поредния кораб, пленен и подпален от римските галери. Морето гъмжеше от кораби, бягащи пред римската флота. Нямаше милост за пленените. От години военните галери безрезултатно бяха преследвали пиратите и сега се отдаваха на жаждата си за мъст. Някои от корабите бяха превзети на абордаж, но повечето

бяха подпалени — две-три галери едновременно изсипваха огън върху палубите им и пиратите гинеха в пламъците и скачаха с кръсъци в морето. Оцелелите кораби бързо се отдалечаваха от брега и отнасяха със себе си последния шанс на робите за свобода.

Спартак погледна към дрипавата си армия. Всички бяха гладни и уморени, смазани от съзнанието, че дългото им бягство през страната е свършило безуспешно. Но въпреки това той се гордееше с тях.

— Няма начин да избягаме, нали? — попита уморено Крикс.

— Няма. Без корабите сме свършени — отвърна Спартак.

Крикс погледна към мъжете около тях — седяха без никаква надежда под неспиращия дъжд.

— Трябваше да идем оттатък планините — каза той тихо.

Спартак сви рамене и се усмихна криво.

— Но пък здравата ги изпотихме. Кълна се във всички богове, наистина ги изплашихме.

Отново замълчаха и загледаха морето. Римските галери опожаряваха или прогонваха и последните пиратски кораби. Пушекът се издигаше под дъжда, свиреп и горещ като отмъщение.

— Антонид си отиде — обади се изведнъж Крикс.

— Знам. Дойде снощи да иска злато.

— И ти му даде? — попита невярващо Крикс.

Спартак сви рамене.

— Защо не? Щом може да се спаси, желая му успех. Тук не му остава нищо. И ти трябва да си отидеш. Може би някои от нас ще успеят да се спасят. Той няма да мине покрай легионите. Проклетата стена, която вдигнаха, ни отрязва пътя.

Изправи се и продължи:

— Не ни остава друго, освен да я пробием и да се пръснем. Няма смисъл да чакаме да ни изколят като агнета. Събери хората, Крикс. Ще раздадем златото, всеки да има по малко, и после бягаме.

— Ще ни преследват — възрази Крикс.

— Няма да изловят всички ни. Страната е твърде голяма.

Спартак протегна ръка и приятелят му я стисна.

— До нова среща, Крикс.

— До нова среща.

Луната я нямаше. Нямаше какво да ги издаде на войниците, застанали по голямата стена, която се простираше от бряг до бряг. Когато Спартак я видя, поклати глава в мълчаливо неверие, че един римски пълководец може да опита подобна лудост — да притисне робите към морето. Известно свидетелство за уважение към последователите му беше фактът, че легионите не се осмеляваха да ги преследват, а се задоволяваха да седят и да надничат в тъмното от вала.

Спартак лежеше по корем в жилавата трева. Беше намазал лицето си с кал. Крикс лежеше до него, а зад тях чакаха хората им — чакаха някой да изкрещи: „Атака!“ Когато им беше обяснил какъв е залогът, те бяха приели нещата, без да възразяват. Всички бяха видели опожаряването на корабите и отчаянието им се беше превърнало в мрачен фатализъм. Голямата мечта беше умряла. Щяха да се разпилеят като семена по вятъра и римляните нямаше да успеят да ги заловят.

— Веригата войници, която пази вала, навярно е рехавя — им каза Спартак, когато слънцето залезе. — Ние ще сме стрелата, която ще пробие кожата им, и преди да се групират, повечето от нас ще са се промъкнали.

Без никакви одобрителни викове хората предадоха на околните думите му, без да проявяват вълнение, а след това седнаха да наточат мечовете си и да чакат. Когато слънцето залезе, Спартак стана и те тръгнаха подир него, приведени в тъмнината.

Валът се очертаваше като тъмна линия под слабата светлина на звездите. Крик погледна Спартак и се напрегна да различи чертите на приятеля си в мрака.

— Висока е поне десет стъпки и изглежда солидна.

По-скоро усети, отколкото видя как Спартак кимва. Двамата се изправиха бавно и Спартак подсвирна тихо, за да повика групата, която щеше първа да атакува стената. Мъжете се събраха около него като сенки — най-силните, въоръжени с чукове и брадви.

— Напред. Построеното може да се разруши — прошепна Спартак и те се затичаха в нощта.

Юлий ядеше. Из цялото поле наоколо, докъдето стигаше погледът му, виждаше как се хранят войниците от гръцките легиони и как тънките бели нишки на готварските огньове се издигат право нагоре. Земята беше разкаляна, тежки буци залепваха по сандалите им и ги бавеха. Бойците седяха кой където намери — на камъни, на тревата, направо в калта.

Юлий знаеше, че почивката ще е кратка. Рано сутринта екстраординариите се бяха върнали от разузнаване и сред войниците се носеха разни слухове, още преди да беше дошло официалното съобщение.

В новините нямаше нищо добро. Армията на робите се насочваше на север, не бе забелязан нито един от орлите на Крас. Помпей се ядоса на конника, който донесе новините — искаше подробности, но той не можеше да му ги даде. Където и да се намираще, Крас не беше успял да притисне робите до морето. Юлий разсеяно се питаше дали е още жив — но не изпитваше кой знае каква тревога. Беше видял твърде много смърт. Още един сенатор в тази съкрушителна кампания, какво толкова...

Пак заваля и Юлий въздъхна. Земята щеше да се размекне още повече. Нямаше значение. Това съответстваше на настроението му, небето отразяваше тъгата, която го беше обзела. Бледото лице на жена му и осветеното от факли легло завинаги се бяха запечатали в ума му. Сякаш още виждаше Тубрук, дори Катон. Всичко бе толкова безсмислено. В началото борбата му беше харесала, тогава Марий беше покрит със слава и те знаеха, че се бият за града и един за друг — но с времето очертанятията се бяха размили и сега той седеше, потънал в погнуса и разяждан от вина.

Ядеше, без да усеща вкуса на храната. Когато Пелитас беше умрял, беше плакал, но за останалите вече нямаше сълзи. Нямаше повече лъжи за тях, повече речи. Голямата лъжа беше, че е останало нещо, за което да се бият.

Баща му може би беше виждал в републиката нещо, което да си струва да бъде спасено, но от това нещо не беше останало нищо. Само дребни душици като Катон и Помпей, които не виждаха по-далече от славата си. Хора, безразлични към всичко. Към всички неща, които Тубрук му беше казал, че са важни. Юлий беше повярвал на онова, на което го учеха великите мъже, но всички те бяха загинали заради мечтите си.

Посегна към калта под краката си и прокара с пръст дълга черта. С нищо не можеше да се плати смъртта им, смъртта на всеки от тях. Нито смъртта на Корнелия, нито на Тубрук, нито на някой от мъжете, които беше предвождал в Гърция. Те го бяха следвали и бяха дали живота си, без да се оплакват. И той можеше да направи същото.

Очакваше предстоящата битка с нетърпение. Щеше да излезе на предната линия — един последен час, докато всичко свърши. Бяха му омръзнали и сенатът, и пътят. Спомни си деня, в който Марий го беше въвел за първи път в сената. Тогава беше изпаднал в благоговение — нали се намираще в сърцето на властта. Сенаторите му се бяха сторили толкова благородни... но после ги беше опознал добре и бе престанал да ги уважава. Уви се в наметалото, защото вятърът и дъждът се усилиха. Войниците заругаха.

— Юлий? — обади се Кабера.

Юлий се обърна и се усмихна. Кабера беше направил венец от листата на храстите наоколо.

— Сложи го, момче, твой е.

Юлий поклати глава.

— Не днес, Кабера. Не тук.

— Направих го за тебе, Юлий. Моля те.

Изправиха се и Юлий сложи ръка на рамото на стареца.

— Добре. — И въздъхна примирено.

Свали шлема и си сложи венеца. Мокрите листа бодяха. Някои от мъжете го погледнаха, но Юлий не им обърна внимание. Кабера беше преживял всичко заедно с него и не заслужаваше да чака смъртта си в някакво кално поле далече от дома. Още един, който щеше да умре край него.

— Искам да стоиш далече от предната линия, Кабера. Искам да останеш жив.

— Твоят път е мой, забрави ли? — каза старецът. Очите му блестяха.

Бялата му коса висеше на сплъстени кичури. Изглеждаше толкова жалък, че Юлий се засмя.

Войниците около тях наставаха безмълвно. Юлий рязко вдигна глава — помисли, че е време да тръгват, но те просто стояха и го гледаха. Изправиха се всички, дори онези, които не виждаха какво става. Оставили паниците си, пуснали наметалата си да подгизват в калта, легионерите стояха изправени, а дъждът не спираше да вали.

Юлий учудено вдигна ръка, пипна венеца и изведнъж го изпълни гордост. Това не бяха дребни душици. Отдаваха живота си без страх, вярваха, че командирите им няма да ги предадат. Усети връзката, която ги свързваше в едно.

— Ние сме Рим — прошепна той и огледа хилядите, станали прави в негова чест.

И в този момент разбра какво бе подхранвало предаността на Тубрук, разбра и вярата на баща си. Разбра, че ще посегне към мечтата, както го бяха направили по-добрите преди него, и ще им отдаде почит с живота си.

Далечни тръбачи изсвириха протяжния сигнал за вдигане на лагера.

— Напред, братя! — изрева Спартак.

Това беше краят, но все пак не усещаха страх. Неговата армия от роби беше показала, че легионите могат да бъдат победени, и той знаеше, че ще настане ден, когато отворените от тях пробойни ще се разширят и Рим ще падне. Бойците зад него нададоха многогласен вик, когато хилядите войници на Помпей занастъпваха към тях все по-бързо и по-бързо, като челюсти, които да ги смачкат. Спартак виждаше, че дрипавата му армия ще бъде смазана. Извади меча си и каза сякаш на себе си:

— Богове, как ги подплашихме.

Въздухът почерня от стрели.

Помпей вървеше заедно с Крас покрай кръстовете. На фона на Рим, който се виждаше в далечината, двойната редица се простираше на мили по Виа Апия зад гърба им — шест хиляди мъже, чиято участ да послужи като предупреждение и доказателство за победата. Цели гори бяха изсечени за направата на кръстовете и когато дърводелците на легионите свършиха гвоздеите, войниците просто връзваха робите на кръстовете и ги пробождаха с копия или ги оставяха да умрат от жажда.

Двамата слязоха от конете, за да извървят последната миля до града. Крас нямаше да бъде посрамен, беше обещал Помпей. Потушаването на въстанието заличаваше досегашните неуспехи и Помпей беше склонен да му позволи да си получи своя миг на слава. Нямаше защо да се страхува от Крас, а и трябваше да се съобразява с богатството му. Щеше да има нужда от богати мъже да финансират консулския му мандат. Може би, помисли той, нямаше да е излишно да покани Крас да заеме мястото на втори консул, когато станеше време за избори. Можеше да си поделят разноските и Крас щеше да му е благодарен.

Вече чуваха приветствията на тълпата, усетила приближаването им.

— Питам се дали да не си поискаме правото на триумф? — каза Крас и бързо си пое дъх. — След Марий не е имало триумфи.

— Знам — каза Помпей и си спомни младия мъж, който беше стоял до рамото на Марий на триумфа му през форума.

Сякаш отгатнал мислите му, Крас го изгледа.

— Жалко, че Юлий не е тук да види това. Здравата се сражава за нас.

Помпей се намръщи. Не би го признал пред Крас, но когато беше видял гръцките легиони да се изправят пред Юлий в калта и дъжда, се беше уплашил. Всички велики мъже бяха мъртви, но този беше жив. И в жилите му течеше кръвта на Марий. Командваше Десети легион и можеше да се покрие с неувяхваща слава, стига да поискаше.

Не, Помпей не искаше Юлий нито в своя легион, нито в своя град. Беше подписал заповедта, с която сенатът го изпращаше в Испания, без да се поколебае дори за миг.

— Испания ще го успокои, Крас, не се съмнявам в това.

Крас го изгледа въпросително, но реши да не отговаря и Помпей кимна доволно. Ревът на тълпата ставаше все по-гръмък. Испания беше достатъчно далече за племенника на Марий — а когато петгодишният му мандат там приключеше, народът щеше да го е забравил.

ИСТОРИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Фактът, че като млад Юлий Цезар е бил пленен от пирати и задържан за откуп, е исторически засвидетелстван. Когато му поискали откуп от двадесет таланта, говори се, че казал, че ще даде петдесет, защото нямали представа кого са пленили. Казал на пиратите, че ще накара да ги разпънат, но че ще нареди главатарите им да бъдат удушени като проява на милост.

Когато бил пуснат на свобода на северния бряг на Африка, се заел да събира пари и да набира мъже от селата, докато не събрал достатъчно, за да сформира екипаж и да наеме кораби. Трудно е да си представим личното обаяние, което му е било необходимо, за да постигне това. Трябва да не се забравя, че тогава е бил млад, без никакъв авторитет или позиция в сената.

В книгата си предполагам, че е набирал хората си в римските поселища и това са били деца на пенсионирани войници. Само по този начин можех да обясня как би могъл да се сдобие с кораб, да проследи пиратите в Средиземно море, да ги намери и да изпълни зловещите си закани.

В Гърция Цезар попада на въстание, вдигнато от Митридат, и събира цяла армия. Всъщност битката, с която се опитва да разпали решителността на колебаещите се римски градове, е против заместника на Митридат, а не против самия цар. Юлий постига победа, с която задържа областта, докато сенатът нерешително тъпче на едно място. По-късно Помпей побеждава Митридат и двамата с Цезар си спечелват слава. Юлий е провъзгласен за военен трибун, с право и възможност да набира войски. Заема този пост, когато започва въстанието на Спартак.

Няма исторически сведения за участие на Цезар във войната против Спартак, макар да ми е трудно да повярвам, че един трибун с неговата енергичност не е бил в легионите, водени от Крас и Помпей.

Макар че Карл Маркс описва Спартак като „най-прекрасния мъж, който може да се види в цялата древна история“, почти няма съмнение, че тракийският гладиатор е имал възможност да пресече Алпите и окончателно да избяга от Рим. Не знаем какво го е накарало да се върне на юг, но като виждаме колко малко му е оставало, може би наистина е вярвал, че силата на легионите може да бъде съкрушена.

Робите унищожили и разгромили много легиони, пратени срещу тях, и всели ужас в Рим и на целия полуостров. Смята се, че Спартак е водел със себе си около седемдесет хиляди роби, с които е бродил на север и на юг из Италия цели две години.

Крас построил стената си напърно на най-тесната югозападна част от полуострова и планът на Спартак да избяга с помощта на пиратите бил осуетен. Робите пробиха бариерата на Крас и отново се насочили на север. Три армии били необходими, за да ги спрат, и няма сведения дали Спартак е загинал в боя, или е бил разпънат заедно с хилядите други покрай Виа Апия.

Първият доживотен диктатор на Рим, Корнелий Сула, успял да се оттегли от длъжност и да живее необезпокояван до смъртта си през 78 г. пр. н. е. Той е запомнен със списъците с проскрипции, публикувани всеки ден, в които се съобщавали имената на хора, които са го разгневили или са били обявени за врагове на републиката само въз основа на думите му. Банди мародери печелели възнаграждение, като извличали нещастниците на улиците, за да

ги екзекутират, и за известен период Рим бил невероятно близо до анархията и терора. В много отношения Сула е архитектът на падението на републиката, макар че известно време нанесените поражения не личат външно.

Колкото до начина, по който умира Сула, сметнах за необходимо в този случай да променя събитията. Въпреки че Цезар наистина се е бил в Митилена и е спечелил дъбов венец заради смелостта си, не разказвам за пътуванията му из Мала Азия и за процесите, водени тогава от него в Рим.

Октавиан е роднина на Юлий, но не му е братовчед, както съм го представил. Промяната в родството ми позволи да избягна включването на второстепенен персонаж в първата книга. По същия начин заради целите на интригата съм включил самоубийството на Катон в „Смъртта на царете“, докато в действителност той още дълги години действа против Цезар.

Юлий Цезар е направил толкова много, че е по-трудно човек да реши какво да не разкаже, отколкото да подбере събитията, които направо крещят да бъдат драматизирани. За жалост ограниченията на обема не ми позволяват да разгледам всеки аспект от постиженията му. На онези, които се интересуват от подробностите, които бях принуден да пропусна, отново препоръчвам книгата на Кристиан Майер „Цезар“.

Подробностите от римския живот са почти такива, каквито съм ги описал — от стола за раждане и правенето на бижута до обичаите в римския съд, за които съм задължен на „Основите на римския закон“ от Р. У. Лий.

Събитията в предстоящите книги, надявам се, ще бъдат още по-интересни, стига читателят да знае какво вече се е случило.

Издание:

CONN IGGULDEN
EMPEROR THE DEATH OF KINGS
Emperor #1
© 2004 by Conn Iggulden

КОН ИГЪЛДЪН
СМЪРТТА НА ЦАРЕТЕ
Цезар #2
Американска, първо издание
© Славянка Мундрова, превод, 2005
© Редактор Иван Тотоманов
© „Megachrom“ — Петър Христов, оформление на корица, 2005
© ИК „БАРД“ ООД, 2005
ISBN 954-585-611-4